

EL BLOC OBRER
I CAMPEROL

Els primers anys (1930-1932)

per

Francesc Bonamusa

Curial
Barcelona
1974

Introducció

Aquest estudi és el primer fruit de la investigació sobre el Bloc Obrer i Camperol, iniciada fa alguns anys i que espero que pugui ésser completada. Fa més de quatre anys que està realitzat, però causes alienes a la meva voluntat i a la dels editors han fet que no es publicués fins ara. Des d'aleshores s'han editat alguns llibres sobre el moviment obrer, però no ha sortit cap estudi, almenys jo no en tinc coneixement, que faci variar cap pressupòsit d'aquest llibre, si bé he utilitzat alguna dada de l'última obra de Jules Humbert-Droz, que reafirma alguna de les tesis que mantenia.

Cal fer observar que no és gratuït el fet de tallar aquest estudi pels voltants de l'abril del 1932. En advertir que hi havia força documentació per investigar, vaig intentar la periodificació de l'activitat política del Bloc Obrer i Camperol. El Congrés de la Confederació Regional del Treball de Catalunya (abril del 1932), celebrat a Sabadell, clogué una etapa en la seva vida política. L'expulsió del si de la CNT dels sindicats afectes al BOC féu que aquest hagués de cercar noves formes d'actuació política i noves aliances tàctiques. Des d'aquells moments inicià relacions amb les organitzacions socialistes i impulsà el seu treball polític en el camp, per arribar, en una altra etapa, a una lluita constant per la unificació de les forces obreres.

Vull advertir, també, que he respectat, en la reproducció de documents o articles de premsa, la llengua en què foren publicats sempre que ho fossin en la catalana o en la castellana.

Espero que tant la continuació d'aquest estudi sobre el Bloc Obrer i Camperol, com la biografia política d'Andreu Nin, que preparo gràcies a l'ajut de la Fundació Bofill, ofereixin, juntament amb aquest llibre una nova perspectiva, més àmplia, d'un sector del moviment obrer que ha estat insuficientment conegut i sovint extorsionat en pro o en contra.

Per últim, vull expressar el meu agraïment als professors Josep Termes i Isidre Molas per haver-me ani-

© Francesc Bonamusa, 1974
Coberta de Jordi Fornas
Editat per Curial
Buenos Aires 34, Barcelona-11

Imprès a Gràfiques Saturn
Andrea Dòria 29-31, Barcelona-3
Dipòsit legal: B. 4826.1974
ISBN 84.7256.026.0

mat a treballar en aquest aspecte de la història, i per les seves observacions; així com al personal de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona per haver-me donat moltes facilitats en la consulta del material que necessitava. També vull manifestar la meua reconeixença a tots els que visqueren els fets que esmento, molts dels quals m'han facilitat informació, que desitjo haver recollit correctament.

Francesc Bonamusa

Barcelona, setembre del 1973

1. Els orígens del Bloc Obrer i Camperol

El sindicalisme revolucionari. El grup de «La Batalla»

L'any 1917 és decisiu per al moviment obrer mundial. En plena guerra entre estats capitalistes, sorgeix el primer estat obrer. A Rússia, l'agudització de la lluita de classes arriba a una fase que desemboca en la confrontació armada. El mes d'octubre els obrers, els camperols i els soldats russos, dirigits pels soviets i per l'organització bolxevic ocupen el poder.

La participació dels socialistes en la guerra i llur col·laboració en diversos governs capitalistes en defensa d'un estret nacionalisme i enfront l'internacionalisme obrer i la victòria dels bolxevics a Rússia van provocar l'esfondrament de la socialdemocràcia. La correlació de forces polítiques anava a sofrir un canvi qualitatiu i en els anys posteriors s'havien d'accentuar progressivament el caràcter col·laboracionista dels socialistes i el dirigent dels comunistes.

Aquesta ofensiva revolucionària mundial, iniciada amb la revolució russa i sostinguda per l'espartakista, la fundació de la Tercera Internacional (març de 1919), la proclamació de la República Soviètica d'Hongria, etc., havia d'incidir necessàriament en l'aguditzada situació de la lluita de classes a Espanya, i, fonamentalment, en la Confederació Nacional del Treball, tot i que era d'orientació anarco-sindicalista. La CNT era l'organització revolucionària més sòlida de la classe obrera a Catalunya, i, per tant, havia de rebre l'impacte que la revolució russa produí en la classe obrera europea. Durant els primers anys, aquesta influència és més forta a l'interior de la CNT que dins la mateixa organització socialista (PSOE-UGT). Els efectes immediats de la revolució russa es troben en la Confederació, com ho evidencia Josep Termes¹ quan indica que, ja el mes de maig, «Solidaridad Obrera» mostra una gran admiració per l'esdeveniment revolucionari.

1. Josep TERMES, *Repercussions de la revolució d'octubre a Catalunya*, «Serra d'Or» (Barcelona, desembre del 1967).

Aquesta tendència cristallitzà en el Congrés Nacional del desembre de 1919, on fou aprovada l'adhesió provisional a la Internacional Comunista pel «caràcter revolucionari que la informa», després d'una proposició, en aquest sentit, d'Hilari Arlandis, delegat de la Federació Local de Cullera, una fervent defensa de la revolució russa per Andreu Nin, i l'opinió favorable i decisiva de Salvador Seguí. Cal destacar que assisteixen al congrés, a més d'Hilari Arlandis i Andreu Nin, «*David Rey*», i Joaquim Maurín, alguna sessió, doncs feia el servei militar; tots ells tindran, més tard, un paper important en el desenvolupament del comunisme.

El centre més important d'aquesta tendència, i que origina una de les primeres campanyes en pro de la revolució russa i posteriorment de la Internacional Sindical Roja, es troba a l'interior de la Confederació Regional de Catalunya i més concretament a Lleida, a l'entorn del setmanari «*Lucha Social*», subtítulat «*órgano de los sindicatos de Lérida y su provincia*», que sorgeix a les darreries de l'any 1919, per obra de dirigents dels sindicats lleidatans com Joaquim Maurín i Pere Bonet. Joaquim Maurín, des del 1920 —quan tot just té 24 anys— i fins al seu primer viatge a Moscou, serà el secretari de la Federació Provincial de Sindicats de Lleida. Els seus primers contactes amb l'organització comunista es van produir mentre feia el servei militar (1920) en el regiment de transmissions d'El Pardo, a Madrid, on coincidí amb Daniel Ortega, membre actiu del nou nat Partit Comunista Espanyol.

Maurín, Bonet i Víctor Colomer organitzen i dirigeixen una intensa tasca de propaganda per les comarques de la Noguera i de l'Urgell, sobretot a través de les pàgines de «*Lucha Social*», on apareixen, a més de les col·laboracions habituals dels sindicats o sindicalistes d'Agramunt, Vilanova, Tèrmens, Lleida, etc., les d'*Espartaco* (Ramon Acín), des d'Osca, *David Rey* (Daniel Rebull), *Liberto Fraternal* (Pere Bonet), Mauro Bajatierra, Víctor Colomer, Joaquim Maurín i Andreu Nin.²

2. Cal destacar la tasca de formació ideològica que fa el grup de «*Lucha Social*» a través de la difusió d'obres de PROUDHON, Georges SOREL, Piotr KROPOTKIN, Henri BARBUSSE i d'un important fullet de Joaquim MAURÍN titulat *El Sindicalismo a la luz de*

A mesura que s'aguditzava la polèmica entre els anarquistes i els sindicalistes revolucionaris, com es faran anomenar els partidaris de la revolució russa, «*Lucha Social*» va definint més i més la seva posició, amb extensos articles informatius sobre l'experiència socialista soviètica, fins que, el mes d'agost de 1922, adopta ja el subtítol de «*Semanario Sindicalista Revolucionario*».

Aquesta posició clara de «*Lucha Social*» sorgeix i es consolida a partir del viatge de Maurín a Moscou i del seu pas per França.

Des del novembre de 1920, la CNT fou perseguida sistemàticament. Uns dirigents foren deportats (Salvador Seguí), d'altres foren assassinats. El Comitè Regional de Catalunya quedà reconstruït de la forma següent: per Barcelona, Miquel Ferrer; per Tarragona, Felipe Alaiz; per Girona, Francesc Isgleas, i per Lleida, Joaquim Maurín.

El mes de març de 1921, el Consell Internacional Sindical³ havia enviat a la CNT una invitació per al Primer Congrés de la Internacional Sindical Roja (ISR). El 28 d'abril de 1921 se celebrà a Barcelona, a casa d'un militant del Poble Sec, un ple per a designar la delegació que havia d'assistir al congrés. A causa de la forta repressió a la qual es trobava sotmesa la Confederació, els delegats del Nord, Centre i Andalusia no van poder assistir al ple; tampoc no hi assistí el secretari del Comitè Nacional, Evelio Boal, que estava detingut i que poc després va ser assassinat. Van assistir-hi, doncs, Andreu Nin, en funcions de secretari del Comitè nacional, Joaquim Maurín per Catalunya; Arturo Parera per Aragó; Jesús Ibáñez per Astúries; Jesús Arenas per Galícia, i Hilari Arlandis per València. La delegació a Moscou fou constituïda per Arlandis, Ibáñez, Maurín i Nin, i, més tard, per Gaston Leval. Cal fer remarcar que la delegació sortí cap a la Unió Soviètica, quan Angel Pestaña, detingut a Itàlia, encara no havia tornat del seu primer viatge.⁴

la Revolución Rusa. La redacció i l'administració de «*Lucha Social*», eren al carrer de l'Estereria núm. 18, 1.er, de Lleida.

3. Comitè creat en el segon Congrés de la IC per a preparar l'organització d'una Internacional Sindical.

4. Angel Pestaña havia estat delegat per la CNT al Segon Congrés de la IC (19 de juliol-7 d'agost de 1920), on la Confe-

A París, durant el viatge, Nin i Maurín van entrar en contacte amb els sindicalistes revolucionaris francesos, sobretot amb Pierre Monatte. Un dels punts més debatuts al congrés fou el de si calia o no que hi hagués una relació orgànica entre la ISR i la IC. La resolució final⁵ establí que el llaç de relació s'havia de «basar en la representació recíproca a l'interior dels dos òrgans d'alliberació comunista» i que havia de tenir «un caràcter orgànic i tècnic». Andreu Nin i Joaquim Maurín van signar aquesta resolució per Espanya.

Andreu Nin es quedà a Moscou formant part del Secretariat de la Internacional Sindical Roja, juntament amb Lozovski. La resta de la delegació tornà a Espanya, on Maurín, en funcions de secretari del comitè nacional, presentà l'informe del viatge al ple que se celebrà a Lleida a mitjan octubre d'aquell mateix any.⁶ Paral·lelament, però, la repressió havia fet greus estralls en les files confederals i molts dirigents havien estat víctimes d'atemptats. El mateix Andreu Nin en sofrí un, el 27 de novembre de 1920, al Bar Ciclista del carrer de Bonsucés.⁷ Al mateix temps, havia fracassat el pacte amb la UGT i s'observà un augment de l'apoliticisme a l'interior de la Confederació. Tot això va fer que, a partir de la detenció de Maurín, el febrer del 1922, els elements pròpiament anarquistes prenguessin la iniciativa dins la CNT, iniciativa que van consolidar a la Conferència de Saragossa, el juny d'aquell mateix any, on, malgrat l'informe d'Arlandis sobre el viatge a Moscou, l'Assemblea retirà la seva adhesió a la IC i decidí adherir-se a l'Associació Internacional de Treballadors.⁸

El pas de Joaquim Maurín i Andreu Nin per París, el maig del 1921, camí de Moscou, va tenir una importància decisiva per a l'esdevenidor dels sindicalistes catalans afectes a la revolució russa.

deració fou admesa a proposta de Zinoviev. Al congrés van ser aprovades les vint-i-sis condicions a les quals s'havien d'ajustar les organitzacions que sol·licitessin l'ingrés a la IC, així com la necessitat d'una Internacional Sindical.

5. La resolució fou aprovada per 282 vots contra 25 (cf. apèndix 2).

6. Joaquim MAURÍN, *Revolución y contrarrevolución* p. 265.

7. «La Batalla», 4 de juny de 1931.

8. Manuel BUENACASA, *El Movimiento Obrero Español*, p. 111.

Pierre Monatte, director del periòdic «Vie Ouvrière» i un dels més destacats sindicalistes partidaris de la revolució russa, fou qui els facilità el pas de la frontera franco-alemanya sense documentació.⁹

Els seus contactes van fer veure a Nin i a Maurín la necessitat d'organitzar-se. Monatte els oferí l'exemple dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris¹⁰ adherits a la IC. I justament durant l'estada de la delegació espanyola a Moscou van ser discutides les divergències que havien sorgit entre els CSR i la IC arran del progressiu predomini anarquista en la direcció dels primers. A la reunió del secretariat de la ISR per tractar d'aquest afer van prendre part, a més a més de Zinoviev, Lozovski, «Boris Souvarine», Alfred Rosmer, etc., Hilari Arlandis i Andreu Nin. Sirolle, Lozovski i Nin van redactar la resolució final. En aquesta reunió també es va fer referència a l'atac de «Vie Ouvrière» contra la delegació espanyola, a la qual negava representativitat. La delegació fou defensada per Hilari Arlandis.¹¹

9. Joaquim MAURÍN, *Revolución y Contrarrevolución, Apèndice sobre el comunismo en España* (1964), p. 256.

10. Des del maig de 1919 funcionava un Comitè per a l'Adhesió a la Tercera Internacional, en el qual Pierre Monatte, Alfred Rosmer, Henri Sirolle, etc., eren figures destacades. A partir del Congrés de Lió de la Confederació General del Treball (setembre del 1919 s'organitzà la minoria oposada al comitè confederal, i el desembre d'aquell mateix any fou llançada una crida per a la formació de Comitès Sindicalistes Revolucionaris. Durant el 1920, aquests comitès, que tenien una gran força, sobretot entre els ferroviaris, els metallúrgics i els obrers de la confecció, van utilitzar les pàgines de «Vie Ouvrière». L'octubre d'aquell mateix any fou elegit un Comitè Central i s'acordà l'adhesió a la IC. Van ser expulsats de la CGT a mitjan 1921.

11. Arlandis declarà: «1) que la protesta que porta per títol «Un desengany», que «Vie Ouvrière» ha publicat en el seu núm. 117, signada pel Comitè Intersindical Espanyol, en la qual es diu que els delegats espanyols han «traït» el seu mandat i els principis de la Confederació del Treball subordinant la CNT al Partit Comunista, és totalment fals, ja que els delegats espanyols han complert el seu mandat fidelment. 2) els individus que han escrit aquesta calúnnia són uns irresponsables, la majoria estranys al moviment sindical espanyol; la seva intenció en venir era dir-nos que ens hem aprofitat de la repressió actual per crear aquesta delegació i que intentem fer una nova traïció aprofitant-nos del gran nombre dels nostres morts, quan, en realitat, militem des de fa molts anys; en els moments difícils hem estat sempre a la primera línia del combat; molts de nosaltres han exposat el seu cos als projectils de l'enemic, mentre que els nos-

Tota aquesta experiència político-organitzativa de la delegació espanyola va ser aplicada més tard, quan la Conferència de Saragossa de la CNT consolidà les posicions anarquistes. Cap a les darreries del 1922 se celebra una Conferència Nacional dels grups sindicalistes revolucionaris, que marca una fase important en la tasca de propaganda a favor de la ISR a l'interior de la CNT, la fi de la manca de coordinació, i l'inici, en una fase superior d'organització, de les tasques de propaganda i de direcció política dels sindicats revolucionaris. Fruit de tot això és la constitució dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris i l'aparició del setmanari «La Batalla».

Ja abans de la celebració de la Conferència s'havia arribat a un acord entre el grup lleidatà de «Lluita Social» i el grup valencià que editava el setmanari «Acción Sindicalista» (Hilari Arlandis) per tal d'unificar esforços i passar a publicar un sol òrgan de propaganda, «La Batalla», el primer número del qual sortí el 21 de desembre de 1922 a Barcelona,¹² i que començà tirant tres mil exemplars. Joaquim Maurín l'escrivia, Pere Bonet la componia i Foix¹³ l'administrava. A Barcelona es quedaven pocs exemplars, un centenar a Tarragona, i la resta fora de Catalunya.¹⁴

La Conferència se celebrà a Bilbao el dia 24 de de-

tres calumniadors estaven tranquil·lament a l'estranger. 3) «Vie Ouvrière» ha comès una falta en publicar aquesta protesta, i és més greu en donar-li autoritat mitjançant una nota de la redacció a la fi de la tercera pàgina. 4) «Vie Ouvrière», abans de llançar-se en aquest terreny, havia d'haver esperat una protesta del nostre Comitè nacional o bé el pas per París de la nostra delegació; si «Vie Ouvrière» volia prendre posició, havia d'haver esperat tots els resultats d'aquest congrés.» (*Procès verbal de la réunion privée du 13 août 1921*). Aquesta reunió fou convocada pel buró de la Internacional Sindical Roja. Hi eren presents: Zinoviev, Lozovski, Radek, «Boris Souvarine», Andreytchine, Mayer, Arlandis, Nin, Rosmer, Labonne, Gaye, Sirolle, Gaudeaux i Michel (*Syndicalisme révolutionnaire et communisme. Les archives de Pierre Monatte*, ps. 312-313).

12. La redacció era al carrer del Tigre núm. 21 i el periòdic es venia al preu de 10 cèntims (cf. apèndix 2).

13. Foix fou assassinat pel Sindicat Lliure l'abril del 1923 al carrer de Tallers de Barcelona (Joaquim MAURÍN, *El Bloque Obrero y Campesino. Origen, actividad, perspectivas*, p. 10).

14. Joaquim MAURÍN, *op. cit.*, ps. 9 i 10.

sembre i van assistir-hi delegacions d'Astúries, Biscaia, Burgos, Catalunya i Llevant. Els Comitès Sindicalistes Revolucionaris (CSR) hi van ser definits com un «*agrupamiento dentro de la CNT de todos aquellos que luchan por la acción revolucionaria, ahuyentando toda influencia reformista y toda desviación de la lucha de clases. No compartirán ningún espíritu sectario que pueda perjudicar el aunamiento proletario. Integrados por anarquistas, comunistas y sindicalistas, reprocharán toda matización partidista*».¹⁵ Al mateix temps van ser presos els acords següents:

1. Constituir els Comitès Sindicalistes Revolucionaris a l'interior de totes les organitzacions.
2. Adherir-se a la ISR, i delegar a Andreu Nin la representació dels CSR en aquest organisme.
3. Defensar els principis dels CSR en el proper Congrés de la CNT. Necessitat d'una conferència prèvia.
4. Elaborar un manifest invitant els organismes autònoms a adherir-se als CSR i a la CNT.
5. Fixar una quota mensual de 0'25 pessetes.
6. Utilitzar «La Batalla» com a òrgan central dels CSR.
7. Avançar cap a la unificació nacional i internacional de les federacions d'indústria.
8. Anar cap als sindicats nacionals d'indústria.
9. Invitar la CNT, UGT, anarquistes, PSOE, PC i organitzacions autònomes a la constitució del Front Únic Proletari.

10. Anar cap a la unió del proletariat.

11. Llançar una campanya pro amnistia.

Els òrgans de direcció nacional van quedar estructurats amb la formació d'un Comitè Nacional dels CSR integrat per un delegat de cada federació regional, i un comitè executiu format per Jesús Ibáñez i Maximino Sánchez, que radicava a Astúries.

El document de base va ser un manifest dirigit a tot el proletariat de la Confederació Nacional del Treball, resposta a la Conferència de Saragossa. Les resolucions de Saragossa són atacades perquè expressen la renúncia a la violència. El document considera la violència, justament, com el «*nervio de la lucha de clases*».

15. «La Batalla», 30 de desembre de 1922.

Els punts fonamentals són la llibertat de tendències a l'interior de la Confederació; la formació del front únic proletari; la necessitat d'un sol organisme revolucionari, i l'adhesió a la ISR.¹⁶

Entre el desembre del 1922 i el setembre del 1923, el grup de «La Batalla» porta a terme, fonamentalment, una doble tasca. D'una banda, emprèn una forta lluita ideològica contra l'anarquisme.¹⁷

Però el mes de gener, Joaquim Maurín encara diu que «ideològicamente el sindicalismo es una armonización del marxismo y del anarquismo. Recoge todo lo que hay en Marx de formidable, asimilándose del anarquismo las ideas de federalismo de Proudhon y la crítica del Estado, y aumenta sus doctrinas con el caudal de experiencias que le proporciona la lucha de todos los días»¹⁸

D'altra banda, inicia una campanya de propaganda i expansió que cristallitza amb la formació d'agrupacions comunistes a Ivars d'Urgell, la Fuliola i Tàrrega, municipis de l'Urgell, el mes de novembre del 1924.

La implantació de la Dictadura de Primo de Rivera augmenta l'esforç de propaganda del grup de «La Batalla», les posicions comunistes del qual s'han anat consolidant, contra els perills del feixisme. «Solidaridad Obrera» fou suspesa. Andreu Nin lluita des de les pàgines de «La Batalla», i Joaquim Maurín des de les columnes de «Lucha Obrera», diari de Barcelona del qual és redactor, juntament amb Felipe Alaiz, Josep Viadiu, Antoni Amador, etc., i que ve a ésser el defensor de la CNT.¹⁹

Paral·lelament a la consolidació comunista del grup de «La Batalla» i a l'atac contra el feixisme, durant el

16. Cf. apèndix 1.

17. «La Batalla», editorial titulat *Acción de masas*, 13 d'abril de 1923.

18. J. MAURÍN, *El sindicalismo revolucionario de ayer y de hoy*, a «La Batalla», 6 de gener de 1923.

19. El primer número surt el dimarts 4 de desembre de 1923, i el darrer, el dia 1 de gener de 1924. A causa del «resultado vergonzoso del Pleno de Granollers, "Lucha Obrera" suspende provisionalmente su publicación». «Lucha Obrera» es va crear per omplir el buit que significà la suspensió de «Solidaridad Obrera». Les negociacions per a la seva formació es feren al despatx de l'advocat Joan Casanovas. El diari es va imprimir a la impremta d'«El Progreso», l'antic diari lerrouxista. La redacció i administració eren al mateix local. L'ajuda econòmica per a la seva publicació venia dels sindicats de Metallúrgia i de Transports.

1924, i estretament lligada a aquestes dues funcions, la lluita sindical ocupa el cos fonamental de la tasca política del grup de «La Batalla». El mes de juliol del 1924 té lloc el Tercer Congrés de la ISR. La delegació de la minoria sindicalista revolucionària era constituïda per Joaquim Maurín, Josep Jové, Manuel Vall, Josep Grau Jassans, Desideri Trilles i Oscar Pérez Solís, a més d'Andreu Nin, que radicava a Moscou com a membre del secretariat de la ISR.

D'altra banda, mentre sostenen que la «unidad sindical es la unidad de clase» i que ells «no han sido jamás escisionistas sino en el terreno político»,²⁰ els Comitès Sindicalistes Revolucionaris, a través de l'ur Comitè Central,²¹ llancen a primers d'octubre un programa immediat, dirigit als obrers de la CNT, els punts fonamentals del qual són els següents:²²

1. La CNT no pot estar supeditada a cap secta com fins ara.
2. Necessitat de reforçar l'estructura, basant el sindicat en el comitè de fàbrica. Necessitat de constituir Federacions Nacionals d'Indústria.
3. Una elevació de salaris, i necessitat de control obrer.
4. El Front Únic. Invitació a la UGT perquè hi participi.
5. Necessitat d'una direcció responsable en cada sindicat i en cada Comitè Regional i Nacional. Establiment d'una democràcia obrera interna; control rigorós de la qüestió administrativa.
6. L'acció de masses, com a mitjà de lluita.
7. Formació d'una Federació Nacional de Treballadors de la Terra.
8. Formació d'una Federació Nacional de Transports.
9. L'actuació pública dels comitès.
10. La ruptura de tot contacte amb els elements dels partits burgesos.
11. La ratificació en l'acord al Congrés del Teatro

20. «La Batalla», 1 de setembre de 1924.

21. Ja es veu que l'organització dels CSR és similar a la dels CSR francesos que hem analitzat abans.

22. «La Batalla», 3 d'octubre de 1924.

de la Comedia d'adhesió a la Internacional Sindical Roja.

Segons els CSR, la influència d'aquest programa es fa sentir de seguida, i la Confederació Regional, en un manifest de mitjan octubre, es marca uns objectius que segueixen la pauta dels que ells han marcat.²³

En la línia d'unitat sindical i en la tendència pro Internacional Sindical Roja, el novembre del 1924 un «comitè d'acció» format a partir de les minories d'oposició dins la CNT (CSR) i les de la UGT, llança un manifest als obrers de la CNT, de la UGT, dels organismes autònoms i als obrers en general, a Barcelona i a Madrid.²⁴

Aquest manifest, en el qual apareixen plegades les minories de la CNT i les de la UGT, pot ser fruit del ple de delegats regionals del Partit Comunista d'Espanya que se celebrà el mes de novembre, i on Joaquim Maurín tingué un paper predominant.

El ple de delegats, de novembre del 1924, va ser l'expressió d'una forta crisi a l'interior del Partit Comunista d'Espanya, paral·lela a la que afecta al Partit Comunista Soviètic i a la Internacional, encara que en cap moment no és possible de relacionar directament aquestes dues crisis.

En el Partit Comunista Soviètic, durant els darrers mesos del 1924 i els primers del 1925, adquireix una gran violència la polèmica sobre el desenvolupament del socialisme en un sol país. En el curs de les violentes discussions, Stalin es referma. Zinoviev, president de la IC, es destaca en els seus atacs a Trotski, i aquest dimiteix de la Comissaria de la Guerra.

La polèmica continua respecte de la Nova Política Econòmica, el ritme de la industrialització i l'actitud del govern pel que fa a l'agricultura privada, si bé amb una nova distribució de forces a l'interior del Politburó.²⁵

23. «La Batalla», 24 d'octubre de 1924.

24. «La Batalla», 27 de novembre de 1924.

25. Clivellat el triumvirat Stalin, Zinoviev, Kamenev, es van formar clarament dues tendències quant a la industrialització i l'agricultura privada. Bujarin sostenia que calia portar-les a un ritme lent, puix que els fons havien de sortir de l'empresa i l'agricultura privades. Zinoviev volia que el ritme fos ràpid, per tal que la reducció de preus en els béns industrials obligués els comerciants a vendre més productes alimentaris. Aquesta polèmica s'aguditzà quan Bujarin exigí que el govern estimulés el

Les discussions més lligades al socialisme en un sol país van repercutir en molts partits. Zinoviev portà a la Internacional la discussió i l'atac a l'Oposició.

La Internacional Sindical Roja també es va fer eco d'aquesta polèmica, i així podem veure com Andreu Nin, el mes d'abril de 1925, formula la declaració titulada *Cada uno en su lugar!* en la qual adopta obertament una posició a favor del Comitè Central del partit soviètic i del CE de la Internacional, i en contra de l'Oposició i del grup Rosmer-Monatte.²⁶

A França, arran de tot això, són exclosos del partit Pierre Monatte, Alfred Rosmer, «Boris Souvarine», etc. Tots ells havien tingut una gran influència en Joaquim Maurín.

Ara bé, la crisi del Partit Comunista d'Espanya obeeix més aviat al fet que no s'havia produït completament la fusió entre els grups que havien format el partit, i a la inactivitat del partit des de la instauració de la Dictadura.

El PCE havia sorgit de la fusió del Partit Comunista Espanyol²⁷ i el Partit Comunista Obrer Espanyol, acordada entre els dies 7 i 14 de novembre de 1921 sobre la base d'una proposta fonamentalment organitzativa del delegat de la Internacional Antoni Graziadei. El punt bàsic de la proposta era la composició dels òrgans de direcció del partit unificat,²⁸ i la manca d'una base po-

desenvolupament d'explotacions agrícoles, tot sostenint que els agricultors enriquits no oferien perill mentre el govern tingués a les seves mans els sectors de la indústria, el transport i la banca.

26. Cf. apèndix 4.

27. Procedia de la transformació de la Federació de Jovenuts Socialistes en Partit Comunista, en l'assemblea nacional del dia 15 d'abril de 1920. Les Jovenuts de Barcelona, el secretari de les quals era Albert Pérez Baró, s'hi van adherir i van passar a formar la primera Agrupació Comunista de Barcelona, nucli molt reduït, sense força sindical.— Entrevista a Luis Portela, el novembre de 1968.

28. El comitè nacional unificat havia d'ésser format per 15 membres: 9 pel Partit Comunista Espanyol, i 6 pel Partit Comunista Obrer Espanyol. En els comitès regionals la proporció havia d'ésser la mateixa. Els càrrecs de secretari interior, vice-secretari exterior i administrador havien d'ésser ostentats per membres que procedissin del Partit Comunista Espanyol, i els de vice-secretari interior, secretari exterior i tresorer pels del Partit Comunista Obrer Espanyol. Aquest comitè havia de durar 4 mesos

lítica més homogènia i més àmplia contribuï a que en el nou partit coexistissin dues tendències ben delimitades. La posterior incorporació, la tardor del 1924, del grup de «La Batalla» al Partit Comunista, procedent del sindicalisme, exigia, encara més, un període intens d'homogeneïtzació política. Abans, els contactes havien estat a nivell sindical purament. Però la instauració de la Dictadura dificultà i impedí aquest necessari període de consolidació política i organitzativa.

La Federació Comunista Catalano-Balear

L'atansament del grup de «La Batalla» al Partit Comunista va ésser el resultat, sobretot, dels múltiples contactes establerts des del 1920, quan Joaquim Maurin va fer el servei militar amb Daniel Ortega, fins al 1921 amb els sindicalistes revolucionaris francesos; de l'assistència al Primer Congrés de la ISR i les entrevistes amb els dirigents de la Internacional Comunista: Manuilski, Kamenev, Zinoviev, Trotski,²⁹ etc. L'estiu del 1923, Joaquim Maurin i Pere Bonet van tenir contactes amb *Ignazio Silone* (Dino Tranquili), que es trobava a la presó

i seria renovat en una Conferència o Congrés. La premsa havia de tenir com a redactor en cap el secretari de l'interior. Els periòdics «Nueva Aurora», «Comunista Balear», «Juventud Andaluza» i «El Campesino Rojo», continuaven amb els mateixos directors, i «Aurora Roja» seria dirigida per Isidoro Acevedo, amb «Julio Martín Zalacain» com a redactor en cap; Redondo i Juan Pozas ho serien, així mateix, de «Bandera Roja» i l'òrgan del partit unificat seria «La Antorcha». El Comitè Nacional de les Jovenuts Unificades quedà compost per 11 membres, dels quals 7 eren del Partit Comunista Espanyol i 4 del Partit Comunista Obrer Espanyol («La Antorcha», 23 de desembre de 1921). El document complet de la fusió es pot trobar a *Orígenes et débuts des partis communistes des pays latins 1919-1923*, Archives Jules Humbert-Droz, ps. 92-97. En aquest llibre també s'hi troben diversos documents relatius als primers problemes del Partit Comunista unificat.

29. Joaquim MAURÍN, a *Revolución y Contrarrevolución, Apéndice sobre el comunismo en España* (1964), explica que van preguntar a Trotski si els soviets podrien enviar armes a la CNT per a fer la revolució, i que Trotski els contestà que per a fer una revolució cal, abans, haver-se guanyat les simpaties de la majoria de la població, i llavors es compta amb els soldats, que són els qui tenen les armes (p. 264).

de Barcelona,³⁰ i que havia arribat per a organitzar el Socors Roig Internacional. També van influir en aquest apropament Alfred Rosmer i Pierre Monatte, el primer, membre del Comitè Executiu de la Internacional en el Segon Congrés, i el segon, que ingressa al Partit Comunista Francès a mitjan 1923. Cal remarcar, a més a més, la tasca de difusió i de propaganda que fa Andreu Nin, des del seu lloc al buró executiu de la ISR envers Espanya.

Durant tot l'any 1923 porta a terme una tasca d'informació sobre els progressos de l'estat soviètic, els avanços de la indústria i l'agricultura, i, sobretot, el paper dels sindicats russos. I, especialment, introdueix a Espanya, a través de les pàgines de «La Batalla», articles i fullets de diversos dirigents comunistes, des de Zinoviev, Trotski, Bujarin, Lenin, Lozovski, fins als menys coneguts d'Umberto Terracini i Antonio Gramsci³¹

Però, fonamentalment, és el treball sindical a l'interior de la CNT allò que obliga el grup de «La Batalla» i els CSR a consolidar llurs posicions comunistes. Les tasques sindicals els porten necessàriament a clarificar llurs posicions i avançar organitzativament, per no veure's absorbits per l'anarco-sindicalisme, que compta amb molta més força i amb la iniciativa des de la Conferència de Saragossa.

A partir del març de 1924 ja apareixen a les columnes de «La Batalla» articles de Jesús Iribarren, de Vicente Arroyo, Juan Andrade, Isidoro Acevedo, Merino Gracia, *Martin Zalacain* i Oscar Pérez Solís, tots ells dirigents destacats del Partit Comunista. Això, i tot el que hem dit abans, sobretot, més les afirmacions d'algun dels dirigents del grup de «La Batalla» (La Federació Comunista Catalano-Balear), fa suposar que és precisament durant el primer trimestre del 1924 quan aquest grup estreny organitzativament els seus lligams amb el Partit Comunista d'Espanya, per acabar incorporant-s'hi a la tardor del mateix any.

30. Joaquim MAURÍN, *op. cit.*, p. 276.

31. Al primer número de «La Batalla» del 21 de desembre de 1922 apareix un article titulat *Ocaso del capitalismo italiano*, d'Umberto Terracini, i al número 2, del 30 de desembre, un altre d'Antonio Gramsci sobre els orígens del feixisme italià.

Al començament de juliol, «La Batalla» fa públiques les resolucions i els informes de Zinoviev, Rikov, i altres, al Cinquè Congrés de la IC i facilita una breu informació sobre l'oposició d'Amadeo Bordiga, membre del Presidium de la IC, a la tàctica de front únic;³² el mes de maig d'aquell mateix any es porta a terme, a través de «La Batalla», una ofensiva propagandística dirigida cap al Partit Comunista, sostinguda fonamentalment per Joaquim Maurín i per Merino Gracia, que escriu des de la presó cel·lular. «*Un partido revolucionario —el partido comunista— es la síntesis de una serie de funciones, de actividades revolucionarias. El Partido tiene una función sindical, cooperativa, de propaganda, cultural, colonial, agraria, de juventud, de centuria*», afirma Maurín.³³ Mesos més tard, el mes de novembre de 1924, se celebrà un ple nacional de delegats de les diferents federacions regionals³⁴ del Partit Comunista d'Espanya. En aquest ple, Joaquim Maurín, Martín Sastre i González Canet, conegut també pel nom de *Martín Zalacáin* amb el qual signa les seves col·laboracions a «La Batalla», delegats de les federacions Catalano-Balear, del Nord i Valenciana respectivament, van formular dures crítiques contra la direcció del partit.

El mes de novembre, possiblement per resolució del ple, és llançat un manifest dirigit al proletariat català, en el qual, després d'explicar què són els comunistes, i què els separa dels socialistes, i després d'una interpretació de la crisi de l'anarco-sindicalisme i d'un atac

32. Amadeo Bordiga, segons «La Batalla», accepta la tàctica de front únic en el terreny econòmic i per avall, però no en el terreny polític. A més, observa que, si el «govern obrer i camperol» és la dictadura del proletariat, no veu la necessitat d'emprar la primera expressió.

33. Joaquim MAURÍN, *En marcha hacia el Partido Comunista*, «La Batalla», 1 de maig de 1924 (número extraordinari).

34. La Federació Regional era l'organització superior del PCE a cada zona o regió delimitada, si bé podia no coincidir amb les regions administratives. Cada federació era composta de diferents agrupacions, amb llurs comitès si calia, i d'un comitè regional que residia a la capital més important de la zona. La Federació Comunista Catalano-Balear comprenia en un principi, a més a més de Catalunya i Balears, Castelló, Saragossa i Osca. Per això «La Batalla» publicava col·laboracions rebudes de Castelló, Alcoi, Osca, etc. El Comitè Regional residia a Barcelona i n'era secretari Joaquim Maurín.

contra el parlamentarisme, com a punts fonamentals, es fa una crida a la classe obrera catalana perquè s'incorpori al Partit Comunista.³⁵

Tota aquesta activitat propagandística és realitzada bàsicament des de les columnes de «La Batalla», que, el primer trimestre del 1924, augmenta el tiratge en gairebé 2.000 exemplars³⁶ i que assoleix un màxim de 10.000 exemplars en el número extraordinari del primer de maig d'aquell mateix any. Dades posteriors permeten deduir que a mitjan novembre el tiratge de «La Batalla» era de prop de 9.000 exemplars.³⁷ La tasca de propaganda és complementada a través del Servei de Llibreria de «La Batalla», amb fullets de Joaquim Maurín, Andreu Nin, Hilari Arlandis, etc.³⁸

Però la repressió portada a terme per la Dictadura ateny de manera directa els dirigents del grup de «La Batalla», els de la Federació Comunista Catalano-Balear, i els delegats al darrer Congrés de la ISR i de la IC.

El 9 d'agost era posat en llibertat *David Rey*, però el dia 10 era detingut Manuel Vall,³⁹ el 17, Desideri Trilles,⁴⁰ i, al començament de setembre, continuava pres, a Reus, Eusebi Rodríguez. Teixidó, d'Olot, era empresonat a Girona,⁴¹ i el dissabte 18 d'octubre era detingut Pere Bonet, un dels dirigents més destacats i membre de la redacció de «La Batalla».⁴² Al final d'octubre, Joaquim Masmano era empresonat a Xiva⁴³ i el 28 de novembre era detingut Oscar Pérez Solís, a Barcelona.⁴⁴ Al començament

35. Separata de «La Batalla», 27 de novembre de 1924.

36. «La Batalla», 28 de març de 1924.

37. «La Batalla», 13 de novembre de 1924.

38. Destaquen: *El sindicalismo a la luz de la revolución rusa*, de Joaquim MAURÍN, *El sindicalismo revolucionario y la Internacional*, d'Andreu NIN, *La crisis de la CNT*, de Joaquim MAURÍN, *Los anarquistas en Rusia*, d'Hilari ARLANDIS, *Programa de acción de la ISR*, de LOZOVSKI, a més de fullets de LENIN, BUJARIN, ZINOVIEV, TROTSKI, RADEK, Carlos PEREIRA ÓSCAR PÉREZ SOLÍS, Isidoro ACEVEDO, etc.

39. «La Batalla», 15 d'agost de 1924.

40. «La Batalla», 22 d'agost de 1924.

41. «La Batalla», 5 de setembre de 1924.

42. «La Batalla», 23 d'octubre de 1924.

43. «La Batalla», 30 d'octubre de 1924.

44. «La Batalla», 4 de desembre de 1924. Joaquim MAURÍN a *Revolución y Contrarrevolución (Apéndice sobre el comunismo en España)*, p. 276, afirma que Pérez Solís fou detingut a primers del 1925.

de desembre, «La Batalla» era suspesa, i el 12 de gener de 1925, Joaquim Maurín era detingut després d'ésser ferit en una cama pel cap de la brigada social, Fernando Acuña, al carrer de la Portaferrissa.

Així, doncs, al començament del 1925 eren a la Presó Model de Barcelona Pere Bonet, Hilari Arlandis i Víctor Colomer, entre altres. Maurín, empresonat al castell de Montjuïc, hi va ser des que fou donat d'alta a la infermeria de la Presó Model fins a l'estiu del 1926. Allà van celebrar una sèrie de discussions sobre la crisi de novembre de l'any anterior i sobre la situació de la Internacional, marcada per la polèmica entre «trotskistes» i «marxistes-leninistes».

«*La crisis surgida en el P C E en 1924, y la desaparición de la vanguardia militante como consecuencia de la represión desencadenada, así como el régimen de clandestinidad en que el P C E se vio obligado a vivir, hicieron posible que la dirección del Partido pasase a manos de un puñado de irresponsables, algunos de los cuales, como Pérez Solís y García Atadell, se vendieron luego vergonzosamente al enemigo*», afirmarà el setembre de 1930 el Comitè Regional de la Federació Comunista Catalano-Balear.⁴⁵ Aquesta posició de la FCCB explica que ja a la mateixa presó se separessin d'Oscar Pérez Solís.⁴⁶

En conseqüència, el Partit Comunista, per efectes de la repressió, es trobava sense dirigents i amb pocs quadres polítics. La Internacional Comunista, a través del Secretariat Llatí del CE dirigit des del començament del 1925 per Jules Humbert-Droz, ja expert en els problemes dels partits comunistes llatins, sobretot del francès,⁴⁷ intervingué en la polèmica.

45. Manifest del Comitè Regional de la FCCB i del Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, dirigit «*A las Federaciones Regionales del PCE. A todos los comunistas de España*», reproduït a «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

46. Entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968.

47. Humbert-Droz, ex-pastor protestant suís, pertanyia al secretariat dels països llatins des del Tercer Congrés de la IC. El 1925, assumí la direcció del secretariat. El 1927, participava amb Manuilski en la direcció del Buró occidental de la IC, conegut per WEB i radicat a Berlín. Va prendre posició contra la fracció Trotski-Zinoviev. Mesos després del Sisè Congrés era rellevat del secretariat per la seva adhesió a la política de Bu-

Joaquim Maurín, que fruïa de prestigi polític i era el màxim dirigent de la Federació Catalana, envià diverses cartes a la Internacional, plantejant la necessitat de reorganitzar una nova direcció. Llavors es trobava a Moscou José Bullejos, que, procedent de París, havia hagut de fugir d'Espanya. José Bullejos, Jesús Ibáñez i Julian Gómez «Gorkin» van participar, segons el primer, en les tasques d'una comissió creada pel Comitè Executiu, «*que deliberó durante varios días acerca de la política que convenía seguir en España y de los diferentes problemas de organización*» «Gorkin» assegura que ell no va prendre part en aquestes reunions, perquè a aquelles altures ja hi havia diferències importants entre ell i els dirigents del partit soviètic.

Van participar en les deliberacions Jacques Doriot i André Marty, del partit francès; Antonio Gramsci i Giuseppe Berti, de l'italià; Vittorio Codovilla, de l'argentin; Almanza, del mexicà, i Jules Humbert-Droz, Lozovski i Andreu Nin pels secretariats de la Internacional.

«*Trazadas las nuevas directivas se resolvió, de acuerdo con lo expuesto en diversas cartas por los compañeros de Barcelona, encomendarme la tarea de reorganizar la dirección del Partido Comunista de España; días después partí de Moscú*».⁴⁸ També segons Bullejos, poc temps després es van celebrar dues reunions del Comitè Central (una a París i l'altra a Bordeus) i fou elegit secretari general.

Cal aclarir que quan José Bullejos dóna a entendre que se li encarrega la tasca de reorganitzar el partit gairebé per causa dels informes de Barcelona, no hem de suposar que tots aquests informes procedien de Maurín. Si bé Maurín insistia en la necessitat de reorganitzar-ne la direcció, no es pot afirmar que designés precisament Bullejos com el més indicat per a aquesta tasca. D'altra

jarin, segons ell mateix diu. El secretariat llatí del CE dirigia els partits comunistes de França, Itàlia, Espanya, Portugal, Bèlgica i Amèrica Llatina. Jules Humbert-Droz estigué a Espanya diverses vegades, i sobretot a Barcelona. El desembre del 1930 hi arribà acompanyat de Jacques Duclos, Rabaté, Pierre i Stirner (Edgar Woog), J. HUMBERT-DROZ, *De Lenine à Staline*, ps. 405-406.

48. JOSÉ BULLEJOS, *Europa entre dos guerras, 1917-1938* ps. 100-101, citat per COMÍN COLOMER, *Historia del Partido Comunista de España*, p. 196.

banda, el 1924, la direcció del partit s'havia traslladat a Barcelona amb Pérez Solís davant.

El grup Pérez Solís, José Bullejos, Gabriel León Trilla, Vicente Arroyo i Garcia Atadell, amb la incorporació posterior d'Adame, n'ocupà la direcció en diversos equips durant tot el període de la Dictadura de Primo de Rivera.

Segons la Federació Comunista Catalano-Balear, l'activitat d'aquest grup va ésser funesta per al partit.

«A la dictadura de Primo de Rivera en la política general de España correspondió dentro del P C E el despotismo y la arbitrariedad del grupo Solís-Bullejos-Trilla, Arroyo-Atadell. Todos los procedimientos fueron empleados por la fracción dirigente para imponerse a los comités regionales que no aceptaban sus tropelias, los cuales eran depuestos y reemplazados. Los camaradas que osaban protestar eran calumniados y expulsados del Partido. Por espacio de cinco años, es decir, durante la dictadura del grupo Bullejos-Trilla-Arroyo el P C E apenas ha dado fe de vida. Los acontecimientos se han desarrollado sin que nuestro partido desempeñara en ellos ni remotamente el papel que le corresponde. La época de la dictadura militar pudo haber sido aprovechada por nuestro partido para ganar la simpatía de las masas obreras y para fortalecer los cuadros de militantes. La descomposición del anarco-sindicalismo y la colaboración abierta con la dictadura practicada por la socialdemocracia creaban una situación altamente favorable para el desarrollo del P C E. Sin embargo, la dirección no desplegó otra actividad importante y persistente que la lucha fraccional y la de encender la guerra civil en lo que quedaba del partido, destruyendo todos aquellos núcleos que no se identificaban con la incapacidad completa y el funcionarismo estrecho y mezquino de los burócratas dirigentes.»

La ferma actitud de la FCCB en la seva posició política enfront de la direcció provocà, segons Joaquim Maurín,⁴⁹ que en resolució de gener del 1927 la Interna-

49. Manifest del Comitè Regional de la FCCB i del Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, reproduït a «La Batalla» 19 de setembre de 1930.

50. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista*, «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

cional Comunista condemnés l'activitat del grup Bullejos. La direcció no acceptà aquesta resolució, i la FCCB advertí a les diverses organitzacions del partit d'aquesta maniobra. La Internacional Comunista envià un delegat que imposà a la direcció una sèrie de directrius. La Federació donà el seu suport a aquests acords de la IC, però aquesta, incomprensiblement, tornà a posar la confiança en la mateixa direcció.

Aquell mateix any 1927, el P C E es veia incrementat quantitativament i qualitativament per l'ingrés d'un grup d'anarco-sindicalistes de Sevilla, amb força en els sindicats del Transport, Metallúrgic i de Forners,⁵¹ els membres més destacats del qual eren Manuel Adame, Manuel Roldán, Carlos Núñez, José Díaz, etc.

Des de llavors, i durant els anys 1930 i 1931, el P C E havia d'exercir la seva màxima activitat sindical a Sevilla. Des d'allà, i amb aquesta força com a base a més de l'asturiana, també important, intentaria avançar en la formació d'un moviment sindical propi, dirigit pel partit.

Durant aquell any es produí a l'interior del partit la polèmica sobre l'Asamblea Nacional Consultiva convocada per Primo de Rivera. Mentre, des del primer moment, la Federació Comunista Catalano-Balear s'oposà a participar-hi,⁵² el Comitè Executiu vacillà davant la ferma actitud de la Internacional, que afirmava la necessitat de prendre-hi part. Finalment, la direcció va convèncer al delegat de la Internacional de la ineficàcia política que hauria tingut per al P C E i per a la classe obrera aquella participació en l'Asamblea. Un aspecte d'aquesta desorientació i vacil·lació de la Internacional, no solament pel que fa als problemes polítics espanyols, era el del buit de direcció que es produïa a l'interior del Comitè Executiu, i en el fet que Humbert-Droz, entès en els afers espanyols, havia de sobrecarregar-se de tasques diverses, com ell mateix ho explica a Togliatti.⁵³

51. «Frente Único», 16 de juliol de 1931.

52. Entrevista amb Pere Bonet, novembre de 1968.

53. «S'està produint el buit en l'aparell. Smeral, Geschke i Roy han sortit en diverses direccions; Codovilla i Katayama són a Brusselles. Resten ací molt pocs camarades no russos que puguin treballar efectivament, i, com és lògic, la feina se'n ressent. Bujarin està molt aqueferat amb les coses russes i amb prou

Al final de l'any 1927, Joaquim Maurín fou posat en llibertat després d'haver passat tres anys a la presó del castell de Montjuïc i a la Model, i se'n anà a París, on restà fins a mitjan 1930, treballant a l'agència Tass,⁵⁴ i on fou director d'Edicions Europa-Amèrica, en les quals col·laboraven Alexandre Vieira, Pere Bonet i Luis Portela.

La direcció del partit s'afanyà a demanar a la Internacional l'expulsió de Maurín, acusant-lo de confident de la policia, segons diu ell mateix l'agost del 1931.⁵⁵ Maurín acudí a la Comissió Internacional de Control de la IC, a Moscou, que declarà a favor d'ell, al mateix temps que la Comissió censurava l'actitud del CE del PCE. Salvada la seva honradesa com a militant, Maurín va

---

feines ve regularment a les sessions del Secretariat polític i del Presidium; s'han celebrat moltes sessions sense ell. Kuusinen, que, de tots nosaltres, és el que està més en contacte amb els russos, es retira cada vegada més al secretariat del seu país i a la redacció d'«Internacional Comunista». Fa tot el que pot per no convertir-se políticament en responsable del conjunt de les tasques. És a dir, manca una direcció política efectiva. Bujarin s'esforça per posar-hi remei; s'adona de les llacunes, de la necessitat de tenir més relacions, però li manca temps: Em demanà que tingués amb ell, cada setmana, un parell de converses de mitja horeta per tenir-lo al corrent dels afers i per discutir alguns problemes, però de la intenció a la realització hi ha un bon tros, i em temo que serà difícil de posar-ho en pràctica. Fins avui no han nomenat Petrovski (*Humboldt*) per substituir-te com a cap d'«Agitprop» [secció d'Agitació i Propaganda]. Però Bujarin em va avisar que Petrovski posa condicions: ésser nomenat membre efectiu del Presidium i del Secretariat Polític. Com que Roy ha estat substituït per Petrov, això representaria una majoria de russos en el secretariat, i Bujarin troba perillosa aquesta russificació de tot el nostre aparell de direcció, i intenta fer venir un nou grup de camarades estrangers. Però com que els mètodes de treball no canviaran, serà molt difícil de mantenir ací les millors forces dels nostres partits. Avui apareix la resposta del partit francès, no autoritzant Crémét a substituir-te a la Comissió Sindical. Jo he acceptat la combinació que tu havies proposat abans de marxar. Aniré molt sobrecarregat, però no podem deixar morir la Comissió Sindical. Quan arribi Piccini, suposo que Gennari (*Maggi*) podrà treballar en el Komintern més regularment i encarregar-se, sota la meua direcció, dels països espanyols, o d'una part d'aquests.» (Fragments d'una lletra d'HUMBERT-DROZ a Togliatti (*Ercoli*), Moscou, 26 de febrer de 1927 a *L'oeil de Moscou à Paris*, ps. 242-243).

54. Entrevista amb Luis Portela, novembre del 1968.

55. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista*, a «La Batalla», 13 d'agost de 1931..

prendre la iniciativa i demanà a la IC l'expulsió d'aquells que l'havien difamat.⁵⁶ Però la Internacional no accedí als seus desigs, i ni tan sols no els apartà de la direcció.

Mentrestant, la Federació Comunista Catalano-Balear havia delegat Pere Bonet perquè mantingués els contactes amb el Comitè Executiu del partit. Aquests contactes, reconeguts per la Internacional Comunista, es mantenien al nivell d'entrevistes amb Manuel Adame, designat responsable de la tasca sindical i es van mantenir fins a primers del 1928, any en el qual Pere Bonet fou detingut novament.⁵⁷

A mitjan 1928 se celebrà el Sisè Congrés de la IC, que significà un viratge de la Internacional cap a l'esquerra.

Aquest viratge, basat en que el món entrava en el «tercer període», el de la crisi general del capitalisme, fou representat per la consigna de «classe contra classe».⁵⁸

Aquest viratge imposà la necessitat d'un Congrés del Partit Comunista d'Espanya, el tercer, que se celebrà a París el mes d'agost del 1929. Joaquim Maurín i Pere Bonet van ésser delegats per la Federació Catalana per assistir al Congrés,⁵⁹ el primer com a màxim dirigent de la Federació, tot i que vivia a París. El segon, era l'home que organitzava directament el poc que restava de la Federació després de la repressió policíaca.

El Comitè Executiu, segons Maurín,⁶⁰ no l'acceptà

56. Joaquim MAURÍN, *ibid.*

57. Segons l'entrevista amb Pere Bonet.

58. El viratge afectà els dirigents de la IC: «aquesta nova crisi del partit soviètic, la polèmica de Stalin i la "dreta" de Bujarin, Rikov i Tomski, posà fi a l'activitat de Bujarin a la presidència de la Internacional Comunista, i, pocs mesos més tard, a la meua funció de secretari de la Internacional Comunista. Jo estava d'acord amb la política defensada per Bujarin en els afers russos en particular, sobre la necessitat de no imposar la col·lectivització als camperols, sobre el ritme de desenvolupament de la industrialització, i, sobretot, pel que fa al règim interior del partit, que, en comptes d'evolucionar cap a la democràcia, es tornava insuportable.» (J. HUMBERT-DROZ, *L'oeil de Moscou à Paris*, ps. 256-257.)

59. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista*, «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

60. Joaquim MAURÍN, *ibid.*

com a delegat, adduint que, puix que vivia a París, havia d'ésser membre del Partit Comunista Francès, i no del P C E. El delegat de la Internacional, l'italià Greco,⁶¹ defensà la posició del C E, i això va fer que Maurín i Bonet no poguessin prendre part en el Congrés. A partir de llavors, Maurín i el Comitè Regional de la Federació Comunista Catalano-Balear insisteixen que el Congrés va ésser un fracàs per al Comitè Executiu. Maurín afirma que «a pesar de que la delegación que encarnaba la oposición a la dirección cayó "por casualidad" en manos de la policía, y que Bonet y yo no fuimos admitidos, condenó —el Congreso— la política seguida por la dirección, que fue depuesta, aunque meses más tarde la Internacional volvía a situar a los mismos miembros en la dirección».⁶² L'afirmació que el C E fou destituït al congrés no resulta gens clara i sembla més coherent la versió donada pel Comitè Regional de la FCCB, un mes després: «El III Congreso del Partido se hizo amañado completamente, por el grupo dirigente. No obstante, bajo la presión de la Internacional todas las tesis presentadas por Bullejos-Arroyo-Trilla fueron rechazadas. Fue el espíritu del Congreso que la dirección del Partido había fracasado de manera total y que era preciso modificarla. Sin embargo, el grupo dirigente, vivaz y aferrado a su puesto, logró evitar ese desplazamiento.»⁶³

Joaquim Maurín afirma⁶⁴ que la Federació portava al Congrés la tesi de la República Federal Democràtica. Aquesta tesi fou rebutjada per «dretista», i, seguint les directrius del Sisè Congrés de la IC de «classe contra classe», que reduïa molt més la base d'aliats del partit i n'augmentava els enemics, el congrés adoptà la consigna de «dictadura democràtica dels obrers i els camperols». Vista l'actitud de la direcció respecte de Maurín, aquest va recórrer a la Internacional amb la finalitat de

61. Joaquim MAURÍN, *Revolución y Contrarrevolución, Apéndice...*, p. 278.

62. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista* «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

63. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, *A las Federaciones Regionales del Partido Comunista de España*, «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

64. Joaquim MAURÍN, *ibid.*

continuar essent membre del P C E, objectiu que assolí al mateix temps que la Internacional li indicava que escrivís al C E per a resoldre la qüestió.

Amb tot això arribem al primer de març. Per aquesta data s'havia convocat una conferència nacional, l'anomenada Conferència de Pamplona, per desorientar a la policia, que va haver d'ésser clandestina i se celebrà a Bilbao. A la conferència hi havia dos punts fonamentals: el caràcter que havia de tenir la revolució que es prefigurava,⁶⁵ i la tàctica a emprar en les tasques sindicals. «La conferencia fue convocada de una manera precipitada sin que las Federaciones tuvieran tiempo para reunirse y estudiar el orden del día, ni tan sólo para designar una delegación apropiada. Además, desconocían muchas federaciones el alcance que iba a dar dicha conferencia, solamente se dijo que se convocaba para elaborar un plan de trabajo que respondiera a la nueva situación política creada por la caída de Primo de Rivera. Al propio tiempo se tenía que reforzar el C E interinamente hasta que se celebrase el Congreso, que no debía tardar en convocarse. La convocatoria de la conferencia fue amañada con arreglo al buen éxito de la fracción dirigente. Se "olvidaron" de convocar a unos delegados, miembros regulares del C C, nombrados en el III Congreso, como son los casos de los miembros de Levante y de Cataluña, se hicieron todos los posibles para impedir la asistencia de otros como son un camarada delegado del C R de Cataluña y de los delegados de la Federación Local de Madrid por haberse pronunciado la organización comunista madrileña, por abrumadora mayoría, en contra de la política fraccional llevada a cabo por el C E. En la Conferencia fueron desechadas las tesis presentadas por el C E. Se rechazó sobre todo la escisión sindical que entrañaba la formación de una Confederación del Trabajo Unitaria. Todos los delegados aprobaron las intervenciones de los representantes de Cataluña, Levante y Andalucía contra ese intento de escisión sindical, torpe y criminal. La conferencia se caracterizó por un sano optimismo y una corriente de unidad muy acentuada. Las perspectivas que la situación

65. El general Primo de Rivera havia caigut el gener d'aquell mateix any i havia estat substituït pel general Berenguer.

política y económica de España ofrecían a nuestro Partido eran excepcionalmente favorables. Un delegado de la I S R decía que tenían que ahogarse todos los motivos de querrela y abrirse las puertas y ventanas del Partido en toda su amplitud. Al parecer, la política fraccional iba a sustituirse por una cordial colaboración de todo el Partido. ¿Cómo se ha llevado a cabo todo eso? En la misma conferencia ya empezaron a sabotear. En primer lugar, no se presentó a la Conferencia la cuestión de la ampliación del C E. De hacerlo, seguramente se hubieran podido desbaratar sus planes, ya amañados de antemano. Después de la Conferencia se reunió el C C, por primera vez desde que fué nombrado en el III Congreso. Entre otras cosas tenía que nombrar los nuevos miembros, para reforzar el C E. La cosa estaba tan cuidadosamente amañada que "omitieron" el convocar a dos miembros del C C, uno de Levante y otro de Cataluña, porque sabían que, de acudir éstos, podría desplazarse la mayoría en contra de la fracción dirigente en lo que se refiere a la entrada en el C E de los que tan funestamente lo habían dirigido antes. Por la misma razón impidieron que la conferencia, de mayores facultades que un C C mutilado, decidiera respecto al nombramiento de los miembros interinos que tenían que reforzar el C E.»⁶⁶

La discussió sobre la política sindical obrí en la Conferència una forta polèmica. La qüestió fonamental era l'actuació a l'interior de les centrals existents, CNT i UGT fonamentalment. Aquest problema tenia dos aspectes clarament definits. D'una banda, el fet que la CNT i la UGT eren les dues organitzacions sindicals amb força real i que els comunistes actuaven dintre d'elles a través de minories, en lluita constant amb les direccions anarco-sindicalistes o socialistes. D'altra banda, la política de la Internacional Sindical Roja. Aquesta, amb l'excepció dels sindicats russos, era formada per minories de la CGT francesa, de la UGT i la CNT espanyoles, etc., i al mateix temps, per als sindicats russos la qüestió central era llur admissió en la Federació Internacional d'Indústria.

66. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, *A las Federaciones Regionales del Partido Comunista de España «La Batalla»*, 19 de setembre de 1930.

Aquesta situació produí a l'interior de la I S R diverses tendències. Sovint el reforçament de la I S R comportava una política d'escissió, com diu Rosmer⁶⁷ el 1924, i com ho afirma també Humbert-Droz escrivint a Togliatti tres anys més tard.⁶⁸

Aquesta situació havia d'afectar necessàriament el Partit Comunista d'Espanya i la seva política sindical. A la Conferència de Pamplona, doncs, la polèmica va ésser molt dura, i s'hi van dibuixar dues tendències, encara que no van quedar ben definides fins al mes de juny d'aquell mateix any.

De tota manera, si bé és cert que a la Conferència no quedà massa clara una tendència escissionista en el moviment sindical, tampoc no es pot afirmar rodonament que «*La Conferència de Pamplona fué categórica e unánime al rechazar el proyecto de crear una CNT*

67. En una lletra d'Alfred Rosmer a Pierre Monatte, de mitjan juliol del 1924. Afirma, a més, que: «En contra de la I S R es pot dir que no és una veritable internacional sindical. Una internacional sindical no es fa amb minories: calen organitzacions. Té tendència a empènyer cap a l'escissió precisament perquè té els centrals adherits. Ja ha fet el seu ple i no pot progressar més. No ha pogut conservar les centrals sindicalistes amb les quals podia comptar en els seus inicis. Naturalment, Loz[ovski] és adversari decidit de la liquidació. I és segur que de moment s'arribarà a un compromís entre ell i els liquidadors.» Lletra de Rosmer a Monatte, 18 de juliol de 1924, *Syndicalisme révolutionnaire et communisme*, ps. 391-392.

68. «*Questions syndicales*: La tasca que m'has llegat no és fàcil. Es una guerra continuada amb Lozovski, el qual persegueix de prop el *plenum* amb una energia i un mètode que no li coneixia la línia del Profintern —Internacional Sindical Roja— que tu coneixes. Des que sóc president de la Comissió Sindical, no hem reeixit a posar-nos d'acord sobre cap problema. La meua feina consisteix a parar les cartes i resolucions del Profintern i fer votar el contrari pel secretariat polític o el Presidium. Sortosament, Lozovski és l'únic del seu punt de vista i la Comissió Sindical és bastant homogènia. Només Treint fa algunes excepcions i s'uneix a Lozovski. Però el més evident és que Tomski i Melnixanski, que podrien i haurien d'ajudar-nos, tenen una línia oposada a Lozovski, però cauen en l'extrem contrari. En resum, hi ha tres línies en conflicte constant, i les decisions del darrer ple no són prou clares per resoldre les qüestions netament. Lozovski, armat de la resolució sobre el reforçament de la Internacional Sindical Roja, porta pertot la seva política d'escissió, i Tomski, recolzat en la resolució sobre els grups d'unitat, va cap a la liquidació de la influència dels nostres partits i dels nostres sindicats revolucionaris.» Lletra d'HUMBERT-DROZ a Togliatti, 8 d'abril de 1927, a *L'oeil de Moscou à Paris*, p. 250.

Unitaria, consigna lanzada por el CE a fines de 1929. Se condenó la escisión como una gran torpeza que nos llevaría a aislarnos más de la masas y a crear nuevos obstáculos a la acción de la clase trabajadora en estos momentos de aguda crisis política y económica en que se debate el régimen. Habiendo condenado la Conferencia de Pamplona la formación de una nueva Central Sindical, la convocatoria de la Conferencia de Sevilla no podía tener más alcance que el de coordinar un plan de acción de todos los organismos y núcleos sindicales revolucionarios en vistas a la reorganización de la CNT.»⁶⁹

Tot això afirmat pel Comitè Regional de la FCCB, el setembre del mateix any, que havia enviat Hilari Arlandis com a únic delegat seu a la Conferència.⁷⁰

D'altra banda, la influència de la Internacional en aquest afer fou decisiva.

El viratge cap a l'esquerra a la IC afectà, no cal dir-ho, la ISR. La irració que sostenia la necessitat d'anar cap a la creació de centrals sindicals totalment dirigides per comunistes va prevaler.⁷¹

La darrera setmana de juny tingué lloc una conferència consultiva de la CNT convocada pels sindicats obrers del port de Sevilla⁷² per tal de reorganitzar-la teòricament, en plena vaga general.⁷³

La posició que mantenia la Internacional en aquesta conferència era la de la necessitat d'una tercera central sindical, una CNT unitària, una central al marge de les existents i que facilitaria la unitat. Però, segons Bullejos,⁷⁴ «Adame, que en su calidad de secretario sindi-

69. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid: *A las Federaciones Regionales del PCE*, «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

70. Segons l'entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968.

71. Recordem, a més, que les altres dues tendències, seguint Humbert-Droz, representades pels sindicats russos i per la Comissió Sindical, eren encapçalades per dos dirigents que pertanyien justament a la «dreta» bujarinista: Tomski i Humbert-Droz, respectivament.

72. «La Batalla», 27 de juny de 1930.

73. Durant aquells dies tingué lloc a Sevilla una vaga general, segons afirma Emilio MOLA. La vaga durà quatre dies, a causa dels mals tractes que la força pública infligí a una obrera (*Lo que yo supe, Obras completas*, p. 353).

74. José BULLJEOS, *Europa entre dos guerras*, p. 108. COMÍN COLOMER, *Historia del Partido Comunista de España*, ps. 219-220.

cal del partido asistía a la conferencia, se opuso resueltamente a este descabellado propósito, que en realidad era un primer intento de organizar una Central sindical comunista. Las escasas fuerzas sindicales representadas y la intransigencia de Adame, que expresaba el punto de vista de la dirección del partido, disuadieron a la delegación de la Internacional de sus proyectos primitivos, aunque no sin imponer la organización del Comité Nacional de Reconstrucción.» Mentrestant, els anarcosindicalistes, a través de Peiró i de Clara, atacaven amb gran duresa aquestes intencions dels «perturbadores comunistas».⁷⁵

Si bé Adame, per la seva experiència sindical a Sevilla, veia la necessitat d'evitar la divisió sindical, no és tan clar que en aquesta qüestió representés la totalitat de la direcció, perquè els mesos de març i abril de l'any següent, en una entrevista entre algun membre de l'Agrupació Comunista de Madrid ja escindida i algun del PCE, aquest es presentava en nom d'Adame, Arroyo i Silva, i mesos més tard Hilari Arlandis designava concretament Bullejos i Trilla com els responsables de les escissions.⁷⁶

Paral·lelament, la Federació Comunista Catalano-Balear va poder reprendre la publicació de «La Batalla». El primer número d'aquesta nova època sortí el 23 de maig;⁷⁷ la redacció i l'administració eren al carrer de la Cadena número 27, entresol segona, i el tiratge, de 3.000 exemplars. Durant els primers dies d'aquell mes de juny, Joaquim Maurín, confiant en l'indult general, tornà a Espanya.⁷⁸ Tornava amb la seva dona i el seu fill, i fou detingut a Portbou i traslladat a Figueres.⁷⁹ Durant aquells dies havia escrit a la direcció, com li ho havien indicat a la IC, per tal de resoldre la qüestió de la seva organització (si a França o a Espanya). Segons el propi

75. «La Batalla», 20 de juny de 1930.

76. Cf. *infra*, *L'Agrupació Comunista de Madrid*.

77. En aquesta època «La Batalla» era impresa a la Impremta Myria, del carrer de Sepúlveda núm. 162, de Barcelona.

78. Ja a primers de maig el director general de Seguretat estava al corrent dels rumors de la tornada de Maurín i d'una carta d'Andreu Nin a Arlandis en la qual li comunicava que tornava. (Emilio MOLA, *Lo que yo supe, Obras Completas*, p. 340.)

79. «L'Opinió», 13 de juny de 1930.

Maurín,⁸⁰ Bullejos i Trilla li havien respost exigint-li una declaració pública en la qual havia de reconèixer els seus errors polítics. La resposta de Maurín, refermant-se en els seus principis i en els atacs contra la política escissionista i sectària del C E provocà, segons ell mateix,⁸¹ la seva expulsió i la de la Federació Comunista Catalano Balear que s'havia solidaritzat amb ell, el mes de juliol. Aquesta expulsió no fou efectiva fins un any més tard. Mentrestant, continuava existint un mínim de relació, almenys amb dirigents de la Internacional. Va ésser, més aviat, una desorganització total.

Aquesta situació orgànica portà la Federació Comunista Catalano-Balear a abordar, per aquells dies, amb gran intensitat, la qüestió del partit. La segona quinzena de juny, Joaquim Maurín abordà el problema del partit en la seva totalitat. Partint d'una breu anàlisi de la lluita de classes des del 1898, i després d'enumerar les diferents crisis per les quals havia passat la burgesia espanyola (les del 1898, 1906-1910, 1917-1923, i 1929-1930), deduïa la necessitat d'un partit de classe. Un cop més, el partit era abordat des d'una perspectiva de necessitat per a la classe obrera. Aquestes anàlisis portaven implícit el no reconeixement del Partit Comunista d'Espanya com el dirigent de la lluita revolucionària de la classe obrera. El partit sorgia de la lluita de masses, lluita portada fonamentalment a partir de l'organització sindical revolucionària existent: la Confederació Nacional del Treball.

També a partir de juny es concreten les relacions amb l'esquerra burgesa, un altre dels aspectes de divergència amb el C E del P C E; aquestes relacions progressen amb la realització conjunta d'un acte d'afirmació sindical, a mitjan juny, a l'Associació de Dependents i Agents de Duanes, en el qual van intervenir Hilari Arlandis i Amadeu Aragay, dirigents de la Federació Comunista Catalano-Balear i de la Unió de Rabassaires, respectivament.⁸²

Ja abans, des de gener-febrer, Maurín mantenia re-

80. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista*. «La Batalla», 13 d'agost de 1930.

81. Joaquim MAURÍN, *ibid.*

82. «La Batalla», 20 de juny de 1930.

lació amb Jaume Aiguader,⁸³ amb el qual l'unia l'amistat personal, des de 1922-23, quan Aiguader el col·locà al sindicat d'empleats municipals, del qual era president.

A primers d'agost, acabada la vaga general de Sevilla, el Comitè Nacional de Reconstrucció publicà una nota de solidarització amb les vagues realitzades a Sevilla, Bilbao, Màlaga, Granada, etc., alhora que atacava el Comitè Nacional de la CNT resident a Barcelona, acusant-lo d'haver estat nomenat per decret i no per voluntat popular.⁸⁴

Les darreres activitats del Comitè Nacional de Reconstrucció i el seu atac indiscriminat contra la CNT van induir la Federació Comunista Catalano-Balear a afirmar, a mitjan agost, que el Comitè de Reconstrucció elegit per alguns sindicats a Sevilla no representava la CNT, però que el Comitè Nacional que residia a Barcelona tampoc no la representava, i que s'imposava, per tant, un congrés nacional de la Confederació.⁸⁵

Aquesta darrera afirmació de la F C C B va ésser atacada pel Comitè Executiu, el qual, a mitjan setembre, i a través de «Mundo Obrero», declara: «*Hemos recibido el siguiente telegrama del Comité Ejecutivo de la Internacional Comunista: "Condenamos posición editores 'La Batalla' n.º 13 concerniente a la Confederación". No creemos sean necesarios comentarios a este telegrama. En nuestro n.º 2° nosotros decíamos ya que los señores de "La Batalla" no hablaban, ni podían hablar en nombre de los comunistas. Los camaradas que aún creen que estos individuos tienen algo de común con el Partido Comunista se habrán convencido que entre ellos y nosotros y la Internacional no hay nada de común. Seguimos unos y otros una política distinta. Nosotros seguimos una política francamente revolucionaria, la política de la Internacional Comunista; ellos siguen una política completamente derechista y conciliadora: la política que en estos momentos siguen todos los trotskistas*».⁸⁷

83. «La Rambla», 24 de febrer de 1930, citat per Jaume Aiguader a *Catalunya i la Revolució*, ps. 65-66.

84. «La Batalla», 8 d'agost de 1930.

85. «La Batalla», 15 d'agost de 1930.

86. Al núm. 2 és reproduïda una resolució sobre aquest punt.

87. «Mundo Obrero», núm. 4 (Madrid), 13 de setembre de 1930.

Reblaven aquest atac amb una nota del Comitè Executiu de la Internacional publicada en el número 2 de «Mundo Obrero».⁸⁸ En aquesta nota el Comitè Executiu condemnava l'actitud dels militants de Catalunya i Madrid⁸⁹ que fan concessions al corrent anarquista i manifestacions oportunistes, i que mantenen les supervivències del revolucionarisme petit burgès.

Un Comitè Regional d'una Federació Comunista Catalano-Balear fantasma, i un Comitè Regional de la Federació de Joventuts, també fantasma, al marge de la FCCB dirigida per Maurín, i creats pel CE del PCE, publiquen a les pàgines de «Mundo Obrero» una resolució en la qual reconeixen el Comitè Nacional de Reconstrucció.⁹⁰ Una de les finalitats era de sembrar la confusió entre els militants del partit, a més de crear una organització regional afecta a la política del Comitè Executiu.

La Federació Comunista Catalano-Balear, mantenint la seva fidelitat a la Internacional Comunista, acusa rebut del telegrama que «Mundo Obrero» afirma que ha rebut, i a mitjan setembre respon dient que és fals que el CE de la IC hagi enviat una nota d'aquest tipus, perquè no s'ha reunit, i, a més, l'afer no és prou important per exigir la reunió del CE. Per a això ja hi ha el Buró Romà (o Secretariat Llatí). Afirma que el telegrama és obra de Gabriel León Trilla, que és a Moscou.⁹¹

Mentrestant, el dia 1 de setembre eren posats en llibertat Joaquim Maurín —empresonat des de mitjan juny—, Teixidó, David Rey, Joaquim Olaso, Vinyes, Josep Metge, Eusebi Rodríguez i Del Barrio.⁹²

Durant agost i setembre, i principalment des de «La Batalla», que havia augmentat el seu tiratge de 3.000 a 7.000 exemplars entre maig i juny,⁹³ la Federació porta a terme una reafirmació dels principis polítics del front

88. El núm. 2 de «Mundo Obrero» corresponia al 30 d'agost de 1930.

89. Es refereix a l'Agrupació Comunista de Madrid, que s'havia separat del Partit Comunista des de mitjan juliol (cf. *infra*, *L'Agrupació Comunista de Madrid*).

90. «Mundo Obrero», 13 de setembre de 1930.

91. «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

92. «La Batalla», 5 de setembre de 1930.

93. «La Batalla», 18 de juliol de 1930.

únic i de la unitat sindical enfront del Comitè Executiu, alhora que augmenta la seva col·laboració amb l'esquerra burgesa i amb l'anarco-sindicalisme, especialment en la campanya política d'amnistia de setembre i octubre, i manté la seva independència enfront dels partits republicans burgesos, com ho demostren els fets de desembre.

La tàctica del front únic és sostinguda i desenvolupada davant l'alternativa en què es troba el poble espanyol. Segons Maurín, «*hoy en España, la situación política está infinitamente más despejada que en los años que precedieron al golpe de estado. No puede ser cuestión del retorno a un falso constitucionalismo. El problema se halla planteado así: Revolución o contrarrevolución; no hay solución intermedia*».⁹⁴

Però «*es falso que marchemos hacia la llamada normalidad constitucional. El fascismo avanza, triunfante, por todas partes*».⁹⁵ I enfront d'aquest avanç feixista ca-

94. Joaquim MAURÍN. *Después de siete años de dictadura*. «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

95. Editorial de «La Batalla», 26 de setembre de 1930. Aquesta tesi és sostinguda i més elaborada per Joaquim MAURÍN a *Los hombres de la Dictadura*, pròleg, ps. 10-11: «*El mundo marcha hacia la dictadura, Polonia, Italia, Bulgaria, Yugoslavia, Hungría, Finlandia, Letonia viven en pleno régimen fascista. Francia, la República democrática hija de la gran Revolución, es gobernada de una menara absolutista por Tardieu. Las formas clásicas de la democracia han desaparecido para siempre. En Alemania, después de los plenos poderes de Hindenburg y de Brüning, hemos presenciado el triunfo apoteósico de los fascistas de Hitler en las recientes elecciones. La marcha sobre Berlín de los Cascos de Acero se presenta como probable. La victoria del fascismo en Alemania repercutirá inmediatamente en toda Europa. En América sólo quedaba una República democrática en pie; la Argentina. También ha caído, arrastrada por el huracán de la dictadura militar. El general Uriburu ha tomado en Buenos Aires el poder de un modo semejante a como hizo Primo de Rivera, en 1923, en España. Este panorama se agudizará más aún, cuando los conservadores ingleses vuelvan al Gobierno, lo que puede ocurrir dentro de poco. Delante de todo esto ¿es posible imaginar que en España sucederá lo contrario y marcharemos hacia un régimen de amplias libertades constitucionales? Esto sería una ilusión... Y precisamente es esa ilusión la que se trata de crear para hacer más fácil la vuelta completa a la dictadura. Mientras que el pueblo es adormecido con la esperanza de un retorno gradual y progresivo a la Constitución —que en España no ha existido más que sobre el papel—, en la sombra, muy hábilmente,*

lia consolidar la unitat sindical i el front únic, com a mitjans per a contenir-lo. Cal abordar el front únic per la base, mitjançant la formació de comitès de front únic, de comitès a les fàbriques i als tallers.⁹⁶

«*La constitución rápida del bloque obrero y campesino será el primer fuerte que opongamos al fascismo*».⁹⁷

Pel que fa a les tasques sindicals en aquests mesos, la Federació, fonamentalment a través d'Hilari Arlandis, torna a la càrrega contra els anarco-sindicalistes: «*a los Peiró, Pestaña, Buenacasa, Carbó, no se les puede perdonar su sabotaje consciente de los principales acuerdos del Congreso de la Comedia*».⁹⁸

La polèmica amb el Comitè Executiu s'endureix en aquests dos mesos, i la polèmica verbal s'aguditzava. El C E acusa la Federació de trotskista, i aquesta al C E de sectari i oportunista. Però cal fer remarcar una diferència. En aquests mesos, tant el C E com la Federació recorren molt més a d'altres organitzacions regionals o locals del partit per a estendre i consolidar llurs tesis, per reforçar llur organització i per limitar el contrari, políticament i organitzativament.

El 19 de setembre de 1930 apareix publicada a «La Batalla» una declaració política titulada *Por la salvación del Partido Comunista*, i dirigida «*A las Federaciones Regionales del Partido Comunista de España. A todos los comunistas de España*». La signen el Comitè Regional de la Federació Comunista Catalano-Balear, i el Comitè Local de l'Agrupació Comunista del Radi de Madrid. La Federació Regional de Llevant no la signà, però va intervenir en l'elaboració de la declaració, segons afirma la FCCB. El Comitè Regional de la Federació Regional de Llevant demanà que la publicació fos ajornada fins al ple de la Federació, que s'havia de reunir un dia d'aquells. Dies més tard van rebre un telegrama

se prepara el entronizamiento y la legalización de la dictadura. El restablecimiento de la Constitución carece completamente de valor si el pueblo no logra imponerse haciendo respetar sus derechos».

96. «La Batalla», 12 de setembre de 1930.

97. Editorial *Por el Bloque Obrero y Campesino* de «La Batalla», 26 de setembre de 1930.

98. Hilari ARLANDIS, *Los principios de la CNT*, «La Batalla», 26 de setembre de 1930.

en el qual demanaven que llur signatura fos retirada del manifest.⁹⁹

L'endemà, el 20 de setembre, «Mundo Obrero»,¹⁰⁰ després d'assegurar que el Comitè Executiu ha superat la crisi interna, publica una nota que, sota el títol de *Resolución de la Federación de Levante*, afirma que la FCCB havia suplantat la seva signatura en el manifest.

El manifest de setembre, en conjunt, és un document d'ofensiva política. Per a poder consolidar la seva organització, la Federació ha de prendre immediatament la iniciativa política. Si no, davant la primera resolució de la Internacional la seva integritat organitzativa hauria pogut perillar.

Comença amb una anàlisi històrica de la crisi, des del 1924, com ja hem vist, per passar immediatament a acusar la direcció d'incompetència política i d'estret funcionarisme, per la manca d'iniciativa enfront la caiguda de Primo de Rivera. «*El desmoronamiento de la dictadura militar —afirma la FCCB—, que pudo haberse seguido paso a paso desde un año antes, sorprendió a la dirección del PCE, que se quedó viendo visiones, extrañada de que una cosa tal hubiera podido ocurrir. Ni en las semanas que precedieron a la caída de Primo de Rivera, ni en las que le siguieron, nuestro Partido hizo acto de presencia. El secretario del Partido, Arroyo, sostenía, en un artículo político publicado en la prensa oficial, que la sustitución de Primo de Rivera por Berenguer carecía de importancia... Esta ceguera política de la fracción dirigente condujo al Partido al borde del suicidio. El hundimiento de la dictadura de Primo de Rivera fué una terrible derrota para nuestro país. Que el poder del fascismo se resquebrajara sin que el PCE estuviera a la altura de las circunstancias es algo que no podrá ser borrado jamás de la historia del Partido. Esta falta tremenda debida a una dirección obtusa, desprovista del más elemental sentido político, amenaza de una manera permanente todas las posibilidades revolucionarias. Un Partido Comunista ha de ser un órgano de combate, no un piquete para que unos cuantos funcionarios puedan hacer carrera. El*

99. «La Batalla», 10 d'octubre de 1930.

100. «Mundo Obrero», 20 de setembre de 1930.

*Partido Comunista ha de ser la vanguardia del proletariado militante, no un modus vivendi para algunos burocratas desaprensivos.»*¹⁰¹

Ara bé, a la Federació, de moment, no li interessava gens d'enfrontar-se políticament amb la Internacional Comunista. I això per diversos motius. El primer, que l'aparell —l'organització— de la Federació no era sòlid, políticament, i no tenia ni podia tenir¹⁰² una visió política clara dels problemes existents i de les tasques a realitzar. La FCCB no comptava sinó amb uns principis generals i una actuació sindical immediata.

En aquestes condicions, un enfrontament amb la Internacional hauria estat identificat, o haurien fet que s'hi identificués, amb un atac al primer país on la classe obrera havia ocupat el poder: la Unió Soviètica. Això hauria provocat l'esfondrament polític i organitzatiu de la Federació. Per això el Comitè Regional tingué bona cura de no atacar la Internacional en aquesta declaració ni en les polèmiques anteriors, tot i que alguns dels seus dirigents ja veien ben clarament que pels problemes que es discutien (unitat sindical, front únic...) i en la situació polèmica en què es trobava el moviment comunista, no es podia fer una diferenciació tan absoluta entre la direcció del Partit Comunista i la de la Internacional.

El segon motiu era més aviat tàctic: es tractava d'intentar separar el Comitè Executiu de la direcció de la Internacional; es tractava d'aïllar-lo, de fer que entrés en contradicció amb la Internacional.

Ara bé, aquests dos motius no basten per a basar les acusacions de subjectivisme i d'oportunisme que el Comitè Regional de la FCCB i el Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid formulen a la tercera part de la declaració de novembre.

La base real la proporciona el fet que el Comitè Executiu s'atribueix una sèrie d'accions, en moltes de les

101 Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid: *A las Federaciones Regionales del Partido Comunista de España*, «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

102. La repressió dificultava no solament l'elaboració i la discussió política sistemàtica, sinó fins i tot el simple contacte físic col·lectiu; la reunió.

quals ha col·laborat, certament, però que, segons el Comitè Regional de la FCCB, no ha dirigit.

*«Ante la Internacional —diuen el CR i el Comitè Local de Madrid— la dirección fraccional ha empleado un lenguaje demagógico, llevando a cabo un bluf incesante. La mayoría de las informaciones oficiales suministradas eran falsas y tendenciosas. La dirección ha querido dar la sensación de que ella dirigía realmente todo el movimiento obrero de España. La huelga de Suria, sostenida por los sindicatos libres, la de Sagunto, dirigida por los anarco-sindicalistas, fueron presentadas por Bullejos como movimientos comunistas. Tampoco es cierta la intervención del CE en las huelgas de chóferes y de la Exposición de Barcelona de 1928. Todo el mundo sabe igualmente que las recientes huelgas de Sevilla, Málaga, Granada, se hicieron por la espontánea iniciativa de base. De las huelgas de Rentería y Pasajes se puede decir otro tanto. Únicamente en Bilbao es donde puede haber intervenido el CE estimulando el movimiento de solidaridad. La dirección del Partido no ha servido más que para tomar notas; notas que luego daban a la prensa nuestra poniéndonos a todos en ridículo delante de la Internacional, y también, delante de nuestros más decididos adversarios. La fracción dirigente de Bullejos-Arroyo-Trilla, incapaz, sectaria e irresponsable carece totalmente de línea política. No sabe a donde va ni lo que quiere. Cambia de consignas de un momento a otro. Su oportunismo es atolondramiento e incomprensión. Para ella sólo hay una cuestión vital: que el Partido crezca dentro de los moldes burocráticos que ella ha organizado, o, lo que es lo mismo, que el automatismo presida todo su desarrollo. Como reacción contra el espíritu cerril del grupo dirigente, el Partido se va pulverizando en pequeños grupos. Muchedumbre de camaradas, asqueados de la actuación nefasta de un tal CE, se han apartado esperando tiempos mejores; otros, en un momento de desespero han caído en un trotskismo suicida; algunos se han organizado aparte, negándose a todo contacto con una dirección negativa.»*¹⁰³

103. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, *A las Federaciones Regionales...*, «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

Un darrer motiu, encara que més general, però que no podem descartar, és el de la confusió política. Durant aquest període, en cap moment les coses nacionals o internacionals no foren mai políticament prou clares.

El segon punt fonamental del manifest és un atac contra l'escissionisme de la direcció en el terreny sindical. En aquest punt el manifest recull les tesis de la Conferència de Pamplona per contraposar-les a les de la Conferència Sindical de Sevilla. Un cop més, la tàctica política i la confusió apareixen plegades. «*La fracción dirigente —continuen el Comitè Regional i el Comitè Local— no se ha mantenido en los límites antiescisionistas reflejados en la Conferencia de Pamplona. Las bases que sirvieron para convocar la Conferencia de Sevilla son ya netamente escisionistas, puesto que se declara en ellas que los que no las acepten, no podrán pertenecer a la nueva Central Sindical. Las resoluciones aprobadas son todavía más escisionistas. La Conferencia de Sevilla ha sido un fracaso en todos sus aspectos y sus consecuencias serán funestísimas para el desarrollo y acción del Partido. El C E, en su intento de escisión, se ha puesto por montera la opinión del Partido manifestada unánimemente en Pamplona. La dirección del Partido ha creído que la C N T podría ser ganada por un golpe de varita mágica, constituyendo un comité y fabricando un sello, aunque alrededor de ese Comité se agrupan solamente una docena de sindicatos. El movimiento sindical debe ser conquistado por la base y no con procedimientos burocráticos más o menos ingeniosos. La Federación Comunista Catalano-Balear y la Federación Comunista de Levante y el Radio de Madrid, de la organización comunista de Castilla rechazan en absoluto el suicidio que la fracción dirigente lleva al Partido en el dominio sindical.*»¹⁰⁴

Mesos més tard, Joaquim Maurín opinarà que la idea de crear un moviment de reconstrucció de la CNT hauria estat justa abans del 28 de gener de 1930, durant la primera dictadura, però no després, puix que la CNT ja es reconstruïa ella mateixa.¹⁰⁵

104. *Ibíd.*

105. Joaquim MAURÍN, *A propósito de mi expulsión del Partido Comunista*, «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

Però malgrat que el Comitè Regional acusa el CE de frustrar moltes possibilitats a Catalunya i d'entorpir les tasques dels nuclis comunistes a l'interior de la UGT a Madrid, sosté que «*la consigna de la unidad sindical no ha fracasado en España*», que tant la CNT com la UGT poden ésser les millors plataformes per a portar allà les campanyes d'unitat sindical i de front únic, encara que a la primera de les centrals sindicals la tasca sigui més fàcil i els resultats puguin ésser superiors, per causa de la seva major mobilitat en els càrrecs i d'un contacte més directe amb les masses. A la CNT «*la tendencia cada vez más acentuada hacia el reformismo seguida por los líderes anarco-sindicalistas nos ofrece una amplísima base para destruir la dictadura que ejercen y atraernos a las grandes masas*». ¹⁰⁶ En penúltim terme afirmen que «*el trotskismo que no existe en España, puede ser creado por la fracción dirigente, que tiene necesidad de él para tener un arma con la cual poder anular a los que se opongan a su política o falta de política. La Federación Comunista Catalano-Balear, la Federación Comunista de Levante y el radio de Madrid no son trotskistas y rechazan el trotskismo inventado por Bullejos-Arroyo para pretender apartarnos de la Internacional con cuyas resoluciones estamos identificados plenamente*». ¹⁰⁷ En el manifest s'afirma també que justament havia estat l'actual CE, Bullejos-Trilla, el que havia tingut relació amb el trotskisme, i n'havia estat el primer propagador a Espanya durant el 1925 i el 1926.

Finalment, el Comitè Regional i el Comitè Local analitzen en quin estat de desenvolupament es troba el partit i quines tasques cal que s'imposi. «*El Partido —afirmen— está todavía en una fase de estancamiento y de impotencia porque todas las cuestiones que le afectan, desde la de la dirección hasta la elaboración de tesis directrices, se han hecho de una manera mecánica y burocrática. Desde que la fracción dirigente ahoga el Partido bajo su política de expulsiones fulminantes, el Partido vive aterrizado y sin participar con todas sus inmen-*

106. Comitè Regional de la FCCB, i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, *A las Federaciones Regionales...*

107. Comitè Regional de la FCCB, i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid. *Ibíd.*

sas posibilidades, en un trabajo efectivo de organización y de agitación que le presente como guía y vanguardia del proletariado. La situación política y económica por que atraviesa España, crea las condiciones objetivas para la formación de un gran Partido Comunista a donde afluyan las grandes masas obreras y campesinas, la política de capillita y de fracción burocrática llevada a cabo por el CE, abriendo violentamente otra crisis en el seno del Partido, desencadenando una nueva guerra civil entre militantes, malogran las grandes posibilidades que tiene el Partido para desenvolverse y aprovechar las circunstancias revolucionarias. Por consiguiente, el CE, con su política de aniquilamiento del Partido, con su maniobra escisionista, está haciendo obra contrarrevolucionaria.»¹⁰⁸

Segons el Comitè Regional de la FCCB i el Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid, la tasca immediata és convocar un congrés. I per tal que aquest Congrés «sea fiel y directa representación de la base, sin amañios de ninguna clase, debe nombrarse una comisión integrada por un delegado de cada Federación regional encargada de llevar a cabo los trabajos preparatorios del Congreso».¹⁰⁹

Val la pena de fer remarcar, per acabar l'anàlisi, que moltes de les acusacions i càrrecs que el Comitè Regional de la FCCB, i el Comitè Local de l'Agrupació van formular en aquest important manifest, són iguals o semblants als que el Comitè Executiu de la IC esgrimí en expulsar l'equip de Bullejos, el 1932: la seva política escisionista i sectària, l'entorpiment per a la formació d'un Partit Comunista.¹¹⁰

108. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid. *Ibid.*

109. Comitè Regional de la FCCB i Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Madrid. *Ibid.*

110. La Comissió del CE que tractà de l'expulsió era composta, entre altres, per André Marty, Ernst Thälmann, Jacques Duclos, Ercoli (Palmiro Togliati) i Bela Kun. Els càrrecs que els imputaven eren, entre altres, els expressats en els paràgrafs següents: «Estos individuos han llevado durante largos meses una lucha sorda en las filas del Partido comunista, para impedir la creación de un verdadero partido de masas en España, para entorpecer la organización de la lucha común con los obreros revolucionarios, anarquistas y socialistas honrados, (...) La política

Com ja ho hem indicat, el manifest de setembre va tenir una gran importància, tant política com organitzativa.

Una setmana més tard, i mantenint la iniciativa, la Federació fa referència, a «La Batalla»,¹¹¹ a un article de Garlandi, membre del Comitè Executiu de la IC, aparegut a «La Internacional Comunista», en el qual precisa una sèrie de fórmules errònies que segons ell contenen les resolucions de la Conferència de Pamplona, entre elles que la situació internacional no es presenta tan extraordinàriament aguda com diu l'informe.¹¹²

Aquesta iniciativa del Comitè Regional de la FCCB i del Comitè Local de l'Agrupació, fou ràpidament secundada, primer per una breu declaració del Comitè de l'Agrupació Comunista de Madrid advertint enfront de les possibles maniobres del CE i després per l'adhesió de les Agrupacions Comunistes de Reus i la seva Comarca.¹¹³

Al començament d'octubre es reuneix un ple de la Federació i aprova la resolució següent: «Reunido el Pleno Ampliado de la Federación Comunista Catalano-Balear y con asistencia de representantes de todos los núcleos comunistas de Cataluña y Baleares, después de

de división de las masas obreras y campesinas es la política de la contrarrevolución española (...). En tanto que los partidos comunistas del mundo entero pedían el partido hermano español que llevara una lucha incesante por el frente único revolucionario de la clase obrera revolucionaria, por la unidad del movimiento sindical, por el desarrollo de la revolución agraria, Adame, Trilla, Vega, Bullejos maniobraban solapadamente, con la Internacional Comunista, a la que engañaban aceptando con indiferencia todas las decisiones, para continuar después su política sectaria.» Crida del Comitè Executiu de la Internacional Comunista, Eduardo COMÍN COLOMER, *Historia del Partido Comunista de España*, I, ps. 502-504.

111. «La Batalla», 26 de setembre de 1930.

112. La desena reunió del Comitè Executiu, que tingué lloc el mes de juliol de 1929, consolidà políticament la tesi anunciada per Stalin en el Catorzè Congrés del Partit Soviètic i acceptada en el Sisè Congrés de la IC, segons la qual l'estabilització del capitalisme i el període de coexistència eren acabats, i el capitalisme no trigaria a llançar atacs imperialistes contra l'URSS; el capitalisme entrava en crisi; els Partits Comunistes havien de llançar una ofensiva contra el capitalisme i els seus aliats, els social-feixistes (social-demòcrates).

113. «La Batalla», 3 d'octubre de 1930.

una amplia y documentada discusión, resuelve por unanimidad: 1.º El Pleno ampliado se solidariza totalmente con la actitud tomada por el Comité Regional de la Federación Comunista Catalano-Balear y la Agrupación Comunista de Madrid, frente a la falsa dirección del Partido Comunista de España. 2.º Seguir en "La Batalla" la crítica del Comité Ejecutivo en un tono justo, político, sin descender al lenguaje que emplea el Comité Ejecutivo. 3.º Reconoce la necesidad de convocar inmediatamente un Congreso del Partido. La convocatoria y organización del congreso debieran ser llevados a cabo por la Federación Comunista de Asturias. 4.º La Federación Comunista Catalano-Balear está completamente de acuerdo con la línea política de la Internacional y rechaza el trotskismo inventado por el Comité Ejecutivo para combatir a todos los que no aceptan su nefasta política.»¹¹⁴

L'única cosa realment nova que apareix en aquesta resolució de solidaritat amb la direcció de la FCCB és la invitació formulada a la Federació Comunista d'Astúries perquè convoqui el congrés. La Federació Comunista d'Astúries era la que fins aquell moment s'havia mantingut més al marge de la polèmica, i, a més, gaudia de gran prestigi polític. Al mateix temps, la FCCB tenia influència en algun sector del moviment comunista asturià, com es podrà veure en els anys 1931-32.¹¹⁵

Davant d'aquesta ofensiva, el Comitè Executiu intentà atreure's justament la Federació Comunista Asturiana, la qual, a mitjan octubre, si bé invita la Internacional Comunista a ajudar a preparar un congrés nacional, llança un fort atac contra la Federació Comunista Catalano-Balear i el «grupo de Madrid», condemnant-ne les posicions, en una resolució que apareix a «Mundo Obrero» una setmana més tard que la de la FCCB.¹¹⁶

Paral·lelament, la FCCB rep el suport de les Joven-

114. «La Batalla», 10 d'octubre de 1930.

115. Jesús Ibáñez pertanyia a aquesta Federació. Recordem que Ibáñez era un dels membres de la delegació de la CNT que juntament amb Joaquim Maurín i Andreu Nin assistí al Primer Congrés de la ISR. A més, a Astúries, el 1922, radicava l'Executiu del Comitè Nacional dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris, del qual Jesús Ibáñez era membre.

116 «Mundo Obrero», 18 d'octubre de 1930.

tuts Comunistes, plasmat en una resolució del Comitè Regional Catalano-Balear de les Joventuts Comunistes, en la qual, després d'explicar que el CE del PCE ha creat un comitè nacional i un comitè regional fantasmes de les joventuts, i que n'han expulsat tres dirigents (Soler, Vinyas i Calmot), s'adhereixen a la resolució de la FCCB.¹¹⁷

Igualment la Federació Catalana rep una resolució de la Federació Comunista del Duero,¹¹⁸ la qual, reunida en congrés, en sol·licita un de nacional i es manifesta en desacord amb algunes actuacions del Comitè Executiu.¹¹⁹ I, per acabar, podem destacar la carta que l'Agrupació Comunista de Castelló,¹²⁰ signada per Víctor Flores i Celso López, dirigeix al Comitè Regional de Llevant del Partit Comunista. En aquesta carta, els signants lamenten la maniobra del CE a la Federació Llevantina i ataquen l'escissionisme sindical de la direcció.¹²¹ Hem dit abans que és també aquell mes de setembre, i sobretot a partir de l'octubre, quan la Federació col·labora amb la petita burgesia republicana i els anarco-sindicalistes, principalment en les campanyes pro amnistia, campanyes polítiques molt importants, a causa de la quantitat de presos que hi havia. El dissabte, dia 1 d'octubre, eren detinguts governativament, a més a més de Lluís Companys, Sebastià Clara, Lluhí Vallescà, Granier Barretera, Angel Pestaña, Escrich, Foix..., Tomàs Tussó, David

117. «La Batalla», 17 d'octubre de 1930.

118. La Federació Comunista del Duero, reunida en congrés, elegí el Comitè Regional següent: Santiago Rodríguez, secretari polític; Miguel Pérez, secretari sindical; Ulpiano Mera, secretari administrador; Claudio Redondo, director del periòdic. Al congrés d'unificació dels dos partits comunistes (novembre del 1921), Redondo havia estat nomenat director del periòdic «Bandera Roja». Al congrés fou acordat, a més, publicar un periòdic agrari titulat «El Despertar Campesino». A partir d'aquest moment, aquesta Federació radicà a la província de Palència, possiblement a Baltanás, i mantingué relació amb la FCCB.

119. «La Batalla», 24 d'octubre de 1930.

120. L'Agrupació Comunista de Castelló era una de les Agrupacions organitzades en la Federació, encara que, per raons geogràfiques, de vegades actuava paral·lelament amb el Comitè Regional Llevantí. Castelló serà una de les províncies on l'extensió de la FCCB, del BOC i després del POUM tindrà molta importància.

121. «La Batalla», 24 d'octubre de 1930.

Rey i Joaquim Pijoan,¹²² dirigents, aquests tres darrers, de la Federació. Van poder salvar-se Joaquim Maurín, Joan Peiró, Ventura Gassol, Jaume Aiguader i d'altres.¹²³ Més tard va ésser detingut el dibuixant comunista Helios Gómez, que temps després havia de col·laborar en el setmanari «L'Hora», i el dijous, dia 23, Antoni Sesé,¹²⁴ també dirigent de la Federació i actiu militant sindicalista. La *razzia* repressiva afectà igualment l'exèrcit: entre altres militars van ésser detinguts¹²⁵ Ramon Franco (comandant d'infanteria) i Alejandro Sancho (capità d'enginyers), conspiradors conspicus, juntament amb el capità Josep García Miranda.

La detenció de l'estudiant Escrich provocà a la Universitat un intens malestar que culminà, el dia 14, amb l'ocupació del paranimf per una part dels universitaris, i la crema del retrat del rei¹²⁶ en mig de la plaça de la Universitat;¹²⁷ en l'aldarull va prendre part l'Esquerra Universitària, un dels dirigents de la qual, Llibert Estartús, tindrà un paper important, més tard, en la formació de les Joventuts Comunistes de la Federació Comunista Catalano-Balear. D'entre la sèrie d'adhesions i salutacions que reben el moviment universitari i l'Esquerra Universitària destaca la de les cèl·lules comunistes de les facultats de dret, medicina, comerç, de les escoles d'enginyers, d'enginyers de camins i del magisteri de la Universitat de Madrid adreçada als estudiants comunistes de Barcelona, el mes de novembre.¹²⁸ Dins aquest marc i el de moviments vaguístics continus,¹²⁹ Joaquim Maurín participa en les reunions del Comitè Revolucionari de Catalunya. Dies abans de la *razzia* de

122. «La Batalla», 17 d'octubre de 1930.

123. Jaume AIGUADER, *Catalunya i la Revolució*, p. 126.

124. «La Batalla», 7 de novembre de 1930.

125. Emilio MOLA, *Lo que yo supe, Obras completas*, p. 414.

126. SOLÀ i CAÑIZARES afirma que Jordi Pinyol (estudiant) era perseguit per la policia, a primers de novembre, per haver cremat un retrat del rei. Pot ésser que es tracti del mateix.

127. «La Batalla», 17 d'octubre de 1930.

128. «La Batalla», 3 de desembre de 1930.

129. Per exemple, les vagues de Santiago, Pontevedra, Orense, València, Vitoria, Logronyo, Màlaga, i, sobretot, les de Bilbao, on el dissabte dia 4 d'octubre era declarada la vaga general de 24 hores per la UGT, per tal de protestar per la presència a la ciutat d'uns conferenciants de la Unión Monarquica Nacional, i enmig de la creixent agitació en els cossos de Correus i Telègrafs.

detencions, el dissabte 13 de setembre, Joaquim Maurín va prendre part en un míting pro presos celebrat a Reus, a la Casa del Poble, i convocat pel grup *Treball*, al qual van assistir, també, Helios Gómez, Víctor Colomer, Josep Andreu, Antonio Zaragoza i dos delegats de la CNT, entre altres.¹³⁰ El diumenge, 14, va prendre part també en el gran míting del Palau de Belles Arts de Barcelona, presidit per Tomàs Tussó, de la FCCB, i al qual van assistir de 18 a 20.000 persones, segons «La Batalla». A més de Joaquim Maurín, que hi insistí sobre la necessitat d'un front únic ampli i sòlid, hi van prendre part Llibert Estartús en nom de l'Esquerra Universitària; Víctor Colomer, del Partit Comunista Català; Josep Sunyol i Garriga; Joan Lluhí i Vallescà, Joan Casanovas, «advocat amic»; Angel Samblancat; Jaume Aiguader; Antoni Rovira i Virgili; Lluís Companys, i Alberola.¹³¹

El dia 20 del mateix mes, Hilari Arlandis, al Centre de la Joventut Republicana de Girona, conferencià sobre el tema *Les lluites dels nostres dies*,¹³² i a mitjan octubre prenia part, amb Libertad Ródenas (CNT), en un míting celebrat a Vinaròs.¹³³ No per això s'obliden les tasques de propaganda, i Joaquim Maurín, el dia 5 de setembre, pronuncia una conferència de divulgació ideològica a l'Ateneu Enciclopèdic Popular.¹³⁴ L'organització de mítings conjunts de la Federació amb l'esquerra republicana no era l'única forma de col·laboració. Com ja hem dit abans, Maurín tenia una relació més o menys orgànica amb el Comitè Revolucionari de Catalunya.

Al començament d'octubre, la Federació, a través de «La Batalla», desencadena una ofensiva propagandística contra el feixisme, arran del segrest de Francesc Macià.¹³⁵

Equipara Francesc Macià amb Giacomo Matteoti,¹³⁶

130. «La Batalla», 12 de setembre de 1930.

131. «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

132. *Ibid.*

133. «La Batalla», 10 d'octubre de 1930.

134. El títol de la conferència era *Marxisme i Leninisme*, «La Batalla», 5 de setembre de 1930.

135. Francesc Macià tornà a Catalunya el dia 25 de setembre, i al cap de dos dies n'era expulsat altra vegada. (Jaume AIGUADER, *Catalunya i la Revolució*, p. 107).

136. Giacomo Matteoti fou un diputat socialista italià assassinat pels feixistes el 1924. La seva mort no ha estat oblidada pels

tots dos víctimes del feixisme, i el defineix com el «último romántico de la pequeña burguesía liberal y nacionalista».¹³⁷

A partir d'aquest fet, planteja la necessitat de grups d'autodefensa a les fàbriques i tallers, i es referma en els principis del front únic i de la unitat sindical. Per a això cal un fort bloc obrer i camperol.

D'altra banda, la Federació participa en algunes de les reunions del Comitè Revolucionari de Catalunya, representada per Joaquim Maurín.¹³⁸

Tot això, però, no significa un compromís de col·laboració amb l'esquerra republicana; la Federació assisteix a aquests actes perquè li cal estar ben informada de les activitats d'aquest sector de la burgesia per tal de poder-ne combatre les maniobres en contra de les organitzacions obreres, i també per coordinar millor les tasques d'agitació contra la monarquia. Tot plegat no era sinó un aspecte secundari, però complementari, de les tasques fonamentals: les sindicals i d'organització i propaganda dels principis comunistes, a les quals la Federació dedicava el màxim esforç.

A partir de mitjan octubre, el Comitè continuà reunint-se, i el dilluns 17 de novembre es produí a Barcelona una vaga general, completament al marge de les activitats del Comitè Revolucionari.¹³⁹ La CNT i la FAI

---

revolucionaris italians posteriors, que l'han considerat com un símbol de la resistència al feixisme.

137. *¡Abajo el fascismo!*, editorial de «La Batalla», 3 d'octubre de 1930.

138. El Comitè Revolucionari de Catalunya es constituí de fet el 16 d'octubre, i la seva primera reunió real, a la qual ja assistí Maurín, se celebrà l'endemà amb la participació de Jaume Aiguader, Ventura Gassol i Joan Puig i Ferrer d'Estat Català; Vidal de Llobatera, per Acció Catalana; Ernest Ventós, del Partit Republicà Català; Josep Tomàs i Piera, per Acció Republicana; Joaquim Maurín, per la FCCB; Botella, pel Partit Comunista Català; l'estudiant Jordi Pinyol; Angel Samblancat; *Rosquilles*, [Magriñà], per la CNT; Felip de Solà i Cañizares, per la Dreta Lliberal Republicana de Catalunya. (F. de SOLÀ I CAÑIZARES, *El moviment revolucionari a Catalunya*, p. 14).

139. Segons escriu Solà i Cañizares, el dia 16 el Comitè encara no en sabia res, i no es va poder reunir fins a partir del 17 a la tarda. És molt simptomàtic el fet que explica també Solà, segons el qual, quan va poder comunicar amb el Comitè revolucionari de Madrid, Miguel Maura li va dir que la vaga havia d'a-

van tenir el paper principal en l'organització i el desenvolupament de la vaga, a la qual col·laborà l'espontaneïtat popular. Però el que no es pot afirmar és que la vaga general havia estat totalment espontània, com ho fa Maurín una setmana després¹⁴⁰ en acusar els anarcosindicalistes d'haver-la frenat el mes de setembre. La vaga, «obertament política», com diu Joaquim Maurín ben encertadament, afectà tots els sectors de la indústria.¹⁴¹

Mentrestant, durant el mes de novembre, els contactes de la Federació Comunista Catalano-Blear amb el Partit Comunista Català s'havien intensificat molt, i la relació s'havia fet més estreta. Amb tot això s'arribà, a mitjan desembre, a la insurrecció de Jaca, el moviment revolucionari... i la repressió. Joaquim Maurín, Jordi Pinyol, Angel Samblancat i diversos dirigents de la CNT van ésser els primers detinguts.¹⁴² El dia 13 eren detinguts Narcís Molins i Fàbregas, que militarà després a l'Esquerra Comunista, i el capità Josep García Miranda, actiu militant del Bloc Obrer i Camperol.¹⁴³ Mentrestant, el Comitè Revolucionari llançà un manifest en el qual demanava suport a l'exèrcit i a tot el poble per al trànsit pacífic a la República. El manifest era signat, entre d'altres, per Jaume Aiguader, Manuel Carrasco i Formiguera, Lluís Companys, Botella i Joaquim Maurín.¹⁴⁴

Dos mesos més tard, «La Batalla» publicava una nota dient que la signatura de Maurín que havia aparegut

---

cabar immediatament. (F. de SOLÀ I CAÑIZARES, *El moviment revolucionari a Catalunya*, ps. 63-71).

140. «La Batalla», 3 de desembre de 1930.

141. Això va fer que no sortís el núm. 25 de «La Batalla», corresponent al divendres, 21 de novembre, i que el núm. 26, en comptes de sortir el dia 28, com li pertocava, sortís el dimecres 3 de desembre.

142. Felip de SOLÀ I CAÑIZARES, *El moviment revolucionari a Catalunya*, p. 108.

143. «Se les ocuparon ejemplares escritos a máquina de Instrucciones a la oficialidad de los voluntarios de la República y de Ejército Republicano» (Emilio MOLA, *Tempestad, calma...*, *Obras Completas*, p. 545).

144. «Comitè Revolucionari de Catalunya», reproduït a Felip de SOLÀ I CAÑIZARES, *El moviment revolucionari a Catalunya*, ps. 101-102.

en el manifest republicà del desembre de 1930 havia estat usurpada, i que Maurín no l'havia signat.¹⁴⁵

La repressió continuà al llarg del desembre. El dia 28 eren a la presó, entre altres, Angel Pestaña, Jaume R. Magriñà, Progreso Alfarache, Jordi Pinyol, J. Jové, Narcís Molins i Fàbregas, Jaume Miravittles, Andreu Nin i Joaquim Maurín.

Paral·lelament, la Federació Comunista havia fet més estrets els seus llaços organitzatius amb el Partit Comunista Català. Conjuntament, passaven a formar la plataforma política amb la qual abordarien la proclamació de la República: el Bloc Obrer i Camperol.

El Partit Comunista Català

Des dels anys 1926-1927 van començar a actuar a l'Ateneu Enciclopèdic Popular uns nuclis polítics revolucionaris, al marge del Partit Comunista. A partir d'aquests nuclis s'organitzen uns seminaris d'estudis marxistes als quals assisteixen gent molt diversa, jove i que no procedeix de cap partit, encara que és possible que hi hagués també algun membre d'Estat Català. Cap a les darreries del 1927, els assistents a aquests seminaris s'estenen pels barris de Sants, Gràcia i el Clot per tal de realitzar, en els centres culturals on els és permesa, una tasca d'extensió del marxisme. Fins ací aquestes persones desenrotllen fonamentalment una tasca cultural. D'altra banda, a Lleida, durant aquests mateixos anys, funcionava clandestinament un grup d'obrers d'avantguarda,¹⁴⁶ entre els quals destacaven Josep Rodes i Joan Farré.

Durant l'any 1928, aquests dos nuclis, principalment cultural el de Barcelona, i més polític el de Lleida, es van anar estenent i consolidant. A la tardor del mateix any, possiblement l'octubre o el novembre, en plegar de la feina, una tarda, Jordi Arquer, que llavors era empleat de comerç, es trobà amb Domènec Ramon i Ama-

145. «La Batalla», 12 de febrer de 1931.

146. Josep RODES, *Autobiografia de un militant*, «La Batalla», octubre del 1968.

deu Bernadó.¹⁴⁷ tots ells membres actius dels nuclis de Barcelona i en contacte amb els elements de Lleida. Vistes llurs possibilitats d'acció, van donar l'impuls definitiu per a la creació del Partit Comunista Català.¹⁴⁸ Els contactes entre Barcelona i Lleida possiblement es produïen a través dels membres d'Estat Català que hi havia en tots dos nuclis, com ho afirma Joan Farré.¹⁴⁹ Sobre la base documental d'una declaració de principis de quatre pàgines elaborades per Jordi Arquer,¹⁵⁰ els punts fonamentals de la qual eren el materialisme històric, la lluita de classes, la dictadura del proletariat i el dret dels pobles a l'autodeterminació, es van aplegar uns tres-cents militants.¹⁵¹ No es van elaborar estatuts, ni existia una cotització regular. Era una organització de militants molt joves: la mitjana d'edat era de 20 a 25 anys, i els més vells eren Francesc Mateu, de Tàrrrega; Joan Farré, de Lleida; i Josep Rodes, també de Lleida, que llavors tenia 33 anys.¹⁵² El Partit Comunista Català queda constituït una tarda de pluja del mateix hivern en una casa de Lleida, propietat de Sebastià Garsaball, prop de l'estació.

La procedència dels militants era variada, però, bàsicament, eren persones que no havien militat mai en cap partit polític, o bé membres revolucionaris d'Estat Català, encara que també hi havia alguns membres de la CNT, com els del port de Tarragona, i d'altres de la UGT, com a Reus.¹⁵³ Els dos centres fonamentals, numèricament i políticament, eren Barcelona i Lleida, encara que van arribar a tenir membres en diversos municipis de la costa barcelonina: Vilanova i la Geltrú, Sitges, Mataró; a Sabadell,¹⁵⁴ Terrassa, Granollers i Igualada;

147. Segons una entrevista amb Jordi Arquer, el novembre del 1968.

148. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

149. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

150. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

151. Aquesta xifra ha estat facilitada per Jordi Arquer. Josep RODES, en la seva autobiografia publicada a «La Batalla» d'octubre del 1968, diu que, al principi, eren uns cinc-cents militants. Hem adoptat la primera d'aquestes xifres perquè considerem excessiva la segona en el moment de la formació del partit.

152. Josep RODES havia nascut el 1895. *Autobiografia de un militant*, «La Batalla», octubre del 1968.

153. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

154. A Sabadell, les reunions se celebraven al Cercle Federal.

a Manresa¹⁵⁵ i a Sant Vicenç de Castellet; a Balaguer, a Tàrrrega; a Tarragona i a Reus; a Olot, Banyoles i Armentera.

Els membres més destacats eren Jordi Arquer, Domènec Ramon —que procedia d'Estat Català—, Amadeu Bernadó, que no passà al BOC, sinó que quedà com a director de «Treball» fins que ingressà al Partit Comunista de Catalunya. Hi havia també Víctor Colomer (mestre), Viñas, «Ramon Fuster» (Miquel Ferrer), Josep Coll (paleta), Joan Farré (ferroviari), Josep Rodes (propietari d'una sabateria)... La relació amb els diversos militants de Catalunya se sostenia principalment per carta, mentre que el proselitisme es feia mitjançant reunions d'obrers d'un determinat municipi, gairebé sempre de la CNT, en les quals se'ls explicaven els principis polítics que informaven el Partit Comunista Català.

Des del 1928 i durant tot l'any 1929, el Partit Comunista, a través dels seus membres, utilitza les columnes de «L'Opinió» per a exposar les seves posicions doctrinals i polítiques. Hi trobem, per exemple, les signatures de Jordi Arquer, Jaume Miravittles, Joan Farré —amb articles sobre els problemes dels ferroviaris i de llur organització sindical—, Abelard Tona, Joaquim Aroca, Baptista Xuriguera, Jordi Pinyol, Joan Vila, Llibert Estartús, Víctor Colomer, reproducció d'articles de Martí Vilanova, ja mort, etc.

«L'Opinió» facilità les tasques de propaganda del Partit Comunista Català, fins que van poder publicar «L'Andreuenc-Treball», i, més tard, «Treball». Llavors «L'Opinió» era dirigida per Lluhí i Vallescà, i en el seu cos de redacció figuraven Joan Casanovas, Joan Casanelles i Joaquim Ventalló. Publicava, a més, col·laboracions diverses, des de Manuel Serra i Moret a Joan Peiró.

Cal destacar, dins aquella tasca de propaganda, la polèmica que s'establí, a les pàgines de «L'Opinió», entre Jordi Arquer i Joan Peiró, al llarg del 1929 i fins al mes de setembre, sobre el concepte d'«acció directa». Joan Peiró defensa l'acció directa en la seva accepció més general: «el que manca —diu Joan Peiró—¹⁵⁶ és que

155. A Manresa hi havia dos militants, i a Sant Vicenç de Castellet, un.

156. «L'Opinió», 2 de febrer de 1929.

l'acció directa sigui emprada amb amplitud, amb la màxima expressió amb què fou concebuda. Perquè el que no sap Jordi Arquer ni molts que parlen del mateix tema, és que l'acció directa s'ha emprat sempre parcialment, que l'aspecte més conegut, àdhuc per la generalitat dels anarquistes, i que solament s'ha posat en pràctica, és precisament l'aspecte més simple i pobre de l'acció directa. Essencialment, «acció directa» vol dir acció de masses, i l'acció de masses no ha estat concebuda solament per a «la solució dels conflictes tractant directament obrers i patrons prescindint de l'autoritat»,¹⁵⁷ sinó, a més a més, per a tractar directament amb l'estat, el municipi...»

Enfront d'aquesta extensió del terme «acció directa», que ultrapassa els estrets límits de la lluita econòmica, Jordi Arquer intenta demostrar que hi ha una contradicció en la fórmula «acció directa = acció de masses»¹⁵⁸ i combat «la frase «acció directa» perquè crec que hom no ha d'anar a predicar al proletariat usant una fraseologia buida»,¹⁵⁹ i que «l'acció directa tant pot ésser acció de masses com de grups d'individus».¹⁶⁰ Un segon punt de polèmica és la concepció del sindicalisme i del paper del sindicat. Jordi Arquer opina que el sindicalisme no és només un mitjà de lluita, que «l'escola sindicalista és més un acostament a Marx que no pas un allunyament»,¹⁶¹ i que el sindicat ha d'ésser una organització de tots els treballadors; «el que jo no voldria —diu Arquer—¹⁶² és que la CNT es designés comunista o anarquista, perquè crec que tots els treballadors han de tenir lloc en el sindicat». Per la seva banda, Peiró afirma que «el sindicalisme no és cap idea, sinó, simplement, un mitjà de lluita» i que «és molt cert que sindicalisme

157. Joan Peiró aprofita l'avinentesa per atacar Angel Pestaña, que havia definit l'acció directa al Congrés de Sants (1918) en aquests termes: «La acción directa, en el orden de la discusión, es que los obreros traten directamente, sin intermediarios, sean estos trabajadores, políticos, burgueses o autoridades, con aquellos con quienes tenemos pendiente el litigio» Albert BALCELLS, *El Sindicalismo en Barcelona (1916-1923)*, p. 62.

158. «L'Opinió», 2 de març de 1929.

159. «L'Opinió», 29 de juny de 1929.

160. «L'Opinió», 2 de març de 1929.

161. «L'Opinió», 29 de juny de 1929.

162. «L'Opinió», 6 de juliol de 1929.

i anarquisme són dues coses diferents, i ben cert també que res no s'oposa a que el segon sigui el complement del primer».¹⁶³

Pel que fa al paper del sindicat, Peiró fa referència a la FAI i als socialistes i comunistes, i diu que «els anarquistes no hem negat mai que el propòsit nostre és sempre subordinar l'organització sindical a la influència espiritual i ideològica de l'anarquisme. Ensenms, però, una part dels anarquistes ens oposem a que una altra part subordini l'entitat sindical a l'entitat (diguem-ne partit, si voleu) anarquista. Per això proclamem immoral el fet dels socialistes i "comunistes" en lligar en un sol feix les organitzacions sindicals i polítiques del proletariat.»¹⁶⁴ Arquer basa sempre, en tota la polèmica, la seva concepció del sindicat en la necessitat d'un partit polític, que és el que dirigirà la classe obrera cap al socialisme. Peiró respon molt lacònicament i sense discutir-ho massa: «Amic Jordi Arquer: vinga, vinga, aquest partit proletari... Però deixeu que la CNT faci la seva via. Perquè, a desgrat de tothom, la farà, car ella, molt millor que els qui parlen de partits, sap el que vol i on va.»¹⁶⁵

Ens hem estès en l'estudi dels punts fonamentals de la polèmica i de la manera com els abordaven perquè, en definitiva, aquesta postura, molt més elaborada i cada vegada més radicalitzada, serà la dels comunistes i la dels anarco-sindicalistes. Al mateix temps, serà justament Peiró, com veurem més endavant, qui demanarà l'expulsió dels comunistes dels càrrecs de direcció de la CNT.

Durant l'any 1930, el Partit Comunista Català desenvolupà la seva màxima activitat, però, al mateix temps, va desaparèixer per constituir, conjuntament amb la Federació Comunista Catalano-Balear, el BOC. Per a la seva activitat, fonamentalment propagandística, comptà amb l'eficaç ajuda d'un setmanari: «Treball».

«Treball» fou el continuador del periòdic quinzenal «L'Andreuenc», amb un format més gran i amb un contingut polític més elevat.

163. «L'Opinió», 6 d'abril de 1929.

164. «L'Opinió», 20 de juliol de 1929.

165. «L'Opinió», 4 de maig de 1929.

«L'Andreuenc», en el seu sisè any, era un quinzenal amb una perspectiva molt localitzada. Era, alhora, un periòdic on apareixien articles obreristes i sobre els principis del marxisme, i una mena de gaseta del barri (Sant Andreu de Palomar). El primer número sortí el dia 1 de gener de 1930, i el seu director era Pere Cardona Nabos. Hi col·laboraven, a més de Jordi Arquer i Joaquim Aroca, Emili Granier Barrera i Manuel Serra i Moret.

El pare de «L'Andreuenc» havia estat, segons Pere Cardona, Pere Comas, i tenia la redacció i administració al carrer de Cisneros, 1, primer pis.¹⁶⁶ Des del periòdic es portava a terme una tasca cultural de cara al barri. S'hi van impulsar els treballs d'homenatge a Ignasi Iglésias, i no hi van mancar articles sobre l'esperanto. Paral·lelament s'hi divulgaven els principis del marxisme i la història del moviment obrer, recordant, per exemple, l'aniversari de la mort de Rosa Luxemburg i de Karl Liebknecht.

Des del punt de vista més estrictament polític, hi eren abordats dos aspectes: el paper del sindicalisme, i la necessitat d'un partit revolucionari de la classe obrera.

En els primers números, aquests problemes són abordats en articles signats, però ja en el número 7 s'aborden des de l'editorial o article de fons. Els militants del Partit Comunista Català hi tenen una influència decisiva, i ja a partir del número 8 «L'Andreuenc» pot ésser considerat com l'òrgan de propaganda del partit.

De gener a abril, el periòdic mena simultàniament un atac contra les organitzacions de l'esquerra burgesa, sobretot contra el Partit Republicà Català, i la defensa d'una tradició de pensament sindicalista que arrenca de Salvador Seguí i Francesc Layret. «Nosaltres som avui els veritables hereus de Francesc Layret»,¹⁶⁷ i avui Salvador Seguí «procuraria substituir la influència anarquista que ha dominat en els medis sindicals per la concepció marxista»,¹⁶⁸ afirma Arquer en uns articles en

166. «L'Andreuenc-Treball», 1 de gener de 1930.

167. «L'Andreuenc-Treball», 1 de febrer de 1930.

168. «L'Andreuenc-Treball», 15 de març de 1930.

169. «L'Andreuenc-Treball», 1 d'abril de 1930.

homenatge al Noi del Sucre, tot això dins el marc d'un atac contra els anarco-sindicalistes, bo i propugnant la necessitat d'«un partit obrer, un partit estrictament de classe».¹⁶⁹ Acusa els anarco-sindicalistes de conduir la classe obrera cap a «un reformisme vergonyant, de braçet amb la burgesia liberal».¹⁷⁰

Com ja hem dit, a partir del número 8, publicat el 19 d'abril, s'inicia una nova època del periòdic, que ara apareix amb el títol de «Trellall», amb un format més gran, transformat en setmanari i al preu de 15 cèntims. La redacció és al carrer del Pi, número 7, principal. En aquesta nova època podem considerar que «Trellall» ja és, completament, un òrgan del Partit Comunista Català, encara que aquest nom no figuri enlloc i es parli sempre, únicament, del Partit Polític Obrer.

El grup de «Trellall» participa activament en tota la campanya pro amnistia i en les tasques conspiratives dels republicans. Té iniciatives com la que explica Jaume Aiguader, membre destacat del Comitè Revolucionari de Catalunya i d'Estat Català: «Per iniciativa d'Amadeu Bernadó —diu Aiguader—¹⁷¹ es van enviar, el dia 28 de març, al president del consell de ministres, targetes postals on només hi havia aquestes dues paraules: Amnistia-Llibertat. Es calcula que les van signar més de cent mil catalans.» Al mateix temps, «Trellall» s'adhereix al manifest d'Intelligència Republicana¹⁷² i manté estreta relació amb els partits republicans burgesos, relació que trenca el mes de juny, segons informen, a causa de l'actitud d'Acció Catalana i de l'esquerra.¹⁷³ Dies més tard, un editorial de «Trellall» explica aquesta ruptura: «Els representants del Partit Polític Obrer no han comès cap deslleialtat en retirar-se de la Intelligència d'Esquerres, car ho han fet quan d'aquesta ja s'havien retirat tots els representants de les esquerres burgeses, que han passat per damunt de la seva signatura amb una actitud típicament covarda i canallesca, en veure que podrien anar a aconseguir la República per les eleccions (?) i que els representants obrers de la Intelligència volien acon-

170. «L'Andreuenc-Trellall», 15 de març de 1930.

171. Jaume AIGUADER, *Catalunya i la Revolució*, p. 67.

172. «Trellall», 19 d'abril de 1930.

173. «Trellall», 28 de juny de 1930.

seguir-la per mitjà d'una acció popular des del carrer.»¹⁷⁴

Malgrat tot, el mes d'octubre tornaran a col·laborar amb l'esquerra burgesa a través del Comitè Revolucionari de Catalunya, on és delegat Vicenç Botella;¹⁷⁵ i el mes de desembre apareixerà llur signatura en la declaració del Comitè Revolucionari de Catalunya, arran del moviment revolucionari de Jaca.

Els mateixos punts polítics fonamentals tractats a «L'Andreuenc» són tractats ara des de «Trellall», però d'una manera més elaborada i que reflecteix una major inserció en la lluita real. Fins cap a la meitat de l'any, el punt fonamental és el sindicalisme i el paper de la CNT, i el partit és tractat com una necessitat política objectiva, però sense possibilitats polítiques ni organitzatives a breu termini. En canvi, a partir de setembre-octubre, si bé la lluita sindical continua tenint un paper principal, es projecta amb més força el problema del partit i s'aborda des d'una perspectiva diferent: des del punt de vista de la necessària unificació comunista.

D'abril a juliol, en l'aspecte sindical, els membres del grup de «Trellall» insisteixen en dos aspectes, per a ells fonamentals: el sindicat ha d'ésser un organisme exclusivament de lluita reivindicativa econòmica, i dins el sindicat hi ha d'haver una llibertat de tendències total. «La CNT ha de continuar com a organisme econòmic, neutre de tota significació deliberadament partidista. Dintre la CNT, tots els explotats que admetin la lluita de classes han de tenir lloc amb completa llibertat, siguin de la tendència que siguin. La democràcia sindical ha d'ésser la norma que ningú no té dret a transgredir»,¹⁷⁶ afirmen el mes de maig. Refermant aquesta posició apolítica i no partidista de la CNT, arriben fins i tot a ultrapassar llur posició, caient en un reformisme economicista, en confondre totalment les necessitats objectives de la classe obrera espanyola amb les possibilitats immediates mínimes de mobilització. En un article editorial de «Trellall», el mes de juny, diuen que

174. «Trellall», 12 de juliol de 1930.

175. F. de SOLÀ I CAÑIZARES, *El moviment revolucionari a Catalunya*, p. 14.

176. «Trellall», 24 de maig de 1930.

«la fraseologia insubstantiva i el plantejament de qüestions extrasindicals són, actualment, els dos perills més susceptibles d'esgarriar momentàniament la classe obrera en el seu desig evident de reorganitzar-se dintre la CNT per a recuperar les millores que durant aquests anys de clandestinitat els ha arrabassat la burgesia. I aquestes millores són essencialment d'ordre material, econòmic, que no tenen res a veure ni amb les tendències ideològiques de l'obrerisme ni amb les grans frases altisonants». ¹⁷⁷ Si bé és cert que les màximes possibilitats de mobilització passaven per les reivindicacions econòmiques, no és menys cert que això té molt a veure amb les «tendències ideològiques de l'obrerisme» i que, en aquestes circumstàncies, l'organització per a tals mobilitzacions és un objectiu polític i molt polític. Segons les «tendències ideològiques» que informen aquestes reivindicacions econòmiques, i segons el tipus d'organització que adoptin, és possible que aquesta lluita sigui una lluita completament reformista o bé una lluita revolucionària. Si bé és cert que calia separar organitzativament el sindicat del partit, també ho és que, políticament, aquesta separació és molt més difícil en uns moments que la lluita econòmica —problema de la parada o atur, principalment— té un paper polític tan important. El mateix Partit Comunista Català ho denota en la seva vacil·lació política quan afirma: «Aquesta acció política de classe que desenrotllarem, no es farà pas des de la CNT. Que estiguin, doncs, tranquils, els apolítics. Podran continuar vegetant com fins ara. Però que no s'estranyin si la massa, més atenta a les realitats que als principis ineficaços, sense abandonar, ni molt menys, la Confederació, s'afilia al nostre Partit de Classe»; i diu a continuació: «i faci dels sindicats els aliats naturals del partit en la lluita comuna d'enfonsar el capitalisme i de bastir el socialisme». ¹⁷⁸ ¿Com hi reeixiran si no porten en els sindicats una tasca de «tendència ideològica» i els abandonen a la lluita econòmica exclusivament, a mans, justament, dels elements més reformistes de la classe obrera, que no li indicaran pas el camí cap al socialisme?

177. «Treball», 21 de juny de 1930.

178. «Treball», 24 de maig de 1930.

A més, la lluita de la classe obrera no es pot plantejar exclusivament a partir dels aspectes subjectius —desigs, etc.—, sinó que cal també, i fonamentalment, partir de les necessitats objectives i de les possibilitats reals, que tampoc no sorgeixen totalment d'aspectes subjectius. I fins i tot no és pas cert que l'únic desig de la classe obrera —com a classe, no com a individus aïllats— es pogués plantejar en aquells moments com el d'organitzar-se per a obtenir les millores econòmiques perdudes.

Aquell any 1930, dos problemes tenien un paper polític fonamental, tots dos units al problema de la necessària organització —obertura dels sindicats de la CNT. Eren problemes mobilitzadors i d'ordre polític: el problema de l'atur forçós, i la lluita contra la repressió i per l'amnistia dels presos socials, com quedà demostrat al llarg del 1930 i fins i tot durant el 1931. Quant a la importància de les tendències ideològiques en aquesta lluita econòmica, a més de la constatació teòrica marxista, n'hi ha prou amb donar una ullada a la pugna sindicalista-faista-comunista dins la CNT durant aquest any i el 1931 principalment, i a la pugna socialista-comunista a la UGT i UGT-CNT durant els primers anys de la República.

Hem insistit en aquest aspecte, perquè el Partit Comunista Català, en plantejar-se el treball sindical a l'interior de la CNT, única política correcta en aquells moments, i en defensar les seves posicions dins la CNT tot intentant d'obtenir-ne de noves —defensa que realitza propugnant la llibertat de tendències a l'interior de la Confederació— cau en l'extrem oposat. Intenta reduir problemes polítics i problemes econòmics que el 1930 tenen un paper polític a problemes purament de reivindicació econòmica, adduint que per a abordar aquells problemes ja hi ha els partits polítics i propugnant la necessitat d'un partit de classe, autènticament dirigent de la lluita política de la classe obrera. Tot això, però, sense insistir massa en que aquest partit naxeria o es formaria i consolidaria justament a partir del moment que els problemes polítics o econòmico-polítics existents fossin estudiats amb criteris revolucionaris justos, marxistes, amb una «tendència de l'obrerisme», i utilitzant al màxim, com ja es feia, l'organit-

zació de classe més conscient en aquells moments: la CNT. Aquest intent de mantenir posicions els portava a sostenir que «en els actuals moments, la Confederació ha d'admetre tots els sindicats obrers, tinguin l'organització que vulguin, amb comitè paritari o sense, fins que en el pròxim Congrés Nacional es marqui una línia de conducta a seguir per les organitzacions afiliades»,¹⁷⁹ sense exigir una sèrie de condicions. Amb aquests criteris només s'hauria aconseguit, a més d'augmentar les tendències en la CNT, una dilució de la lluita revolucionària a causa de la introducció a l'interior de la Confederació d'organitzacions francament reformistes d'una certa força a nivell nacional.

La força sindical del Partit Polític Obrer era molt escassa i era exercida, més que per l'organització en si, per alguns dels seus militants més destacats. A Barcelona, van ocupar algun càrrec de direcció en el Sindicat d'Arts Gràfiques el mes de juny, i en el Sindicat Mercantil a partir de l'octubre. En el Sindicat d'Arts Gràfiques, Amadeu Bernadó va ser elegit vocal de la junta directiva elegida en l'assemblea de constitució del sindicat,¹⁸⁰ en el local Fraternitat Republicana de la Casa del Poble, que s'inicià el diumenge 25 de maig, juntament amb altres comunistes.¹⁸¹

Quant al Sindicat Mercantil, a l'assemblea constitutiva celebrada el dos d'octubre, va haver-hi una forta discussió entre anarco-sindicalistes i comunistes, en la qual no va deixar parlar Arturo Parera, que hi assistia en nom del Comitè Regional. Finalment, els comunistes van aconseguir que el nomenament de la junta directiva i dels delegats als comitès local, regional i nacional de la CNT fos per votació nominal i per paperetes,¹⁸² i Jordi Arquer fou elegit delegat del sindicat al Comitè de la

179. «Trellall», 19 d'abril de 1930.

180. Presidia l'assemblea, Molina, i la junta directiva quedà constituïda així: Soto, president; Massip, vice-president; Adolf Bueso, secretari; Sáez Soler, vice-secretari; Sánchez, secretari exterior; Saurina, bibliotecari; Ventosa, Vinyes, Martínez, Espinosa, Amadeu Bernadó, Moreno, Vicente, Ribes, vocals; Joaquim Pijoan, delegat al Comitè Local; Climent, al Comitè Regional, i Rodríguez al Comitè Nacional («Trellall», 31 de maig de 1930).

181. «Trellall», 31 de maig de 1930.

182. «Trellall», 18 d'octubre de 1930. «La Batalla», 24 d'octubre de 1930.

Confederació Regional, Daniel Domingo Montserrat i Josep Soler, secretari i tresorer, respectivament, de la junta directiva, a més de Pons¹⁸³ i Pere Aznar,¹⁸⁴, etc.

L'activitat a l'interior de la CNT fou desplegada, a més de dins els sindicats esmentats, principalment a les conferències o plens regionals de la Confederació. Al ple regional del mes de juny, de la CNT, al qual assisteixen quaranta sindicats, Joan Peiró fou nomenat director de «Solidaridad Obrera», amb una redacció constituïda per Eusebi Carbó, Pere Foix («Delaville»), Magre i Sebastià Clara; les delegacions d'Arts Gràfiques i del Sindicat Metallúrgic (Angel Pestaña, entre ells) van atacar el Comitè Regional pel seu informe, segons el grup de «Trellall»;¹⁸⁵ i Arts Gràfiques van originar una forta polèmica respecte de l'orientació ideològica, en remarcar les tres tendències existents a la CNT: sindicalista, faista i comunista.

A la Conferència Regional del diumenge 5 de setembre, celebrada al local de sindicats de la CNT, del carrer de Galileu (Sants) i amb la representació de seixanta sindicats,¹⁸⁶ la delegació del Sindicat del Vidre de Mataró exposà a l'assemblea que no podien ésser admeses les delegacions de «Trellall» i de «La Señal», la primera perquè havia donat una informació falsa de la conferència anterior, i la segona perquè ho era d'una organització corporativa. Sotmesa a votació la proposició, ambdues delegacions van resultar excloses per 30 vots contra 3. Entre aquests darrers hi havia Arts Gràfiques de Barcelona, i el Sindicat Mercantil, també de Barcelona. Segons el grup de «Trellall», no votà tothom, puix que hi

183. La junta directiva quedà constituïda de la manera següent: Jaume Pons, president; Fuentes, vice-president; Daniel Domingo Montserrat, secretari; Jaume M. Roca, vice-secretari; Josep Soler, tresorer; Emili Grada, comptador; Josep Argilés, bibliotecari; Pere Aznar, delegat a la Federació Local; Jordi Arquer, delegat a la Confederació Regional, i «Jaume Friginals» (Domènec Ramon) delegat al Comitè Nacional. («Trellall», 18 d'octubre de 1930. «La Batalla», 24 d'octubre de 1930.)

184. Pere Aznar, membre destacat del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI) fou un dels membres dirigents del Partit Català Proletari el 1931, que tenia al CADCI el seu centre de màxima influència. (Emili Vilaseca, «Nous Horitzons», 4rt. trimestre del 1964.)

185. «Trellall», 12 de juliol de 1930.

186. «Trellall», 11 d'octubre de 1930.

havia 60 sindicats representats. Tanmateix, van quedar exclosos de l'assemblea. I tota la reunió se centrà en la discussió sobre «Solidaridad Obrera» i la polèmica a l'entorn d'arts gràfiques.

El segon punt polític fonamental del grup «Treball», desenrotllat a les columnes del setmanari, és el problema del partit de classe. L'experiència política, en aquest sentit, té un paper primordial. El mes de novembre del 1929, Jordi Arquer parla de «fer el partit polític obrer, organisme combatiu i disciplinat, dotat d'òrgans de propaganda i elements d'agitació. Inflexible en l'oposició contra la burgesia i més encara contra totes les tendències reformistes del moviment obrer. Un partit de crítica i de fiscalització».¹⁸⁷

A través de la pràctica social, o sigui, de la inserció real en la lluita quotidiana, aquestes concepcions totalment teòriques i poc marxistes —«un partit de crítica i de fiscalització»— van adquirint un matís polític i agafen un to més marxista. Així, el mes de febrer del 1930, davant la nova florida dels partits republicans burgesos, Jordi Arquer diu que «hem de procurar que no entri en cap dels sectors de l'esquerra burgesa ni un sol obrer. Així els obrers veuran clarament que el seu deure, en tant que classe explotada, és de combatre també l'esquerra burgesa i de fer el propi partit de classe, sols, ben sols, en contra de totes les fraccions que no acceptin la violència revolucionària per a enfonsar el règim capitalista».¹⁸⁸ Aquesta concepció del partit ja denota una certa experiència política, en aquest sentit, si bé, en confondre la violència com a objectiu polític, Arquer cau en un dels errors més corrents entre els intel·lectuals o paraintel·lectuals que, sense una autèntica força obrera, intenten fer una política de classe. Aquest infantilisme esquerrà s'anirà polint a mesura que l'experiència i, sobretot, la pràctica social, aniran augmentant; després de passar per una etapa en la qual es plantegen la formació del partit de classe també com una tasca organitzativa, sobretot els mesos de maig-juny del 1930, creant una comissió organitzadora del Partit Polític

187. Jordi ARQUER, *El Partit de demà*, «L'Opinió», 30 de novembre de 1929.

188. «L'Andreuenc-Treball», 1 de febrer de 1930.

Obrer, que ha de preparar una assemblea de constitució amb un programa i uns estatuts,¹⁸⁹ i que demana la col·laboració d'altres organitzacions com l'Esquerra Universitària,¹⁹⁰ cap a l'octubre-novembre arriben a la conclusió que han de fer un salt qualitatiu, i no solament quantitatiu, en la formació del partit, i que consisteix a plantejar-se la necessària unificació de les forces comunistes a Catalunya. El 1930, la màxima força comunista, a Catalunya, era la Federació Comunista Catalano-Balear, dirigida per Joaquim Maurín. A finals d'octubre, doncs, la formació del partit de classe és vista amb una perspectiva molt diferent de la d'abril. A primers de novembre del 1930 podem llegir en un editorial de «Treball»¹⁹¹ que «nosaltres, els homes de "Treball", que com a finalitat peninsular hem advocat sempre per la Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria, també hem propugnat sempre, com a mitjà per arribar-hi, la unificació de totes les forces comunistes d'Espanya en un únic gran Partit Polític Obrer i Camperol, i a aquest fi, hem retardat de crear-lo de seguida nosaltres sols perquè hem cregut —ho creiem encara— que més tard o més d'hora aquest crit nostre seria escoltat i totes les forces comunistes coincidirien amb nosaltres i vindrien per col·laborar alhora en la tasca de forjar aquest gran partit que ha de portar la classe obrera d'Ibèria al combat i a la victòria sota la bandera roja de la Revolució Social. Coincidint amb el tretzè aniversari de la Revolució Russa s'han donat els primers passos cap a la unificació política de tots els sectors marxistes sota la divisa de Partit Polític Obrer i Camperol».¹⁹² Aquests primers contactes cap a la unificació es feien amb la Federació Comunista Catalano-Balear, i llur fruit seria la formació del Bloc Obrer i Camperol. Jordi Arquer va conèixer Joaquim Maurín a la Model. Es tornaren a veure en sortir Maurín de la presó. A l'estiu del 1928, Arquer va anar a París i veié novament Maurín al cafè Les Deux Magots a la plaça de Saint-Germain; i dies mes tard a casa de *Boris Souvarine*, cunyat de Maurín, a Neully-sur-Seine.¹⁹³

189. «Treball», 3 de maig de 1930.

190. «Treball», 17 de maig de 1930.

191. 192. «Treball», 8 de novembre de 1930.

193. Jordi ARQUER *Joaquín Maurín: Mis recuerdos personales*, «La Batalla», 12 de febrer de 1937.

Prèviament i paralel·lament a aquests contactes es van celebrar una sèrie de reunions al local del Partit Comunista Català del carrer del Pi, número 7, per a discutir les característiques de l'organització, a més d'un problema permanent durant tota l'existència del Partit Comunista: el problema econòmic, la base de sustentació de «Treball».¹⁹⁴ En aquestes reunions tenia un paper molt important l'organització de simpatitzants del partit que, sota el nom d'Amics de Treball, col·laborava en el terreny de l'ajuda econòmica a «Treball». A la reunió del dia 9 de novembre, a més de marcar-se com a objectiu la publicació de 8.000 exemplars de «Treball» van abordar tots els aspectes relacionats amb l'ajuda i difusió de la publicació, i amb l'ampliació del servei de llibreria. En l'aspecte més estrictament polític, en aquesta reunió els afiliats donaren un vot de confiança a la redacció de «Treball»¹⁹⁵ perquè avancés en la constitució del Partit Polític Obrer i Camperol.¹⁹⁶

L'organització dels Amics de Treball funcionava per barris i per fàbriques, i a primers de novembre hi havia tres organitzacions que actuaven separadament. Aquest sistema d'organització de simpatitzants del partit és semblant al que utilitzava «La Señal», i fou imitat, més tard, pel BOC amb els Amics de L'Hora. D'una banda, els tenien organitzats, i això secundava les tasques polítiques i de propaganda, i de l'altra, el sistema facilitava la prestació de llur ajuda material.

Estretament relacionada amb el partit, d'una banda, i amb l'organització de simpatitzants de l'altra, funcionava una espècie d'editorial que sota el nom de Publicacions Treball havia editat, a primers de setembre, a més d'assajos i pamflets dels comunistes soviètics més coneguts (Lenin, Bujarin, Stalin, Trotski, Zinoviev, Radek i Tomski), fullets com *Marxisme i Leninisme*, de

194. Les reunions es van celebrar els diumenges 20 de juliol, 19 d'octubre i 9 de novembre. («Treball», 9 d'agost i 15 de novembre de 1930.)

195. Segons podem deduir d'una lletra a Carbó, la redacció de «Treball» era constituïda per Jordi Arquer, Amadeu Bernadó, Josep Coll, Jaume Garrós, Jordi Pinyol, Lluís Lucena, i Josep Martí. És possible que hi manqui algun militant. (Publicada a «Treball», 8 de novembre de 1930.)

196. Editorial de «Treball», 15 de novembre de 1930.

Joaquim Maurín; *Les interpretacions del marxisme*, de Jordi Arquer; *El problema del camp*, de Victor Colomer, i *El capitalisme industrial*, de Daniel Domingo Montserrat.

D'altra banda, el grup de «Treball» no es va escapar de la repressió que el govern Berenguer dirigia contra les organitzacions obreres. El divendres 6 de juny fou detingut Jordi Arquer, acusat d'haver pronunciat injúries contra la monarquia en una conferència dictada a Vilafranca del Penedès.¹⁹⁷ I no fou posat en llibertat fins al dilluns, 25 d'agost del mateix any.¹⁹⁸ A primers d'agost, J. Viñas també era a la presó.¹⁹⁹

Quant al problema nacional, si bé es fa palès en tots els aspectes programàtics del Partit Comunista Català (Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria), no és abordat massa sovint en el seu òrgan de propaganda. Això no obstant, és un punt important en el Partit, a causa, entre altres coses, de la procedència de molts d'ells, que venien d'Estat Català, encara que la unitat de criteri polític era escassa. D'una banda, hi havia les disputes entre Domènec Ramon, procedent d'Estat Català, i Amadeu Bernadó;²⁰⁰ de l'altra, l'actitud nacionalista i liberal burgesa d'Amadeu Bernadó quan afirmava que «a la llarga, la classe obrera serà sol·licitada per col·laborar a la solució del problema català.»²⁰¹ El problema català, per a la classe obrera, segons Bernadó, és un problema de col·laboració amb la burgesia, que manté l'aparell de l'estat. El mateix Bernadó intenta lligar, sense reeixir-hi gaire, aquesta afirmació amb els principis comunistes de l'internacionalisme. «Però entenguin bé tots aquells a qui pugui sorprendre la nostra declaració que a la Internacional s'hi va des d'un punt de partida. Nosaltres, doncs, partim des de Catalunya.»²⁰² La confusió política i l'oportunisme, en aquests fragments i en tot l'article, el més programàtic sobre la qüestió dels publicats a «Treball», són manifestos, des de subor-

197. «Treball», 13 de juny de 1930.

198. «Treball», 30 d'agost de 1930.

199. «Treball», 9 d'agost de 1930.

200. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

201. Amadeu BERNADÓ, *Nosaltres i la qüestió catalana*, a «Treball», 19 d'abril de 1930.

202. «Treball», 19 d'abril de 1930.

dinar els objectius polítics de la classe obrera —la solució del problema nacional com un d'ells— a les classes que sostenen el poder, fins a intentar relacionar l'aferissat nacionalisme del «partim des de Catalunya» amb l'internacionalisme proletari que pretén mantenir la Internacional Comunista. Evidentment, a partir d'aquesta concepció, l'aspecte lingüístic té un paper molt important, com prou bé s'afanya a remarcar.

De tota manera, enfront d'aquesta concepció burgesa de Bernadó del problema nacional val la pena de remarcar la posició de Jordi Arquer, que, si bé políticament no es troba gaire elaborada, teòricament és més a prop del marxisme, encara que en alguns moments resulta delimitada per uns principis humanistes. «La qüestió catalana, al nostre entendre —afirma Arquer—²⁰³ ha de formar part, com un problema de llibertat col·lectiva, del problema de la igualtat i de la llibertat del proletariat d'Ibèria.» I, sobretot, l'ordre jeràrquic de l'anomenat «Decàleg Obrer»,²⁰⁴ on, al primer punt diu que «no posis mai l'interès de la teva pàtria per damunt dels interessos internacionals».

Cal destacar finalment la participació del Partit Polític Obrer en el míting pro amnistia del Palau de Belles Arts el diumenge 14 de setembre, sota la presidència de Tomàs Tussó, i en el qual col·laborarà Víctor Colomer pel Partit Polític Obrer, a més de Llibert Estartús, Joaquim Maurín, Sebastià Clara, Alberola, Jaume Aiguader, Lluís Companys, Joan Casanovas, Germinal Esgleas, etc.²⁰⁵

Quant a l'activitat del Partit fora de la ciutat de Barcelona, a més de la realitzada amb «La Señal» i el grup d'Amigos de la Señal, a Lleida, cal destacar la seva col·laboració en mítings amb la Federació Comunista Catalano-Balear, d'entre els quals esmentarem el que se celebrà a Reus la primera setmana de setembre, on, al costat de Joaquim Maurín, Helios Gómez, etc., va prendre la paraula Amadeu Bernadó.

Més important és la influència del Partit en la So-

203. «Trebball», 21 de juny de 1930.

204. «Trebball» 26 d'abril de 1930.

205. «Trebball», 20 de setembre de 1930; cf. *supra* La Federació Comunista Catalano-Balear, p. 49.

cietat de Constructors de Calçat de Sitges. D'aquesta influència convé²⁰⁶ destacar els atacs que Miquel Milà dirigí contra Joan Duran Ferrat, delegat regional de la UGT al Quart Congrés de la UGT, al qual també assistí el primer. Milà l'acusa fins i tot de provocador i delator per haver fet detenir Pau Tutusaus, també de la UGT, i d'haver increpat posteriorment l'autoritat perquè «fes detenir el company Santaló, representant de la Societat» en el congrés, s'entén.²⁰⁷

Paral·lelament a «Trebball», els membres del PCC continuen utilitzant durant tot l'any 1930 les columnes de «L'Opinió», especialment Jordi Arquer, que insistí en els atacs contra l'anarco-sindicalisme, sobretot pel seu apoliticisme i en la figura d'un dels seus dirigents: Angel Pestaña.²⁰⁸

Iniciades les converses amb la Federació Comunista Catalano-Balear en pro de la unificació de forces durant els darrers dies d'octubre i els primers de novembre, aquestes converses, i, sobretot, l'acord de formar el Bloc Obrer i Camperol, van provocar a l'interior del grup de «Trebball» una forta crisi organitzativa. Consultats tots els seus adherits, la majoria es van inclinar per la necessitat d'unir les forces marxistes que acceptessin les línies polítiques generals de la Internacional Comunista,²⁰⁹ o sigui per la unificació amb la Federació. Aquesta majoria va cometre l'error de deixar el setmanari en mans del seu director, Amadeu Bernadó,²¹⁰ que era contrari a la unificació; error explicable en la mesura que aquest n'era el director jurídicament. Això va fer que no solament sortissin tres números més de «Trebball», els 40, 41 i 42, sinó que en aquests números fossin desautoritzades les tasques d'unificació. Al número 40, de 29 de novembre, podem llegir que «Trebball», òrgan del Partit Polític Obrer i Camperol, fa avinent als seus amics i simpatitzants, la seva incommovible posició d'in-

206. Per l'important paper que tindrà a Sitges aquesta Societat durant el 1931 i a través del BOC, i també el 1936 a través del P O U M.

207. «Trebball», 3 de maig de 1930.

208. «L'Opinió», 5 de setembre de 1930.

209. Jordi ARQUER, *Delimitació de camps*, «L'Hora», 5 de setembre de 1931.

210. «Trebball», 29 de novembre de 1930.

dependència quant a les diverses fraccions comunistes peninsulars, amb les quals només té de comú allò que de l'ortodòxia marxista se'n desprèn.» Així, doncs, havent afirmat la seva independència respecte de tots els altres grups comunistes, es veu obligat a mantenir i a intentar progressar en la creació de l'«autèntic» partit de classe, després de formular una severa crítica contra la direcció que estaven seguint fins llavors, afirmant que el que s'intentava era d'anar acceleradament a la creació d'un partit al marge de la lluita de classes en aquells moments. «Nosaltres —diu— crearem el moviment marxista cercant el militant. Fins ara es creava primer el funcionari, per tal de donar estat oficial al partit; i, per a nosaltres, aquesta política no ha fet més que desgràcies. S'ha d'acabar, car les experiències ens demostren la raó de les nostres aspiracions.»²¹¹

La gran confusió política d'aquest petit grup és la que els permet afirmar a continuació que «"Treball" fa avinent l'acord d'editar el manifest de constitució del Partit, pel qual es llança aquest full a la via pública; i proclama ben alt la seva fidelitat als principis del marxisme revolucionari.»²¹²

Segons «Treball, tendència»,²¹³ la unificació real no més s'assolirà mitjançant la creació del Partit Polític Obrer i Camperol, per damunt de totes les fraccions actuals. La perspectiva de creació d'un partit de classe per damunt de les divisions existents en aquells moments és també la de la Federació, i fins i tot la de la tendència majoritària de «Treball», amb la diferència que aquests dos darrers grups, més realistes políticament, amb una experiència més rica i amb uns plantejaments marxistes, parteixen de la situació real, de les organitzacions i de les possibilitats existents, encara que en el transcurs de la lluita calgui anar renovant tota l'organització. Els esquifits plantejaments polítics, la confusió política i ideològica, i l'excessiva consciència de grup tancat, afegits a llur reduïda organització, i, sobretot, a llur marginació de la lluita real d'aquells moments,

211. *Ibid.*

212. *Ibid.*

213. En molts articles, en referir-se a ells mateixos, s'auto-denominen «Treball, tendència».

els portà a establir contactes amb altres grups polítics, com sembla que es dedueix d'un article editorial de «Treball» de mitjan desembre, el paràgraf més significatiu del qual diu així: «"Treball", però, aquesta vegada no estarà sol. En la seva companyia, per a la creació d'una consciència política en el nostre proletariat que determini la constitució en partit polític de la classe obrera, ha trobat l'ajut ardit de les noves promocions del socialisme que, a impulsos d'un veritable esperit revolucionari, abandonen la vella i hipertrofiada carcassa del Partit Socialista per a militar sota la bandera del marxisme revolucionari.»²¹⁴

Ja el 1931, sobretot el mes de setembre, «Treball, tendència» és durament atacat des del BOC per antics dirigents del Partit Comunista Català, principalment per Jordi Arquer i Baptista Xuriguera. Arquer diu que, enfront de la minoria que no es va sotmetre a la unificació, van contribuir a formar el BOC els millors quadres del partit, com ell mateix, Jaume Miravittles, Josep Coll, Joaquim Aroca, Víctor Colomer, Joan Farré, Baptista Xuriguera, Josep Algerri, Daniel Domingo Montserrat, Josep Picó, Josep Soler i Vidal, Ricard Barquer, Jaume Bosch, Joan Vila, Emili Morera, etc.²¹⁵ Xuriguera, a primers d'octubre, diu que només són cinc o sis i que han format la fracció ERIA (Esquerra Republicana i Antiimperialista), el cap visible de la qual és César Falcón.²¹⁶

Així, doncs, allò que fonamentalment havia estat el Partit Comunista Català desapareixia l'any 1930, i, juntament amb la Federació Comunista Catalano-Balear, passava a ésser part constituent d'una organització política organitzativament superior²¹⁷ i amb més possibilitats polítiques d'organitzar i dirigir la lluita revolucionària de la classe obrera: el Bloc Obrer i Camperol.

214. «Treball», 13 de desembre de 1930.

215. Jordi ARQUER, *Delimitació de camps*, a «L'Hora», 5 de setembre de 1931.

216. B. XURIGUERA, *Una baixa maniobra*, a «L'Hora», 16 d'octubre de 1931.

217. El nombre d'afiliats al Partit Comunista Català en la fusió amb la FCCB podria calcular-se en uns 600 (entrevista amb Jordi Arquer).

El grup de «La Señal»

El problema de la construcció del partit és també la qüestió fonamental d'un grup de militants obrers de Lleida, molt relacionats amb el Partit Comunista Català, del qual, molts, són militants. És l'organització del Partit a Lleida.

El dia 1 de setembre de 1929 publiquen en aquesta ciutat el primer número del periòdic quinzenal «La Señal», dirigit als ferroviaris.²¹⁸ «*Que nuestra señal sea comprendida por todos los ferroviarios, y todos la atiendan debidamente para el bien de nuestra colectividad y la marcha de nuestro tiempo*»²¹⁹ declara l'editorial del seu primer número. «La Señal», encara que no explícitament, és un òrgan d'expressió dels militants del Partit Comunista Català de Lleida. Joan Farré —de professió ferroviari— n'és el redactor més assidu, i hi col·laboren Francesc Aguilar, Teòfil Zayuelas, també ferroviari, Jonàs Carrion des de Tarragona, Josep Ruestes des de Balaguer, Jordi Arquer, etc.

Especialment adreçat als ferroviaris, aborda des de la problemàtica de les reivindicacions professionals fins a la més general i política de la necessitat del partit de classe, passant per l'atac contra el reformisme de la UGT.

Des del punt de vista sindical, la posició sostinguda per «La Señal» és francament favorable a la Confederació Nacional del Treball. Farré és el que porta més directament la lluita contra la Confederació de Sindicats Lliures i contra els sindicats de la UGT, sobretot, contra el reformisme del Sindicat Nacional Ferroviari.²²⁰

Aquesta acció, i el fet concret d'organitzar una certa

218. Es venia al preu de 15 cèntims el número, i tenia la redacció i administració a la travessia del Carme, número 29, baixos.

219. «La Señal», 1 de setembre de 1929.

220. Trifón Góñez, membre de les Comissions Executives del P S O E i de la U G T, en una conferència que pronuncià a Barcelona el 17 de setembre de 1929 atribuï la xifra de 137 organismes amb un total de 20.376 afiliats al Sindicat Nacional Ferroviari («La Señal», 1 d'octubre de 1929.) En aquesta conferència, Teòfil Zayuelas, col·laborador de «Treball» i possiblement membre del Partit Comunista Català, abandonà la presidència per manifestar el seu desacord. («La Señal», 15 d'octubre de 1929).

oposició, a l'interior del Sindicat Nacional Ferroviari, contra l'augment de la quota d'adherit, fa que a primers de setembre el Comitè Executiu²²¹ de la novena zona (corresponent a Barcelona) del Sindicat Nacional Ferroviari comuniqui al Consell Obrer de Lleida l'expulsió de Joan Farré del sindicat. Aquesta expulsió provocà una gran campanya contra la UGT a «La Señal», i una sèrie de discussions violentes dins el Consell Obrer de Lleida.²²² A «La Señal» inicia la campanya el mateix Farré, a finals de setembre, i a mitjan octubre formula l'amenaça que dels dos-cents setanta-cinc socis de Lleida, 200 es donaran de baixa, malgrat que ell i altres companys els ho desaconsellen.²²³ La campanya esdevé cada vegada més general i ja s'ataca el fet que el Sindicat Nacional Ferroviari s'hagués presentat a les eleccions dels Comitès Paritaris. Aquest descontentament per l'expulsió de Joan Farré es fa notar fins i tot en el Consell Obrer de Tarragona, on el mateix secretari, en sessió del dia 11 de desembre, defensa les seves posicions;²²⁴ i s'estén fins a Astúries, on Manuel Castañar, col·laborador del periòdic, ataca els dirigents de la UGT per haver expulsat vint de les seccions d'Astúries²²⁵ i, també, Joan Farré.²²⁶

La lluita per les reivindicacions econòmiques dels ferroviaris, com ho hem remarcat abans, era un dels objectius d'aquest grup lleidatà. Durant la segona quinzena de març del 1930 es desenrotlla una intensa lluita a l'entorn d'un llarg programa reivindicatiu. Destaquen en aquest programa la petició d'un augment del 30 per cent en els jornals de 5'91 pessetes i inferiors; la cessació dels agents militars que usufructuen drets adquirits i que ostenten càrrecs que un civil no aconseguiria; el reingrés dels ferroviaris acomiadats el 1917 per haver defensat llurs interessos; dos dies complets de descans

221. El secretari de la novena zona era Jové («La Señal», 15 d'octubre de 1929).

222. El president interí, el mes d'octubre, era Solé.

223. «La Señal», 15 d'octubre de 1929.

224. Jonàs CARRIÓ, «La Señal», 1 de gener de 1930.

225. Per haver-se solidaritzat amb Jesús Rodríguez, Jesús Huerga i Escobar. Segons Manuel Castañar, el Sindicat Miner s'havia convertit en un fantasma («La Señal», 15 de novembre de 1929).

al mes; un no a la sanció de treballar sense cobrar; la supressió total de la caixa de socors; etc.

Per a tota aquesta lluita econòmica calia un sindicat; però els sindicats estan tancats. Els militants i simpatitzants de «La Señal» i de «Treball» *«nos queremos sumar al coro de voces que claman para que pueda actuar normalmente este centro de actividades sociales de la clase trabajadora —es refereixen a la CNT— y también afirmar nuestra adhesión y entusiasta deseo de cobijarnos en ella para la lucha de nuestras reivindicaciones económicas.»*²²⁷

En abordar l'aspecte polític fonamental —el problema del partit de classe— confirmaren que, tot i que els contactes amb Barcelona no són gaire freqüents, les posicions són molt semblants i només difereixen en algun aspecte com podem comprovar-ho en la següent afirmació d'un editorial del periòdic: *«No; ni apolíticos como los anarquistas ni socialtraidores como los de la UGT; émulos del P S O E. Políticos y bien políticos deben ser los trabajadores. Políticos y especialmente políticos con su partido de clase, y sindicalistas solamente para las luchas económicas en el Sindicato. Partido, Cooperativa y Sindicato són los órganos de lucha de los que deben servirse los obreros para el triunfo de sus aspiraciones.»*²²⁸

Aquest explícit atac al P S O E resulta molt més elaborat, temps després, quan s'afirma que *«si el P S O E haciendose cargo de la gravedad del momento, de la responsabilidad moral que sobre él recaía se hubiera manifestado con hechos como enemigo de la Dictadura, se hubiera enfrentado con ella, no acatando su legislación como hecho legal, no colaborando con sus organizaciones, sino imitando a los hombres y colectividades honradas y de convicción que la envolvieron en un círculo de hierro. La Dictadura se habría esfumado tiempo há con este digno proceder... La clase obrera debe estigmatizar a esos hombres y apartarlos de sus filas por traidores a sus principios. El Sindicato Nacional de Ferroviarios los cobija en su seno a pesar de su*

227. *Viva la Confederación*, editorial de «La Señal», 15 d'abril de 1930.

228. «La Señal», 1 de març de 1930.

*traición y cobardía, escarneciendo la organización propia.»*²²⁹

Totes aquestes tasques polítiques, organitzatives, sindicals, etc. són abordades a partir d'una organització de simpatitzants: els Amigos de la Señal, molt semblant a la dels Amics de Treball. El primer grup, en constituir-se cap al mes de desembre de 1929, declara que *«los amigos de "La Señal" deben ser los cimientos sólidos de la organización del mañana. Una considerable minoria selecta para sentar estas bases solidísimas y democráticas que toda organización debe de poseer.»*²³⁰ El primer de maig ja hi ha a Barcelona una comissió d'Amigos de La Señal constituïda per militants del Partit Comunista Català. Josep Coll és, justament, un dels signants de la declaració d'existència, publicada dies abans.²³¹

A partir del número 18, corresponent al 15 de maig de 1930, «La Señal» esdevé també l'òrgan de la Federació Nacional dels Treballadors Portuaris d'Espanya, els quals, a través de les seves pàgines, exigeixen que llur organització sigui independent del Sindicat de Transports, fins al pròxim Congrés, com la de ferroviaris i la de marins; però, d'altra banda, volen estar en relació amb els altres treballadors del transport. Per això parlen d'un comitè de relacions constituït per membres de les diferents seccions del transport.

L'Agrupació Comunista de Madrid

L'Agrupació Comunista de Madrid, com a organització autònoma respecte del Comitè Executiu i al marge del Partit Comunista d'Espanya, va néixer el mes de juliol del 1930 i visqué 17 mesos.

L'Agrupació era l'organització local de Madrid del Partit Comunista. El seu origen arrencava del Congrés d'Unificació del 1922, i formava part de la Federació Regional del Centre, els membres més destacats de la qual, des del 1923, eren Vicente Arroyo, José Bullejos, Daniel Anguiano, Juan Andrade, Ramón Martínez Piniños, Luis Portela, etc.

229. «La Señal», 15 de març de 1930.

230. «La Señal», 15 de desembre de 1929.

231. «La Señal», 1 de maig de 1930.

L'Agrupació no va viure la polèmica entre la FCCB i el Comitè Executiu fins a mitjan 1930, i sobretot el 1931, a causa de la clandestinitat en què havia d'actuar l'organització comunista, i també per la mateixa estructura del partit, a l'interior del qual no es podien establir contactes bilaterals, sinó que tot contacte s'havia de fer a través del Comitè Executiu.

El diumenge 20 de juliol de 1930 tingué lloc, en una casa de pagès de la Dehesa de la Villa, una assemblea clandestina de militants de l'Agrupació.²³² Hi van assistir el Comitè local, una delegació de les cèl·lules —20 membres en total, segons Emilio Mola—²³³ i Manuel Adame en representació del Comitè Executiu. La reunió fou el marc d'unes discussions extraordinàriament subjectives. D'una banda, el Comitè local de l'Agrupació demanà a Adame un informe sobre la situació econòmica del partit, aspecte que era molt debatut en aquells mesos²³⁴ i formulà una dura crítica contra l'actuació del CE. Paral·lelament, i dins el marc d'aquesta problemàtica, es produí un greu incident, bàsicament personal, entre Ramon Merino Gracia, que presidia la reunió i Luis García Palacios,²³⁵ dirigent de l'Agrupació el mes de febrer de 1931. Aquest incident aguditzà la disputa amb Manuel Adame, el qual, d'altra banda, s'havia negat a donar l'informe que demanava el Comitè local.

232. Luis PORTELA, «La Batalla», 21 d'abril de 1932. *El Comité de la Agrupación «La Batalla»*, 12 de novembre de 1931.

233. Emilio MOLA, *Lo que yo supe, Obras completas*, p. 372.

234. Emilio MOLA exposa la següent situació econòmica del partit: «De los libros, correspondencia y documentos intervenidos al practicar un registro el día 17 de noviembre de 1930 en la oficina del CE del Partido Comunista Español se hizo un detenido estudio redactándose un informe en el que, entre otras cosas, se decía: en la actualidad no se presenta franca la situación económica del PCE. Desde el mes de abril último no han percibido cantidad alguna. En el primer trimestre del presente año, ingresaron en el CE la cantidad de 16.463'70 francos. En el mes de abril 5.838 francos; pero los gastos de los 4 meses anteriores alcanzan la suma de 17.861'70 francos, quedando, por tanto, en su favor la irrisoria suma de 4.440 francos con los que tienen que hacer frente a todas las contingencias.» (Emilio MOLA, *ibíd.*, p. 304.)

235. García Palacios, membre del P O U M posteriorment, després d'haver-se alineat amb Andrade i Andreu Nin en l'Oposició Comunista.

El dia 5 d'agost,²³⁶ el CE desautoritzà i destituí el Comitè local de l'Agrupació, compost per tres membres.²³⁷ Com a reacció, tota l'Agrupació —uns cent afiliats²³⁸— se solidaritzà i desorganitzà dos membres del CE que estaven organitzats en cèl·lules de l'Agrupació.²³⁹

El CE, davant d'aquesta mesura organitzativa i mantenint la seva actitud, expulsà tota l'Agrupació Comunista en pes, creant una nova Agrupació, organització fantasma i molt reduïda, la base de la qual era assegurada per membres del mateix CE i per addictes incondicionals de la seva política. Inicialment, la majoria dels militants van creure que aquestes mesures obeïen totalment a criteris personals i subjectius d'alguns membres del CE, i que la crisi sorgida se solucionaria en el proper congrés del Partit, perquè la Internacional Comunista —deien— era enganyada per la direcció del partit. Aquest procés és semblant al de la Federació Catalana i, en general, a tots els processos de consolidació d'escissions o separacions del Partit Comunista durant aquella època. Primera fase: atac als organismes i quadres intermedis, tot defensant els òrgans superiors i els dirigents del partit. A la segona fase, caracteritzada per la continuïtat d'aquests organismes i quadres intermedis, per l'atac contra els organismes escindits per part de l'organització dirigent, i per la consolidació política i organitzativa dels objectius marcats inicialment, és quan les divergències se centren no solament en qüestions organitzatives, sinó també en qüestions polítiques fonamentals. El problema ja no se soluciona amb un CE nou, sinó que ja hi ha divergències polítiques importants. El problema no és una mala interpretació per part del CE dels objectius a complir, sinó que és una divergència en aquests objectius. Aquest procés, seguit per la Federació Catalana, ho fou també per una part de l'Agrupació.

236. Luis PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*. Tres articles apareguts a «La Batalla» el 21 d'abril, 1 de maig i 12 de maig de 1932.

237. *Manifiesto del Comité de la Agrupación Comunista de Madrid*. Reproduït a «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

238. Segons una entrevista amb Luis Portela, novembre de 1968.

239. Luis PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, op. cit.

A la primera fase, l'Agrupació intentà establir contacte amb els membres descontentats organitzats sota la direcció del C E, no pas per consolidar una escissió, sinó per a enrobustir la seva pressió prop de la Internacional en el proper congrés conciliador. Al mateix temps establí contacte amb la Federació Comunista Catalano-Balear.

A partir d'aquests contactes, i, sobretot, del treball real en els sindicats de la UGT, l'Agrupació comença a consolidar la seva política sindical, oposada a la política escissionista del C E. A l'interior de la UGT, a Madrid, l'Agrupació organitzà uns grups d'oposició sindical, «*tendientes a la conquista de la mayoría de los afiliados, a pesar de los obstáculos presentados por la burocracia social fascista. Esta táctica ha permitido ganar la dirección en reñidísimas asambleas, ora con directores genuinamente comunistas, ora en alianza con sindicalistas de las organizaciones siguientes: dependientes y empleados de oficina; Arte de Imprimir; Impresores; Carpinteros de hormigón armado y zapateros. Además, poseemos potentes grupos de oposición en albañiles, metalúrgicos, tranviarios y algunos más. Y nuestros éxitos hubieran sido más completos si el C E, con sus estúpidos, chulescos y calumniosos manifiestos, no nos hubiera creado serias dificultades.*»²⁴⁰ Així, doncs, de juliol a setembre s'havien anat clarificant les coses, a l'Agrupació. Els problemes subjectius, causa superficial de l'escissió, havien anat quedant relegats i ja s'havien dibuixat les divergències objectives amb el C E: atac contra el «*suicidio que la fracción dirigente lleva al Partido en el dominio sindical.*»²⁴¹ Al mateix temps, i d'altra banda, el C E havia acusat l'Agrupació de trotskista. A primers de setembre, el Comitè local de l'Agrupació Comunista del Radi de Madrid signa, conjuntament amb el Comitè Regional de la Federació Comunista Catalano-Balear, un manifest dirigit a les Federacions Regionals del Partit i a tots els comunistes d'Espanya.²⁴²

240. Comitè Regional de la Federació Comunista Catalano-Balear i Comitè local de l'Agrupació Comunista de Madrid, *A las Federaciones regionales del PCE, A todos los comunistas de España*. Manifest reproduït a «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

241. *Ibid.*

242. Reproduït a «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

En aquest manifest, l'Agrupació acusa el C E d'escissionista en el terreny sindical i d'oportunista en el terreny polític, i es defensa de les acusacions de trotskisme que li llança el C E, formulant una crida a la base del partit, juntament amb la Federació Catalana i la de Llevant, per a la reunió d'un Congrés com a única mesura per a salvar el Partit.

Però, al mateix temps que es consolidaven les diferències entre l'Agrupació i el C E, aquest exercia una poderosa atracció sobre molts membres de l'Agrupació, no pas com a C E estrictament, sinó com a organisme dirigent del Partit Comunista. Hi havia una desconfiança envers el C E, però una gran fe en les possibilitats de l'organització «oficial». El C E tingué bona cura de fomentar aquesta vacil·lació, i així inicià una tàctica de divisió a l'interior de l'Agrupació. Atacava l'Agrupació com una organització autònoma que comptava amb elements trotskistes, i oferia el reingrés individual al Partit dels militants de l'Agrupació de bona fe provada i militància reconeguda. Al mateix temps, el comitè de l'Agrupació, en un manifest de primers d'octubre²⁴³ prevé l'organització contra la possibilitat que el C E intenti a Madrid una maniobra semblant a la de València;²⁴⁴ re-ferma les seves relacions cordials amb la Federació Comunista de Llevant i amb la Catalano-Balear, i, finalment, demana la dimissió de Bullejos, Adame, Trilla...

L'atracció exercida pel partit «oficial» es manifesta sobretot durant les eleccions municipals d'abril, en les quals l'Agrupació s'ofereix al C E per col·laborar en l'organització de la propaganda electoral;²⁴⁵ i el 14, dia de la proclamació de la República, l'Agrupació va recórrer els carrers de Madrid, en un camió, darrera mateix dels «oficials», i va haver d'aguantar les esbroncades amb què el poble rebia les consignes d'«*Abajo la República burguesa*» dels «oficials». Parallelament, el C E havia aguditzat la seva lluita contra l'Agrupació. En er

243. Manifest reproduït a «La Batalla», 3 d'octubre de 1931.

244. Cf. el capítol corresponent a la Federació Comunista Catalano-Balear.

245. Eren candidats del PCE per Madrid: José Bullejos i Vicente Arroyo, entre altres, «Mundo Obrero», any 1, 2.ª època, núm. 1, 10 d'abril de 1931.

primer número, clandestí, de «Mundo Obrero»²⁴⁶ llança l'expulsió definitiva de tres membres de l'Agrupació, i a primers de març ja havia creat un Comitè local de la nova Agrupació.²⁴⁷

Convocat un congrés del partit a Sevilla, durant el mes de març, l'Agrupació decidí assistir-hi per exposar-hi el seu desacord amb el C E que l'havia exclosa, i nomenà com a delegats Acevedo i Germán Alonso.²⁴⁸ Prèviament havien estat desorganitzats alguns militants de tendència trotskista²⁴⁹ que pertanyien a l'Agrupació des d'abans de l'escissió, però que van desenrotllar una tasca política d'aquesta tendència a partir de l'escissió i coincidint amb la formació de l'Oposició Comunista i la tornada d'Andreu Nin.

El Congrés del partit fou ajornat, però Acevedo i Germán Alonso van tenir una sèrie d'entrevistes amb membres del C E i amb altres destacats dirigents, en les quals els delegats de l'Agrupació van demanar el reingrés al partit, en bloc, de tots els militants de l'Agrupació.²⁵⁰ Però el C E, mantenint la iniciativa política i organitzativa, rebutjà el reingrés en bloc i acceptà només un reingrés individual, reservant-se el dret de rebutjar les peticions que al seu criteri poguessin atemptar contra la unitat organitzativa del partit. Evidentment, el C E volia evitar el reingrés d'alguns dirigents de l'Agrupació, i, de passada, aquesta tàctica dividia encara més l'Agrupació, prop de la base de la qual el C E intensificà la seva propaganda, invitant els seus membres a tornar a les files del partit. En aquells moments eren

246. Segons E. COMÍN COLOMER, *ibid.*, I, p. 255, el primer número de «Mundo Obrero», en aquesta nova etapa, sortí el 15 de febrer de 1931. És possible que abans en sortís algun número clandestí, i que fos en un d'aquests on sortís l'expulsió. En tot cas, la nota d'aquesta expulsió es féu pública no més tard del 15 de febrer.

247. Comitè local del Radí de Madrid, *La Agrupación del Radío de Madrid al Partido*. Manifest reproduït a «La Batalla», 19 de març de 1931.

248. LUIS PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 12 de maig de 1932.

249. Segons el Comitè de l'Agrupació Comunista de Madrid, a «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

250. *Ibid.* i LUIS PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 12 de maig de 1932.

dirigents de l'Agrupació Luis Portela,²⁵¹ que exercia el càrrec de secretari; Acevedo; Evaristo Gil, del Sindicat de Forners; Luis Fernández Mula,²⁵² i anteriorment ho havia estat Julián Gómez «Gorkin». Durant uns dies, doncs, els contactes van sovintejar. En un d'aquests contactes, un individu que havia estat membre de l'Agrupació i llavors militava en el Partit, s'entrevistà amb Germán Alonso i li preguntà quines condicions posaven els militants de l'Agrupació per reingressar a l'«oficial». Li va dir que anava a veure'l en nom de Manuel Adame, Vicente Arroyo i José Silva, i que mantenien una actitud d'oposició respecte de la política escissionista de Bullejos.²⁵³ Aquests contactes i aquestes maniobres amb les dues suposades línies de la direcció —una, unitària, i una altra, d'escissionista— es repetiren els mesos de juliol i agost.

Per plantar cara a aquesta ofensiva del C E, per consolidar políticament i organitzativament l'Agrupació, per desenrotllar les necessàries tasques d'agitació i propaganda, i per orientar políticament el treball sindical a l'interior de la UGT madrilenya, el Comitè local va veure la necessitat d'elaborar i editar un òrgan de propaganda. Per això decidí publicar a mitjan 1931 un setmanari que portà el títol de «La Antorcha»,²⁵⁴ recollint el títol del primer setmanari, òrgan del Partit Comunista d'Espanya, anterior a la publicació de «Mundo Obrero».²⁵⁵

El primer número de «La Antorcha» sortí la darre-ra setmana de maig del 1931, però només se'n van pu-

251. Luis Portela havia estat membre de la Federació de Jovenuts Socialistes fins a la seva escissió del P S O E; llavors passà a formar part del jove Partit Comunista Espanyol. Emigrat a París durant la Dictadura, formava part del grup de comunistes on hi havia Trilla, Gorkin, etc. (Joaquim MAURÍN, *Revolución y Contrarrevolución en España. Apéndice sobre el comunismo en España*, p. 277).

252. Entrevista amb Luis Portela, novembre del 1968.

253. LUIS PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 12 de maig de 1932.

254. LUIS PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

255. Remarquem el fet d'utilitzar el mateix títol per a l'òrgan de propaganda, com pretenent recollir la correcta tradició del partit, interrompuda per la direcció de Bullejos.

blicar cinc números.²⁵⁶ El setmanari sortí i es mantingué durant aquest temps sense recursos econòmics, i, encara, en aquelles cinc setmanes va haver de fer front a dues denúncies governatives. D'entrada, aquest problema econòmic afecta fonamentalment l'organització del sistema d'elaboració i la xarxa de distribució del periòdic. Al mateix temps, el Comitè local es trobava acarat al fet que, per a subvenir les necessitats econòmiques de l'organització, calia augmentar la cotització; no cal dir que el C E aprofità aquesta arma en la seva lluita per a dividir l'Agrupació; per la seva banda, el C E, l'organització «oficial», fruïa d'un gran avantatge en aquest aspecte, gràcies a les subvencions que rebia de la Internacional Comunista. En resum: «La Antorcha» desapareixia, una setmana després de les eleccions de juny, amb un dèficit de 1.000 ptes.²⁵⁷

Paral·lelament, i dins aquesta línia de reforçar l'organització de l'Agrupació, el comitè va emprendre una sèrie de gestions per a poder entrevistar-se amb el diputat comunista francès Jacques Doriot, destacat membre de la Internacional, que es trobava a Madrid aquells dies. Les gestions foren infructuoses i només per casualitat un membre del comitè se'l trobà pel carrer i hi sostingué un canvi d'impressions molt general.²⁵⁸ Durant el mes de maig, les contradiccions amb el C E s'havien aguditzat a propòsit de la diferent actitud de l'Agrupació i del C E després de la crema de convents del 10 de maig. Partint d'aquests fets, els elements monàrquics i els republicans de dreta havien desencadenat un fort atac contra els comunistes, que ja feia dies que durava. En vista d'això, l'Agrupació anà a fer una visita al president del govern provisional de la República, Alcalá Zamora.

Davant d'aquesta actitud, considerada com una claudicació davant els elements reaccionaris per Bullejos i el C E, aquests darrers van intentar una querella judicial contra Miquel Maura, ministre de la governació. La que-

256. Luis PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

257. Luis PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

258. Luis PORTELA, *ibid.*, «La Batalla», 1 de maig de 1932.

rella no se celebrà, i Bullejos s'entrevistà posteriorment amb Alcalá Zamora.²⁵⁹ A més, l'Agrupació de Madrid s'havia adherit a la convocatòria del Congrés d'Unificació comunista llançada pel Primer Congrés de la F C C B celebrat el mes de març.²⁶⁰

S'atansaven les eleccions a Corts Constituents, i l'Agrupació hi presentà una candidatura pròpia per la circumscripció de Madrid capital. A la candidatura, hi van incloure Joaquim Maurín, en virtut de la relació que sostenien amb la Federació Comunista Catalano-Balear, i perquè era un element de prestigi i amb prou categoria per competir amb José Bullejos i Vicente Arroyo. Fou justament Maurín el qui va obtenir el màxim nombre de vots, amb un total aproximat de 600.²⁶¹ Tota la tasca electoral va ésser preparada en el local que tenia l'Agrupació al carrer Gravina, de Madrid.

Els mesos de maig i juny, doncs, representen els de màxima activitat de l'Agrupació. Disposa d'un òrgan de propaganda, té la possibilitat d'organitzar una candidatura pròpia de cara a les eleccions legislatives, amb la inclusió de Joaquim Maurín, que el juny ha estat a Madrid, a l'Ateneu.²⁶² A més, des de mitjan juny compten amb la valuosa aportació de Julián Gómez «Gorkin», que ha tornat a Espanya i que, en unes declaracions, afirma que: «*mientras se llega la unificación, militaré de acuerdo con la Agrupación de Madrid y con el B O C*»,²⁶³ postura que refermà el mes d'agost.²⁶⁴

Realitzada la consulta electoral, el C E torna a l'ofensiva en el terreny organitzatiu. Aquesta vegada la tàctica era molt més complexa, i no és cap membre organitzat en el partit oficial el qui inicia els contactes. A primers d'agost, Hilari Arlandis intenta que l'Agrupació estableixi contacte amb la IC per a discutir les diferències; a primers de juliol ja ho havia intentat, però

259. Luis PORTELA, *La Paja y la Viga*, a «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

260. «La Batalla», 7 de maig de 1931.

261. Segons l'entrevista amb Luis Portela. COMÍN COLOMER, *Historia del Partido Comunista de España*, I, p. 305, dona la xifra de 3.211 vots Madrid: el màxim nombre de vots els va obtenir Bullejos.

262. «La Batalla», 4 de juliol de 1931.

263. *Ibid.*

264. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

sense èxit.²⁶⁵ Arlandis no era membre del Partit, però era un dels dirigents de la FCCB que sempre s'havia mantingut més fidel a la Internacional i que estava més convençut que la IC podia resoldre les diferències que hi havia exclusivament entre el CE i la direcció de la FCCB. Si personalment, en aquells moments, amb aquesta mesura no intentava que el CE absorbís l'Agrupació, tanmateix hi ajudava objectivament. Arlandis mantenia —segons diu Luis Portela a «La Batalla»— que ell i el seu cercle d'influència a la FCCB no entrarien en el partit fins que hi ingressés l'Agrupació, i carregava a Bullejos i Trilla tota la responsabilitat per l'escissió del partit a Madrid. Arlandis facilità l'entrevista amb la Internacional Comunista. L'acceptació d'aquesta entrevista i el paral·lel atac organitzatiu del CE van accelerar el reingrés progressiu al partit de militants de l'Agrupació. La delegació de la IC imposava com a condició per al reingrés, que «*previamente la Agrupación había de publicar por su cuenta varios números de "La Antorcha" para combatir a los trotskistas y a Maurín y entonar el mea culpa*».²⁶⁶ La IC posà aquesta condició, més que per veure-la realitzada, perquè, en no acceptar-la la direcció de l'Agrupació, això provoqués un augment de la divisió interna pel fet que ja no seria una oposició a unes mesures del CE del partit, sinó a la mateixa Internacional, considerada fins llavors com l'organisme en possessió d'una línia política justa i correcta per la majoria dels militants. A partir d'aquell moment el camí ja tenia marcat el final: el retorn al partit. «*No estando yo dispuesto a seguir a la Agrupación por este camino* —diu Luis Portela²⁶⁷— *se me pidió la dimisión de mi cargo de secretario, y accedí.*»

Durant els mesos d'octubre i novembre, cada vegada apareixien més noms de membres de l'Agrupació a les llistes de subscriptors de «Mundo Obrero», encara que abans, en desaparèixer «La Antorcha», alguns militants ja s'hi havien subscrit o el compraven normalment, per-

265. Luis PORTELA, *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 12 de maig de 1932.

266. Luis PORTELA, *ibid.* 12 de maig de 1932.

267. Luis PORTELA, *ibid.* 12 de maig de 1932.

què era el periòdic informatiu de tendències més pròximes d'entre els que es publicaven. Els darrers dies, no s'acceptà l'ingrés a l'Agrupació de 30 nois que s'havien desorganitzat voluntàriament del partit oficial.²⁶⁸ Això va ésser el cop de gràcia. L'Agrupació Comunista de Madrid morí amb l'any 1931. Subsistí com a organització autònoma per espai d'uns disset mesos, des de juliol del 1930 fins a desembre del 1931, aproximadament.

Enfront del corrent de militants de l'Agrupació que van reingressar al partit oficial al llarg dels darrers mesos del 1931, un altre corrent de militants es va mantenir desorganitzat fins que, a mitjan 1932, els seus components van ingressar al Bloc Obrer i Camperol. Entre aquests destaca Luis Portela. L'Agrupació Comunista, segons Portela,²⁶⁹ s'havia resistit a entrar en el BOC perquè durant els primers temps de la República el Bloc accentuà massa el matis catalanista, per un doble tipus de raons: pel seu origen —Federació Comunista Catalano-Balear i Partit Comunista Català— i per la necessitat de minar el terreny a l'Esquerra Republicana de Catalunya, partit en el poder.

De tota manera, hi havia un ampli acord entre la tendència de l'Agrupació que més decididament s'havia oposat al CE del partit oficial i la Federació Comunista Catalano-Balear pel que feia a la importància del problema agrari, a la qüestió del partit i de la unificació comunista, i a la necessitat de treballar dins la UGT i la CNT. Recordem que Luis Portela fou un dels membres de la delegació proposada pel CE de la FCCB a la Internacional per poder discutir les divergències a Moscou,²⁷⁰ el mes de juny del 1931, delegació que no fou acceptada per Humbert-Droz, delegat de la Internacional,²⁷¹ el qual la considerà com una provocació.²⁷² D'altra banda, l'agudització de la lluita de classes que significà el «bienni negre» de la República, i la formació

268. Luis PORTELA, *ibid.*

269. Entrevista amb Luis Portela, novembre del 1968.

270. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

271. Entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968. Joaquim MAURÍN, *Revolución y Contrarrevolución en España. Apéndice sobre el comunismo*, p. 267.

272. Cf. el capítol sobre la unificació comunista.

del POUM reuní en càrrecs de direcció dirigents de l'antiga Agrupació amb altres de la FCCB, a través dels diversos conductes: BOC, Oposició Comunista, etc.

L'Agrupació es trobava limitada, políticament i organitzativament. L'escissió es produí, bàsicament, a partir d'un incident personal, sense que les divergències polítiques fonamentals es trobessin gens consolidades. Només alguns membres de la direcció veien clarament els objectius, però no la majoria de l'organització; i, a més, a causa de la precipitació amb què es produí l'escissió, no es va fer una tasca d'homogeneïtzació i consolidació política. Això conduí a mantenir sempre una posició oposada a la del CE, tot creient que la política de la IC era correcta, i que el problema era fonamentalment organitzatiu: la necessitat d'un nou CE. Alhora, la força organitzativa del partit oficial era superior —a nivell nacional—, les seves possibilitats econòmiques per a desenrotllar la propaganda molt més grans, i tenia més quadres polítics i més ben preparats, ultra que era a Madrid on actuaven la majoria dels membres del CE. Les relacions de l'Agrupació amb la Federació Comunista Catalano-Balear eren cordials; però la Federació era lluny, i no podia seguir els esdeveniments diaris de Madrid com el CE; a més, llurs contactes eren d'organisme a organisme, amb totes les limitacions que això suposava. En definitiva, una organització local, amb escassos recursos econòmics, al marge del PCE i de la FCCB —l'única organització comunista consolidada fora del PCE— i sense una clarificació política d'objectius, difícilment podia sobreviure. El mes de maig del 1932, Luis Portela, secretari de l'Agrupació, exposava aquestes limitacions: «Una organización que discrepe del partido y venere la Internacional y que tome del partido todo: la denominación, la fórmula para la agitación y la propaganda, la estructura, y sólo se diferencia de él en cuestiones de orden relativamente secundario, está perdida. Pero tardará el partido en hacer entrar en él a sus hombres».²⁷³

Com es pot comprovar, la Federació Comunista Catalano-Balear, a mesura que anava consolidant les seves

273. Luis PORTELA *Vida y Muerte de la Agrupación Comunista de Madrid*, a «La Batalla», 12 de maig de 1932:

posicions polítiques respecte de la política sindical, dels criteris d'unificació, de l'estat actual de la revolució a Espanya, etc., anava enfrontant-se amb els plantejaments i les consignes de la Internacional.

Malgrat tot, i morta ja l'Agrupació Comunista de Madrid, diversos militants van continuar afirmant la necessitat d'un partit revolucionari de la classe obrera, independent dels interessos nacionals d'un altre partit o estat. «Los obreros revolucionarios de Madrid, como los de los demás puntos de España se organizarán, más pronto o más tarde, y quizás sin tardar mucho —en Cataluña ya han comenzado a hacerlo—, fuera del partido socialista, que dejó hace tiempo de ser su partido, al margen del partido comunista, que ha defraudado sus esperanzas. No escogerán ante el reformismo socialista o el histerismo comunista. Rechazarán uno y otro. Crearán su propio partido, que dirigirán ellos mismos, que aprenderán día por día a dirigir, y que, dispuesto a colaborar fraternalmente con los trabajadores revolucionarios de los demás países, no se rebajará a ser ninguna colonia de ningún país extranjero,» dirà Portela.²⁷⁴ Com es pot veure, en aquest paràgraf programàtic hi ha una inconsistència política, pròpia d'un moment de transició.

274. Luis PORTELA, *ibíd.*

2. De la revolució democràtico-burguesa a la revolució socialista

El Bloc Obrer i Camperol és, alhora, una consigna política i una plataforma. Una consigna que expressa l'aliança revolucionària del proletariat i dels camperols, elaborada en el Quart Congrés de la Internacional Comunista com un aspecte fonamental de la tàctica de front únic. Mitjançant aquesta tàctica i la consigna de bloc obrer i camperol enfront de la del bloc d'esquerres, els partits social-demòcrates es trobaven acarats a l'alternativa de lluitar sota la direcció comunista o sabotejar la unitat obrera. El moviment comunista tenia la iniciativa enfront de la social-democràcia. Humbert-Droz diu que la consigna fou proposada per Trotski en nom del Comitè Executiu de la IC,¹ i Trotski, el 1931, la defineix com una «tasca política gegantina que l'avantguarda proletària ha d'acomplir».²

Però el Bloc Obrer i Camperol com a plataforma política és fruit de la lluita per la unificació de les forces comunistes que desenrotllen la Federació Comunista Catalano-Balear i el Partit Comunista Català. Creat, segons Maurín,³ «para corregir los inconvenientes que tiene la adopción mecánica del sistema de organización bolchevique».

Malgrat tot, el BOC era fonamentalment una plataforma de propaganda, i l'autèntic nucli comunista era la Federació Comunista Catalano-Balear (FCCB) que, a partir del seu Segon Congrés, i en l'etapa d'expansió adoptà el nom de Federació Comunista Ibèrica.

Aquesta coexistència d'organitzacions, tot i que Maurín deia que era fàcil de comprendre que existís, en certs moments creava una mica de confusionisme, sobretot perquè a través del BOC i del seu òrgan oficial, «L'Hora», s'expressaven els plantejaments polítics més

1. HUMBERT-DROZ, *L'Oeil de Moscou à Paris*, p. 52.

2. L. TROTSKI, *La Révolution espagnole au jour pour jour*, a *Ecrits*, III (1928-40), p. 477.

3. Entrevista amb Joaquim Maurín publicada a «The New York Times», i reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

diluïts, i moltes vegades hi traspuaven tendències més moderades —especialment en relació amb l'Esquerra Republicana de Catalunya i amb la qüestió nacional— que coexistien a la FCCB i sobretot al BOC, enfront de les posicions més rígides, més dins la clàssica escola comunista. Aquestes dues tendències eren expressades moltes vegades per militants o dirigents que procedien del Partit Comunista Català o de la Federació Comunista Catalano-Balear, respectivament, encara que els dirigents del dissolt Partit passessin a formar part de la direcció de la FCCB, conjuntament amb els que ja hi eren abans.

Així, doncs, en la formació del BOC no podem parlar de fusió. En realitat es produí un doble procés simultani. D'una banda, els militants del Partit Comunista Català i els de la FCCB van passar a formar part d'una organització més àmplia que cada una de les anteriors presa aïlladament. El Partit Comunista Català aportà gran nombre de militants. Però, d'altra banda, la Federació Comunista Catalano-Balear continuà existint, engrandida i enrobustida per militants i dirigents del PCC.

Les tasques preparatòries de la constitució del BOC es van iniciar, fonamentalment, a partir del tretzè aniversari de la Revolució Russa, els mesos d'octubre-novembre del 1930.⁴ Entre aquestes tasques destaquen la reunió plenària del PCC, en la qual va prendre part una forta representació de militants i adherits de Lleida.⁵ Aquests no són els primers contactes entre la FCCB i el PCC. Ja abans, a l'exili, Maurín havia estat en contacte amb Martí Vilanova, un dels militants comunistes de més prestigi.⁶ Finalment, amb una base d'acord entre Joaquim Maurín, Jordi Arquer i David Rey es formà, a finals de novembre,⁷ el Bloc Obrer i Camperol. La reunió se celebrà al bar Ballart del carrer de

4. «Trebll», 8 de novembre de 1930.

5. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

6. *Ibid.*

7. Tenint en compte que el número 40 de «Trebll», número que ataca la unió del PCC amb la FCCB per formar el BOC, surt el 29 de novembre, i que el primer número de «L'Hora» surt el 10 de desembre, podem situar la data de formació del BOC entre finals de novembre i primers de desembre.

Sant Francesc, de Terrassa, i van acudir-hi una trentena de militants dels dos organismes, la majoria del PCC.⁸ De tota manera, el congrés formal de fusió va tenir lloc el dia 1 de març de 1931, coincidint amb el Congrés de la Federació Comunista Catalano-Balear.

La reunió fou dirigida per Joaquim Maurín, el qual exposà la crítica situació en què es trobava la Federació Comunista Catalano-Balear,⁹ per passar a continuació a fer una anàlisi de la situació de la lluita de classes, declarant que la fase actual exigia una revolució democràtico-burgesa dirigida per la classe obrera, única manera d'assegurar l'acompliment de tots els fins de la revolució i el pas a la revolució socialista.

La tasca immediata que es plantejà el BOC fou de disposar d'un setmanari i d'un cercle de simpatitzants, situació semblant a la que existia a França amb «Monde» i el cercle d'Amis de Monde.¹⁰ El 10 de desembre sortia el primer número de «L'Hora», «que vol ser la gran revista del proletariat català»¹¹ i que, en l'article editorial del número 2, afirma que «la idea del setmanari va néixer d'unes reunions d'amics que es trobaven en una generosa fraternització ideològica».¹² Les primeres accions obertes, portades a terme sota el nom de Bloc Obrer i Camperol foren les realitzades amb motiu de les eleccions convocades pel govern Berenguer, i que no es varen arribar a realitzar.

El Bloc veu en aquesta convocatòria una maniobra del govern per a integrar els sectors que, «rebels per força, a causa de la no existència d'una via legal per a exposar llur opinió, veuen en les pròximes eleccions un mitjà oportuníssim per inhibir-se de la lluita revolucionària i per a passar a una lluita política legal».¹³ D'altra banda, com que feia molts anys que el cos elec-

8. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968. A títol d'anècdota podem explicar que a l'hora de dinar, com que la reunió durà tot el dia, l'amo del bar preparà, per als constituents, un magnífic plat de vedella amb pèsols.

9. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

10. «Monde», revista publicada a París, era animada per Henri Barbusse, i hi col·laboraven exiliats espanyols com, durant bastant de temps, Julià Gómez (*Gorkin*).

11. «L'Hora», 10 de desembre de 1930.

12. «L'Hora», 7 de gener de 1931.

13. Editorial de «L'Hora», 4 de febrer de 1931.

toral no havia estat consultat, aquelles eleccions tenien per al B O C l'interès de valorar el desplaçament cap a l'esquerra que se suposa produït en la massa electora.¹⁴ Al mateix temps, les eleccions havien de facilitar un recompte de forces a les organitzacions polítiques que s'hi presentessin. Però «si les esquerres burgeses van a les eleccions, cal que també hi vagin, en candidatura a part, les forces marxistes revolucionàries. Pel nombre de vots que obtindran serà possible de calcular amb quina influència real compten entre la massa obrera, però no hem d'oblidar que el nombre de sufragis obtinguts representarà una ínfima part de llur veritable força, perquè no podran votar les joventuts ni la majoria dels obrers procedents de l'anarquisme i del sindicalisme, que mai no s'han preocupat de figurar en el cens electoral, que no tenen diners per a la propaganda, que no tenen una tradició de lluita en aquest sentit, que no tenen màquina electoral, etc.»¹⁵

El Bloc, organització política molt jove, encara no ha tingut oportunitat de fer un balanç de la seva força. Per això aquestes eleccions tenen una gran importància per a ell, tot i que sap prou bé que cap dels seus candidats no sortirà elegit. «La candidatura obrera sap a la bestreta que cap dels que seran presentats, tant a Barcelona com a molts districtes de Catalunya, no sortirà elegit. Ni tampoc li interessa massa. Però la campanya electoral serà una nova oportunitat per a posar-nos en contacte amb les grans masses obreres, per a explicar-los el nostre programa, per a propagar els punts de vista comunistes sobre els problemes plantejats en els pobles hispànics...», diu el Bloc.¹⁶

Amb aquesta concepció de les eleccions —possibilitat de fer un recompte de forces i de llançar una propaganda massiva, i per tal d'evitar que l'esquerra petit burgesa utilitzi electoralment i políticament la classe obrera—, el B O C es presenta a les eleccions. L'acord és pres el dissabte, 7 de febrer,¹⁷ i el dimarts, dia 10, Maurín de-

14. *Ibid.*

15. *Ibid.*

16. *Ibid.*

17. Entrevista d'Antoni PUCH a Joaquim Maurín, a «La Noche», 10 de febrer de 1931.

clara en una entrevista publicada a «La Noche» que «vamos a las elecciones teniéndonos sin cuidado la abstención acordada por las izquierdas burguesas (...); somos un partido proletario que representa los intereses de la clase revolucionaria».¹⁸ «Queremos que los campos queden bien delimitados», i «entre nosotros y la burguesía sólo es posible un contacto: el de las bayonetas en sentido opuesto», continuarà afirmant Maurín. «Vamos, simplemente, a aprovechar la libertad mutilada que nos dará el período electoral para propagar nuestras ideas.»

La direcció del B O C presenta una candidatura. Ara bé, aquesta candidatura no ha d'ésser electorera, sinó que més aviat ha de tenir les característiques necessàries per a permetre de portar a terme una àmplia campanya d'agitació política i de propaganda contra el règim. La candidatura que presenta el B O C és la següent:¹⁹

Ramon Casanellas, exiliat a la Unió Soviètica

Elias Saturnino, empresonat a Figueres

Jaume Miravittles, empresonat a Figueres

Manuel Adame, empresonat a Sevilla

Tomàs Pàmies, empresonat a Lleida

La candidatura és totalment comunista: Casanellas, Saturnino i Adame són del Partit Comunista d'Espanya, i Miravittles i Pàmies del B O C. I les seves característiques permeten desenvolupar al màxim les dues finalitats fonamentals de les eleccions: una forta agitació pro presos i una propaganda comunista.

L'esquerra petit burgesa i els socialistes llancen la consigna de l'abstenció; es neguen a anar a les eleccions si no són totalment restablertes les garanties constitucionals. «L'Opinió», que se subtitula «Setmanari Socialista»,²⁰ llança una gran campanya a favor de l'abstenció. El B O C, però, està segur que, al capdavall, l'esquerra burgesa anirà a les eleccions.²¹ A primers de febrer,

18. *Ibid.*

19. «L'Hora», 11 de febrer de 1931. Jules HUMBERT-DROZ recull aquesta iniciativa com a prova de l'eficàcia del B O C i es queixa de la inactivitat del P C E a Catalunya. Diu que no troba cap militant per parlar en públic enfront de Maurín. (*Raport a Moscú*, 14 de febrer de 1931, *De Lenine a Staline*, p. 416.)

20. «L'Opinió», 2 de maig de 1930.

21. Editorial de «L'Hora», 4 de febrer de 1931.

Andreu Nin, reclòs a la presó cellular de Barcelona,²² ataca la posició de les esquerres burgeses. «L'abstenció —diu— només pot tenir una justificació: la preparació d'una acció revolucionària immediata. La burgesia d'esquerra, en propugnar el boicot al Parlament Berenguer només persegueix una finalitat: donar a les masses la sensació que prepara una acció decisiva, quan, de fet, es limita a una agitació purament verbal i a preparar el terreny per al compromís amb el règim».²³

Berenguer i el seu govern van caure, i la crisi que sofria el règim monàrquic es féu més aguda. Les contradiccions a l'interior dels partits tradicionals —conservador i liberal— foren copsades pel B O C. A mitjan febrer, Maurín fa remarcar que es produeix en la burgesia espanyola un desdoblament polític: «mentre una part de la burgesia queda aferrada a les velles fórmules, un sector important evoluciona per no perdre de vista l'horitzó. En el partit conservador, Bugallal-La Cierva constitueixen una meitat. Sánchez Guerra, Bergamín i Burgos Mazo l'altre extrem. El primer grup s'assegura el poder *avuir*. El segon, vol assegurar-se'l demà. La diagonal que va de Bugallal a Sánchez Guerra, o, el que és el mateix, de la monarquia a la república, constitueix l'eix de dominació dels grans propietaris agraris «En el partit liberal ocorre el mateix. Romanones i García-Prieto —el comte i el marquès— munten la guàrdia ara. L'equip de després és constituït per Villanueva i Alba. En la burgesia catalana el desdoblament ha estat més visible encara, més complet orgànicament. La Lliga és el partit monàrquic, el del present. Acció Catalana, flirtejant amb el republicanisme, és l'intent burgès de mantenir²⁴ una continuïtat entre l'*avui* i el *demà*».²⁵

Però el Bloc no planteja en cap moment que aquestes contradiccions siguin antagòniques. Els interessos que defensen són els mateixos. Allò que es discuteix

22. «L'Hora», 11 de febrer de 1931.

23. Andreu NIN, *Abstenció i Cortis Constituents*, «L'Hora», 11 de febrer de 1931.

24. Al text original diu «intent burgès d'evitar...», però ho hem rectificat considerant la ideologia d'en Maurín.

25. Joaquim MAURÍN, *Desdoblament polític*, «L'Hora», 25 de febrer de 1931.

és la manera de defensar-los més bé. Són les dues cares d'una mateixa moneda. El mateix Maurín ho confirma en assenyalar que «la burgesia, en un desdoblament, opera com un exèrcit en campanya. No opera en bloc, sinó que es divideix en avantguarda i reraguarda (...) Un avanç de l'avantguarda, forçat per un atac de l'enemic, no significa una ruptura amb la reraguarda.»²⁶

Durant els mesos de febrer i març, el B O C, amb una activitat bàsicament propagandística, combat tant les maniobres de la burgesia agrària com les del «grup imperialista de la CHADE.»²⁷ La qüestió agrària i la política econòmica i financera de l'estat són els dos punts centrals de la propaganda política del B O C. «El nostre país, de naturalesa agrícola, ha estat abandonat, i els mètodes de producció que s'empren avui encara són els més primitius. No s'ha fet cap esforç perquè l'agricultura se situés en el lloc degut. I si alguna cosa s'ha fet, el camperol sap a costa de què s'ha produït la innovació (...) De fet, tots els països agrícoles són pobres; el nostre, per exemple, que no és agrícola, perquè ha quedat a remolc de la intensificació agrícola, i no és industrial, perquè la nostra indústria és purament rudimentària, ha sabut posar-se al nivell dels estats més importants del món en l'aspecte de creació de monopolis, que no són altra cosa que centres d'usura infamant.»²⁸ Són denunciats els monopolis del sucre, d'adobs químics, de petrolis i els seus derivats, de telèfons i ferrocarrils, i, sobretot, la CHADE, Rio Tinto i el Banc Espanyol de Crèdit, nuclis industrials i financers representats, segons el B O C,²⁹ per Cambó, Maura i Romanones. Aquests polítics, doncs, són els qui «tenen necessitat d'estabilitzar la pesseta, principal base d'aquest nucli polític». L'estabilització de la pesseta era per a ells un gran negoci³⁰ i, alhora, afeblien la situació eco-

26. *Ibid.*

27. Editorial de «L'Hora», 25 de març de 1931.

28. Editorial, possiblement de MAURÍN per les seves referències a la Primera República, entre altres aspectes. «L'Hora», 18 de març de 1931.

29. Editorial, *Les activitats de Cambó. El tractat naval*, a «L'Hora», 11 de març de 1931.

30. Les seves reserves monetàries eren en valors i moneda estrangera.

nòmica. Però Cambó ja tenia assegurat el control polític d'aquesta situació econòmica a través d'un nou partit: el Centre Constitucional.³¹ «Els components d'aquest partit d'estructuració filofeixista obren el clàssic torn de l'antiga política de caràcter feudal, Espanya segueix la seva línia de conducta tradicional, però amb una major fusió capitalista».³² Aquesta solució favorable als interessos monopolistes del «capitalisme imperialista estranger», del qual Cambó és un element, que facilita or del Banc d'Espanya a la lliura esterlina,³³ provocaria una gran minva del poder adquisitiu de la classe obrera; sense reduir-li els salaris, els seus diners valdrien la meitat, i l'atur forçós augmentaria com a resultat de l'extensió que prendria la crisi industrial.³⁴ «Ara bé, amb estabilització o sense, la situació real d'Espanya no podrà confondre's. El moment és de transició revolucionària, comunista o feixista, però, de fet, l'aparell econòmic actual ha entrat en un període de franca descomposició».³⁵

Aquesta crisi econòmica, paral·lela a la crisi mundial del capitalisme, és «la más grave que ha atravesado el sistema feudal-burgués dominante. La crisis se manifiesta a la vez en la agricultura, en la industria y en las finanzas».³⁶ «La destrucción de los vestigios feudales es una cuestión de vida o muerte para la economía del país».³⁷ «Por eso la crisis de la dictadura es al mismo tiempo la descomposición total del sistema feudal burgués imperante. La burguesía no logra dar solución a la crisis económica porque el remedio no puede aportarlo más que una revolución, y la burguesía ha perdido ya toda capacidad revolucionaria».³⁸ Aquest és el punt de

31. Editorial, *Les activitats de Cambó. El tractat naval*, a «L'Hora», 11 de març del 1931.

32. *Ibid.*

33. Editorial, «L'Hora», 25 de febrer de 1931.

34. Editorial, *Les activitats de Cambó. El tractat naval*, a «L'Hora», 11 de març de 1931.

35. Editorial *Política i negocis*, a «L'Hora», 25 de març de 1931.

36. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado*. Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB, «La Batalla», 26 de març de 1931.

37. *Ibid.*

38. *Ibid.* «La burguesía ya no es una clase revolucionaria». afirma MAURÍN, a *Los hombres de la Dictadura*, p. 52.

suport fonamental de l'estratègia política de la FCCB i del BOC. «Espanya no ha sido fecundada por una revolución burguesa triunfante».³⁹ Per tant, les seves tasques fonamentals resten per fer: problema agrari, de les nacionalitats, etc. «Espanya no ha realizado aún la revolución democrático-burguesa. Esta ha sido la causa fundamental de la crisis aguda del país.»⁴⁰ Però, «la burguesía no puede realizar esta revolución: 1.º porque económicamente está atada por mediación, principalmente, del capital bancario, a la gran propiedad agraria; 2.º porque teme la acción de las grandes masas obreras y campesinas, las cuales no están dispuestas a ir a la lucha en provecho de sus enemigos de clase; 3.º porque económica y políticamente la única fuerza progresiva que existe hoy es el proletariado».⁴¹

Així, doncs, l'estat, segons el BOC, és un conglomerat de forces, des de les de l'antic règim latifundista fins als aspectes més avançats de la concentració capitalista, els monopolis, a través del capital bancari; una estructura econòmica l'expressió política de la qual era la monarquia «que se apoyaba en el caciquismo de los grandes terratenientes, en la Iglesia (...) y en un enorme aparato burocrático-policíaco-militar, y en un centralismo despótico y regresivo».⁴² Ara bé, aquesta coalició de forces econòmico-socials i el seu aparell polític s'estan disgregant, descomponent, i la caiguda de Primo de Rivera,⁴³ unida a l'aguda crisi econòmica i a les necessitats

39. *La situación revolucionaria de España...*, «La Batalla», 26 de març de 1931.

40. Àndreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 3. Recollim ací, i més endavant, l'opinió de Nin com a representativa del BOC, pel fet que en aquesta època, i fins a mitjan juny aproximadament, col·laborà estretament amb el Bloc. Llurs posicions, respecte del caràcter de la revolució, són fonamentalment les mateixes.

41. Ja hem vist abans la unió Maura-Romanones-Cambó.

42. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado*. Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB. «La Batalla», 26 de març de 1931.

43. Àndreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 6.

44. «Una tentativa de la burguesía aliada con las fuerzas más representativas del feudalismo español, para hacer frente a las contradicciones insolubles en que se debatía mediante un régimen de fuerza». (Àndreu NIN, *Ibid.*, p. 7.)

polítiques i econòmiques de les classes populars, obre un procés revolucionari «que a Espanya —segons Maurín— és llarg. Un període mitjà de sis anys és freqüent».⁴⁵

«La caiguda de Primo de Rivera constitueix el principi d'un nou cicle revolucionari. Per què no podria ésser aquest, també, d'una durada mitjana de sis anys? L'actual crisi revolucionària probablement tindrà tres etapes. A la primera —i és l'actual— serà la petita burgesia radical qui farà esforços per a prendre el poder. A la segona, la gran burgesia reaccionària, amb el concurs de la pròpia petita burgesia, provarà de fer triomfar un règim feixista, al costat del qual la dictadura de Primo de Rivera no fora res més que una pàl·lida ombra. Al tercer acte, la classe obrera marxarà a pas de càrrega, i trucarà molt fort a la porta del poder. La república burgesa pot ésser l'antesala del feixisme.»⁴⁶

L'atac a aquesta darrera possibilitat, la del feixisme, ocupa en els seus òrgans de propaganda moltes pàgines,⁴⁷ perquè pot trobar la seva base social en «*la misma pequeña burguesía que hoy se agita demagógicamente pidiendo un régimen democrático*»,⁴⁸ aquesta «*pequeña burguesía urbana y campesina, que tiene un peso específico tan considerable en el país, y que sufre directamente las consecuencias de la crisis, lo cual se traduce en un aumento de los impuestos, la carestía de la vida, etc...*»⁴⁹ Aquesta situació crea unes contradiccions objectives entre l'Estat monàrquic i aquesta petita burgesia.⁵⁰ Ara bé, el seu caràcter vacil·lant feia que la petita burgesia seguís a qui portés la iniciativa político-organitzativa en el moment de la caiguda de la monarquia.

«*La burguesía, que no ignora que toda transformación es imposible sin contar con el apoyo o, al menos,*

45. Joaquim MAURÍN, «*El cicle de sis anys*». Cfr. a l'apèndix l'article complet.

46. Joaquim MAURÍN, *El cicle de sis anys*.

47. A mitjan març denunciien «La conquesta del Estado», de Madrid, i «El Moment» de Barcelona com a portaveus del nacional-socialisme, i, encara, «El Debate», l'«ABC» i «El Siglo Futuro». («L'Hora», 25 de març de 1931.)

48. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado*. Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB.

49. *Ibid.*

50. *Ibid.*

*la neutralidad de la pequeña burguesía, intenta atraerla, presentándose con los ropajes de la democracia y de la república. Para ello se vale de los partidos republicanos y del partido socialista, que, ideológicamente pequeño burgués, arrastra a una parte del proletariado y lo unce al carro de la burguesía.»*⁵¹

Paral·lelament, la classe obrera es trobava desorganitzada. D'una banda, «*el anarcosindicalismo, empleando un lenguaje demagógico extremista, pero faltado de doctrina revolucionaria, hace inconscientemente el juego a la burguesía*».⁵² Els mateixos anarco-sindicalistes reconeixen l'esterilitat de llur orientació. En un editorial de «Solidaridad Obrera» de mitjan febrer, afirmen que «els treballadors hem de tenir en compte que totes les fraccions polítiques van adoptant actituds d'acord amb les exigències de les circumstàncies. El possibilisme polític és l'única finalitat perseguida. I és molt possible que en aquest viatge siguem els únics que no tinguem seient.»⁵³ És justament per això, perquè «totes les fraccions polítiques van adoptant actituds d'acord amb les exigències de les circumstàncies» que Andreu Nin afirma que «l'anarco-sindicalisme no ha ofert fins ara, ni pot oferir-lo, un programa a la classe treballadora, ni aconsellar-li una tàctica coherent. Per això, tot i renovant constantment llur professió de fe en un ideal «comunista llibertari» els camins de realització del qual són incapaços d'assenyalar, a la pràctica manquen d'una política pròpia, i malgrat llur «apoliticisme», o, més ben dit, gràcies a aquest últim, adopten la política de la burgesia liberal, convertint les organitzacions proletàries en un dòcil instrument dels partits republicans».⁵⁴

Ara bé, a causa de la incapacitat de la burgesia per fer la revolució democràtico-burgesa, i davant la necessitat que aquesta revolució s'acompleixi fins a la fi, «la

51. *Ibid.*

52. *Ibid.*

53. Editorial de «Solidaridad Obrera» de mitjan febrer de 1931. Paràgrafs reproduïts a Andreu NIN *Els deures de l'hora i l'apoliticisme anarco-sindicalista*, a «L'Hora», 4 de març de 1931.

54. Andreu NIN, *Els deures de l'hora i l'apoliticisme anarco-sindicalista*, a «L'Hora», 4 de març de 1931.

*hegemonia ha de correspondre al proletariado».*⁵⁵ «L' hora que vivim dicta el deure a la classe treballadora de posar-se al capdavant de les masses populars per tal d'assenyalar-los el camí que condueix a llur emancipació, organitzar-les, i, d'un cop d'espatlla vigorós, enderrocar les institucions reaccionàries que constitueixen un destorb al desenvolupament de les forces productives.»⁵⁶ «La condició indispensable de la victòria, però, és l'abandó de l'apoliticisme infecund, la ruptura de tot contacte amb els partits republicans, l'adopció d'un programa propi, el reforçament dels sindicats de lluita de classes, la constitució de consells de fàbrica i de Juntes Revolucionàries, i, sobretot, la creació d'un puixant partit comunista, cervell i guia de la revolució».⁵⁷ «Sólo él —es refereix al Partit Comunista— poniéndose al frente de todos los explotados puede realizar la revolución social. Sólo el triunfo del proletariado, dirigido por el partido comunista, puede anular la contradicción existente entre las relaciones de producción y el desarrollo de las fuerzas productivas. Sólo él puede destruir las vallas que se oponen a este desarrollo e iniciar la revolución socialista. Para ello el partido comunista tiene que conquistar a las grandes masas trabajadoras arrancándolas de la influencia pequeño-burguesa y partidos republicanos, socialistas y anarco-sindicalistas destruyendo las ilusiones de una solución democrático-burguesa».⁵⁸

Però heus ací el gran problema estratègic per al B O C. Les forces populars, «*las masas pequeño-burguesas llamadas a desempeñar un papel de una importancia tan extraordinaria,*»⁵⁹ el proletariado y los campesinos» no podien seguir el partit revolucionari de la classe obrera, senzillament perquè aquest partit en realitat no

55. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado.* Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB.

56. Andreu NIN, *Els deures de l'hora i l'apoliticisme anarco-sindicalista*, a «L'Hora», 4 de març de 1931.

57. *Ibid.*

58. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado.* Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB.

59. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 11.

existia.⁶⁰ Com ja ho hem vist en el primer capítol, la força comunista no solament era mínima, sinó que es trobava dividida fonamentalment en dos nuclis: el Partit Comunista d'Espanya i la Federació Comunista Catalano-Balear; per tant, segons Nin⁶¹ «*como decía Lenin, en realidad no hay situaciones desesperadas para la burguesía. El capitalismo es aún potente y puede echar mano todavía de infinidad de recursos. Es evidente que si el movimiento obrero no se hubiera hallado en el estado de desorganización y de desorientación ideológica en que se hallaba en el momento de la caída de Primo de Rivera, que si en aquél momento hubiera existido un gran partido comunista capaz de dirigir y de encauzar la acción de las masas, la burguesía no habría tenido la posibilidad de maniobrar y la clase obrera hubiera tomado el poder. Pero, faltaban estos factores y por las circunstancias que hemos expuesto más arriba, se abrió la posibilidad de una nueva tentativa democrática*».⁶²

Aquesta «nueva tentativa democrática» cristallitzà en la caiguda de la monarquia i la proclamació de la República.

La República fou rebuda pel B O C amb alegria d'una banda i amb reserva de l'altra. A «L'Hora» de l'endemà de la proclamació del nou règim, en grans titulars i amb una gran fotografia de Francesc Macià entre una bandera republicana, es declarava que calia crear la «guàrdia cívica republicana»,⁶³ «per Catalunya, per la República, i per la llibertat obrera».⁶⁴ El concepte de força popular armada era latent. Era la que podia assegurar l'avenç de la revolució burgesa i iniciar la revolució socialista. «*La toma violenta del poder por el proletariado*»⁶⁵ era l'única via per assegurar la solució de la crisi revolucionària existent. La República havia arribat sense violència; però, per què? Segons Andreu Nin, per-

60. *Ibid.*, p. 11.

61. *Ibid.*, p. 10.

62. *Ibid.*, p. 10.

63. «L'Hora», 15 d'abril de 1931.

64. *Ibid.*

65. *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado.* Tesi política aprovada pel Primer Congrés de la FCCB.

què «en España no ha habido Revolución».⁶⁶ «Los acontecimientos del 14 de abril no han modificado para nada la base económica del régimen y por consiguiente, no ha habido revolución».⁶⁷

La República és vista pels comunistes del B O C com «una tentativa desesperada de la parte más clarividente de la burguesía y de los grandes terratenientes para salvar sus privilegios».⁶⁸ «Antes era una parte de las clases dirigentes la que dominaba bajo la cubierta del rey; hoy será toda la burguesía la que, después de haberse puesto el traje de baile de la república —según expresión de Marx— reinará en nombre de todo el pueblo».⁶⁹

«La revolució popular encara és per fer. El simple canvi de la forma de govern, el traspàs específic de monarquia a república, no és la solució dels problemes fonamentals de la revolució democràtica que els dirigents del nou poder republicà intenten escamotejar al poble».⁷⁰

Ara bé: en cap moment no diuen que amb la proclamació de la República no ha passat res. «El hecho de que la jornada 14 de abril no pueda ser considerada como una revolución no significa, ni mucho menos, que en España no haya pasado nada. La caída de la monarquía representa una etapa importantísima en la historia de la revolución española, que se halla aún relativamente lejos de su etapa final. Para nosotros, los comunistas, la cuestión de la forma de gobierno no es indiferente. La caída de la monarquía representa la desaparición de uno de los vestigios feudales más importantes. Pero aunque no fuera más que por el hecho de que gracias al cambio de régimen desaparece la cuestión previa de la forma de gobierno, que hacía que una gran parte de la clase trabajadora se desviara del terreno de la lucha de clases, habríamos de saludar con entusiasmo la jornada del 14 de abril».⁷¹ La caiguda de la monarquia és,

66. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 17.

67. *Ibid.*, p. 17.

68. *Ibid.*, p. 21.

69. *Ibid.*, p. 20.

70. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*, reproduït a «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

71. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 18.

doncs, la fi d'uns vestigis feudals; però, alhora, «no és el fi de la revolució com pretenen els diferents sectors burgesos, sinó el principi de la veritable etapa revolucionària».⁷² afirma el B O C, en un manifest dirigit a l'opinió pública —el primer— publicat el 23 d'abril. Les conquestes democràtiques, obtingudes per l'impuls de les classes populars, han d'ésser sostingudes. L'única manera de sostenir-le és lluitant contra la reacció, que intentarà destruir-les, i avançant vers la consecució de tots els fins de la revolució democràtico-burgesa, que «o la fa l'actual govern provisional, o la farà el poble per damunt de totes les coalicions burgeso-social-reformistes. I fins i tot de la guàrdia civil».⁷³

Aquests dos aspectes van totalment units. La reacció només serà vençuda en la mesura que vagi triomfant la revolució, i «el perill més gros per a la revolució —assegura Nin— el constitueixen, no tant els complots que puguin tramatar contra ella els seus enemics, com la feblesa dels dirigents. La facilitat amb que ha estat assolida la victòria contra la monarquia dóna peu a una confiança excessiva en la solidesa del nou règim i decanta els governants a la indulgència (...). Cal que la revolució posi la seva mà de ferro sobre l'enemic per reduir-lo a la impotència. Però això cal fer-ho ràpidament. En període revolucionari, el temps és un factor d'un valor excepcional. Cada minut que es deixa passar sense fer res, és una hora que guanya l'enemic».⁷⁴ Una de les primeres mesures ha d'ésser la destrucció de l'aparell burocràtico-administratiu⁷⁵ i policíaco-repressiu⁷⁶ de l'antic règim, i la construcció d'un nou aparell militar. Però les característiques d'aquest van molt lligades al caràcter de classe del nou estat: juntes revolucionàries d'obrers i camperols, i milícia popular: heus ací les dues

72. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*, reproduït a «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

73. Citació que encapçala el número 22 de «L'Hora», 28 de maig de 1931.

74. Andreu NIN, *La lluita contra la reacció*, «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

75. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 28.

76. Andreu NIN, *La lluita contra la reacció*, «L'Hora», 23 d'abril de 1931. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*.

organitzacions necessàries per al triomf definitiu de la revolució democràtico-burgesa, puix que aquesta «no puede ser realizada por la burguesía»,⁷⁷ i «no puede ser obra más que del proletariado en el poder apoyándose en las masas campesinas que representan en nuestro país el 70 % de la población trabajadora».⁷⁸ I el proletariat necessita uns òrgans de poder per a destruir la reacció i consolidar les seves victòries polítiques i econòmiques: «La lluita contra la reacció cal organitzar-la sense perdre temps i fent-hi participar d'una manera directa el poble».⁷⁹ «Per a això cal formar ràpidament a les fàbriques, als tallers, a les oficines, als pobles, juntes revolucionàries d'obriers i camperols que es converteixin en la salvaguarda de la revolució començada».⁸⁰ Ara bé, la força armada, les organitzacions militars tenen un paper fonamental en la lluita contra les forces reaccionàries i per la consolidació de les conquestes democràtiques. Aquestes organitzacions de poder de la classe obrera necessiten llur força armada. Per a això, cal reclamar que la República desarmi la guàrdia civil i constitueixi una «milícia popular».⁸¹ Cal que «organitzi la milícia ciutadana, única garantia veritable que es conservaran les conquestes de la revolució, conquestes que encara són per fer, perquè fins ara el poble no ha intervingut en el moviment, sinó que n'ha estat curiosament apartat».⁸²

Les consignes d'acció del B O C, dies després del 14 d'abril, són clares: armar immediatament el poble; destruir de seguida tot l'aparell burocràtic, policíac, militar i d'institucions armades de la monarquia que encara funcionen; separació de l'Església i l'estat i abolició dels ordes religiosos; juntes revolucionàries a les fàbriques,

77. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 25.

78. *Ibid.*

79. Andreu NIN, *La lluita contra la reacció*, «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

80. *Visca la Revolució Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió.*

81. Andreu NIN, *La lluita contra la reacció*, «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

82. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió.*

sindicats, barris, pobles i casernes; constitució dels comitès centrals revolucionaris de salut pública.

El B O C dona una gran importància a la campanya contra les forces armades de l'antic règim. Els mesos de maig i juny publica diverses llistes d'organitzacions que explícitament s'han mostrat contràries a l'existència de la guàrdia civil.⁸³ Parallelament, diversos dirigents escriuen⁸⁴ una carta oberta al general de la divisió de Catalunya, Eduardo López Ochoa, demanant la dissolució de la guàrdia civil.⁸⁵

Ara bé, el desarmament de les forces de l'antic règim, l'organització de formes de poder del proletariat —juntes revolucionàries— i el fet que aquestes juntes, el proletariat, el poble, s'armessin, comportaven una sèrie de mesures econòmiques, socials i polítiques. En la qüestió agrària «problema i base fonamental de la revolució democràtica»⁸⁶ cal «abolir el dret de propietat privada sobre la terra, expropiant els terratinents i es-

83. La llista més o menys completa publicada a «La Batalla» és la següent: Federació Comunista Catalano-Balear, Barcelona; B O C, Barcelona; B O C, Sabadell; «La Batalla», setmanari comunista, Barcelona; «L'Hora», setmanari d'avançada, Barcelona; «L'Espurna», Lleida; «L'Espurna», Figueres; Partido Comunista de España, Madrid; «Heraldo Obrero», setmanari comunista, Madrid; Confederación Regional del Trabajo, Madrid; Confederación Regional del Treball, Barcelona; Confederación Regional del Trabajo, Sevilla, Gijón, Saragossa, la Corunya, etc.; «Solidaridad Obrera», diari de la CNT, Barcelona; «Nosotros», setmanari polític d'esquerra, Madrid; Sindicato de Profesiones Liberales, Màlaga; FAI; «Tierra y libertad»; Izquierda Revolucionaria y Antimperialista, Madrid; Federación Local de Sociedades Obreras, Sant Sebastià; Grupo Universitario Comunista, Santiago; «La Nueva Era», revista mensual, Barcelona; «La Revista Blanca», publicació quinzenal, Barcelona; «Acción Social Obrera», setmanari anarco-sindicalista, Sant Feliu de Guíxols; «Control», setmanari comunista, Madrid; «Pasquín», setmanari d'esquerra, Madrid; «Mundo Obrero», setmanari comunista, Madrid; «Nosaltres Sols», setmanari adherit a la Unió Catalanista, Barcelona; «Nueva España», setmanari polític i social, Madrid; B O C, Lleida; B O C, Terrassa; B O C, Girona; B O C, Vilanova i la Geltrú; B O C, Reus; «La Antorcha», Madrid; «La Estrella Roja», Madrid.

84. Els dirigents que signen són: Daniel Domingo Montserrat, Jordi Arquer, Narcís Molins i Fàbregas, Angel Estivill, Jaume Miravittles, Joan Vallespinós, Antoni Sesé, Victor Colomer, i Pere Alentorn.

85. «L'Hora», 28 de maig de 1931.

86. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió.*— Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 27.

tablint el principi que la terra ha de ser per al qui la treballa». ⁸⁷ Cal anar a la destrucció de l'Estat monàrquic i a una nova estructuració del poder basada en el «dret de totes les nacionalitats ibèriques a la lliure determinació dels propis destins, arribant, fins i tot a la separació», ⁸⁸ i a l'abandonament del Marroc. L'estructuració definitiva ha de partir, doncs, del «federalisme voluntari d'estat obrer a estat obrer, per a formar lliurement la Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria». ⁸⁹

Restava, finalment, un altre gran problema secular: el de la relació Església-estat. El BOC proclama la necessitat de la «separació entre l'Església i l'estat», «la dissolució fulminant de les congregacions religioses» i «la incautació per l'estat de tots llurs béns»; cal, a més, «prohibir immediatament que les congregacions religioses es dediquin a l'ensenyament». ⁹⁰ Per tot això, el BOC es planteja com una necessitat imperiosa la d'assegurar la «defensa de la revolució com a llei suprema». ⁹¹ En conseqüència afirma que cal «crear un tribunal revolucionari que estigui en funció constant, jutjant a tots els qui d'una manera o altra pretenguin atemptar contra els drets sagrats de la revolució» ⁹² començant per «la extradició de Alfonso de Borbón para ser juzgado por el pueblo». ⁹³

87. *Visca la Revolució. Manifest del Bloc Obrer i Camperol, a l'opinió*, — Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 27. *La situación revolucionaria de España y los deberes...*, tesi política del Primer Congrés de la FCCB. — Tesi agrària al Segon Congrés de la FCCB.

88. *Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*. — Andreu NIN, *El proletariado español ante...*, p. 27. — *La situación revolucionaria de España y los deberes del proletariado*, tesi política al Primer Congrés de la FCCB. — Tesi sobre la qüestió nacional al Segon Congrés de la FCCB.

89. Tesi sobre la qüestió nacional al Segon Congrés. En el *Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*, la conclusió final és la «Unió de Repúbliques d'Ibèria».

90. *Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*.

91. *Ibid.*

92. *Manifest del Bloc Obrer i Camperol a l'opinió*. El 23 d'abril, «L'Hora» publicava una llista de persones que havien de «pujar al patíbul» després d'ésser jutjades pel Tribunal Revolucionari. Hi figuraven: els generals Dámaso Berenguer, i Severiano Martínez Anido, Francesc Cambó, Joan Ventosa i Calvell, el comte de Bugallal, Juan de La Cierva, el cardenal Segura...

93. «La Batalla», 23 d'abril de 1931.

Aquesta eufòria revolucionària del BOC, i, sobretot, la influència de l'Esquerra Republicana de Catalunya, a través de la figura carismàtica de Macià, ⁹⁴ comencen a esvanir-se a mesura que passen els dies. De tota manera, cal distingir dues fases definides d'aquesta evolució, i que són clares en alguns dirigents. En una primera fase, s'ataca el règim republicà a partir d'ell mateix. S'ataca el govern central, acusant-lo de mantenir vestigis feudals, sobretot a la ruralia, i a partir de la defensa de la Generalitat. «L'antagonisme que neix entre l'Espanya republicana i la Catalunya de la Generalitat apareix ara cruament, sense el confusionisme de la llengua ni el de la bandera. L'antagonisme és, com nosaltres no ens hem cansat de repetir, d'ordre social, i troba l'origen en l'asincronisme del desenvolupament social dels dos pobles (...) Sols la revolució agrària podria alçar la resta d'Espanya al nivell de la civilitat catalana». ⁹⁵ El mateix Andreu Nin, referint-se al problema nacional, afirma que «es indiscutible que la proclamació de la República catalana, que precedí a la de la República espanyola de Madrid, fue el acto más revolucionario realizado el 14 de abril. Un gobierno auténticamente democrático debería haber reconocido sin reservas un acto que contaba con la aquiescencia indiscutible de la mayoría aplastante del pueblo catalán. El nuevo poder central se ha levantado contra la joven república y ha dado la prueba de un espíritu chovinista, absorbente, asimilista, que no tiene nada que envidiar al del poder central monárquico desaparecido». ⁹⁶ Aquest poder central és representat pel tercer Alcalá Zamora-Miguel Maura-Largo Caballero, president de la República, ministre de la Governació i «Dictador del Treball» ⁹⁷ respectivament. L'oposició entre el poder central i el de Catalunya culmina en una resolució del ple ampliat de la Federació

94. En el número de «L'Hora» corresponent al 23 d'abril, podem llegir, en un requadre: «Avi Macià, per oposar a la reacció teniu la muralla dels nostres pits. A Barcelona com a Prats de Molló».

95. Jaume Miravittles, *Nosaltres també som republicans*, «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

96. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 23.

97. «L'Hora», 24 de maig de 1931.

Comunista Catalano-Balear, publicada el dia 13 d'agost, en la qual es declara que «*el gobierno provisional de la República es un bloque compacto de la gran propiedad agraria, de las oligarquías financieras, de la burocracia, de la burguesía catalana, de la pequeña burguesía y de la social-democracia. Hasta ahora, el desbordamiento de la reacción fascista-republicana ha sido impedido en gran parte gracias al hecho revolucionario de la dualidad de poderes: gobierno provisional en Madrid y gobierno de la Generalidad en Cataluña. La Generalidad, aunque gobierno pequeño-burgués, se ha visto obligado, en determinados momentos, bajo la presión de los trabajadores, a servir de acantilado ante el oleaje reaccionario del gobierno provisional.*»⁹⁸

Aquesta situació conduí el B O C a mantenir una oposició molt clara enfront del govern provisional, i una actitud sovint confusa respecte de la Generalitat. Un doble tipus de raons situava el B O C en aquesta darre- ra actitud. D'una banda, un problema de tàctica política: el govern de la Generalitat representava, segons deien, la petita burgesia, i calia, almenys, neutralitzar-la per fer triomfar la revolució.⁹⁹

Al mateix temps, puix que calia anar consolidant uns òrgans de poder de la classe treballadora, calia també pressionar al màxim el govern de Macià perquè avan- cés tant com fos possible en les conquestes democràti- ques.

D'altra banda, una segona raó era la de la qüestió nacional. Macià havia plantejat el problema i lluitava per solucionar-lo.

A més, al marge d'aquestes dues raons, però simul- tàniament i com un factor extern fonamental, hi havia el problema que la FCCB i el B O C no posseïen, ni de lluny, una força político-organitzativa prou poderosa per dirigir una lluita contra la petita burgesia i els seus òrgans de poder; sobretot llavors, quan la Confederació Nacional del Treball es trobava en plena reorganització i el B O C hi tenia, relativament, molt poca força.

98. *Resolución del pleno ampliado de la Federación Comu- nista Catalano-Balear*, reproduïda a «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

99. *La situación revolucionaria en España y los deberes del proletariado*, tesi política al Primer Congrés de la FCCB.

Ara bé, a partir de la vaga de la Telefònica, la vaga de la metallúrgia, els fets de la presó model de Barce- lona, la vaga general de setembre, i, finalment, els fets de Figols i de l'alt Llobregat, el B O C va anar clarificant la seva posició. Primer, contra Oriol Anguera de Sojo, governador civil de Barcelona des de l'agost fins al de- setembre, i el seu partit, Acció Catalana. Finalment, con- tra l'Esquerra Republicana de Catalunya per la seva traïció.¹⁰⁰ D'altra banda, la solució que el govern de Ma- cià havia donat a la qüestió nacional no satisfieia, en ab- solut, el B O C. Segons el B O C, l'estatut «deixa al po- der central la qüestió social, la qual cosa vol dir que la gran burgesia panespanyola serà la que farà les re- pressions contra la classe treballadora».¹⁰¹ El B O C afir- ma que «Catalunya tenia el deure de presentar *de facto* l'existència de la República Catalana amb plens poders per a l'autodeterminació».¹⁰²

Paral·lelament a tot això, la CNT ha anat consoli- dant la seva organització i es presenta com l'autèntica central sindical, malgrat les seves contradiccions entre faistes i anarco-sindicalistes. Al mateix temps, el B O C ha anat adquirint posicions sòlides en algun sindicat, a partir de les seves minories d'Oposició Sindical Revo- lucionària.¹⁰³ Això condueix a que les invitacions a la CNT per a la formació d'un Front Únic Revolucionari siguin cada vegada més freqüents,¹⁰⁴ fins arribar a plan- tejar que la Confederació ha d'ésser l'organització de la classe obrera que ha d'ocupar el poder.¹⁰⁵ A mitjan no- vembre, Maurín afirma en una entrevista a «La Nación» de Buenos Aires, que «*propugnamos la toma del poder*

100. Jordi ARQUER, *El fracàs de l'Esquerra Republicana*, «L'Ho- ra», 29 d'agost de 1931.

101. *El Bloc Obrer i Camperol davant l'Estatut*, declaració reproduïda a «L'Hora», 1 d'agost de 1931.

102. *Ibid.*

103. Entrevista del periòdic «La Nación» de Buenos Aires a Joaquim Maurín. Reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

104. *Carta a la Confederación Nacional del Trabajo*, repro- duïda a «La Batalla», 7 de maig de 1931. Vegeu apèndix 7.

105. *A propósito del Manifiesto Sindicalista. El deber de la Confederación*, editorial, possiblement de Joaquim MAURÍN, de «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

por la Confederación Nacional del Trabajo. Prestaremos toda nuestra ayuda a un gobierno sindicalista».¹⁰⁶

Aquesta darrera posició condueix a que el BOC accentuï més la seva actitud de mantenir-se a l'interior de la CNT i en contra de l'escissió sindical. La successió de fets revolucionaris a Barcelona i la major adhesió del BOC a la CNT van clarificant diverses posicions que es trobaven latents en la mateixa organització de la Federació i del Bloc. La direcció de la FCCB-BOC va abandonant les seves consignes de «Juntas Revolucionàries d'Obrers i Camperols» per afirmar que la CNT és l'òrgan de poder de la classe obrera, i que cal evolucionar cap a un «Frente único de anarquistas, sindicalistas y comunistas.»¹⁰⁷ En tot cas, calen «la plena libertad de tendencias»,¹⁰⁸ i una «efectiva democracia sindical»¹⁰⁹ i que «las tres tendencias expongan sus ideas en la prensa confederal».¹¹⁰ Aquesta actitud de la direcció, representada, fonamentalment, per Joaquim Maurín, Pere Bonet i Jordi Arquer,¹¹¹ a més de les característiques i del procés de formació del partit de classe, clarifica dues tendències —ultra la majoritària de la direcció— que ja eren implícites, com hem dit. D'una banda, una tendència representada per Narcís Molins i Fàbregas a l'interior del BOC i per Andreu Nin com a simpatitzant molt pròxim. El primer, insisteix que «cal que els socialistes prenguin el poder», que s'apoderin de les Corts Constituents.¹¹² El segon, manté la consigna de «Juntas d'Obrers i Camperols».¹¹³ Aquesta tendència evo-

106. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

107. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires a Joaquim Maurín. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Joaquim MAURÍN, de «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

108. Pere BONET, *Por la libertad de tendencias en la CNT*, «La Batalla» 4 de juny de 1931.

109. Pere BONET, «La Batalla», 10 de març de 1932.

110. Pere BONET, *Por la libertad de tendencias en la CNT*, «La Batalla», 4 de juny de 1931.

111. Tots per llur tradició cenetista; els dos primers, perquè sempre havien estat més lligats a l'aparell confederal que no al del Partit Comunista. El tercer, perquè mai no va estar organitzat en el PCE.

112. Narcís MOLINS I FÀBREGAS, *Cal que els socialistes prenguin el poder* «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

113. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, p. 44.

lucionarà fins a les posicions de l'Oposició Comunista.

La segona tendència, representada fonamentalment per Hilari Arlandis i Antoni Sesé, es caracteritza pel seu atac indiscriminat contra la Confederació, com a organització anarquista i no com a central sindical, en la qual la direcció és anarquista o anarco-sindicalista.¹¹⁴ Aquesta darrera tendència evolucionarà molt ràpidament cap al Partit Comunista d'Espanya.

114. En una sèrie d'articles apareguts sota el títol genèric de *La quiebra del anarquismo* en diversos números de «La Batalla» els dies 16 i 23 de juliol i 13 d'agost, Hilari ARLANDIS ataca la CNT sense matisar ni distingir entre la direcció i la base de la Confederació ni entre les seves tendències.

3. L'aparell organitzatiu de la FCCB i del BOC

L'organització de la FCCB

Si bé políticament la Federació Comunista Catalano-Balear i el Bloc Obrer i Camperol són dues organitzacions diferents, en l'aspecte organitzatiu resulta difícil de separar-los.

La FCCB és el partit, l'organització estrictament comunista, amb els objectius propis d'un partit comunista, amb les seves formes, amb una militància superior a la del BOC, etc. Segons Joaquim Maurín: «*Algunos no comprenden esta doble existencia del BOC y de la Federación Comunista. Y, sin embargo, el problema no es nada difícil. La Federación Comunista es la élite comunista, sus adherentes están sujetos a una severa disciplina. Le corresponde la dirección del BOC. Para ser miembro de la Federación se precisa haber sido adherente del BOC durante cierto tiempo. El BOC es más elástico. Se admiten en sus filas a todos los que acepten su programa. La disciplina que se exige es la normal en todos los partidos. El BOC fue creado para corregir los inconvenientes que tiene la adopción mecánica del sistema de organización bolchevique. La convergencia del sistema de células y de secciones, tradicional éste último, nos ha dado excelentes resultados*».

L'estructura de la FCCB, doncs, era bastant semblant, per no dir igual, que la tradicional del partit comunista. L'òrgan suprem era el congrés, que definia la línia política a seguir i elegia el Comitè Central i el secretari general.² Aquest era l'únic membre permanent del partit, és a dir, que tenia assignada una pensió que li permetia de dedicar tot el temps que li calgués a les tasques de la FCCB i del BOC.³

1. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

2. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre de 1968. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

3. Entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968.

Des de la formació de fet del BOC fins a l'abril del 1932 es van celebrar dos congressos. El primer tingué lloc el diumenge 1 de març de 1931⁴ i coincidí amb la constitució formal del BOC. En aquest congrés, el Comitè Central presentà una tesi política i una altra de sindical, com a cos fonamental de l'informe.

El segon congrés s'inaugurà el dissabte 2 d'abril de 1932, a les 9 del vespre, al local del carrer del Vidre. Hi van assistir 103 delegats en representació de 127 nuclis comunistes adherits a la Federació, entre ells els delegats de Castelló i Vinaròs.⁵ A la primera sessió, després de dedicar una salutació als camarades deportats al vaixell «Buenos Aires», d'enviar un telegrama al president del govern protestant per la repressió, i d'informar de les adhesions de la Bisbal, el Vendrell, Monistrol, i d'un telegrama de Castelló, el Comitè Executiu va fer un informe sobre la seva actuació des del Primer Congrés.⁶ La part fonamental de l'informe era constituïda per la informació sobre l'extensió organitzativa del BOC: la multiplicació per 7 dels seus efectius des del març del 1931 i la seva extensió fora de Catalunya. La segona sessió, oberta a les 9 del matí del diumenge, abordà les tesis sobre la qüestió nacional, la internacional, el moviment sindical i el moviment femení. A les 3 de la tarda, oberta la tercera sessió, es discutí l'estat de comptes, la tesi d'organització, la qüestió agrària i l'elecció de càrrecs. I a la quarta i darrera es van tocar i discutir els temes referents a la unificació comunista, a «La Batalla» —diari—, a les Joventuts;⁷ el Comitè Central quedà encarregat de resoldre la qüestió cooperativista.⁸

4. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

5. Prèviament s'havien donat credencials als delegats i, amb l'antelació suficient s'havia distribuït l'ordre del dia, que constava dels punts següents: 1) informe del CE.; 2) situació política i tasca de la Federació; 3) qüestió internacional; 4) qüestió nacional; 5) moviment sindical i tasques de la Federació; 6) problema agrari; 7) tasques d'organització; 8) el moviment cooperativista; 9) la qüestió de la unificació de les forces comunistes; 10) «La Batalla» —diari—; 11) les Joventuts Comunistes; 12) el moviment femení; 13) qüestions diverses; 14) elecció de càrrecs.

6. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

7. S'aprovà que les Joventuts agruparien els militants de menys de 21 anys («La Batalla», 7 d'abril de 1932).

8. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

L'òrgan màxim de direcció entre Congrés i Congrés era el Comitè Central, que es reunia gairebé cada mes.⁹ El Comitè Central tenia la facultat, a més, de convocar una Conferència de la Federació Comunista Catalano-Balear sempre que hi hagués un problema important que exigís una discussió col·lectiva més general i una base organitzativa més àmplia i amb més poders. Per exemple, el mes d'agost, quan s'aguditzà la crisi amb el Partit Comunista, se celebrà una Conferència.

El Comitè Central celebrava reunions plenàries i reunions ampliades segons la importància dels temes a tractar. El Comitè Central era constituït, fonamentalment, pels delegats dels comitès provincials, però també n'hi figuraven dels comitès locals i comarcals de més importància política i organitzativa.¹⁰

El secretari general i el Comitè Central elegits en el segon Congrés, era i estava constituït, respectivament, pels membres següents:¹¹

9. «La Batalla», 31 de març de 1932.

10. Aquestes formes organitzatives i les següents han estat deduïdes de l'acumulació i anàlisi de les dades obtingudes en la consulta dels setmanaris «La Batalla» i «L'Hora», principalment durant el 1931 i fins al Segon Congrés de la FCCB.

11. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

	nom	localitat	professió ¹²
Secretari general	Joaquim Maurín	Barcelona	publicista
Comitè Central	Víctor Colomer	»	mestre
	Jordi Arquer	»	dependent
	Pere Bonet	»	tipògraf
	Jaume Miravittles	»	professor
	Eusebi Rodríguez	»	empleat
	Josep Sala	»	paleta
	Tomàs Tussó	»	metge
	Miquel Ferrer (Ramon Fuster)	»	empleat
	Josep Coll	»	paleta
	Daniel Rebull (David Rey)	»	dependent
	Juli Figueras	Terrassa	dibuixant
	Joan Fortuny	Tarragona	fuster
	Joan Farré	Lleida	ferroviari
	Isidre Casajoana	Manresa	tèxtil
	Lucas (<i>Mongol</i>)	Mataró	pintor de la construcció
	Jaume Bosch	Sabadell	tèxtil
	Miquel Gayolà	Girona	metallúrgic
	Francesc Oliva	Reus	empleat
	Llorenç Sala	Olot	imatger

El Comitè Central elegia d'entre els seus membres un Comitè Executiu, que coincidia amb la secretaria política, i una secretaria d'organització que funcionaven de manera permanent. El Comitè Executiu assegurava la direcció política entre reunió i reunió del Comitè Central, i la secretaria d'organització mantenia les relacions i contactes amb l'aparell del partit. Els membres més destacats del Comitè Executiu, i que, de fet, dirigiren la Federació durant tot l'any 1931, eren els següents: Joaquim Maurín, secretari; Pere Bonet; Jordi

12. Aquesta professió era la que exercien l'any 1932. Algunes d'aquestes dades han estat extretes de les llistes electorals per a les eleccions al Parlament de Catalunya. El mes d'abril del 1931 la professió d'alguns d'aquests dirigents havia estat diferent: Jordi Arquer, empleat d'oficina; Daniel Rebull, mecànic; Eusebi Rodríguez, corredor de comerç. Aquestes darreres dades han estat extretes de la candidatura d'abril del 1931. Una altra font molt important foren les entrevistes amb Jordi Arquer, Pere Bonet, Vicenç Ballester, Wilebaldo Solano i Joan Cusó. Cal remarcar que durant el 1931 eren membres del Comitè Central Hilari Arlandis i Joaquim Masmano, marbrista i picapedrer, respectivament, tots dos expulsats més tard.

Arquer; Víctor Colomer; Hilari Arlandis, fins a la seva expulsió; etc.

El Comitè Central designava també una sèrie de comissions per a tasques polítiques i organitzatives concretes, quan les necessitats ho exigien. Aquestes comissions ajudaven el Comitè Central en les tasques d'anàlisi i d'elaboració política; però el poder executiu entre reunió i reunió del Comitè Central continuava a mans del Comitè Executiu. En dues ocasions foren constituïdes comissions d'aquesta mena. Les comissions es reunien cada setmana, i mensualment havien de retre comptes al Comitè Executiu.¹³ Les primeres es van constituir per fer front a la crisi en què es trobava la FCCB el mes d'agost i per a poder afrontar millor les tasques de la Conferència. Van quedar formades de la manera següent:¹⁴

Organització: Miquel Ferrer (*Fuster*), Garcia, Eusebi Rodríguez, Chueca i Cuadras.

Socors roig nacional: Salvador Serra, Pallaruelo, Botella.

Cultura: Jaume Miravittles, Abelard Tona, Francesc De Cabo, Joaquim Aroca, Soler i Vidal.

Control administratiu: Miquel Ferrer (*Ramon Fuster*), Sala, Pere Fuentes, Genís Sagrera, Martí, Bagués.

Electoral: Tomàs Tussó, Pere Fuentes, Joaquim Pijoan, Antoni Sesé, Albert.

Sindical: Pere Bonet, Hilari Arlandis, Sòria, Hernández.

Subscripció per les 5.000 pessetes: Josep Garcia Miranda, Joan Maruny, Genís Sagrera, Pérez, Roseta Castellví.

Agrària: Víctor Colomer, Llibert Estartús, Salvador Serra, Vallverdú, Jordana, Josep M. Tarafa.

Estudis econòmics: Daniel Domingo Montserrat, Miquel Ferrer (*Ramon Fuster*), Jordi Arquer, Tona, Escorsa, Josep M. Tarafa, Garcia, Maria Recasens i Martí.

Servei de premsa: Narcís Molins, Maria Recasens, Joan Vallespinós, Cuadras, Escorsa i Barceló.

13. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

14. *Ibid.*

Relacions internacionals: Maria Teresa Pelegrí, Llopart, Ràfols, Pujols.

Cooperatives: Sala, Salvadó, Blema, Alvareda, Fronjosà, Joan Vallespinós.

Les segones comissions no tenen un caràcter tan estrictament funcional, sinó que més aviat són d'elaboració política, i el Comitè Central els encarrega de redactar els projectes de tesis per al segon congrés. Paral·lelament continuaven funcionant-ne algunes de les anteriors. Les comissions encarregades d'elaborar la línia política de la Federació eren les següents:¹⁵

Tesi política: Comitè Executiu.

Tesi sindical: Pere Bonet, secretari; Enric Dalmau, Isidre Casajoana, Joan Farré, Miquel Gayolà, Daniel Rebull.

Tesi agrària: Josep M. Tarafa, secretari; Víctor Colomer; Salvador Serra, Llibert Estartús, Joaquim Bou, Mas, Manuel Bala.

Tesi internacional: Jaume Miravittles, secretari; Daniel Domingo Montserrat, Enric Adroher (*Gironella*), Joan Baptista Xuriguera.

Tesi nacional: Jordi Arquer, secretari; Joaquim Aroca, Abelard Tona, Miquel Sánchez, Juli Figueras, Joaquim Maurín.

Tesi organització: Miquel Ferrer (*Ramon Fuster*), secretari; Eusebi Rodríguez, Josep Coll, Martí, Vila, Miralles, Tria, Sarró, Josep García Miranda.

Tesi cooperativa: Garcia, secretari; Padró, Sala, Vidal, Bagués, Comadran.

Unificació comunista: Comitè Executiu.

A cada província l'òrgan màxim era el ple o conferència provincial. Aquest ple elegia els membres que havien de compondre el Comitè Provincial que dirigia políticament i organitzativament totes les tasques entre ple i ple.

Del Comitè Provincial depenien directament, d'una banda, els comitès locals, òrgans de direcció d'una localitat important —per exemple, Comitè Local de l'Agrupació Comunista de Lleida—; de cada un d'aquests depenien diversos comitès de sector que agrupaven alhora els de barriada. Cada un d'aquests darrers comprenia,

15. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

al seu torn, diverses cèl·lules. Si calia, es podia constituir un comitè de sector de barri, entre el de barriada i les cèl·lules.

D'altra banda, el Comitè Provincial dirigia també els diversos comitès comarcals, que eren l'equivalent per a les comarques dels comitès locals de les ciutats. De cada un dels comarcals depenien diversos comitès de sector. El comitè de sector agrupava diversos comitès de poble, que equivalien als comitès de barriada de les ciutats. El comitè de poble dirigia totes les cèl·lules d'aquest.¹⁶

La cèl·lula era l'organització de base de la Federació. Es tendia a la creació de cèl·lules d'empresa.¹⁷ Quan no era possible, es creava la cèl·lula de ram, i, si no, una cèl·lula tan homogènia com fos possible. Cada cèl·lula tenia un radi d'acció determinat, i entre totes les cèl·lules, numerades, cobrien tota la localitat.¹⁸ La majoria de les cèl·lules eren compostes de cinc militants. A l'interior de la cèl·lula la divisió del treball era total. La cèl·lula assegurava col·lectivament totes les tasques que li eren encarregades, però cada militant es responsabilitzava particularment d'una d'aquestes tasques. Així, doncs, a la cèl·lula hi havia cinc tasques determinades, i, per tant, cinc responsabilitats que corresponien a cinc militants organitzats dins la cèl·lula: secretari polític, socors roig, secretari sindical, de cultura i propaganda, i d'investigació i defensa.¹⁹ Tots els militants del partit es trobaven organitzats en cèl·lules, des dels secretaris polítics dels comitès de direcció fins al darrer militant²⁰

A més de l'organització per cèl·lules i comitès, que podríem anomenar «regular», hi havia una tasca molt important que exigia una organització paral·lela a la de l'aparell polític. Era la tasca de defensa de l'organització enfront de la repressió, el sabotatge i l'atac de la policia política i dels altres grups. Aquesta organització de

16. Vegeu l'esquema d'organització a l'Apèndix.

17. «Ramon FUSTER» (Miquel Ferrer). *La FCCB. La organización de las células de empresa. Su necesidad*, «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

18. Tesi d'organització per al Segon Congrés de la FCCB.

19. *Ibid.*

20. Entrevista amb Vicenç Ballester, octubre de 1968.

defensa, inspirada per *David Rey*²¹ i un dels dirigents de la qual fou Josep Capdevila,²² suscità diversos conflictes a la Federació, sobretot entre aquesta i les Joventuts, més activistes, i en certs moments d'un esqueranisme aventurista.

La seva polèmica amb l'Oposició Comunista, i, sobretot, amb el P C E comportà algunes pèrdues per a la Federació, alhora que aquesta adquiria una entitat política pròpia. Cal destacar l'expulsió de Joaquim Masmano i d'Hilari Arlandis.

Pels volts del dia 5 d'agost de 1931,²³ Joaquim Masmano era expulsat en virtut d'una resolució del Comitè Executiu de la Federació Comunista Catalano-Balear. Masmano era membre del Comitè Executiu, i la causa fonamental de la seva expulsió, segons el mateix Comitè Executiu, era que «*había abandonado desde hacia meses toda actividad sindical y política*», negant-se a treballar en el seu sindicat.²⁴ En el Comitè Executiu ja li havien posat per motiu «El Vago».²⁵ Abans del 20 del mateix mes ja havia passat a militar en el Partit Comunista d'Espanya.²⁶

Amb anterioritat a l'expulsió de Masmano de la Federació s'havien produït les d'Helios Gómez, dibuixant, col·laborador de «L'Hora», per «aventurer», i de Lahuerta per «estafador».²⁷

A més, la crisi entre la FCCB i el P C E d'agost-setembre culminà amb l'expulsió d'Hilari Arlandis, Antoni Sesé, Joaquim Pijoan, Joaquim Olaso i Gener, i algun altre.²⁸ Temps després fou expulsat Pere Ardiaca, de Balguer.²⁹

Hilari Arlandis era un dels vells militants de la Federació. Dels fundadors. Però també dels que sempre s'havia mantingut més unit al Partit Comunista, des de

21. *Ibid.*

22. Josep Capdevila formà part del Comitè Militar del P O U M, el 18 de juliol de 1936. («La Batalla», juny-juliol de 1968).

23. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

24. Joaquim Masmano era de professió picapedrer.

25. «La Batalla», 20 d'agost 1931.

26. *Ibid.*

27. *Ibid.*

28. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre de 1968.

29. Entrevista amb Pere Bonet, novembre de 1968.

la fundació del Partit Comunista Espanyol fins al 1930. Els mesos d'agost i setembre del 1931 tingué un paper important, tant a Barcelona com a Madrid (vegeu el capítol Agrupació Comunista de Madrid). Segons el CE de la FCCB, aprofitava les sortides de propaganda per portar a terme una «*clara labor fraccional*».³⁰ A mitjan octubre es feia pública la seva expulsió. «*Los Comités Ejecutivos y Comités Locales (Barcelona) de la Federación Comunista Catalano-Balear y del Bloque Obrero y Campesino acuerdan excluir de su filas a Hilario Arlandis a causa de su trabajo fraccional y de sus actos de indisciplina*».³¹

Antoni Sesé fou acusat d'estar a punt de fer desaparèixer «La Batalla» fent «sabotatge». Sesé era l'administrador pagat del periòdic.³²

Abans de l'*affaire* amb el Partit Comunista d'Espanya, havien estat expulsats els «tres o quatre» trotskistes que s'havien afiliat a la Federació i intentaven crear-hi una «*organización fraccional subterránea*».³³ Entre ells cal destacar Josep Metge, del qual parlarem amb més detall a l'apartat del B O C.

Malgrat les expulsions, en un sol any, la Federació Comunista Catalano-Balear multiplicà per set els seus efectius de militants.

El 1930, quan el Comitè Executiu del P C E expulsà la Federació Comunista Catalano-Balear, aquesta no comptava sinó amb «*unas docenas de camaradas*».³⁴ A primers de març de l'any següent ja tenia 700 membres,³⁵ i un any més tard, a primers d'abril, el Bloc «organitzat, controlat i dirigit» per la Federació Comunista, comptava amb 5.000 afiliats.³⁶ Cal aclarir que no tots cinc mil eren membres de la Federació; així com ens ha estat possible d'establir el nombre aproximat de militants del B O C durant el 1931, no ens ho ha estat pel que fa a la Federació, principalment pel fet que la seva activitat política es desenrotllava a través del B O C.

30. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

31. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

32. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

33. *Ibid.*

34. «La Batalla», 31 de març de 1932.

35. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

36. *Ibid.*

L'extensió geogràfica de la Federació és paral·lela a la del BOC.

La Federació Comunista Catalano-Balear tenia organització a Barcelona ciutat, a nivell de cèl·lules de barri, sobretot als districtes quart; (nucli antic), cinquè («barri xinès»), setè (Sants), vuitè (Gràcia), i novè (el Clot-Sant Andreu).

A Barcelona ciutat la Federació tenia la seu central al mateix local que el BOC; allà residien el Comitè Executiu de la Federació i el del BOC. A totes les barriades o pobles també coincidia el local de les dues organitzacions.

A la província de Barcelona, els seus nuclis més importants es trobaven distribuïts pel Maresme, el Vallès i Garraf. Les agrupacions numèricament més fortes eren a Mataró, Terrassa, Sabadell, Sitges, Vilanova i la Geltrú, Vilafranca, Monistrol, Manresa, Berga, Fígols...³⁷

Altres centres importants són Lleida ciutat, Balaguer, Tàrraga, Tarragona, Girona, Olot, Banyoles, Castelló i algun nucli d'Aragó.

A la província de Lleida, ja des del 1924, estava organitzada la FCCB. A finals de novembre d'aquell any per exemple, es van formar les agrupacions comunistes de Tàrraga, Fuliola i Ivars.³⁸ El segon Congrés significa un salt en aquest sentit, i la FCCB es planteja la necessitat d'estendre's. S'imposava la construcció del Partit. En aquest procés la FCCB tenia un paper fonamental. La primera fase del procés, és a dir, la consolidació de la Federació a Catalunya, es trobava en un estadi mínimament elevat. Calia estendre's a d'altres regions. El partit no podia ésser exclusivament el partit de la classe obrera catalana. Per a la lluita contra el poder polític de l'Estat, i per a poder oferir una alternativa al Partit Comunista d'Espanya, calia un aparell organitzatiu a escala nacional: la FCCB necessitava adquirir també una dimensió peninsular, i tenir una organització forta a les ciutats industrials més importants.

37. Cal aclarir que en aquests municipis no podem parlar de dues organitzacions, la Federació i el BOC. L'organització era única. Ara bé, tots els dirigents i quadres del BOC del municipi eren de la FCCB.

38. «La Batalla», 4 de desembre de 1924.

A partir d'aquest Congrés, la Federació, anomenada ja Federació Comunista Ibèrica, arriba a Astúries i a Madrid.

El mes de setembre del 1932, la secció de Mieres de la Federació Comunista d'Astúries, s'adhereix a la Federació Comunista Ibèrica.³⁹

A primers d'octubre del mateix any es constitueix a Madrid la secció de la Federació Comunista Ibèrica;⁴⁰ quant al BOC, ja existia a Madrid des de juny del 1931.⁴¹

A la província de Barcelona, a més de la fase de reorganització de tot l'aparell provincial i de la seva expansió, podem destacar que, a mitjan octubre, Manuel Prieto, anarco-sindicalista de Fígols i un dels màxims dirigents de l'alçament de gener, s'adhereix al BOC.⁴²

L'organització del Bloc Obrer i Camperol

El Bloc Obrer i Camperol, com diu Joaquim Maurín,⁴³ és una organització més elàstica. L'única condició que s'imposava al simpatitzant que volgués adquirir l'estatus d'afiliat era l'acord amb el programa polític del Bloc. De tota manera, la seva organització era similar i paral·lela a la de la FCCB. Totes les responsabilitats polítiques importants de l'aparell organitzatiu del BOC eren sustentades per membres i dirigents de la FCCB.

Llurs òrgans de direcció eren paral·lels, però coincidien en gairebé tots llurs membres. De fet, es pot dir que encara que els comitès executius i els comitès centrals de la FCCB i del BOC eren administrativament distints, políticament i per llur composició constituïen un sol Comitè Executiu i un sol Comitè Central. Joaquim

39. «La Batalla», setembre de 1932.

40. Entrevista amb Luis Portela, novembre del 1968.

41. Entrevista d'Àngel ESTIVILL a Joaquim Maurín, publicada a «L'Hora», 20 de juny de 1931.

42. «La Batalla», 27 d'octubre de 1932.

43. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín; reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

Maurín era alhora secretari general de la FCCB⁴⁴ i president del BOC.⁴⁵

A mesura que es baixava per l'aparell, aquest control organitzatiu minvava. Tanmateix, els secretaris polítics dels comitès inferiors i fins i tot de les cèl·lules o seccions eren membres de la Federació.⁴⁶

Els Blocs de les províncies estaven organitzats en Federacions provincials, l'òrgan màxim dels quals era el Comitè provincial, que residia a la ciutat més important de la província: Lleida, Tarragona, etc. El Comitè provincial depenia del Comitè Central o Regional.⁴⁷ i, alhora, dirigia els comitès locals de les ciutats o municipis amb gran força (Lleida, Tarragona, Balaguer, etc) i els comitès comarcals i (o) de sector, segons la província.

Així, doncs, a la província de Barcelona, la seva complexitat exigia un comitè local per a la ciutat i un comitè comarcal per a cada una de les comarques on el BOC tenia una determinada organització. A la ciutat, depenia del local diversos comitès de barri, òrgans de direcció de les cèl·lules (seccions) i de l'activitat política del BOC en una zona determinada. A la província, algunes comarques, per la seva complexitat, com la del Litoral,⁴⁸ exigien diversos comitès de sector. Cada un d'aquests comprenia diversos comitès de poble.⁴⁹ En altres comarques, la relació entre el comitè comarcal i els de poble era directa.

Cal fer remarcar que a Barcelona ciutat el Comitè Local es confonia amb l'Executiu per tres raons: perquè l'Executiu, en conjunt, era constituït pels dirigents

44. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

45. «Avant», de Lleida, 5 d'agost de 1932.

46. Entrevista amb Vicenç Ballester, octubre del 1968.

47. L'any 1931 s'empra indistintament el nom de Central o Regional per a designar el comitè de màxima direcció, pel fet que l'organització encara es trobava restringida a Catalunya. Malgrat l'existència d'algun nucli a Castelló, no oblidem que dins l'aparell organitzatiu del PCE abans de la formació del Bloc pertanyia a la FCCB i al seu Comitè Regional.

48. El Comitè del Litoral dirigia els comitès de sector de Mataró, Canet, Montgat-Tiana. Vegeu l'Apèndix.

49. El Comitè del sector de Mataró dirigia els comitès de poble d'Argentona, Caldetes, Premià, Sant Andreu de Llavaneres, Vilassar. Vegeu l'Apèndix.

més capacitats; perquè Barcelona ciutat era el centre fonamental de l'activitat política; i perquè l'Executiu residia a la ciutat.⁵⁰

Amb els comitès provincials i locals de les altres províncies passava una cosa semblant.

Aquest esquema organitzatiu variava en part en d'altres províncies. A Lleida, pel fet que els nuclis a dirigir eren molt nombrosos, l'organització havia d'ésser complexa i exigia l'existència de Comitès de Sector. Però, alhora, com que els nuclis es trobaven molt concentrats en tres comarques, eren innecessaris els comitès comarcals. Per això l'organisme immediatament inferior al Comitè Provincial era el Comitè de Sector.

A Tarragona, una organització més dispersa —de Reus a Tortosa— exigia uns organismes provincials més extensos, que poguessin abastar una zona territorial més àmplia: els comitès comarcals. Però els nuclis organitzats no eren gaire nombrosos i això feia innecessaris els comitès de sector.

Aquest aparell, així constituït, funcionava, per mitjà de tots els contactes i relacions que suposava l'organització, amb l'ajuda d'uns Reglaments que a mitjan setembre encara no havien estat aprovats pel governador, tot i que ja feia unes quantes setmanes que havien estat presentats.⁵¹ Una sèrie de normes facilitaven les tasques administratives de l'organització. En destacarem les següents, corresponents als comitès locals de fora de Barcelona, elaborades el mes de desembre:⁵²

1. El secretari polític havia de fer un informe sobre les entitats polítiques, culturals i recreatives de la localitat, amb les dades següents: nom de l'entitat, domicili, tendència política, nombre d'afiliats. També havia d'anotar els periòdics que es publicaven, llur tendència i llur tiratge.

2. El secretari sindical havia d'elaborar un informe on constés: nom del sindicat, domicili, tendència político-social i nombre d'afiliats.

50. Pel que fa al Comitè Central, tot i que també residia a Barcelona, la confusió no era tan factible, perquè comprenia, a més de l'Executiu, els dirigents més destacats de les altres províncies.

51. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

52. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

3. El secretari de cotització havia d'exigir que les cotitzacions mensuals que corresponguessin a la Central de Barcelona fossin satisfetes abans del dia 10 de cada mes.

D'altra banda, ja el mes d'agost la secretaria d'organització demanava a cada afiliat que respongués al qüestionari següent: número de soci, professió, sindicat al qual pertanyia, si tenia carnet de l'OSR, societats culturals o d'altra mena a les quals pertanyia, nom de la casa on treballava, ram de la indústria a la qual pertanyia la casa, i cooperativa a la qual estava afiliat.⁵³ Amb totes aquestes dades s'hauria pogut tenir una visió molt concreta de l'organització, certament; però no era així, entre altres motius perquè el qüestionari no era degudament complimentat. Així, veiem que el mes de desembre, «Ramon Fuster» (Miquel Ferrer) secretari d'organització, continuava insistint en la necessitat de complimentar-lo.⁵⁴

Pel que fa a la cotització —que, com hem vist, havia d'ésser satisfeta abans del dia 10 de cada mes—, la quantitat a cotitzar era de 25 cèntims.⁵⁵ A partir de gener del 1932, per acord del Comitè Central, fou creada la carta d'afiliat, d'un any de durada, i que valia una pesseta. Cada mes s'havia d'enganxar a la carta el segell de la cotització, que valia 25 cèntims.⁵⁶ A més de la cotització regular s'establien quotes extraordinàries en determinats períodes: eleccions, dèficit elevat del periòdic, etc.

Al mateix temps, funcionava un servei d'ajuda a «La Batalla», i un altre de campanyes pro dèficit.

Paral·lelament a l'organització regular de comitès i cèl·lules, funcionava, des dels primers temps de l'existència del B O C, una organització de defensa inspirada per *David Rey* (i un dels dirigents de la qual, més tard, fou Josep Capdevila, com ja hem indicat,⁵⁷ la missió de la qual era, a més de defensar l'organització, organitzar piquets de vagues, etc.

53. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

54. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

55. *Ibid.*

56. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

57. Vegeu més detallada aquesta organització a l'apartat de la Federació Comunista Catalano-Balear del capítol 1.

Cal destacar dues seccions més: la secció femenina i l'escola marxista.

La primera era concebuda com una organització que, a més de defensar les consignes del B O C, portava a terme una gran propaganda en pro dels drets de la dona. La reunió de constitució se celebrà el 17 de maig de 1931, i s'hi acordà, a més d'organitzar diverses activitats culturals, defensar les reivindicacions següents: emancipació de la dona, igualtat absoluta davant la llei, igualtat de salari per igualtat de treball, i col·laboració de la dona en l'obra social.⁵⁸

A primers d'agost la secció femenina ja era creada a Lleida.⁵⁹ Les dones més destacades eren: Maria Recasens, Maria Manonellas (companya, de primer, d'Angel Estivill, i un cop separats, de Josep Rovira); Pilar Manonellas; Pilar Santiago (companya d'Hervàs); la companya de *David Rey*; Núria Folch, companya de Joan Sàles, etc.

Quant a l'Escola Marxista estava «destinada a formar un equip de militants obrers capacitats per a la propaganda».⁶⁰ S'hi feien una sèrie de cursos sobre Economia Política, Geografia Econòmica, Història dels moviments político-socials, Estadística i Materialisme històric, a càrrec de Joaquim Maurín, Víctor Colomer, Jordi Arquer, Daniel Domingo Montserrat i Jaume Miravittles, respectivament. Les conferències van començar l'octubre del 1931,⁶¹ i el secretari de la comissió encarregada d'organitzar-les era Jaume Miravittles.⁶²

Finalment, per completar el quadre organitzatiu, caldrà que destaquem els dirigents del B O C.

A més dels que ja coneixem perquè eren membres del Comitè Central de la Federació Comunista (Maurín, Colomer, Arquer, Bonet, etc.) —vegeu la FCCB—, tenien un paper important Santiago Palacín, Joan Farré, Tomàs Pàmies, Jesús Estaran —de Lleida—, i «Indigeta» (Joan Quer) i Miquel Gayolà, de Girona.

El nombre d'afiliats a mitjan agost era de 4.000,⁶³ i

58. «L'Hora», 21 de maig de 1931.

59. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

60. «L'Hora», 22 d'agost de 1931.

61. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

62. «L'Hora», 22 d'agost de 1931.

63. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

el mes d'octubre Joaquim Maurín declara que són uns 5.000.⁶⁴ A primers d'abril el Comitè Executiu de la FCCB, en el seu informe al Congrés dona la xifra de més de 5.000 afiliats al BOC.⁶⁵

Tres mesos abans, a finals de desembre, comparant la xifra dels seus afiliats amb la dels afiliats al PCE, el BOC diu que compta amb prop de 7.000 adherents.⁶⁶

És amb l'organització que hem explicat i amb els dirigents que hem esmentat com s'organitza el BOC i com s'estén per Catalunya.

La seva extensió per la regió és molt desigual. L'organització es trobava concentrada en molt poques comarques de Catalunya, amb dos nuclis compactes, un a la província de Barcelona, i l'altre a la de Lleida. El nucli de Tarragona era més dispers, i el de Girona més, encara.

A la província de Barcelona, les principals organitzacions del BOC es trobaven al Maresme, al llarg de la costa, amb un nucli fonamental a Mataró; al Vallès Occidental, amb el nucli principal a Terrassa; a Garraf, al llarg de la costa, amb el seu centre a Sitges.

A la província de Lleida el nucli principal era el triangle format pel Sud de la Noguera, el nord de l'Urgell, i el Nord del Segrià, amb centres a Artesa de Segre, Balaguer, Torrelameu, Lleida, Bellpuig, Tàrrrega i Agramunt.

A la província de Tarragona, el nucli fonamental era el sud-est de l'Alt Camp, l'est del Baix Camp, i el Tarragonès, amb centres fonamentals a Valls, Reus i Tarragona, respectivament.

A més d'aquestes nou comarques, on l'organització era més compacta, hi havia nuclis dispersos al Bages (Manresa) i al Berguedà (Berga); a les Garrigues (les Borges Blanques, Juneda), a la Garrotxa (Olot), al Gironès (Girona), a la Selva (Anglès), i al Baix Ebre (Tortosa).

Hi havia d'altres nuclis, però no cal destacar-los. Aquesta concentració vol dir, al mateix temps, que restaven zones extenses del territori català on el BOC no tenia cap nucli organitzat. Hi havia un gran buit organit-

64. «La Batalla», 8 d'octubre de 1931.

65. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

66. Segurament que hi comptaven els simpatitzants.

zatiu al nord, al Pallars Sobirà, al Pallars Jussà, la Segarra, Anoia, l'Alt Penedès, el Solsonès i l'Alt Urgell; un altre buit en tot l'Empordà (l'Alt i el Baix), un tercer buit al centre (el Ripollès, Osona i el Vallès Oriental), i, finalment, un altre al sud, amb la Conca de Barberà, el Priorat, la Ribera d'Ebre, el sud del Segrià, Terra Alta i Montsià.

Ara bé, si l'any 1931 el BOC no posseeix una força política i organitzativa de primer ordre⁶⁷ això no és pas, *en absolut*, pel fet de trobar-se organitzat només en unes quantes comarques, poques, sinó pel fet que, a les comarques on està organitzat, les més importants des d'un punt de vista polític, la seva organització no és gaire forta. Justament per això la direcció del BOC no es preocupa tant d'estendre l'organització cap aquestes comarques «buides» com de consolidar políticament i organitzativament les comarques on ja té nuclis propis i que són de gran importància política: Barcelona, Mataró, Sitges, Terrassa, Sabadell, Lleida, Balaguer, Girona, Tarragona, Reus etc.

Quant a la resta d'Espanya, el plantejament era el mateix. A mitjan novembre, Joaquim Maurín afirmava que, un cop organitzada Catalunya —els centres industrials i agrícoles més importants, s'entén—, el BOC recorreria Espanya.⁶⁸ Segons Jordi Arquer,⁶⁹ Maurín basava aquesta concepció de l'expansió en el fet que la UGT i la CNT havien estat creades a Barcelona, i des de Barcelona s'havien estès per Espanya. El BOC, doncs, podia seguir un procés similar.

Ara bé, si calia organitzar sòlidament el BOC a Barcelona i als municipis industrials de Catalunya, era fonamentalment perquè aquestes ciutats eren els centres industrials més forts del país i era indispensable tenir-les organitzades per tal d'assegurar la victòria dels treballadors, però no pas perquè, linealment, això suposés l'extensió a Espanya. A partir d'un moment determinat, calia estendre's a d'altres poblacions per un doble tipus

67. Com la posseïa la CNT.

68. Entrevista del periòdic «La Nación», de Buenos Aires, a Joaquim Maurín. Reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

69. Entrevista amb Jordi Arquer, de primers de novembre del 1968.

de raons: d'una banda, perquè intentar crear un partit de classe exclusivament a partir d'una nació dependent d'un estat central era totalment impossible; de l'altra, perquè fins i tot per consolidar l'organització de Catalunya calia estendre's. De fet, això ja es va tenir en compte, justament quan s'establí contacte amb Madrid, Astúries, etc., però només d'una manera relativa.

Les Joventuts Comunistes

Les Joventuts Comunistes es formen paral·lelament a la Federació Comunista Catalano-Balear. «*Donde hay Federación Comunista, debe haber Juventudes Comunistas para completar su trabajo*», diuen.⁷⁰

Els objectius polítics generals de les Joventuts Comunistes eren els mateixos de la Federació; quant als objectius i reivindicacions immediates, l'any 1931 giraven a l'entorn de la lluita contra l'atur, la igualtat de salari, la jornada de sis hores per als joves menors de 18 o 20 anys (per tal que poguessin assistir a les escoles tècniques i adquirir així un ensenyament professional), contra l'ensenyament de la religió, en defensa de l'URSS, contra les quotes en el servei militar i en pro d'un servei militar de mig any de durada.⁷¹

Políticament, les Joventuts eren dirigides per la Federació. Un membre de les Joventuts assistia a les reunions del Comitè Central de la FCCB. Però durant molt de temps el Comitè Central de la FCCB tingué Eusebí Rodríguez Salas com a delegat a la direcció de Joventuts.⁷² Aquesta relació no significava una absorció de les Joventuts, les quals tenien entitat política i organització pròpies, i d'una gran importància en el conjunt de les organitzacions FCCB-BOC.

L'estructura de les Joventuts era semblant a la de la Federació, però més simple. A la tesi organitzativa per al congrés del 1932 foren detallats els mateixos òrgans de l'aparell de la Federació. De fet, només funcionava

70. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

71. *Ibid.*

72. Entrevista amb Wilebald Solano, novembre del 1968.

un Comitè Executiu, un Comitè Central, uns comitès provincials, uns comitès locals, i cèl·lules.

L'òrgan màxim era el congrés. El primer se celebrà el 1932, immediatament després del segon de la Federació. El congrés escollí un Comitè Central, el qual constituí, d'entre els seus membres, el Comitè Executiu, on destacà Germinal Vidal.

Des de primers de juliol del 1931 fins al congrés, feia les funcions de Comitè Executiu el Comitè Local de Barcelona, elegit en el primer ple del Radi de Barcelona de les Joventuts, el diumenge dia 5 de juliol de 1931.⁷³ Presidí el ple Llibert Estartús, el qual va fer una anàlisi de la situació de les Joventuts Comunistes en altres països (la Xina i Alemanya). Després de citar els acords del Cinquè Congrés de la Internacional Juvenil Comunista, informà de la creació del BOC i de les relacions amb el Partit Comunista. Cal exposar ací dos acords organitzatius. D'una banda, es procedí a formar el Comitè Local en funcions d'Executiu, que quedà constituït així: Llibert Estartús, secretari polític; Fritz Zahmer, d'agitació i propaganda; Ruiz, secretari sindical; Duran, del Socors Roig; Corominas, de relacions estrangeres, i Gomila, secretari cultural.⁷⁴

D'altra banda, s'aprovà la proposta de Gomila i Germinal de crear quadres de defensa.⁷⁵

Pel que fa al primer punt, s'acordà posteriorment que en els llocs on hi hagués Federació, les Joventuts hi estarien en relació orgànica, i on només hi hagués organització del BOC, les Joventuts mantindrien relació orgànica amb el Comitè de Barcelona, però les cotitzacions serien lliurades al BOC de la localitat. A més, tots els organismes, tant les cèl·lules com els comitès locals, mantenien un llaç organitzatiu amb el Comitè Local de Barcelona.⁷⁶ Les Joventuts no sostenien relació amb la Internacional Juvenil Comunista, però estaven d'acord amb molts dels seus punts, i s'hi sentien molt units, encara que «*para pertenecer no es necesario tener carnet*».⁷⁷ La IJC (Internacional de Joventuts Comunis-

73. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

74. *Ibid.*

75. «La Batalla», 30 de juliol de 1931.

76. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

77. *Ibid.*

tes), intentà atreure-se-les per mitjà d'invitacions a la Unió Soviètica de Raymond Guillot i André Marty. Les Joventuts van delegar *Victor Alba* (Pere Pagès) i *Wilebald Solano* a la primera reunió internacional d'estudiants comunistes, el 1932.⁷⁸

Pel que fa a l'organització de defensa van sorgir problemes entre les Joventuts i la Federació. Les Joventuts es trobaven sota la influència del radicalisme anarquitzant. El seu *putchisme* enlluernava un sector de l'organització, que mantenia unes postures esquerranistes respecte de la necessitat d'una insurrecció armada. Això feia que l'organització de defensa, de tipus paramilitar, adquirís un paper fonamental en les Joventuts.⁷⁹ Aquest fet origina discrepàncies amb la Federació, que augmenten en analitzar les característiques organitzatives del BOC. Segons les Joventuts, el BOC havia de tenir una organització més rígida i s'oposaven a la creació i funcionament dins el BOC d'una secció femenina.

Aquesta oposició triomfà a Sitges i en algun altre lloc on l'organització de Joventuts era forta, i aconseguí que moltes de les dones més joves, en comptes d'afiliar-se a la secció femenina del BOC, s'organitzessin dins les Joventuts. Al mateix temps, atacaven «L'Hora» i el seu director, *Daniel Domingo Montserrat*, acusant-lo d'impregnar el setmanari d'un caràcter molt dretista.

Quant al problema nacional, les posicions també discrepaven. Mentre la Federació, sobretot *Maurín* i altres militants considerava que la primera cosa a fer era consolidar un fort nucli comunista a Catalunya, les Joventuts consideraven com a problema fonamental immediat l'extensió peninsular de l'organització.⁸⁰

Tanmateix, aquestes contradiccions entre les Joventuts i la Federació no van arribar a crear mai un autèntic antagonisme. La Federació, pel seu pes polític, la seva major força organitzativa i la seva consolidació, va poder sempre, durant aquells anys, conservar totalment la iniciativa.

L'organització de Joventuts es va estendre, sobretot, per Barcelona ciutat i per Lleida ciutat. A Lleida era on

78. Entrevista amb *Wilebald Solano*, novembre de 1968.

79. *Ibid.*

80. *Ibid.*

hi havia el nucli numèricament més important, amb *Jesús Estarán* com un dels seus millors dirigents. També tenien força a Tàrrrega, les Borges Blanques i en diversos municipis de la comarca de l'Urgell, així com a Tarragona, Valls i Reus, on la secció comptava amb una gran majoria de noies de la indústria tèxtil. A la província de Barcelona destacaven les seccions de Terrassa, Sabadell, Sitges, i a la de Girona les de Figueres, Olot i Sant Joan de les Abadesses.⁸¹

En tots aquest municipis, la majoria de joves eren camperols, i els que pertanyien al sector industrial eren principalment del ram tèxtil, la metallúrgia i la construcció.

Els sectors on les Joventuts tenien menys influència eren el nord de la província de Lleida i el sud de Tarragona.

A Barcelona capital les Joventuts estaven organitzades per cèl·lules d'empresa; però a Gràcia, Sants, la Barceloneta i el Poble Nou, a causa de llur importància, ho estaven per barriades, que agrupaven les cèl·lules d'empresa. La secció més important era la de Gràcia.⁸² Les activitats eren fonamentalment sindicals, de propaganda i d'agitació. Els quadres es formaven a l'Escola Marxista del BOC i desplegaven una gran activitat en centres culturals i recreatius. En el primer aspecte, tenien una influència particular a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, on, a l'Associació d'Estudiants Revolucionaris, hi havia una dotzena d'adherits al BOC, i, d'aquests, alguns d'adherits a les J C. També hi havia bastants militants a l'Escola del Treball i alguns a la d'Enginyers. Feien tasca de propaganda en els Ateus, especialment al Politecnium, a l'Enciclopèdic i en els de Sant Martí i Poble Nou, així com en el Cercle Esperantista de Sants i a la Cooperativa de Teixidors de Gràcia.⁸³ En aquest aspecte cal destacar l'organització de conferències i altres actes culturals, per exemple la de *Víctor Colomer* sobre «Les joventuts i l'escola marxista», pronunciada el mes de setembre del 1931.⁸⁴ L'agitació en

81. *Ibid.*

82. *Ibid.*

83. *Ibid.*

84. La Batalla», 24 de setembre de 1931.

els centres recreatius mereix una atenció especial. A través del BOC, les Joventuts van crear la Unió Esportiva Obrera: una secció ciclista que intervingué en moltes competicions, i van participar amb èxit en altres competicions esportives.⁸⁵

El seu mitjà d'expressió consistia, el 1931, en una secció de «La Batalla» titulada «La Batalla juvenil», que sortí per primera vegada el 24 de desembre de 1931.⁸⁶ Al mateix temps s'anunciava l'aparició d'un òrgan propi, «Octubre», però durant aquest temps no en sortí cap número.

Els dirigents més destacats en aquest període foren, a més de Llibert Estartús, secretari polític durant 1931-1932, Llorenç Masferrer, Germinal Vidal, elegit membre del CE de les Joventuts en el Congrés del 1932 i secretari general en el segon Congrés, que morí el 19 de juliol de 1936 als 21 anys;⁸⁷ Miquel Pedrola, membre del CE en el segon Congrés, que morí el setembre del 1936 al front d'Aragó;⁸⁸ Jesús Estaràn, de Lleida; Josep Vilar, de Tarragona; Amadeu Cahué, de Terrassa; Francesc Gelada; Wilebald Solano; Lluís Roc ⁸⁹ i altres. L'edat mitjana dels militants de les JC era de 17 a 18 anys, i en el segon Congrés de la FCCB s'aprovà que agruparien tots els militants de menys de 21 anys⁹⁰

La FCCB i el BOC a Barcelona: força organitzada

Les tasques d'organització i de propaganda de la Federació Comunista Catalano-Balear i del Bloc Obrer i Camperol a Barcelona capital són molt importants. A Barcelona hi havia una real mobilització de la classe

85. En els òrgans de propaganda de la FCCB, i del BOC apareixen moltes fotografies dels equips esportius del BOC i de les Joventuts Comunistes, amb una falç i un martell al pit de la samarreta dels nois i les noies participants en les competicions.

86. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

87. «La Antorcha» (Juventud Comunista Ibèrica de Madrid), núm. 3, 1 de maig de 1937.

88. *Ibid.*

89. Més tard, aquests dos darrers foren membres del CE del P O U M, i Wilebald Solano secretari general de la Joventut Comunista Ibèrica del 1936 al 1941.

90. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

obrera, sobretot a través de la CNT. L'agudització de la lluita de classes era intensa, i a la ciutat, el BOC posseïa una organització forta. Deixem per a un altre apartat les seves tasques en els diversos sindicats, on tenia més o menys influència. La seva activitat sindical, juntament amb la de propaganda, era una de les fonamentals.

El mes d'abril, proclamada la República, i domiciliada la FCCB —juntament amb el BOC— a la Plaça Reial, però amb entrada pel carrer del Vidre, número 6, primer, tercera,⁹¹ el Comitè Local llança una crida a tota l'organització de Barcelona.⁹² Acabat el període de màxima agitació, el comitè invita les diferents organitzacions que en depenen a reorganitzar llurs tasques i insisteix en les normes mínimes d'organització i funcionament. Hi ha molta feina a fer, i cal treballar tan organitzadament com es pugui. En el manifest, el Comitè Local recorda l'obligatorietat de l'assistència a les reunions, que ha de celebrar-se amb regularitat. Diu que cal portar a terme una distribució ordenada de les tasques de la cèl·lula, i que el secretari de cada cèl·lula ha de fer un informe, cada mes, al comitè de barriada, i aquest, al seu torn, al Comitè Local de Barcelona, el qual ha de poder fer un informe general de la ciutat al Comitè Central. Per a facilitar aquestes tasques d'organització, demana que cada comitè de barriada presenti una relació general d'afiliats. Finalment, recorda les dues consignes polítiques del moment: desarmament del sometent i de la guàrdia civil, i creació de Juntes Revolucionàries d'obriers i camperols.⁹³

A Barcelona ciutat, a més de l'activitat sindical, com ja hem dit, la FCCB i el BOC porten a terme una gran tasca de propaganda i agitació. Dins l'any 1931, el mes de maig destaca com el de la màxima agitació. El

91. «La Batalla», 23 d'abril de 1931. Abans de la República utilitzaven el local que havia estat del grup de «Trellat», al carrer del Pi, número 7, principal, però, sobretot, els de la Redacció de «La Batalla» al carrer de la Cadena, número 27, i de «L'Hora», al carrer de Verdi número 98 («La Batalla», 9 d'abril de 1931).

92. «La Batalla», 23 d'abril de 1931.

93. *A las células de Barcelona* —El Comitè Local. Manifest reproduït a «La Batalla», 23 d'abril de 1931.

primer de maig, el dia que les organitzacions obreres celebraven el dia del treballador, es van produir topades entre la guàrdia civil i els obrers a la plaça de Catalunya, i entre agents provocadors i obrers a la plaça de la República.⁹⁴ Simultàniament, al Palau de Projeccions se celebrava el gran míting organitzat per la FCCB, sota la presidència d'Eusebi Rodríguez Salas i amb una assistència de més de 12.000 treballadors, en el qual van intervenir Enric Dalmau, Joaquim Masmano, Pere Fuentes, Jordi Arquer, Hilari Arlandis i Joaquim Maurín.⁹⁵ Després del míting s'organitzà una manifestació pacífica a la plaça d'Espanya, que es dirigí cap a la plaça de Catalunya.⁹⁶

Cinc dies més tard, el 21 terç de la guàrdia civil fa entrega d'un document d'adhesió al nou règim, al capità general. Aquest manifest, al mateix temps i segons Arlandis,⁹⁷ «amença el proletariat organitzat»; aquell mateix dia 6, a la nit, vuit o nou agents de la Brigada Social, un vigilant, un manyà i dues parelles de Seguretat van irrompre al local del BOC, com a resultat d'una denúncia en la qual s'assegurava que allà hi havia un dipòsit d'armes.⁹⁸ Això va fer que augmentessin encara els atacs contra la Brigada Social, la guàrdia civil i el cap superior de policia, Ortiz, la dimissió del qual havia estat exigida.⁹⁹

A mitjan mes, la tasca propagandística continua. Després d'una assemblea general del BOC, celebrada el diumenge dia 10, l'altre diumenge, dia 17, s'organitza, al Palau de Belles Arts, un altre míting en el qual participen Joaquim Masmano, Jaume Miravittles, Víctor Colomer, Hilari Arlandis, Jordi Arquer i Joaquim Maurín.¹⁰⁰ L'endemà mateix, Maurín pronuncia a la Universitat de Barcelona una conferència titulada «Obreros y estudiantes».¹⁰¹

Fins als mesos de desembre-gener, la FCCB i el

94. «La Batalla», 14 de maig de 1931

95. «La Batalla», 7 de maig de 1931.

96. «L'Hora», 14 de maig de 1931.

97. *Ibid*

98. *Ibid*.

99. «L'Hora», 14 de maig de 1931 i números següents.

100. «La Batalla», 14 de maig de 1931 i 21 de maig de 1931.

101. «La Batalla», 14 de maig de 1931

BOC no tornaran a portar a terme una campanya d'agitació tan intensa. I àdhuc en aquests mesos serà menys forta. Tanmateix, durant els mesos d'agost i octubre fan una gran tasca de propaganda, sobretot per mitjà de conferències, a part la campanya de propaganda electoral del mes de juny.¹⁰² Durant agost-setembre, els dirigents més destacats de la FCCB i del BOC pronuncien una sèrie de conferències d'entre les quals destaquen les que va donar Joaquim Maurín a mitjan agost a l'Ateneu Politecnicum¹⁰³ i a mitjan setembre al Centre Republicà Federal del districte quart, aquesta darrera sota el títol de «*Por qué fracasó la República de 1873*».¹⁰⁴ També val la pena de destacar les que van pronunciar Víctor Colomer i Jordi Arquer a mitjan setembre, la primera a l'Agrupació Cultural,¹⁰⁵ i la segona al mateix local del BOC.¹⁰⁶

El mes d'agost, l'organització del BOC a Barcelona es consolida bastant. Comencen a constituir-se els Blocs de barriada: el primer és el de Gràcia, i el segueixen els de Sants, el Clot i Sant Andreu.¹⁰⁷ A mitjan octubre, a Barcelona capital ja hi havia més de 1.000 afiliats, i les darreres setmanes afirmen que les peticions d'adhesió eren de 10 a 20 cada dia.¹⁰⁸ També es preveu, en breu termini, la constitució dels Blocs del Poble Nou i del districte quart, i, més tard, els d'Horta, la Barceloneta, Can Tunis i el Poble Sec.¹⁰⁹

Simultàniament a les tasques d'organització, el dissabte 10 d'octubre se celebra un míting a «La Bohèmia», al qual assisteixen unes 6.000 persones.¹¹⁰ Dins la segona quinzena d'octubre tenen lloc una sèrie de conferències a

102. Tot i que aquesta propaganda no té pròpiament una finalitat electoral, sinó més aviat d'informació sobre els objectius immediats i finals del BOC, l'analitzarem conjuntament amb la d'abril, dins el marc de la política electoral del BOC (vegeu capítol d'eleccions).

103. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

104. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

105. L'Agrupació Cultural es trobava al carrer d'Aragó, número 566. El títol de la conferència era: L'escola nova i l'escola vella («La Batalla», 17 de setembre de 1931).

106. Tenia per títol: «Política» («La Batalla», 17 de setembre de 1931).

107. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

108. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

109. *Ibid*.

tot Catalunya, les darreres de les quals són pronunciades per Joaquim Maurín al Centre de Dependents de Duanes i al Centre d'Esquerres d'El Poblet,¹¹¹ els dies 27 i 28 d'aquest mes. El mateix dia 28, Jaume Miravittles va prendre la paraula a l'Ateneu Politecnicum.¹¹² Dos dies després, el B O C organitza una altra sèrie de conferències per celebrar el catorzè aniversari de la Revolució russa. Hi prenen part Daniel Domingo Montserrat, Víctor Colomer, Jaume Miravittles, Jordi Arquer i Joaquim Maurín, aquest darrer amb una conferència comparativa de la revolució russa i la necessària revolució espanyola.¹¹³

De desembre a gener tenen lloc, d'una banda, una campanya d'agitació, i, de l'altra, diverses reunions de balanç i perspectives de la tasca política. El diumenge, dia 6 de desembre, i sota la presidència de Joaquim Maurín, se celebra un míting en ocasió de l'aniversari de la insurrecció de Jaca. Hi assisteixen més de 6.000 persones, i hi prenen part, a més de Josep Garcia Miranda, Jordi Arquer, Víctor Colomer i Jaume Miravittles, Enric "Gironella", el capità Luis Salinas i Federico Galan.¹¹⁴ A mitjan mes, Maurín aborda a l'Ateneu Enciclopèdic,¹¹⁵ en una conferència, un dels temes més polèmics: «Leninisme i trotskisme».¹¹⁶ A finals d'any es fa un balanç de l'organització. El B O C passa dels mil afiliats. A més del Bloc central, hi ha quatre Blocs de barriada: Gràcia, Sants, el Clot i Sant Andreu¹¹⁷ i un dèficit de 10.000 pessetes, que els obliga a crear una «Comissió pro li-

110. *Ibid.*

111. «El poblet» era el nom amb què era designat l'actual barri de la Sagrada Família.

112. «La Batalla», 29 d'octubre de 1931.

113. Les altres conferències anunciades eren: «El Pla Quinquennal», «Revolució agrària a l'URSS», «Obra Cultural de la Revolució russa», i «La Revolució russa i el problema de les nacionalitats», i foren pronunciades pels oradors citats i en aquest mateix ordre.

114. «La Batalla», 10 de desembre de 1931.

115. L'Ateneu Enciclopèdic Popular era al carrer del Carme, número 30.

116. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

117. A mitjan agost, les previsions per a la fi d'any havien estat de cinc o sis Blocs a Barcelona («La Batalla», 20 d'agost de 1932).

quidació del dèficit»,¹¹⁸ que posa a la venda una sèrie de segells de 0,25 ptes. i organitza el sorteig de diversos lots de llibres.¹¹⁹

El primer de gener se celebra una Assemblea general per a formular el pla de treball del B O C a Barcelona durant els primers quatre mesos de l'any.¹²⁰ En aquesta assemblea s'acorda, a més de liquidar el dèficit, intensificar la tasca sindical i celebrar un mínim de quinze mítings, així com portar a terme una sèrie de normes d'organització i de cara al proselitisme. Pel que fa al primer punt, es decideix nomenar per a cada districte una comissió que dirigeixi les tasques d'organització en el sector corresponent; i no constituir cap altre Bloc de barriada si no compta com a mínim amb una base de 100 socis. Quant al proselitisme, es fa remarcar la necessitat d'un ritme ascendent, i s'acorda que abans del maig cada adherent n'ha de «reclutar» un altre, i que les Jovenuts han de duplicar el nombre d'afiliats.¹²¹ El dia 8 del mateix mes, Pere Bonet, secretari sindical del B O C, disserta¹²² en el Bloc Central, al carrer del Vidre, i, dos dies després, a la sala de «La Bohemia» té lloc un gran míting al qual assisteixen més de 8.000 treballadors.¹²³

El Bloc de Gràcia, com ja hem dit abans, fou el primer de barriada que es constituí. L'assemblea de constitució se celebrà el diumenge 23 d'agost, si bé els estatuts no van ésser aprovats pel governador fins a mitjan octubre.¹²⁴ Això va fer que la junta directiva del Bloc no pogués ésser elegida fins a l'assemblea del dissabte 17 d'octubre, convocada amb aquesta finalitat. El domicili del Bloc era al carrer de Pere Serafí, número 41 princi-

118. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

119. Els llibres sortejats són els següents: *El Capital*, de Marx; *Historia general del socialismo y de las luchas sociales*, de Max Beer; *Historia del año primero de la revolución rusa*, de Víctor Serge; *Historia de la revolución rusa*, de Leon Trotski.

120. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

121. *Ibid.*

122. Sobre el tema «El moviment sindical i la tàctica dels comunistes» («La Batalla», 7 de gener de 1932).

123. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

124. Segons la versió del B O C, els estatuts no eren aprovats a causa de la pressió que exercien prop del governador dues entitats confessionals, veïnes del Bloc. («La Batalla», 22 d'agost de 1931).

pal primera. S'hi feien conferències, entre les quals destaca la de Joaquim Maurín, pronunciada el mes de setembre, que serví per a la consolidació política del Bloc.¹²⁵ El mes d'octubre, el Bloc de Gràcia augmenta el nombre de les seves seccions amb una d'excursionisme i una altra d'esportiva,¹²⁶ i el dia 4 del mateix mes organitza un míting al cinema Verdi, on intervenen Jordi Arquer, Víctor Colomer, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín, entre altres.¹²⁷ Finalment, és convocada una altra assemblea per a finals de desembre, en la qual es tracten qüestions organitzatives i de propaganda.

A Sants, el Bloc es constitueix els darrers dies de setembre, possiblement el diumenge dia 27, en ocasió d'una reunió de militants i simpatitzants de les cèl·lules del barri, celebrada al carrer del Vidre per tractar de qüestions organitzatives i de l'obertura d'un local que s'ha aconseguit.¹²⁸ Dues setmanes abans hi havia hagut una reunió dels adherits al Bloc i a la Federació del barri.¹²⁹ El diumenge, 11 d'octubre, ja se celebra la primera reunió general de tots els militants del BOC domiciliats a Sants, en el local propi, del carrer de la Creu Coberta, número 119, primer, per tal d'organitzar les tasques immediates.¹³⁰ Abans i després de la constitució formal, els adherits al BOC feien bàsicament una tasca cultural en les cooperatives del barri, com la desenrotllada a la de «La Flor de Mayo», amb la seva «Akademio Enciklopedia Esperanto», on s'organitzaven cursos d'esperanto i conferències, durant el mes d'agost,¹³¹ i «El Amparo del Obrero», on, a mitjau novembre, Joaquim Maurín pronuncià una de les conferències.¹³²

Al districte novè, abans de la proclamació de la Re-

125. El títol de la conferència era: «Què és el BOC». «La Batalla», setembre de 1931.

126. «La Batalla», 22 d'octubre de 1931.

127. «La Batalla», 29 d'octubre de 1931.

128. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

129. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

130. «La Batalla», 8 d'octubre de 1931.

131. «La Flor de Mayo» era al carrer de Galileu (Sants). En aquestes conferències participà Víctor Colomer. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

132. «El Amparo del Obrero» era al carrer de Premià, números 13 i 15 (Sants). El tema de la conferència va ésser «La crisi mundial del capitalisme» «L'Hora», 13 de novembre de 1931).

pública, ja hi havia petits nuclis del BOC que, amb un total de 8 a 10 militants del Clot i 3 o 4 d'Horta, es reunien clandestinament en un bar del carrer de Mallorca,¹³³ i feien tasca político-cultural a l'Ateneu Obrer Martienc. Diversos militants d'aquesta secció procedien d'Estat Català. El Bloc s'organitzà cap a la segona quinzena de novembre, després d'adquirir un local al carrer de la Muntanya, número 22, principal primera.¹³⁴ Però fins al 17 de gener no quedà ben organitzat el Bloc que comprenia els districtes novè i desè, quan fou convocada una reunió de militants del BOC i de la FCCB en el nou local, per elegir la Junta Directiva.¹³⁵

Tota aquesta activitat era dirigida per un comitè local de la FCCB i un altre del BOC, que possiblement coincidien en tots llurs membres.¹³⁶ Entre els dirigents, cal destacar, a més dels del Comitè Central, Josep Sans, Josep Coll i d'altres.

LA FCCB i el BOC a Barcelona: força sindical

La força sindical del BOC a Barcelona capital, durant el 1931, és reduïda i molt diversificada. Només es pot parlar d'una influència real del BOC en els sindicats d'Arts Gràfiques i en el Mercantil. En els altres, tot i que en molts hi ha grups d'Oposició Sindical Revolucionària, el BOC no té en cap moment la iniciativa. Només hi té un paper de crítica, totalment a remolc dels anarco-sindicalistes en el Metallúrgic o dels faistes en el Fabril i el Tèxtil.

La màxima influència sindical del BOC s'exerceix en el Sindicat d'Arts Gràfiques.¹³⁷ El 7 d'abril en una assemblea presidida per Molina, fou elegida una nova junta administrativa, en la qual la FCCB - BOC tenia majoria. Joaquim Pijoan, Genís Sagrera, Pere Bonet, Joaquim Olaso, tots de la Federació, foren nomenats pre-

133. Entrevista amb Joan Cusó, octubre del 1968.

134. «L'Hora», 13 de novembre de 1931.

135. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

136. Possiblement hi havia un únic comitè, reduït per a la FCCB, i ampliat amb altres membres per al BOC.

137. El nom complet era «Sindicat d'Arts Gràfiques, Paper, Cartó i Similars».

sident, vice-president, vice-secretari i delegat de la Local, respectivament.¹³⁸ Cal dir que, a primers de juliol, «Solidaridad Obrera» dona una relació dels membres de la Junta que no s'assembla de res a aquesta, i en la qual, de la Federació, només hi ha Adolf Bueso, delegat al Comitè Nacional.¹³⁹ En tot cas, resulta clar que a la Junta hi havia militants de la FCCB i que això era motiu de fricció i polèmica amb els anarco-sindicalistes. A mitjan agost, el 16, se celebra una assemblea a la qual, segons la Federació¹⁴⁰ assisteixen 150 afiliats dels 7.000 que tenia el Sindicat,¹⁴¹ En aquesta assemblea, després d'un altercat entre Pijoan¹⁴² i Sebastià Clara, secretari de redacció de «Solidaridad Obrera», que presidia la mesa de discussió, es discutí el fet que Adolf Bueso, delegat al Comitè Nacional, no havia estat admès per aquest. El BOC afirma que quan només quedaven uns seixanta assistents, fou nomenat nou delegat Tomas Cano Ruiz, per 37 vots contra els 34 que van obtenir Sebastià Clara.¹⁴³

La discussió continua a l'Assemblea posterior, celebrada la setmana següent,¹⁴⁴ i a la del diumenge, dia 11 d'octubre, adquireix una virulència extraordinària.¹⁴⁵ El sindicat havia nomenat dues vegades consecutives Adolf Bueso delegat al Comitè Nacional; i el comitè l'havia rebutjat totes les vegades. Quan l'Assemblea anava a proposar-lo per tercera vegada, sorgí un incident provocat per les acusacions de Sebastià Clara. Aquest incident

138. «La Batalla», 13 d'abril de 1931.

139. Segons «Solidaridad Obrera», la Junta era constituïda així: Josep Vidal, president; Justo, vice-president; Campillo, secretari; Massoni, vice-secretari; Domènech, comptador; Badia, secretari exterior; Josep Moreno, vice-secretari exterior; Igualtat Ocaña, Tardèriu, Martí i Bernal, vocals; Josep Gómez, delegat al Comitè Local, i Bueso, delegat al Comitè Nacional («Solidaridad Obrera», 8 de juliol de 1931).

140. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

141. La xifra de set mil afiliats coincideix amb la que dona la CNT en la Conferència Regional d'agost («Solidaridad Obrera», 3, 4, 5 d'agost de 1931).

142. La FCCB insisteix en que era president de la Junta («La Batalla», 20 d'agost de 1931).

143. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

144. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

145. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

obligà a convocar una nova reunió per al dia 28 del mateix mes.¹⁴⁶

El mes de novembre la polèmica continua, aquesta vegada a l'entorn de Genís Sagrera. A primers de mes, Genís Sagrera és ratificat com a president de la comissió tècnica de la Secció d'Impremta.¹⁴⁷ Ja havia estat nomenat abans del Congrés de Madrid.¹⁴⁸ El 8 de novembre, a l'Assemblea, els anarco-sindicalistes es van imposar, i el nomenament fou anul·lat.¹⁴⁹ L'Assemblea se celebrà a l'Ateneu Radical del Poble Sec,¹⁵⁰ i «Solidaridad Obrera»¹⁵¹ explica així la resolució en virtut de la qual Genís Sagrera cessava en el seu carrec: «*El camarada Sagrera —diu— goza de las simpatías generales, y los compañeros de Artes Gráficas, teniendo más en cuenta la persona que sus ideas y para no ahondar las divisiones existentes, no exigieron momentáneamente la anulación de tal nombramiento. Pero los comunistas, tomando por debilidad lo que era pura condescendencia, se envalentonaron hasta el extremo de afirmar que en Artes Gráficas no querían respetar el acuerdo referido.*»¹⁵² Esta actitud obligó a la Junta a convocar Asamblea General, que se celebró ayer.¹⁵³ En la misma se enfrentaron las dos tendencias¹⁵⁴ y finalmente se aprobó ratificar el referido acuerdo y anular el nombramiento hecho por la Sección de Imprenta». Aquesta resolució originà una viva polèmica. Sagrera afirmà després que els anarco-sindicalistes havien instrumentalitzat la Secció de Cartó per fer aprovar aquest acord.¹⁵⁵ Dies després, Antoni Martínez, de la Secció de Cartó, li contestà a través de «Solidaridad Obrera», assegurant que en cap moment no hi havia hagut instrumentalització.¹⁵⁶

146. «Solidaridad Obrera», 27 d'octubre de 1931.

147. «La Batalla», 5 de novembre de 1931.

148. «Solidaridad Obrera», 10 de novembre de 1931.

149. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

150. Al carrec de Cabanyes, número 32.

151. «Solidaridad Obrera», 10 de novembre de 1931.

152. Es refereix a l'acord del Congrés de Madrid, en virtut del qual un afiliat candidat a eleccions no podia ostentar cap càrrec en el Sindicat. Genís Sagrera havia estat candidat pel BOC en les eleccions municipals.

153. La nota és del dia 9 de novembre.

154. Es refereix a la comunista i a l'anarco-sindicalista.

155. «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

156. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

Ja el mes de desembre, en el Ple regional, Adolf Bueso formà, amb Progreso Alfarache, la delegació d'Arts Gràfiques de Barcelona, amb 8.000 afiliats, 1.000 més que l'agost.¹⁵⁷ La composició de la delegació també originà una polèmica i un seguit de malentesos. Un d'ells fou el d'«El Luchador», on aparegué una nota, dient que Adolf Bueso només representava una minoria del sindicat; més tard, quan la Junta del Sindicat afirmà que la delegació d'Adolf Bueso era representativa, Frederic Urales rectificà la nota anterior,¹⁵⁸ assegurant que s'havien limitat a difondre una afirmació de Robusté.¹⁵⁹ El mes de maig, en la reunió de Juntes de les seccions del sindicat per discutir l'ordre del dia del Ple regional previst, el B O C tingué la iniciativa, i dos dels seus militants van ésser nomenats per a la delegació. Però la Federació Local de Sindicats de Barcelona revocà la decisió, i la vigília del Ple tingué lloc una altra reunió que, segons la Federació Comunista, havia estat «*amañada*».¹⁶⁰

Al Sindicat funcionava organitzada una minoria d'OSR, el dirigent de la qual era Joaquim Pijoan.¹⁶¹

Ja hem vist abans que a la assemblea constitutiva del Sindicat Mercantil, celebrada a primers d'octubre del 1930, el Partit Comunista Català tenia diversos militants a la junta directiva: Jordi Arquer, Daniel Domingo Montserrat, etc.¹⁶² A mitjan març del 1931, la tasca del B O C és fonamentalment propagandística, a favor de l'ingrés dels treballadors del ram en el sindicat.¹⁶³ El B O C va intervenir en la vaga de la casa Singer, que començà el juny¹⁶⁴ i que el mes de desembre encara dura-

157. «Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931.

158. «Solidaridad Obrera», 5 de gener de 1932.

159. Robusté era llavors el principal col·laborador de Felipe Alaiz en el seu càrrec de director de «Solidaridad Obrera». Després de la detenció d'Alaiz, Robusté fou director interí del periòdic.

160. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

161. Les reunions que he pogut anotar van tenir lloc els dies 7 de maig, 6 de novembre i 28 de desembre de 1931. Segurament van ésser bastants més.

162. «Trellall», 18 d'octubre de 1930. «La Batalla», 24 d'octubre de 1930. Vegeu l'apartat sobre el Partit Comunista Català.

163. «La Batalla», 26 de març de 1931.

164. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

va malgrat els esquiroles, puix que els vaguistes continuaven acomiadats.¹⁶⁵ Ja a primers de novembre, el dia 9, Jordi Arquer i dos militants més del B O C presideixen una important assemblea en la qual fou renovada part de la Junta.¹⁶⁶ I el dia 3 de desembre, en una altra assemblea, presidida per Ramon, és nomenat delegat a la Conferència Regional de Lleida Joan Maruny,¹⁶⁷ dirigent així mateix de l'O S R del Sindicat.¹⁶⁸ Aquesta O S R fou constituïda el 3 d'agost, i era dirigida per Joan Maruny, Joan Santasusagna i Carlota Durany. Les reunions eren molt irregulars,¹⁶⁹ encara que a partir de juny del 1932 se celebraven teòricament cada dijous. Al mateix temps era creada una Secció Juvenil de l'O S R Joan Maruny representarà a la Conferència de desembre de la C N T els 7.500 adherits del Sindicat Mercantil de Barcelona.¹⁷⁰

El sindicat de la Metallúrgia celebrà la primera assemblea, després de la Dictadura de Primo de Rivera, el 2 de febrer de 1930. El primer de juny, al Teatre Còmic, tenia lloc l'assemblea constituent, que representava 4.000 afiliats,¹⁷¹ i era elegida la primera junta.¹⁷² El 14 de setembre ja hi havia 14 seccions reorganitzades a Sants, el Poble Nou, el Clot i Gràcia, amb 255 empreses i 9.350 adherents.¹⁷³ A mitjan març del 1931, ja funcionava un grup sindical de partidaris de la I S R, afecta a la FCCB.¹⁷⁴ A primers d'abril, el nombre d'adherents era de 18.000,¹⁷⁵ i el dia 5 tenia lloc una assemblea al Teatre Nou per a tractar de la legalització del Sindicat.¹⁷⁶ El dia 26 del mateix mes era renovada la Junta, que quedava composta així: Miquel Sánchez, president del Sindicat;

165. «Solidaridad Obrera», 20 de desembre de 1931.

166. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

167. «Solidaridad Obrera», 5 de desembre de 1931.

168. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

169. Fins al juny del 1932, he pogut anotar les reunions següents: 3 i 26 d'agost; 24 de setembre; 5 i 12 de gener; 4 d'abril; 2 i 19 de juny.

170. «Solidaridad Obrera», 8, 9 i 10 de desembre de 1931.

171. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

172. Era composta per Minguet, president; Tejedor, tesorero; Ferran, delegat al Comitè Local; Metge, delegat al Comitè Nacional.

173. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

174. «La Batalla», 26 de març de 1931.

175. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

176. «La Batalla», 9 d'abril de 1931.

Jordana, delegat al Comitè Local, Vinyes, delegat al Comitè Regional, i Angel Pestaña al Comitè Nacional.¹⁷⁷ El 16 de juliol van ésser presentades a la Unió Industrial Metallària una sèrie de bases aprovades per totes les seccions del Sindicat,¹⁷⁸ que, en ésser rebutjades per la Unió Industrial, van provocar la vaga del 3 d'agost.¹⁷⁹

Com ja ho hem vist abans, al Sindicat funcionava, des del mes de març, una minoria d'O S R. El dirigent era Josep Domènech, i, per les dades que he aconseguit, les reunions se celebraven cada tres setmanes, excepte durant la vaga d'agost, que es van celebrar més sovint.¹⁸⁰

En el sector Metallúrgic, el B O C tenia una certa força, o, almenys, hi havia treballadors de Can Girona que eren afiliats a l'O S R i al B O C. Can Girona (Material per a Ferrocarrils i Construccions) era al Poble Nou. A primers de març del 1931, un grup d'obriers de la secció d'utilitatge van demanar l'ingrés a la Federació Comunista Catalano-Balear.¹⁸¹ Aquesta empresa va estar en conflicte tot l'any.¹⁸² El mes de març ja s'havien produït acomiadaments i aturs¹⁸³ i a finals de juliol la casa estava tancada, al mateix temps que la Cros i la Seda.¹⁸⁴ El mes de novembre, el dijous 19, en una assemblea de treballadors es decidí persistir en la vaga que s'havia iniciat a causa de quatre acomiadaments.¹⁸⁵ Ja anteriorment s'havia intentat acomiadar 200 treballadors i el Sindicat ho havia impedit. El 24 se celebrava una altra assemblea, de caràcter decisiu segons l'O S R del me-

177. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

178. El Sindicat era format per les seccions següents: Fonedors de ferro, Mecànics, Arques i Bàscules, Manyans d'obres, Maquinistes i fogainers, Calderers de ferro, Cilindres, Trefiladors, Funters i similars; Lampistes, Calderers de coure, Fumistes, Fonedors de bronze, Ferradors, Magatzems de ferro i Electricitat.

179. Vegeu el capítol sobre política sindical, apartat de la vaga metallúrgica.

180. Les reunions d'O S R que he pogut anotar són les següents: 26 de març; 8 de maig; 5 de juny; 1 i 22 d'agost; 4 i 11 de setembre; 9 i 16 d'octubre; 6 i 27 de novembre; 15 de gener de 1932...

181. «La Batalla», 12 de març de 1931.

182. Segons «Solidaridad Obrera», a Can Girona s'havia creat, el 1919, un dels centres de «pistolisme» del Poble Nou («Solidaridad Obrera», 1 de gener de 1932).

183. «La Batalla», 19 de març de 1931.

184. «La Batalla», 30 de juliol de 1931.

185. «Solidaridad Obrera», 20 de novembre de 1931.

tall.¹⁸⁶ Però a finals de desembre havien estat acomiadats 260 obrers,¹⁸⁷ i a primers de març el total d'obriers acomiadats ja arribava als 300. Des dels primers dies de la República, segons la F C C B, havien estat acomiadats 4.000 obrers.¹⁸⁸

A la secció Ferroviària ja hem vist que el Partit Comunista Català i els «Amigos de La Señal» van tenir, durant el 1930, una certa influència, sobretot a Lleida. Expulsat Joan Farré, l'atenció dels anarco-sindicalistes se centrà en Teofil Zayuelas, que també era militant del B O C. El punt fonamental de la polèmica era encara la lluita entre el Sindicat Nacional Ferroviari (adherit a la U G T), amb 27.834 afiliats, segons el B O C,¹⁸⁹ i la Federació Nacional d'Indústries Ferroviàries (adherida a la C N T), amb 25.000. El diumenge 29 de novembre fou publicada una nota en la qual la Junta de la Secció Nord de la Federació Nacional d'Indústries Ferroviàries informava de l'expulsió de Teofil Zayuelas de la Confederació pel fet d'ésser membre de l'O S R. I, certament, Teofil Zayuelas era el dirigent de l'O S R de la Secció Ferroviària, que ja funcionava el mes d'agost, a primers de novembre organitzà un comitè, i el mes de maig del 1932 es reorganitzà.

Al Sindicat de la Construcció, el dia 1 de juny, segons el Partit Comunista Català, se celebrà l'assemblea de constitució al Teatre Espanyol. A l'Assemblea fou elegida una Junta en la qual figuraven Josep Coll i Joaquim Aroca, comunistes, com a tresorer i vocal, respectivament.¹⁹⁰

El mes d'agost del 1931, i mentre la F A I feia pro-

186. «La Batalla», 3 de desembre de 1931.

187. «Solidaridad Obrera», 1 de gener de 1932.

188. «La Batalla», 3 de març de 1932.

189. «La Batalla», 12 de novembre de 1931. El periòdic dóna aquesta informació per rebatre que el nombre d'afiliats del Sindicat Nacional Ferroviari fos de 50.000 com ho havia declarat Trifon Gómez. Assegura, d'altra banda, que 8.000 ferroviaris andalusos se n'havien donat de baixa.

190. Els altres membres de la Junta foren: Ricard Sans, president; Magí Miralles, secretari; Magí Cabruja, tresorer; Sabater, Badoni, Correa, Hernández, Borrás, Roldán, Peñarroya, Canela i Matarrodona, vocals; D. Canela, delegat al Comitè Local; Josep Comas al Comitè Regional, i Francesc Artal al Comitè Nacional.

gressos a l'interior del Sindicat, el BOC, a través de l'OSR, presentà un projecte de bases paral·lelament al conflicte del metall.¹⁹¹ Durant el mes d'agost, el BOC es beneficià enormement del fet que el ram de la Construcció es resistís a presentar unes noves bases a la Patronal, enfront de la facilitat amb què ho va fer el Metallúrgic. Posà el Sindicat de la Construcció com a exemple, i presentà el seu projecte com el més avançat i favorable als interessos dels afiliats. Però, en realitat, més que la influència de la FCCB-BOC, pesà el fet que el Metallúrgic era dirigit en aquells moments per sindicalistes, presidits per Angel Pestaña, i que a la Construcció cada dia adquiria més força la tendència faista.

Des de mitjan abril ja funcionava l'Oposició Sindical Revolucionària. El seu dirigent era Josep Coll, i les reunions se celebraven amb força freqüència.¹⁹²

La força del BOC al Sindicat Únic d'Indústries Obres de l'Art Fabril i Tèxtil era molt reduïda. A mitjan juliol, el Sindicat anava cap a la constitució de Federacions Nacionals, i funcionava un Comitè Nacional Provisional. El Sindicat de Barcelona era el responsable de nomenar els quinze membres del Comitè.¹⁹³ En el Tèxtil, ja el 1931, els anarquistes hi tenien un fort predomini. Hi pertanyien Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti i Joan Garcia Oliver, tots tres dirigents anarquistes.

El darrer dia de juliol, en una assemblea general, Albareda, militant de l'OSR, va obtenir un gran èxit, segons informa «La Batalla»,¹⁹⁴ en proposar la formació

191. Els punts fonamentals del projecte eren: 1) Reconeixement del Sindicat per la Patronal; 2) Dret del Sindicat al control de les obres, tallers, mitjançant la seva representació sindical en els aspectes següents: a) en la producció i administració; b) en la seguretat i higiene dels treballs; c) en l'admissió i acomiadament de personal; 3) Jornada màxima de 6 hores. Es podran establir torns. 4) Salari mínim de 15 pessetes per a oficials i de 13 pessetes per a peons. 5) Si per causa de pluja... se suspèn el treball quan ja s'ha treballat dues hores, caldrà pagar el salari sencer. 6) Quinze dies de vacances pagades. 7) Abolició de les festes d'entre setmana. 8) Abolició de les feines a preu fet, etc.

192. He pogut anotar les següents: 15 d'abril; 11, 15 i 24 de maig; 12 de juny; 10 de juliol, i, teòricament, els divendres de cada setmana.

193. «Solidaridad Obrera», 11 de juliol de 1931.

194. «La Batalla», 6 d'agost de 1931.

de consells de fàbrica i piquets, enfront de la proposta anarquista d'ocupació de fàbriques, sostinguda per Joan Garcia, Cortès i Montserrat, davant l'agudització de conflictes en el ram tèxtil.

Aquesta informació pot ésser verídica en part, però indubtablement fou exagerada de cara a la propaganda. L'OSR del Tèxtil, dirigida per Josep Cervelló, no tingué en cap moment força suficient, durant el 1931, per poder contrarestar amb èxit la tendència extraordinàriament vigorosa representada per Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti i Joan Garcia Oliver, i que s'exercia, fonamentalment, a través del Ram de l'Aigua.

Al Sindicat del Ram del Vestit, cal destacar que ja el mes de juliol existia l'OSR. El responsable n'era Bru Ginestà, que intervingué activament en l'assemblea del 19 de juliol, convocada per discutir l'aplicació dels acords de Madrid.¹⁹⁵

En el Ram de la Fusta, l'OSR, que ja existia a primers de setembre, o potser, fins i tot, a mitjan agost, era dirigida per Ramon Cos, el qual, a mitjan agost, justament, insistia, en una assemblea del Sindicat, en la necessitat de la llibertat de tendències a l'interior de la Confederació.¹⁹⁶

Dins els Transports, l'OSR tenia una influència molt escassa, centrada sobretot en la càrrega i descàrrega de les estacions.¹⁹⁷ El mes de setembre, l'OSR encara no estava organitzada ni tenia responsable, però les seves reunions de simpatitzants eren molt freqüents. Els mesos d'agost i setembre la mitjana era de dues al mes.

El Sindicat Únic de la Llum i Força es constituí el més d'abril del 1931. Anteriorment havia estat una secció del Sindicat de Serveis Públics (1919-20). El 1919 es produí el conflicte de la Canadenc, i el 1921 els seus components van constituir el Sindicat Autònom de Gas i Electricitat.¹⁹⁸ Al cap de sis mesos de la seva constitució tenia plantejats conflictes amb: «Construcciones Eléctricas Españolas», «Catalana de Gas y Electricidad»,

195. «La Batalla», 23 de juliol de 1931.

196. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

197. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

198. «Solidaridad Obrera», 1 de desembre de 1931.

«Riegos y Fuerza del Ebro, S.A.», etc.¹⁹⁹ És possible que algun treballador de «Riegos y Fuerza del Ebro» simpatitzés amb el BOC.²⁰⁰

Durant el 1931, l'O S R encara no hi era organitzada; només, a partir d'octubre, tenia un grup de simpatitzants.

En canvi, hi havia un grup d'adherits a l'O S R al Sindicat de la Indústria Hotelera, Cambrers i Annexos.

A finals de desembre funcionava un petit comitè²⁰¹ amb una mínima força a la secció d'Ajudants de Cambrers.²⁰²

Finalment, és possible que hi hagués algun simpatitzant del BOC al Sindicat Unic d'Espectacles.²⁰³

La FCCB i el BOC a la província de Barcelona: força organitzada i sindical

a. El Maresme

El Maresme tenia una força organitzativa relativament elevada, en conjunt. La influència política s'estenia a uns tretze municipis, el mes de juny del 1931: Arenys de Mar, Argentona, Caldetes, Cabrera de Mataró, Canet de Mar, Calella, Mataró, Premià de Mar, Vilassar de Mar, Vilassar de Dalt, Teià, Tordera i Sant Cebrià de Vallalta.²⁰⁴ El mes de maig de 1932 hi havia, en deu municipis, bases o cèl·lules de militants agrupades en tres comitès de sector: el de Mataró, que comprenia i dirigia els comitès de poble d'Argentona, Caldetes, Premià de Mar, Sant Andreu de Llavaneres i Vilassar; el de Canet de Mar, amb els comitès d'Arenys de Mar i Sant Pol de Mar; i el del Masnou, amb els d'Àlella, Teià i Montgat-Tiana.

El Comitè o secretariat de la comarca residia a Ma-

199. *Ibid.*

200. «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

201. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

202. «La Batalla», 3 de març de 1932.

203. «La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

204. En tots tretze municipis el BOC aconseguí algun vot en les eleccions del mes de juny.

taró, i compost per membres del comitè de Mataró.²⁰⁵ El màxim dirigent, l'any 1931, era Enric Dalmau, que treballava a la indústria del vidre.

Enric Dalmau era membre de la Federació Local de Sindicats de Mataró, i tresorer de la Federació Nacional del Vidre, fins que fou obligat a dimitir en virtut de l'acord de separar els comunistes dels càrrecs de junta, que va prendre a primers de maig del 1931 una assemblea Sindical del Ram del Vidre, assemblea en la qual Joan Peiró tingué un paper destacat.²⁰⁶

L'organització de la comarca tingué lloc per primera vegada el 2 d'agost del 1931 com a resultat d'una reunió convocada pel Comitè Regional del BOC, el delegat del qual, Víctor Colomer, plantejà la necessitat i la possibilitat d'organitzar el BOC, l'estructura orgànica, la finalitat política i sindical, i la residència del comitè comarcal. La reunió se celebrà al local del BOC de Mataró.²⁰⁷

El nucli de l'activitat política era Mataró, on, juntament amb Canet de Mar, els militants i simpatitzants del BOC tenien una certa activitat sindical.²⁰⁸

El local del BOC era a la Plaça de Pi i Margall, durant el 1931,²⁰⁹ i més tard al carrer de Sant Joaquim, número 57.²¹⁰

El nombre total de militants, el mes de juny del 1931, devia ésser de 63 a 85, aproximadament,²¹¹ d'un total de 28.034 habitants,²¹² i la poca tasca sindical que aquests militants hi feien se centrava en el Sindicat del Vidre i en el Sindicat Metallúrgic.²¹³

205. «La Batalla», 19 de maig de 1932. Vegeu Apèndixs.

206. «La Batalla», 14 de maig de 1931.

207. «L'Hora», 23 de juliol de 1931.

208. La força numèrica dels sindicats més importants era la següent: Tèxtil i Fabril: 3.000 adherents; Metallúrgic: 200 adherents; Vidre: 90 adherents; el mes d'agost de 1931. («Solidaridad Obrera», 3, 4, 5 d'agost de 1931). Construcció: 450 adherents, el desembre del 1931. («Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931.)

209. «L'Hora», 23 de juliol de 1931.

210. «La Batalla», 19 de maig de 1932.

211. Es té en compte el màxim i el mínim de vots en les eleccions de juny, i, a més, l'existència de joves comunistes que encara no tenien l'edat per a votar.

212. Cens demogràfic del 1930.

213. «La Batalla», 2 d'abril de 1931.

Paral·lelament a l'organització del BOC hi havia la de la Federació Comunista Catalano-Balear,²¹⁴ i el dia 8 de novembre fou constituït un comitè de Joventuts Comunistes,²¹⁵ que funcionava provisionalment des de primers d'octubre.²¹⁶

Per llur importància, destacaven en la celebració de conferències i mítings Joaquim Maurín, Jaume Miravittles, Víctor Colomer i Jordi Arquer, tots ells de la direcció del BOC.

A Canet de Mar, el primer d'abril del 1931, es constituï una «Agrupació Comunista».²¹⁷ El total de militants es pot calcular entre 8 i 10, d'un conjunt de 4.892 habitants.

De la comarca del Litoral cal destacar l'enorme influència política a Argentona, almenys el mes de juny, on els simpatitzants, en el sentit polític més ampli del terme, arribaven a cent.

Relació aproximada del nombre de militants i simpatitzants pròxims dels municipis de la Comarca en els quals el BOC tenia poca o molta influència;

<i>municipi</i>	<i>nombre aprox. de militants i simpatitzants</i>	<i>població de fet cens del 1930</i>
Argentona	100	2.615
Caldetes	12	928
Cabrera de Mataró	17	1.102
Canet de Mar	10	4.892
Calella	18	7.886
Mataró	63	28.034
Premià de Mar	8	3.390
Vilassar de Mar	5	3.655
Vilassar de Dalt	2	3.374
Teià	1	1.528
Tordera	2	3.357
Sant Cebrià de Vallalta	1	368
Arenys de Mar	3	5.702

214. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

215. «La Batalla», 13 de novembre de 1931.

216. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

217. «La Batalla», 9 d'abril de 1931.

b. El Vallès

El Vallès disposava d'una altra de les organitzacions relativament fortes del BOC a la província de Barcelona; els municipis on té més força política i organitzativa són Cerdanyola, Terrassa i Sabadell.

A Cerdanyola, ja a primers de desembre del 1924, hi ha militants de la Federació Comunista Catalano-Balear,²¹⁸ però llur activitat està molt lligada a la de Barcelona. A partir dels seus 77 militants, a mitjan 1931,²¹⁹ l'organització de Cerdanyola comença a plantejar-se una tasca pròpia, i el mes de gener de l'any següent organitza un gran míting agrari, en el qual participen membres de la comissió agrària del BOC: Llibert Estartús i Víctor Colomer, i dos bons propagandistes: Daniel Domingo Montserrat i Jaume Miravittles.²²⁰ El BOC té una certa influència en els «rabassaires».²²¹

Terrassa, per les seves condicions objectives de ciutat industrial, era un lloc apropiat per a la propaganda del BOC. Ja a primers d'abril del 1931, el BOC hi era organitzat, i tenia el local a la redacció d'«El Crit», al carrer de Sant Francesc, número 78, primer, primera.²²²

Els seus militants i simpatitzants —uns 250 en una població de 39.975 habitants—²²³ porten a terme una certa tasca política en la indústria tèxtil,²²⁴ sobretot entre les dones,²²⁵ i en el Sindicat de l'Alimentació, un dels

218. A finals de novembre del 1924, la policia detingué Manuel Bala, de Cerdanyola. («La Batalla», 4 de desembre de 1924.)

219. Els resultats en les eleccions de juny oscil·len entre un màxim de 78 vots i un mínim de 77.

220. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

221. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

222. «La Batalla», 9 d'abril de 1931.

223. En les eleccions de juny, la votació oscil·la entre 421 i 247. Però el tercer candidat en té 247 i és Enric Dalmau, menys conegut que Hilari Arlandis. Per tant, podem calcular en 250 el nombre de militants, sense perill d'anar massa errats de comptes. El cens demogràfic és del 1930.

224. El Sindicat Fabril i Tèxtil de Terrassa tenia el mes d'agost del 1931, 9.000 adherents («Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931), i el desembre, 7.000 («Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931).

225. «La Batalla», 26 de març de 1931.

delegats del qual al Ple Regional d'agost del 1931 era militant del BOC²²⁶ i va veure rebutjades les seves credencials. Aquest sindicat tenia llavors 350 adherents.²²⁷

La força política del BOC a Terrassa va poder mobilitzar, la darrera setmana de desembre, uns 1.500 treballadors que assistiren a un míting en el qual van participar, a més de Josep Garcia Miranda, que fruïa de grans simpaties, Víctor Colomer, Jaume Miravittles, Joaquim Maurín i Maria Recasens, en funció de la importància que tenien les doncs en l'organització local del BOC. Aquest míting, important per al Bloc Obrer i Camperol, se celebrà en les mateixes dates que els anarquistes celebraven també importants mítings. En efecte, a darrers de desembre, Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti, Arturo Parera, Joan Garcia Oliver i Tomás Cano Ruiz prenién part en un gran míting.²²⁸

Aquests mateixos dirigents anarquistes, el mes de juliol n'havien celebrat un altre de molt important a Sabadell,²²⁹ on el BOC ja es trobava organitzat a primers d'abril i tenia, el mes de juny, uns 77 adherits en una població de 45.607 habitants.²³⁰ Durant el 1931, el BOC tingué a Sabadell dos locals diferents,²³¹ i la seva força i influència sindical se centrava en els sindicats de la Construcció, Metallúrgia, i Fabril i Tèxtil, que el mes d'agost comptaven, respectivament, amb 1.200, 1.400 i 7.654 adherents.²³² En tots tres sindicats actuaven minories de l'OSR, però on el BOC tenia més força era en el de la Construcció. El mes d'agost van participar activament en la vaga del ram, i en una assemblea del mes d'abril del 1932, un militant del BOC fou elegit delegat del Sindicat al Ple Regional de darrers d'abril,

226. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

227. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.

228. «Solidaridad Obrera», 25 de desembre de 1931.

229. «Solidaridad Obrera», 9 de juliol de 1931.

230. Vegeu la màxima i la mínima en el capítol sobre eleccions. El cens és del 1930.

231. A l'abril, tenia el domicili al carrer de la Creu («La Batalla», 9 d'abril de 1931). A l'octubre, al carrer de la Salut, número 2 («La Batalla», 15 d'octubre de 1931).

232. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931. El desembre, el Tèxtil tenia 9.300 adherents («Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931).

però, després d'una tenaç resistència, els anarquistes van aconseguir de destituir-lo.²³³

En el Sindicat Metallúrgic, la força del BOC no era tan directament organitzativa, sinó més aviat d'influència.²³⁴

I en el Fabril i Tèxtil, tot i que hi havia OSR, la seva actuació quedava molt diluïda enmig de la polèmica entre la FAI i els trentistes.²³⁵

A Sabadell, d'altra banda, la tasca de propaganda era important, i hi participaven des de Josep Garcia Miranda a Hilari Arlandis, Jordi Arquer, etc.

De la resta dels municipis de la comarca cal destacar Rubí, on el BOC agrupava 3 militants el mes de juny, i a finals d'any ja tenia un local al carrer de Sant Miquel, número 15.

Granollers, on el mes de juny no hi havia cap militant, pels volts del mes d'octubre anava en camí de consolidar una organització mínima.²³⁶

Relació aproximada de militants i simpatitzants, a més dels de Cerdanyola, Terrassa, i Sabadell:

<i>municipi</i>	<i>nombre aproximad</i>	<i>població de fet cens del 1930</i>
Sant Cugat del Vallès	7	5.190
Ustrell	1	746
Rubí	3	6.623
Castellbisbal	1	1.625
Les Franqueses del Vallès	5	2.118
Llinars del Vallès	1	1.790
Mollet del Vallès	1	5.527

c. Garraf

Dins la província de Barcelona, la comarcal de Garraf és una altra de les organitzacions fortes del BOC. Els seus nuclis més importants són Sitges, Vilanova i la Geltrú, Vallcarca i Sant Pere de Ribes.

233. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

234. *Ibid.*

235. *Ibid.*

236. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

A Sitges, el BOC fou constituït la nit del 31 de juliol de 1931, en una sala cedida per l'Ateneu «El Centauro». Van assistir a la reunió unes 200 persones. Després de fer una lectura dels estatuts, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín van portar a terme una anàlisi política general de la situació, i, finalment, Joaquim Maurín invità tots els obrers conscients a ingressar en el BOC.²³⁷

El BOC es constituí amb uns 170 militants, d'un total de 6.962 habitants.²³⁸

El domicili, a mitjan octubre, era al carrer de Sant Pere, número 18,²³⁹ i on el BOC tenia més força sindical era en la indústria del calçat.

A Vallcarca, petit nucli de 600-700 habitants,²⁴⁰ al costat de Sitges, el BOC quedà constituït el dijous 6 d'agost de 1931 en una reunió en la qual van intervenir Josep García Miranda, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín.²⁴¹ En aquesta petita població, tota l'activitat sindical se centrà, durant el 1931, en el conflicte entre el sindicat i l'empresa de Ciments Fradera. La tasca sindical del BOC a Vallcarca consistí, doncs, a lluitar en el sindicat contra Fradera.

El sindicat²⁴² es formà dies abans de la República. En els primers dies que seguiren al 14 d'abril, aquest sindicat comptava amb més de 600 treballadors,²⁴³ i el mes d'agost ja en tenia 800.²⁴⁴

A primers de juny, el Sindicat plantejà unes bases en les quals exigia una jornada de vuit hores intensives, i mitja de repòs, que hi era inclosa. Calgué fer vaga durant quatre setmanes, però no solament s'aconseguien

237. «L'Hora», 8 d'agost de 1931.

238. Cens demogràfic del 1930.

239. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

240. «Solidaridad Obrera», 24 de desembre de 1931.

241. «La Batalla», 30 de juliol de 1931.

242. El 1919 es produí una vaga, que fou aprofitada per a organitzar el Sindicat. Però Fradera era molt fort i acomiadà 300 treballadors. Durant la Dictadura s'establí un *statu quo* en el sentit que Primo de Rivera deixava que es treballés deu hores diàries a canvi d'algunes multes. Hi havia setmanes que eren acomiadats 20 i 25 treballadors. El 1928, els treballadors eren uns 800, i a l'empresa no hi havia ni farmaciola d'urgència. («Solidaridad Obrera», 23 de desembre de 1931.)

243. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

244. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.

les reivindicacions demanades, sinó que s'obtingué, a més, un augment de salaris.²⁴⁵

Mentrestant, fou nomenat governador civil Oriol Anguera de Sojo, emparentat amb Fradera, que era el cacic de Vallcarca.²⁴⁶ I al mateix temps ressorgí el conflicte. L'empresa acomiadà un obrer, i la Junta del Sindicat no actuà correctament i va fer traïció a la causa. Fins ací estan d'acord les versions de la CNT i del BOC. A partir d'ací, però, el BOC ataca la Junta perquè és mal dirigida per anarquistes de Sitges i Vilanova i la Geltrú, i diu que Fradera els va fer agafar. Es produí una vaga, que s'intentà tallar —diu el BOC— per mitjà d'una reunió entre la Junta Directiva, Fradera i la Delegació del Treball, al local de «Solidaridad Obrera», a través de Joan Peiró. El preu de l'acord foren cinc acomiadaments, entre ells els de Josep Isern i Agustí Gimeno, del BOC de Sitges. Però Fradera expulsà 100 treballadors.

El sindicat declarà una vaga, que durà mesos; això va fer que la meitat dels treballadors tornessin a la feina, violant la disciplina sindical. Segons el BOC, doncs, el Sindicat fou destruït pels anarquistes.²⁴⁷

En canvi, segons la CNT, la Junta Directiva,²⁴⁸ de la qual formaven part Josep Isern i Agustí Gimeno, negocià amb el governador civil.²⁴⁹

Ens hem estès en les circumstàncies d'aquest conflicte perquè va tenir una importància fonamental per a la comarca, i arribà a tenir dimensió regional.

A Vilanova i la Geltrú, d'un total de 16.400 habitants, hi havia uns 45 militants i simpatitzants organitzats en el BOC, amb un local al carrer del Progrés, número 3.

A Sant Pere de Ribes, el diumenge 16 d'agost, s'organitzà el BOC²⁵⁰ amb assistència d'un nombre important d'afiliats i amb la presència de Jaume Miravittles.

245. «Solidaridad Obrera», 23 de desembre de 1931.

246. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

247. *Ibid.*

248. La Junta Directiva era composta per Fontanet, R. Carbó, Francesc Maseras, Antoni Muñoz, Josep Isern, F. Sabaté, Agustí Gimeno i E. Navarro. («Solidaridad Obrera», 23 de desembre de 1931.)

249. «Solidaridad Obrera», 23 de desembre de 1931.

250. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

Amb aquest acte celebrat a mitjan agost quedava totalment organitzada la comarcal de Sitges, Vilanova i la Geltrú, Vallcarca i Sant Pere de Ribes.

Pel que fa a d'altres activitats, podem destacar el míting organitzat a Sitges i Vilanova i la Geltrú, el 6 de desembre, en el qual van prendre part Joaquim Aroca, Joaquim Maurín, Miranda, Maria Recasens, Llibert Estartús, Víctor Colomer i Daniel Domingo Montserrat.²⁵¹

Anotem també l'existència d'un militant, com a mínim, a Cubelles, a mitjan 1931.

d. El Bages i el Berguedà

A la comarcal de Manresa-Berga, el B O C porta a terme, fonamentalment, una tasca de propaganda. Els municipis on té més influència són: Berga, Manresa, Monistrol, Súria i Sallent.

A Berga, el mes de març del 1931, el B O C encara no està organitzat, però el mes de juny hi té 23 militants.

A Manresa, a mitjan maig, Jordi Arquer parla de la necessitat de constituir-lo, i el mes de juny els militants i simpatitzants pròxims ja són de 34 a 36. Llur força sindical és mínima, i treballen en els Sindicats de la Construcció²⁵² i de la indústria del calçat. En el Tèxtil, Isidre Casajoana era president de la secció de vetaires, que fou dissolta pels dirigents anarco-sindicalistes.²⁵³

A Monistrol, amb uns 30 militants i simpatitzants, el B O C té més força sindical. A primers de desembre, Barreteres, secretari del Sindicat Únic que el mes d'agost agrupava uns 1.600 afiliats,²⁵⁴ expulsa cinc militants del B O C.²⁵⁵ Al mateix temps, segons Pere Bonet,²⁵⁶ l'actuació

251. «La Batalla», 10 de desembre de 1931.

252. El mes de desembre, el Sindicat de la Construcció té 513 adherits («Solidaridad Obrera», 6, 7, 8 de desembre de 1931), enfront dels 5.244 que té el Fabril l'agost del mateix any («Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931).

253. Pere Bonet, *Después del Congreso de Madrid*, «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

254. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.

255. «La Batalla», 26 de novembre de 1931. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

256. Pere Bonet, *Después del Congreso de Madrid*, «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

del secretari va fer baixar el nombre d'adherits, el mes de novembre, a uns 300. A primers de març de l'any següent, té lloc una assemblea del Sindicat Autònom, al marge del Sindicat Únic.²⁵⁷

A Súria, el mes de juny, hi havia uns 21 militants, gairebé tots procedents de l'Agrupació Comunista, que ja existia abans de la formació del B O C.

D'entre els actes de propaganda organitzats en aquesta comarca destaca la sortida efectuada els dies 29 i 30 d'agost, en què Joaquim Maurín, Jordi Arquer, Víctor Colomer, Hilari Arlandis i Jaume Miravittles van visitar, el primer dia, Berga, Balsareny, Calaf, Gironella i la Pobla de Lillet, on va pronunciar diverses conferències. El dia 30, els quatre primers van anar a Monistrol, Sallent, Sant Vicenç de Castellet i Súria. Finalment, se celebrà un gran míting a Manresa.²⁵⁸ Aquests actes alternaven amb els organitzats per la CNT-F A I, sobretot a Súria, on, a primers de gener del 1932, tingué lloc un gran míting en el qual van prendre part Roser Dolcet, Buenaventura Durruti, Libertad Ródenas i Arturo Parera.²⁵⁹

Relació aproximada dels militants i simpatitzants pròxims dels municipis de les comarques de Bages i del Berguedà en els quals el B O C tenia poca o molta influència:

municipi	nombre aproximad	població de fet cens de 1930
Monistrol	30	3.323
Súria	21	3.975
Berga	23	6.423
Gironella	7	4.505
Manresa	34	32.151
Sallent	4	5.434
Rocafort i el Pont de Vilomara	5	1.095

257. «La Batalla», 13 de març de 1932.

258. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

259. «Solidaridad Obrera», 3 de gener de 1932.

e. Osona

A la Comarcal d'Osona, el BOC no té força, ni política ni organitzativa. Només podem destacar el nucli de militants i simpatitzants de Vic, que devia oscillar a l'entorn d'uns 10 a mitjan 1931, d'una població de 14.303 habitants. Llurs dirigents eren Art i Grat, i tenien algun militant en el sector metallúrgic,²⁶⁰ que tingué un cert paper en la vaga d'aquest sector, de la segona quinzena de juliol.²⁶¹ L'acte de propaganda més important se celebrà amb l'assistència de Josep Garcia Miranda, Pere Bonet, Soria i Joaquim Aroca de Barcelona, el diumenge 30 d'agost.²⁶²

f. El Baix Llobregat, l'Alt Penedès, Anoia i el Barcelonès

De la resta de la província de Barcelona destaquen Martorell i Igualada.

A Martorell, el BOC s'organitzà a mitjan agost del 1931, però el mes de juny ja hi havia uns 4 militants o simpatitzants molt pròxims. Hi acudí com a delegat del Comitè Central Eusebi Rodríguez.²⁶³ El domicili social era al Cafè Millas, del carrer de Vall,²⁶⁴ i el governador civil, Oriol Anguera de Sojo, es negà a aprovar-ne els estatuts, tot i que eren idèntics als del BOC de Barcelona.²⁶⁵

A Igualada, el mes de juny, hi havia uns 11 simpatitzant del BOC, d'una població de 13.885 habitants. Però el desembre encara no hi havia un Bloc constituït. El primer míting se celebrà la darrera setmana de l'any 1931. Hi van assistir unes 3.000 persones, i, a més de Jordi Arquer i Joaquim Maurín, hi van prendre part Costa i Caus, probablement militants de la localitat.²⁶⁶

260. L'agost de 1931, l'Associació Sindical de Vic comptava amb 1.794 adherits («Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931).

261. «La Batalla», 16, 23 de juny de 1931.

262. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

263. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

264. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

265. «L'Hora», 22 d'agost de 1931.

266. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

Relació de militants i (o) simpatitzants dels municipis no esmentats abans, el mes de juny del 1931:

<i>municipi</i>	<i>nombre aproximat</i>	<i>població de fet cens del 1930</i>
Cornellà de Llobregat	3	7.031
Esplugues de Llobregat	3	3.218
Molins de Rei	9	6.275
Martorell	4	4.972
l'Hospitalet de Llobregat	6	37.650
Sant Adrià de Besòs	32	6.515
Badalona	35	44.291
Santa Coloma de Gramenet	4	12.930
Vilafranca del Penedès	34	9.822
Subirats	2	3.115
Pacs	2	392
Olèrdola	1	1.521

La FCCB i el BOC a la província de Lleida: força organitzada i sindical

A Lleida, com hem vist abans, amb anterioritat a l'organització del BOC ja hi havia hagut la Federació Comunista Catalano-Balear i també nuclis importants del Partit Comunista Català i el grup de «La Señal» havia fet una gran tasca entre els ferroviaris. Oferia, doncs, avantatges per al BOC, tant des del punt de vista polític com des de l'organitzatiu. Lleida i Balaguer eren els dos nuclis més importants de la província, però l'organització s'estenia per totes les comarques del sud.

Lleida era la província on el BOC tenia més nuclis organitzats, tot i que el seu nombre de militants era inferior al de Barcelona capital. A Barcelona, el mes d'octubre del 1931, s'assolia la xifra de 1.000 afiliats,²⁶⁷ en canvi, el BOC provincial de Lleida no assoleix aquesta xifra fins al mes de març del 1932.²⁶⁸ El mes de juny del 1931, el BOC tenia militants i simpatitzants en quinze dels 325 municipis de la província.²⁶⁹ I a mitjan octubre

267. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

268. «La Batalla», 24 de març de 1932.

269. «La Batalla», 9 de juny de 1931.

tenia organitzats els seus militants de Lleida, Balaguer, Torrelameu, Torregrossa, Ivars d'Urgell, Almenar, Castelló de Farfanya, Bellví i Agramunt, i es preparava la constitució del Bloc a Golmes, Tàrrrega, la Fuliola, les Borges Blanques, Maials i Arbeca.²⁷⁰

El comitè del BOC de Lleida capital es responsabilitza de la tasca a la província, mentre no es realitzés la constitució provincial del Bloc. Les secretaries política i de propaganda, per celebrar l'aniversari de la Revolució russa, van organitzar per als dies 7 i 8 de novembre unes «Jornades Comunistes». Per al dissabte dia 7 s'havia preparat la inauguració del «Teatre del Proletariat», amb obres de Josep Garcia Miranda, Llopart i Joan Vallespinós, més una conferència de Joaquim Maurín.²⁷¹ Per al diumenge dia 8 hi havia prevista la celebració d'una assemblea general del BOC de la província per a la seva constitució, que acabaria amb un gran míting.²⁷² Però tots aquests actes foren suspesos pel governador, decisió que provocà una certa agitació respecte a la llei de Defensa de la República.²⁷³ Malgrat tot, els dies 14 i 15 de novembre, gràcies a un gran esforç d'organització es va poder portar a terme una sortida de propaganda per la província. Van prendre-hi part Joaquim Maurín, Pere Bonet, Josep Garcia Miranda, Jaume Miravittles, Daniel Domingo Montserrat, Víctor Colomer i diversos dirigents de Lleida i de Balaguer, que van visitar Ivars d'Urgell, la Fuliola, Tàrrrega, Llardecans, Juneda, les Borges Blanques, Agramunt, Maials, Almenar, Castellserà, la Granadella, Sarroca i Balaguer, que fou l'escenari d'un grandios míting de clausura.²⁷⁴ Durant aquesta sortida el BOC entrà en contacte amb més de 15.000 treballadors.²⁷⁵

Aquesta acció massiva de propaganda impulsà la creació del BOC a la província. En pocs mesos s'orga-

270. Segons la secretaria política del BOC de Lleida. («La Batalla», 24 d'octubre de 1931.)

271. «L'Hora», 23 d'octubre de 1931.

272. *Ibid.*

273. «L'Hora», 30 d'octubre de 1931.

274. El programa és publicat a «La Batalla», 12 de novembre de 1931. En confirmen la realització «Avant», de Balaguer, 21 de novembre de 1931, i «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

275. «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

nitzà el Bloc en els municipis visitats. Aquest gran salt organitzatiu i també polític del BOC va fer possible que els dies 19 i 20 de març de 1932 se celebrés un Ple provincial,²⁷⁶ que consolidà l'organització de la província, abordant els problemes d'estructuració i de direcció.²⁷⁷ El ple se celebrà en el nou local del BOC de Lleida, a l'avinguda Blondel, lletra F, baixos, i hi foren representats els Blocs dels pobles següents: Lleida, Castelló de Farfanya, Maials, Balaguer, Almenar, Torregrossa, Ivars d'Urgell, Bellví, Tàrrrega, Agramunt, Torrelameu, Llardecans, Golmés, les Borges Blanques, la Fuliola, Alpicat, l'Espluga Calba, Juneda, Arbeca, Granadella, Arcs, Butsènit, Andaní, Alfarràs, Bellpuig, Miralcamp, Belcaire i Rosselló. En total, delegacions de 28 pobles que representaven més de 1.000 afiliats.²⁷⁸ Per diversos motius no es trobaven representats els pobles de Camarasa, Vilanova de la Barca, Verdú, la Sentiu, Vilamitjana i Sarroca, en els quals també hi havia organització del BOC o bé militants dispersos.²⁷⁹

En el Ple o Congrés Provincial, després de manifestar la protesta per les deportacions de militants del BOC a Villa Cisneros i d'exigir la derogació de la Llei de Defensa de la República, s'abordà el problema fonamental de l'organització. S'acordà estructurar el Bloc per sectors una mica més extensos que no els havia projectat el comitè provincial interí. S'acordà també la creació de comitès de sector amb una total autonomia, quant a la iniciativa i a la irradiació política, però sota el control del comitè provincial, al qual, a través de llurs delegats, havien de facilitar informes amb una certa freqüència.²⁸⁰ Pel que fa a la qüestió sindical, es va sostenir la necessitat que les minories comunistes continuessin a l'interior de la CNT, tot indicant al mateix temps que calia afavorir i propagar l'ingrés a la Confederació. Finalment, entre altres, es va prendre l'acord que «Avant», periòdic quinzenal que es publicava a Balaguer,

276. «La Batalla», 17 de març de 1932.

277. A més de l'estructuració i organització, figuraven en l'ordre del dia els problemes sindicals i el nomenament de la direcció provincial del BOC.

278. «La Batalla», 24 de març de 1932.

279. *Ibid.*

280. *Ibid.*

passés a ésser l'òrgan provincial de propaganda del BOC; i que a cada comitè de sector hi hagués un responsable del Socors Roig, i que alhora, es formés un comitè provincial de tres membres.²⁸¹

«Avant», «òrgan de la Federació Comunista Ibèrica i portantveu del BOC de la província de Lleida», com diu el subtítol, es publicava en català, i va aparèixer, possiblement, a la primera quinzena de juny.²⁸²

Entre els dirigents de la província, cal destacar Santiago Palacín, dependent, que dirigia el Comitè Provincial; Joan Farré, ferroviari, de Lleida; Pere Ardiaca, metallúrgic, un dels dirigents del Socors Roig del BOC; Jesús Estarán, dirigent de les Joventuts Comunistes; Josep Argilés, també de les Joventuts; Josep Rodes; Francesc Pelegrí; Francesc Aguilar, ebenista; Frederic Godàs, metge; Joan Oncins; Joan Baptista Xuriguera; Tomàs Pàmies, obrer del transport, i Sebastià Garsaball, camperol.

a. La ciutat de Lleida

L'organització del BOC de Lleida capital era d'una gran importància per la seva força organitzativa, i, sobretot, per la seva força sindical.

Durant la Dictadura, la majoria dels obrers es trobaven enquadrats en els Sindicats Lliures que dirigia Morante, amb l'excepció del Sindicat de la Fusta i de part del de la Construcció.²⁸³ El mes de juliol del 1930, ja hi havia en embrió una Federació Local Obrera. Els Sindicats de la Fusta, de l'Alimentació i de la Construcció es trobaven en plena reorganització, i els del Metall i del Transport no eren lluny d'aquesta fase.²⁸⁴

També durant la Dictadura, el grup de «La Señal»

281. *Ibid.*

282. El número més antic d'«Avant» que he consultat ha estat el 4, del 22 de juliol de 1932. Això permet deduir que el primer número sortí en el període que hem indicat. Era quinzenal, es venia al preu de 20 cèntims, amb un format a gran foli de quatre pàgines, i tenia la Redacció i Administració a l'avinguda Blondel, lletra F, baixos, de Lleida.

283. «Trellall», 12 de juliol de 1930.

284. *Ibid.*

intentà organitzar els ferroviaris i creà un centre d'educació sindical: la «Unió de Ferroviaris».²⁸⁵ Proclamada la República, els anarco-sindicalistes van constituir la Federació d'Indústries Ferroviàries, i la Unió de Ferroviaris s'hi adherí i participà en les tasques de formació.²⁸⁶ Els comunistes del PCE van continuar amb el Sindicat Nacional Ferroviari, de la UGT. Però el mes de juny del 1930, en el Congrés Ferroviari, s'afirmà el caràcter completament anarco-sindicalista de la Federació Industrial Ferroviària al mateix temps que se n'expulsava Joan Farré.²⁸⁷ Aquesta pugna entre anarco-sindicalistes i comunistes, característica de l'actuació del BOC a la CNT, agafarà a Lleida una gran importància, a causa de la forta organització de l'oposició sindical dirigida pel BOC.

A darrers d'agost comença a funcionar l'Oposició Sindical Revolucionària,²⁸⁸ i el Sindicat de la Fusta publica una circular per a protestar contra l'acord, pres en el Congrés de Madrid de la CNT (1931), d'expulsar els comunistes dels càrrecs de direcció del sindicat. Per això a Francesc Aguilar, que assistí al congrés, no se li donà vot ni veu.²⁸⁹

El punt fonamental de la polèmica sindicalista-comunista és l'organització dels sindicats a la província. Així com la minoria comunista propugna l'organització per comarques i la creació d'una Federació Local a Lleida capital, els anarco-sindicalistes diuen que cal crear una Federació Provincial. La Federació d'Indústria era la forma organitzativa que havia propugnat la Internacional Sindical Roja. Quan el congrés de Madrid de la CNT acordà aquesta estructuració, la polèmica s'aguditzà extraordinàriament en els sindicats on la minoria comunista tenia una força relativament important. Això va ésser el que passà a Lleida els mesos de setembre-octubre. Els comunistes, forts en alguns sindicats de la capital, van sostenir fermament aquesta organització, fins i tot recolzant-se en els darrers estatuts de la Con-

285. Segons Joan Farré a «La Batalla», 12 de maig de 1932.

286. *Ibid.*

287. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

288. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

289. *Ibid.*

federació. Per a poder mantenir la iniciativa i la direcció dels sindicats de Lleida, Jacint Borràs, màxim dirigent de la CNT a la província, sostenia que, per necessitats d'ordre provincial, a Lleida no era possible d'organitzar els sindicats d'acord amb l'estructuració reglamentada.²⁹⁰ Deia que hi havia comarques senceres sense cap organització, d'altres que només en tenien una o dues, i que només el Rosselló en tenia quatre. D'altra banda —afegia—, els sindicats eren formats i dirigits per obrers sense experiència encara, i en molts pobles era extraordinàriament difícil de renovar les Juntes directives. I feia remarcar que hi havia encara comarques a les quals, abans que tot, calia portar «propaganda social».²⁹¹ Per totes aquestes raons, Jacint Borràs sostenia que els sindicats havien d'organitzar-se en Federació Provincial i no en organitzacions comarcals. En canvi, la forta minoria comunista sostenia, d'una banda, que calia posar a la pràctica els acords del Congrés, i de l'altra, que aquest tipus d'organització descentralitzava les tasques del comitè nacional.²⁹²

En un ple provincial²⁹³ celebrat el 6 de setembre, s'acordà constituir la Federació Provincial per 2 vots de diferència.²⁹⁴ Jacint Borràs, membre del Comitè regional i secretari del Comitè Provincial, diu que els delegats que van votar per l'organització comarcal «*Se refugiaron en los estatutos de la CNT, cosa que no deja de ser muy graciosa en unos individuos que tantas veces los han saboteado. Claro esta que la voz que defendia las comarcas era de gramófono, cuya placa era el partido comunista. No vamos a discutir ni a señalar las causas que el partido comunista pudiera tener para ordenar a la gente que votaran contra la Provincial*».²⁹⁵

Paral·lelament, l'Oposició Sindical Revolucionària decidia l'ingrés a la CNT dels Sindicats de Barbers i Mer-

cantil,²⁹⁶ alhora que es desenvolupava a l'interior del d'Arts Gràfiques.²⁹⁷ Aprovats els estatuts de la Federació Local dirigida per la minoria comunista²⁹⁸ i paral·lelament a la constitució definitiva de la Federació Provincial, amb un comitè format principalment per anarco-sindicalistes,²⁹⁹ Jacint Borràs es va veure obligat a cedir en part respecte a l'organització, a causa de l'escassa majoria amb què comptava, puix que estava en contradicció amb els estatuts del Congrés de Madrid! A mitjan octubre acceptava l'organització comarcal, però amb unes característiques que implicaven la seva pròpia dissolució a mesura que l'organització es desenvoluparia. Jacint Borràs sostenia que les comarcals podien aprofitar les aportacions dels petits nuclis de sindicalistes que hi hagués als pobles; però «*los sindicatos comarcas deben de tener previsto en sus estatutos su paulatina pero automática disolución*»³⁰⁰ «*Cuando en un pueblo haya un número suficiente de adheridos para formar un sindicato previamente determinado deben desprenderse automáticamente del comarcal, con la obligación por parte de éste de sufragar todos los gastos que origine el poner en marcha el Sindicato Unico en el pueblo*», aclaria Borràs.³⁰¹ Però tot això no aconseguí de diluir la contradicció entre la Federació Provincial i la Local, veritable nus de la polèmica. El dia 20 de desembre tingué lloc una controvèrsia entre Jacint Borràs i Francesc Aguilar, provocada pel primer quan s'acabà el Ple del desembre.³⁰²

El comitè Provincial, recolzant-se en l'acord del Congrés de Madrid d'excloure de les Juntes directives els comunistes, expulsà el Sindicat de la Fusta a partir del primer de gener del 1932.³⁰³ Francesc Aguilar havia estat elegit president d'aquell sindicat per l'assemblea. Segons els acords de Madrid, Francesc Aguilar, pel fet d'ésser del BOC, no podia exercir aquest càrrec, però

290. «Solidaridad Obrera», 4 d'octubre de 1931.

291. *Ibid.*

292. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

293. «La Batalla» diu que va ésser en un ple que se celebrà l'11 d'octubre, i que la Federació Provincial guanyà per un vot («La Batalla», 15 d'octubre de 1931). Segurament que es tracta d'un ple posterior al de l'acord.

294. «Solidaridad Obrera», 4 d'octubre de 1931.

295. *Ibid.*

296. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

297. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

298. *Ibid.*

299. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

300. «Solidaridad Obrera», 15 d'octubre de 1931.

301. *Ibid.*

302. «Solidaridad Obrera», 20 de desembre de 1931.

303. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

les successives assemblees del sindicat es ratificaven en el nomenament. En una primera reunió de les juntes directives dels sindicats de la Federació Local, s'acordà demanar al Comitè Regional que deixés sense efecte l'expulsió del Sindicat de la Fusta.³⁰⁴ Al cap d'unes quantes setmanes, i davant la negativa de la Federació Local a expulsar el Sindicat de la Fusta, el Comitè Provincial exigí l'expulsió d'un altre sindicat, el de l'Alimentació.³⁰⁵ La Federació Local no trigà a contestar, i, a finals de febrer, en una reunió de Juntes directives convocada pel Comitè Local, és nomenat secretari de la Local Miquel Tufet, del Sindicat de la Fusta.³⁰⁶ Després de diversos atacs contra el Comitè Regional i el Nacional, el Sindicat de la Fusta proposa la destitució de tots dos. El Sindicat de la Construcció els defensa. L'afer és sotmès a votació, i guanya per nou vots contra tres, la proposició de la Fusta rebutjant Jacint Borràs com a delegat del Regional i nomenant Joan Oncins.³⁰⁷

La cursa d'expulsions continua, després d'una assemblea dels sindicats de la Local en la qual acusen als anarquistes d'enfonsar els sindicats de la Pell i de la Construcció, i a la qual assisteix Emili Mira;³⁰⁸ a mitjan abril ja és expulsada la Federació Local, i, segons Miquel Tufet,³⁰⁹ queden al marge de la CNT els sindicats següents: Indústries Químiques, Metallúrgia, Mercantil, Barbers, Alimentació, Fusta i Arts Gràfiques.³¹⁰

Miquel Tufet afirma també³¹¹ que Llum i Força, pel fet d'ésser Regional, no s'havia solidaritzat, però havia acordat desautoritzar Jacint Borràs, negar-se a tenir relació amb el Provincial i protestar pels acords del Congrés de Madrid. I que el sindicat ferroviari de la CNT possiblement adoptaria la mateixa actitud.

304. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

305. *A los trabajadores de la CNT*. Manifest de les Federacions Locals de Lleida, Girona i Tarragona. («La Batalla», 21 d'abril de 1932.)

306. «La Batalla», 3 de març de 1932.

307. *Ibid.*

308. «La Batalla», 13 de març de 1932.

309. «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

310. Cal destacar que Arts Gràfiques es quedà en el Ple regional de Sabadell, segons «Solidaridad Obrera» de 26 i 27 d'abril de 1932.

311. «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

A propòsit d'aquests sindicats, cal destacar que, el mes de desembre, el MetaHúrgic agrupa 200 adherits, i entre els seus dirigents hi ha J. Argilès; el Mercantil, 180, i a la direcció hi ha Joan Oncins i Joan Baptista Xuriguera; el de l'Alimentació, 84, amb Josep Sans entre els directius; i el Ferroviari, 400, amb Francesc Pelegrí, tots ells militants molt coneguts del B O C.³¹²

Dies abans del Ple Regional de Sabadell, la Federació Local de Lleida subscriu, juntament amb les Federacions de Girona i Tarragona, un manifest dirigit «*A los trabajadores de la Confederación Nacional del Trabajo*»³¹³ en el qual, a més d'exposar el procés de la Federació, s'insisteix en la necessitat que a l'interior de la CNT «*deben cobijarse todas las tendencias proletarias*»,³¹⁴ tot reafirmant que la CNT pot ésser l'autèntica organització sindical revolucionària.

b. Balaguer

«Balaguer, la Roja» era, juntament amb Lleida, el nucli més fort de la província. Segons el dirigent Tomàs Pàmies, el Bloc era format per pagesos pobres i jornalers.³¹⁵

El dia primer de maig del 1931, el comitè local del B O C organitzà una manifestació presidida per una bandera roja, i un gran míting al Teatre Mundial en el qual van prendre part Angel Estivill, Vila i Víctor Colomer, de Barcelona, i els dirigents del B O C local, Novell, Josep Torremorell i Tomàs Pàmies.³¹⁶

A partir del setembre del mateix any, el B O C dirigí un periòdic quinzenal, titulat «Avant» i subtitulat «quinzenari d'avançada», que no es convertí explícitament en òrgan del Bloc de la localitat fins al número 7, corresponent al 5 de desembre.³¹⁷

312. «Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931.

313. «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

314. *A los trabajadores de la CNT* («La Batalla», 21 d'abril de 1932).

315. Tomàs i Teresa PÀMIES, *Testament a Praga*, p. 113.

316. «L'Hora», 7 de maig de 1931.

317. Es venia al preu de 15 cèntims, i tenia la Redacció i Administració al carrer de Roquereta número 7 («Avant», 5 de desembre de 1931).

El 15 de novembre, el Teatre Mundial de Balaguer fou escenari del gran míting que tancà la sortida de propaganda per la província.³¹⁸ Hi van intervenir Santiago Palacín, que obrí i clausurà l'acte, Antoni R. Duran, Pere Bonet, Josep Garcia Miranda, Daniel Domingo Montserrat, Jaume Miravittles, Víctor Colomer, i Joaquim Maurín, el darrer dels quals abordà els aspectes político-estratègics del moment. Després de fer un paralelisme entre la primera i la segona República, atacà el govern i afirmà que la petita burgesia era el pont que separava la reacció del poder. Féu una anàlisi històrica del Partit Comunista d'Espanya, i després d'atacar-lo i d'atacar l'oposició trotskista pel fet d'ésser organitzacions subordinades a unes exigències que no totes eren estrictament lligades a les necessitats de la classe obrera espanyola, acabà declarant que la base del poder havien d'ésser els sindicats.³¹⁹ Van assistir al míting més de 2.000 treballadors de tota la comarca.³²⁰

El BOC tenia una certa força sindical. Va intervenir en el conflicte que el Sindicat de Treballadors de Balaguer, adherit a la CNT i amb 150 adherits el mes de desembre,³²¹ plantejà a la «Constructora Bilbaina», la del Canal d'Urgell. S'arribà a l'atur en el canal en els sectors de Mollerussa i Torregrossa. L'actuació de Teòfilo Labrador, segons Bonet,³²² va fer perdre el conflicte. Al mateix temps, Santiago Palacín era un dels dirigents del Sindicat, juntament amb els llibertaris Cortés, Guíjarro i Palau.³²³

Els dirigents més destacats en aquell període eren Tomàs Pàmies, Pla, obrer del Transport, Josep Torremorell, obrer, Domènec Viola, escriptor, i Novell, a més a més de Santiago Palacín, i Pere Ardiaca, dirigents provincials.³²⁴

318. «Avant» de Balaguer, 21 de novembre de 1931.

319. *Ibid.*

320. «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

321. «Solidaridad Obrera», 8, 9, 10 de desembre de 1931.

322. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

323. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

324. Tomàs Pàmies ens ha deixat escrita la seva opinió respecte a aquests dos dirigents, *Testament a Praga*, p. 119.

c. La resta de la província de Lleida

Lleida i Balaguer eren els veritables baluards del BOC a la província: però el Bloc posseïa també organitzacions fortes a Tàrrega, la Fuliola i Ivars d'Urgell. En aquests tres municipis es constituí fonamentalment sobre la base dels antics militants de la Federació Comunista Catalano-Balear.

A Tàrrega es formà una Agrupació Comunista adherida a la FCCB a finals de novembre del 1924.³²⁵ Des d'aquella data, el comunisme havia crescut, al mateix temps que les organitzacions de dreta, i això feia que en aquell municipi la lluita de classes fos molt viva.

Després d'un informe de la secretaria política del BOC de Lleida, de darrers d'octubre del 1931,³²⁶ dins la primera quinzena de novembre s'organitza el Bloc. A les dues reunions celebrades prèviament acudiren uns 40 simpatitzants.³²⁷ L'organització del Bloc va acompanyada de dos mítings importants, el primer, a càrrec, exclusivament, de membres del Comitè Central i de Barcelona: Josep Garcia Miranda, Pere Bonet i Jaume Miravittles;³²⁸ en el segon, possiblement ja constituït el BOC, van intervenir, a més dels esmentats, dirigents de la província, com Santiago Palacín i Joan Oncins.³²⁹

A part les tasques d'organització necessàries, cal destacar un míting important, celebrat el 9 de juliol, en el qual van intervenir els principals dirigents del BOC de la província de Lleida. Van prendre-hi la paraula Tomàs Pàmies, Santiago Palacín, i Pere Ardiaca, al costat de Víctor Colomer i Joaquim Maurín.³³⁰

D'entre els dirigents procedents de Tàrrega, destaquem Francesc Mateu, el més vell dels militants del BOC.

A la Fuliola, també a finals de novembre del 1924, s'havia constituït una Agrupació de la FCCB.³³¹ El

325. «La Batalla», 4 de desembre de 1924.

326. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

327. «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

328. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

329. «Avant», de Balaguer, 21 de novembre de 1931.

330. «Avant», 22 de juliol de 1932.

331. «La Batalla», 4 de desembre de 1924.

BOC s'hi formà a mitjan novembre del 1931, aproximadament, coincidint amb un increment de la propaganda realitzada per Santiago Palacín, i amb la presència de Joaquim Maurín a la localitat el dia 14.³³²

El BOC, ja constituït, exerceix la seva influència en la pagesia. Ataca el Centre Radical de la Fuliola i Comarca³³³ i defensa el sindicat de camperols de la Fuliola, Boldú i el Tarròs, que ja existeix a primers de març del 1932.³³⁴

Un dels seus dirigents és Ramon Pons.³³⁵

A Ivars d'Urgell, el procés d'organització és semblant al de la Fuliola. Així, el novembre del 1924 s'hi crea una organització de la FCCB.³³⁶

A la tercera setmana d'octubre del 1931, el BOC ja s'hi troba constituït.³³⁷ En determina la constitució la presència a la localitat de Santiago Palacín i Joaquim Maurín.³³⁸ La seva tasca fonamental se centra a fer palesa la necessitat d'un sindicat camperol.³³⁹

En una fase inferior d'organització, el BOC s'estén pels municipis d'Agramunt, Almenar, Maials, Artesa de Segre, Torrelameu i Bellvís.

A Agramunt, a la primera quinzena d'octubre, ja funcionava una mínima organització del BOC,³⁴⁰ que durant el mes de novembre portà a terme una intensa tasca d'agitació, de la qual podem destacar els mitings de Pere Bonet, Santiago Palacín i Joan Oncins.³⁴¹

El BOC d'Almenar, constituït també la segona quinzena d'octubre,³⁴² és consolidat per Joaquim Maurín i Jaume Miravittles a mitjan novembre.³⁴³ Paral·lelament

332. «Avant» de Balaguer, 21 de novembre de 1931. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

333. «Avant», 5 d'agost de 1932.

334. «Avant», 5 d'agost de 1932. «La Batalla», 17 de març de 1932.

335. És el qui fa més sovint les ressenyes de Fuliola per a «La Batalla».

336. «La Batalla», 4 de desembre de 1924.

337. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

338. «La Batalla», 12 de novembre de 1931. «Avant» de Balaguer, 21 de novembre de 1931.

339. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

340. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

341. «Avant» de Balaguer, 21 de novembre de 1931.

342. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

343. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

al BOC hi ha organitzades unes Joventuts Comunistes, el secretari de les quals és Francesc Sancho.³⁴⁴

El mes de setembre del 1932, intervenen directament en el conflicte d'aigües que es produeix al canal d'Aragó i Catalunya.³⁴⁵

A Maials, després dels actes de propaganda de Francesc Mateu, a darrers de setembre,³⁴⁶ i de Daniel Domingo Montserrat, Víctor Colomer i dos dirigents de Lleida a mitjan novembre,³⁴⁷ el 5 de desembre s'inaugura l'activitat del Bloc, una setmana després de la seva constitució,³⁴⁸ amb discursos de Joan i Julià Vilajetrú.

A Artesa de Segre, el març del 1931, hi ha simpatitzants i algun militant del BCC que participen en la lluita dels obrers tèxtils contra les Filatures Boixeda,³⁴⁹ al costat del grup que gira a l'entorn del periòdic quinzenal català d'Artesa, «Foc Nou».³⁵⁰ Però no he trobat notícies de l'existència organitzada del BOC a Artesa fins a primers de juliol del 1932, quan Santiago Palacín, Pere Ardiaca i Joaquim Maurín participen en un míting.³⁵¹ Dos mesos més tard, el Bloc dirigeix una acció contra la companyia d'autocars Alsina Graells i el seu dirigent Freixas.³⁵²

A Torrelameu, el BOC es constitueix a primers de setembre del 1931,³⁵³ mesos abans s'hi havien celebrat diversos actes de propaganda a càrrec de Vilalta, Josep Algerri, Francesc Aguilar, Joan Farré...³⁵⁴

344. «Avant», 3 de setembre de 1932.

345. *Ibid.*

346. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

347. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

348. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.

349. A les Filatures Boixeda, a mitjan març del 1931, els 300 obrers de la fàbrica es trobaven en atur.

350. El primer número de «Foc Nou» (subtitulat «quinzenal d'esquerra») sortí el 8 de novembre de 1930. Apareixia a Artesa i era imprès a Balaguer. A l'editorial del seu primer número deia que «hem volgut fer un programa, perquè creiem que lluitar sense programa és lluitar en el buit, i anirem contra tot i contra tots els qui s'oposin a la realització d'aquest programa, per tal d'aconseguir allò que ens proposem: criar homes útils per a una collectivitat que, sense castes, dirigeixi els seus destins per si mateixa» («Foc Nou», 8 de novembre de 1930).

351. «Avant», 22 de juliol de 1932.

352. «Avant», 3 de setembre de 1932.

353. «Avant», 19 d'agost de 1932.

354. «La Batalla», 21 de maig de 1931.

El Bloc de Bellvís ja funciona a mitjan octubre del 1931.³⁵⁵

En una tercera fase d'organització, més feble que les altres dues, es troba el BOC dels municipis de Juneda, les Borges Blanques, Llardecans, Arbeca, Bellpuig, Sarroca i la Granadella.

A la Granadella, concretament, el mes de novembre, Víctor Colomer, Daniel Domingo Montserrat i diversos dirigents de Lleida organitzen uns quants actes de propaganda.³⁵⁶ S'hi distribueix abundantment la premsa del BOC i a mitjan juliol del 1932 s'hi troba format un grup de Joventuts Comunistes.³⁵⁷ Cap a mitjan 1932, llur força radica en els camperols, i participen activament en un conflicte d'arrendataris.³⁵⁸

En tots els altres municipis, el Bloc ja estava constituït a mitjan març del 1932.³⁵⁹ A les Borges Blanques i a Arbeca possiblement es constituï els mesos de novembre-desembre del 1931,³⁶⁰ i a Llardecans a primers de març de 1932.³⁶¹

En el primer i el tercer d'aquests municipis, i a Juneda, els simpatitzants i militants no organitzats encara prepararen diversos mítings de Joaquim Maurín, Santiago Palacín, Víctor Colomer, etc.³⁶²

Finalment, a Torregrossa i a Castelló de Farfanya, el BOC ja està organitzat a mitjan octubre del 1931.³⁶³ I a Maella, de la província de Saragossa, Vilanova de la Barca, la Sentiu, Camarasa, Belcaire d'Urgell i Golmés, el BOC funcionava, ja organitzat, el mes de març del 1932;³⁶⁴ cal dir que durant els mesos de novembre-desembre del 1931,³⁶⁵ Santiago Palacín havia fet una campanya de propaganda per tots aquests municipis.

355. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

356. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

357. «Avant», 22 de juliol de 1932.

358. Els camperols havien de pagar el 4% de les collites de gra, olives, ametlles i vi, amb impostos d'utilitats, cèdules i metge, sense descomptar la llavor i l'adob de la sembradura («Avant», 19 d'agost de 1932).

359. «La Batalla», 24 de març de 1932.

360. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

361. «La Batalla», 25 de febrer de 1932.

362. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

363. «La Batalla», 24 d'octubre de 1931.

364. «La Batalla», 3 de març de 1932.

365. «Avant», de Balaguer, 21 de novembre de 1931.

Després d'haver analitzat els municipis on el BOC fou constituït durant el 1931 i els primers mesos de 1932, cal destacar ara els pobles on, tot i que no hi havia organització, es van fer mítings i altres actes de propaganda. Aquests municipis són: Castellserà, Almatret, Guimerà, Ponts, el Vilosell, Serós, Tremp, Alcoletge, Tèrmens, Torres de Segre, l'Espluga Calba, Sant Martí de Maldà i Vinaixa. En els sis primers destaquen els mítings realitzats per Pere Bonet, Josep García Miranda i Joaquim Maurín, i pels dirigents de la província de Lleida, Argilès, Francesc Pelegrí, Francesc Aguilar, Santiago Palacín (de Balaguer), Joan Oncins (de Lleida), Pere Ardiaca, etc.³⁶⁶

La FCCB i el BOC a les províncies de Tarragona i de Girona

a. Tarragona

A la província de Tarragona es crearen petits nuclis comunistes als municipis de Falset, Flix, Gratallops, la Canonja i Reus, que resistiren el període de la Dictadura. A Reus es formà una agrupació comunista adherida a la FCCB en la qual destacaren els germans Josep i David Banqué, Albert Palau, Alfons i Magí Talarn i Francesc Oliva.³⁶⁷ Aquest darrer fou, més tard, membre del Comitè Central de la FCCB, ja escindida del PCE. L'agrupació de Reus actuava en el si de la Federació Local de Sindicats, adherida a la CNT, i en polèmica constant amb els anarco-sindicalistes Josep Fàbregas, Josep Carbonell i Joan Roig.³⁶⁸ Aquesta situació comportà que l'organització del BOC a Reus fos de les primeres de constituir-se i la més forta.

Fins a mitjan juliol del 1931 només hi ha organitzats dos Blocs: el de Tarragona ciutat i el de Reus.

Aquest darrer, el més ben organitzat, fou el que dirigí la propaganda per tota la província durant les eleccions de juny.

366. «La Batalla», diversos números del 1931 i del 1932.

367. Josep BANQUÉ, *Memòries* (extractes), «Nous Horitzons», 3er. 4rt. trimestre del 1971, p. 48.

368. *Ibid.*, p. 47.

Del 14 al 27 d'aquest mes es van organitzar mítings i conferències en diversos municipis, però com que la força organitzada era escassa, van quedar diverses comarques sense cobrir.³⁶⁹

L'existència de dos Blocs organitzats i l'activitat del mes de juny van permetre de passar a organitzar el Bloc amb caràcter provincial.

Convocat pels comitès de Reus i de Tarragona, el 19 de juliol, se celebrà a Reus un Ple de delegats de la província de Tarragona, per a la constitució del Bloc provincial.³⁷⁰ Aquest Ple fou preparat per un Comitè Provincial interí, que organitzà l'assemblea.³⁷¹ Van assistir al Ple delegacions d'Alcover, Bràfim, la Canonja, Constantí, Cabra, Ginestar, Gratallops, Montbrió, Mora, Miravet, Montblanc, Poboleda, Riudecanyes, Reus, Sarral, Sant Carles de la Ràpita, Tarragona, Tortosa, Tivissa, Ulldecona i el Vendrell.

Per manca de mitjans no hi van poder assistir els delegats dels militants i simpatitzants d'Amposta, l'Ametlla, Alió, les Borges del Camp, Bellveí, Bellmunt, la Sènia, Cornudella, els Guiamets, Gandesa, Marçà, Pla de Cabra, Pobla de Montornés, Porrera, Riudecols, la Selva del Camp, Solivella, Vinebre i Valls. Tots aquests s'hi van adherir per escrit.

En total, en el Ple van ésser representats 21 pobles, amb un total de 250 afiliats, i amb una venda setmanal de 500 exemplars de «La Batalla» i 300 de «L'Hora».³⁷²

L'assemblea se celebrà al Monumental Cinema, i pel Comitè Regional (Central) van assistir-hi Jordi Arquer i Eusebi Rodríguez.

D'entre els acords presos cal destacar el de «donar per constituït oficialment el Bloc Obrer i Camperol amb caràcter provincial. Que el Comitè de Relacions resideixi a Tarragona. Que el Comitè Provincial ampliat sigui format per tres membres de Tarragona, tres de Reus, dos de Tortosa, i un de cada un dels partits judicials, és a dir, Falset, Gandesa, Montblanc, Valls i el Vendrell».³⁷³ També val la pena d'esmentar els acords següents: pro-

369. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

370. «L'Hora», 1 d'agost de 1931.

371. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

372. «L'Hora», 1 d'agost de 1931.

373. *Ibid.*

curar que els treballadors militin sindicalment a la CNT i políticament al Bloc; celebrar un Ple a cada cap de partit per tal d'assegurar l'organització i els problemes de finançació, etc.

El Comitè Provincial organitzà conjuntament amb el Comitè Central del BOC una sortida de propaganda per tota la província.

Aquesta tasca és secundada per l'activitat dels Blocs de Tarragona i Reus. Aquest darrer, amb un centenar d'adherits el mes de juliol³⁷⁴ i amb el local social al raval de Nicolau Salmeron número 3 a partir del setembre,³⁷⁵ és el més ben organitzat. El mes de novembre organitzà una subscripció de 1.000 pessetes per tota la comarca, per a ajudar a la finançació del Bloc.³⁷⁶ La seva màxima activitat és propagandística; a finals de desembre organitza un míting, al qual assisteixen unes tres mil persones;³⁷⁷ la primera quinzena de gener, Francesc Oliva, dirigent local i membre del Comitè Central, juntament amb Josep Garcia Miranda i Víctor Colomer, porta a terme diversos actes de propaganda.³⁷⁸

I arran de l'aixecament de Figols i la posterior vaga general, el Comitè publica un manifest en el qual, a més a més, protesta per la clausura del seu local, practicada per la guàrdia civil.³⁷⁹ Ja el mes de març, el dia 8, es produeix en un acte públic un altercat entre Manuel Adame i Hilari Arlandis, del Partit Comunista d'Espanya, d'una banda, i Francesc Oliva, Josep Coll, Jaume Miravittles i Jordi Arquer, del BOC, de l'altra. Segons aquests darrers, els primers foren expulsats.³⁸⁰

A Tarragona, l'organització del Bloc és numèricament més feble que la de Reus, durant els primers mesos, però té una activitat sindical més intensa. Això fa que el Comitè Local organitzi, a finals d'agost i primers

374. *Ibid.*

375. «La Batalla», 17 de setembre de 1931. Abans, el BOC havia estat domiciliat al carrer de Sant Josep i Sant Carles, número 7, baixos.

376. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

377. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

378. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

379. El dia 23 de gener, dotze parelles de la guàrdia civil van clausurar el local. («La Batalla», 11 de febrer de 1932.)

380. «La Batalla», 17 de març de 1932.

de setembre, una intensa campanya de proselitisme.³⁸¹ En l'aspecte exclusivament de propaganda, els actes previstos per a la primera quinzena de novembre foren suspesos per Ramon Noguer i Comet, governador civil de la província,³⁸² però finalment, el 20 de desembre, fou possible celebrar un gran míting al qual van assistir més de dues mil persones.³⁸³ El local del BOC a Tarragona era al carrer de Fortuny, número 3, primer,³⁸⁴ i des d'allà es van organitzar els mítings de gener, en els quals van intervenir Pere Bonet, Josep Coll, Joaquim Aroca, Víctor Colomer i diversos dirigents locals.³⁸⁵

En l'aspecte sindical, el BOC tenia una certa força —el mes d'abril i ja abans— en el Sindicat del Ram de l'Agulla, en el Sindicat Únic d'Oficis Diversos, en la Societat d'Oficials i Paletes, en el Sindicat Metallúrgic, en el Ram de la Fusta i en la Subsecció Ferroviària. El mes d'agost del 1931, el Ram de la Fusta i la Subsecció Ferroviària —amb 153 i 140 adherits, respectivament—³⁸⁶ comptaven entre llurs dirigents Eduard Ponseda i Joan Fortuny, ambdós dirigents locals del BOC.³⁸⁷ Tots els sindicats esmentats foren expulsats de la Confederació, juntament amb el Comitè i la Federació Local en el Ple Regional de Sabadell, inaugurat el 24 d'abril de 1932.³⁸⁸

Ja hem vist abans que, a través de «La Señal», el Partit Comunista Català, i especialment Joan Farré, havia fet una tasca bastant intensa dins la indústria ferroviària. Ja en el Ple regional de subseccions, celebrat abans del de Sabadell, la subsecció de Tarragona no hi havia estat invitada.³⁸⁹ Davant d'aquesta situació, i per tal de mantenir-se organitzats, a finals de maig es constitueix a Tarragona el Comitè Regional de Relacions de la minoria d'Oposició Sindical Revolucionària.³⁹⁰ Eduard

381. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

382. «La Batalla», 5 de novembre de 1931.

383. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

384. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

385. «La Batalla», 7 de gener de 1932. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

386. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.

387. Tots dos eren, a més, col·laboradors de «La Batalla».

388. «Solidaridad Obrera», 27 d'abril de 1932. «La Batalla», 2 de juny de 1932.

389. «La Batalla», 2 de juny de 1932.

390. *Ibid.*

Ponseda dirigeix l'activitat sindical del BOC, i és el delegat de diversos sindicats als Plens regionals.

La comarcal de Tortosa s'organitza cap a les darreries d'agost, possiblement el dia 30.³⁹¹ Les tasques prèvies d'organització van córrer a càrrec d'un comitè organitzador³⁹² que convocà tots els simpatitzants del BOC a una assemblea per al dia 30, al local del BOC del carrer de Teodor González, per a tractar de tasques d'organització i fer un recompte de simpatitzants de tota la comarca.³⁹³

Finalment, val la pena de destacar, a la província de Tarragona, la sèrie d'actes de propaganda que es van portar a terme dins la segona quinzena de desembre al Vendrell, amb assistència de més de 1.000 persones, a Cambrils amb prop de 1.000 i a Bràfim amb més de 600.³⁹⁴ La CNT organitzà també, a finals del 1931 i primers del 1932, una sèrie de mítings per la província, d'entre els quals destaca el del dissabte 9 de gener a Valls, en el qual van prendre part Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti, Robusté i Joan Garcia Oliver.³⁹⁵

Finalment, cal esmentar la influència —tanmateix ben reduïda— del BOC a l'interior de la Cambra Arrosiera d'Amposta.³⁹⁶

A part Reus, Tarragona, el Vendrell, Valls, Amposta i Tortosa, que eren els centres més importants del BOC a la província de Tarragona, hi havia també una organització mínima a Pla de Cabra, Vila-seca, Riudecols, Sarral, Tivissa, La Sènia, Ginestar, Montbrió, Cornudella, la Canonja, Poboleda, Falset, Gandesa, Alcover, Montblanc, Marçà, els Guiamets i Bellvei.

A la majoria d'aquests municipis, però, la presència del BOC es reduïa a l'existència d'algun militant o simpatitzant, sense organització constituïda.

391. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

392. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

393. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

394. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

395. «Solidaridad Obrera», 10 de gener de 1932.

396. «La Batalla», 19 de març de 1931.

b. Girona

L'aspecte fonamental del BOC a Girona —on tenia el local social al carrer de Mercaders número 23— és, indiscutiblement, el sindical, durant tot l'any 1931. A partir de mitjan 1932 agafarà importància, també, la lluita agrària, a través de la seva influència a l'Acció Social Agrària.

El nus de la qüestió, com a Lleida, és, ultra la controvèrsia de plantejaments anarquistes i comunistes a l'interior de la CNT, el problema d'organització que això comporta.

Poc temps després de la Dictadura, uns quants actes de propaganda van bastar per a una mobilització general dels treballadors, i, en poc temps, el Sindicat Únic (CNT) arribà a tenir 3.500 adherits.³⁹⁷ Aquesta activitat creixent del Sindicat culminà el mes de juny amb «la huelga general más admirable de todos los tiempos en Gerona».³⁹⁸ El diumenge 14 de juny, el governador prohibí a Alfonso Miguel i a Buenaventura Durruti³⁹⁹ que participessin en un míting, i el dilluns dia 15 eren detinguts.⁴⁰⁰ Això provocà una vaga general, el dijous dia 18, en la qual el BOC participà activament.

Un mes abans, el 9 de maig, el BOC havia celebrat un gran míting al Teatre Principal, en el qual havien intervingut Daniel Domingo Montserrat, Josep Coll, Jaume Miravittles i Hilari Arlandis.⁴⁰¹ Tanmateix, el governador, Claudi Ametlla, havia posat diversos obstacles i no hi havien pogut prendre la paraula Josep Garcia Miranda ni Narcís Molins i Fàbregas.

El mes d'agost, el BOC ja té una gran influència en els sindicats, que agrupen 3.400 adherits, segons la CNT,⁴⁰² a través d'un dels dirigents del sindicat, que, allora, ho és del BOC: Miquel Gayolà, metallúrgic. Ga-

397. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

398. *Ibid.*

399. Buenaventura Durruti era llavors vice-president del Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona.

400. «Solidaridad Obrera», 18 de juny de 1931.

401. «La Batalla», 14 de maig de 1931.

402. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931. Cent menys dels que indica el BOC. «La Batalla», 31 de setembre de 1931.

ylolà assisteix al Ple regional d'agost de la CNT.⁴⁰³ A finals de setembre, els dies 26 i 27, té lloc una sortida de propaganda per tota la província. S'inicia amb un míting a Girona, el dissabte dia 26, a càrrec de Daniel Domingo Montserrat, Hilari Arlandis, Jordi Arquer, Josep Garcia Miranda, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín, i presidit per Cassà, dirigent local.⁴⁰⁴ Després els oradors visiten els municipis de Sant Feliu de Guíxols, Anglès, Llagostera i L'Escala.⁴⁰⁵

Entre agost i desembre, la polèmica entre anarcosindicalistes i comunistes s'aguditzava. El BOC acusa als primers de prescindir de l'opinió dels afiliats i de prendre decisions —recolzant-se en un fort sectarisme— a partir només de la Junta Central,⁴⁰⁶ fins i tot a l'hora d'eleger els delegats al Ple regional.⁴⁰⁷ Resultat de tot això —afirma el Bloc— és la fundació de la Federació Local de Sindicats afecta a la CNT.⁴⁰⁸ Aplicant els acords del Congrés de Madrid, diversos sectors del Sindicat Únic, en constituir les noves juntes, es van plantejar la necessitat d'estructurar-se en Federació Local.⁴⁰⁹ El conflicte de paletes ajornà la polèmica; però al capdavall, en plantejar-se la problemàtica en la base del sindicat, obtingué la majoria la Federació Local, com ho confirmen les xifres que donen tant el BOC com la CNT. El BOC diu que dels 3.500 adherits, 2.500 van votar a favor de la Local.⁴¹⁰ Segons la Confederació, el nombre d'adherits representats per la delegació del Sindicat en el Ple d'agost era de 3.400, i el nombre d'adherits al Sindicat Únic de Treballadors, el desembre, és de 1.500.⁴¹¹

Malgrat la majoria de la Local, la controvèrsia continuà. A la primera reunió de Juntes es decidí que l'or-

403. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.

404. «La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

405. *Ibid.*

406. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

407. Suposem que es deu tractar del Ple regional d'octubre, perquè en el d'agost encara estaven units, i en el de desembre ja apareixen diferenciats la Federació Local i el Sindicat Únic.

408. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

409. *Ibid.*

410. *Ibid.*

411. «Solidaridad Obrera», 6, 7, 8 de desembre de 1931. Noteu la diferència d'afiliats entre el Ple d'agost i el de desembre, en el qual ja estan separats,

ganització de la Federació Local era inviable, que els seus partidaris eren comunistes, que en comptes d'una Federació Local per rams, els comunistes volien fer caixes de resistència, que no hi havia homes amb prou capacitat per a dirigir-la, i, finalment, que, segons els estatuts, mentre al Sindicat Únic hi hagués afiliats, aquest no es podia dissoldre.⁴¹² Després es consultà el Comitè Regional, i Arturo Parera i Teòfilo Labrador, enviats per aquest, van dir no a la Federació Local.⁴¹³ Però els comunistes van continuar amb la Local, que, a finals de novembre o primers de desembre, es va veure augmentada per l'ingrés dels sindicats autònoms de Barbers i Arts Gràfiques.⁴¹⁴ Mentrestant, els anarco-sindicalistes organitzaven actes de propaganda en els quals intervenien Angel Pestaña, Isgleas i Emili Mira.⁴¹⁵ Finalment, la Federació Local de Girona subscriu el manifest *A los trabajadores de la CNT*, el mes d'abril del 1932. i en el ple regional de Sabadell és expulsada de la Confederació,⁴¹⁶ quan, durant la tercera setmana de febrer, havia organitzat una vaga general de protesta per la deportació de nombrosos treballadors a Bata⁴¹⁷; i mentre el BOC, a finals d'any, havia aconseguit de reunir unes 3.000 persones en un míting celebrat a la capital.⁴¹⁸ El maig del 1932, el BOC provincial adquireix ja una organització prou estable per a poder publicar un òrgan de premsa, el quinzenal «L'Espurna».⁴¹⁹

De la província de Girona cal destacar Olot, Anglès, Sant Feliu de Guíxols, Llançà i Palafrugell.

A Olot, a primers d'agost, ja hi ha un embrió del BOC.⁴²⁰ Pels vols d'aquesta data, Jaume Miravittles hi portà a terme una intensa tasca propagandística,⁴²¹ relacionada molt directament amb la constitució del Bloc: així, veiem que, a la tercera setmana d'agost, el Bloc ja

412. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.
 413. *Ibid.* «La Batalla» 21 d'abril de 1932.
 414. «La Batalla» 31 de desembre de 1931.
 415. *Ibid.*
 416. «La Batalla», 1 de maig de 1932.
 417. «La Batalla», 25 de febrer de 1932.
 418. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.
 419. El primer número que hem pogut consultar ha estat el número 8, que correspon al 15 d'agost de 1932.
 420. «L'Hora», 8 d'agost de 1931.
 421. *Ibid.*

llança una campanya de proselitisme, i té local propi, al carrer de Sant Bernat, número 9.⁴²² El BOC tenia una certa influència a les Arts Gràfiques.⁴²³ A mitjan novembre ja estava organitzada l'Oposició Sindical Revolucionària⁴²⁴ a l'interior del Sindicat Únic, que agrupava, el mes d'agost, 2.135 adherits;⁴²⁵ i a conseqüència dels fets de Figols, i després d'un míting de Francesc Pelegrí, els afiliats al BOC van participar activament en la vaga general d'Olot.⁴²⁶

A Anglès destaca el míting celebrat, el primer de maig, amb la participació de Daniel Domingo Montserrat, Joaquim Pijoan i Josep Metge.⁴²⁷ A mitjan agost, el BOC ja s'hi havia organitzat⁴²⁸ i tenia local propi, al Bar «Ràpid» de la plaça del Mariscal Joffre, número 7.⁴²⁹ En l'aspecte sindical, tenia una certa influència en el Ram de la Fusta⁴³⁰ i en el tèxtil,⁴³¹ ambdós pertanyents al Sindicat d'Anglès, que, el mes d'agost del 1931, agrupava 955 adherits.⁴³²

El primer de maig, Llançà fou escenari d'una gran manifestació que, al so dels himnes de la Marsellesa i la Internacional, féu lliurament a l'alcalde d'unes conclusions en les quals apareixien diversos punts del programa del BOC.⁴³³ Prèviament, el Bloc local havia organitzat un míting en el qual van participar Llorenç Sala, Josep Coll i Pere Bonet.

A Sant Feliu de Guíxols, el BOC es constitueix la darrera setmana de març del 1932,⁴³⁴ coincidint amb la presència allà de Daniel Domingo Montserrat, Jaume Miravittles i Joaquim Maurín, que participen en un míting, presidit per Gil i celebrat al Saló Novetats, al qual

422. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.
 423. «La Batalla», 26 de març de 1931.
 424. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.
 425. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.
 426. «La Batalla», 25 de febrer de 1932.
 427. «L'Hora», 7 de maig de 1931.
 428. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.
 429. *Ibid.*
 430. «La Batalla», 17 de desembre de 1931.
 431. «La Batalla», 16 d'abril de 1931.
 432. «Solidaridad Obrera», 2, 3, 4 d'agost de 1931.
 433. «L'Hora», 7 de maig de 1931.
 434. «La Batalla», 24 de març de 1932. «La Batalla», 31 de març de 1932.

assisteixen unes 2.000 persones, entre elles molts palafrugellencs.⁴³⁵

Finalment, el BOC organitza mítings i conferències, durant els mesos de maig i setembre del 1931 i gener del 1932, a Palafrugell, Port de la Selva, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Figueres, Roses, Maçanet, Avinyonet, l'Armentera, Salt.⁴³⁶

La FCCB i el BOC a Mallorca i al País Valencià

a. La Ciutat de Mallorca

El moviment comunista a les illes Balears, i més concretament a la Ciutat de Mallorca, sembla que s'inicia amb la firma per Eduard Vicente en representació de la Ciutat de Mallorca, del document tercerista que es presenta al Congrés extraordinari del PSOE, del 9 d'abril de 1921, i que donà lloc a la formació del Partit Comunista Obrer Espanyol. De tota manera, si bé l'escissió dels terceristes de Ciutat sembla que és important, també sembla que aquests no seguiren immediatament Eduard Vicente cap al Partit Comunista Obrer Espanyol i que fins a mitjan maig del mateix any no formaren l'Agrupació Comunista, que tingué més tard com a òrgan d'expressió «El Comunista Balear».

A mitjan juliol de l'any 1922 sembla que l'Agrupació Comunista ha crescut, doncs, segons declara un dels seus dirigents, Ignasi Ferretjans, en una nota a «La Antorcha», al corresponsal d'aquest periòdic a la Ciutat de Mallorca, Manuel Rigo, ha augmentat fins a 60 el nombre de subscriptors al periòdic.⁴³⁷

A començaments de l'any 1923 trobem relacions de l'Agrupació Comunista mallorquina amb nuclis organitzats de València que mantenen relació amb el grup de «La Batalla», com és la sortida de propaganda en pro del Front Únic que Hilari Arlandis i Julià Gómez «Gorkin» realitzen per les Balears.⁴³⁸

435. *Ibid.*

436. «L'Hora», 7 de maig de 1931. «La Batalla», 24 de setembre de 1931. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

437. Ignasi FERRETIANS, *De Baleares*, «La Antorcha», núm. 34, 21 de juliol de 1922.

438. «La Antorcha», núm. 58, 5 de gener de 1923.

És en aquests mesos també que les Agrupacions Comunistes de Barcelona i de la Ciutat de Mallorca són les entitats encarregades d'organitzar la Federació Comunista Catalano-Balear, part integrant del PCE i sense l'adhesió, en aquells moments, del grup de «La Batalla».⁴³⁹

Mesos més tard, a finals de juliol, la Federació Comunista Catalano-Balear encara no està organitzada, bé que s'assenyala que ho serà a la fi de la tardor.⁴⁴⁰ Per tant, l'Agrupació Comunista de la Ciutat de Mallorca continua tenint una vida totalment independent. Constituida ja la FCCB a la tardor amb l'ingrés del grup de «La Batalla», la trajectòria del nucli comunista de Ciutat queda confosa i en tenim poques referències, sobretot degut a la clandestinitat que comportaren els anys de la Dictadura. És important, però, la petita referència que en dona Ignasi Ferretjans, des de les pàgines d'«El Obrero Balear», òrgan de premsa del partit socialista,⁴⁴¹ en afirmar que a primers de març del 1926 ell formava part del comitè de la FCCB.⁴⁴²

Així, doncs, sembla que durant els anys de la Dictadura hi ha una mínima relació entre els nuclis comunistes de la Ciutat de Mallorca i els del Principat a través de l'organització comuna de la FCCB. També sembla que els nuclis comunistes de la Ciutat de Mallorca no segueixen el nucli dirigent de la FCCB en la seva ruptura amb el PCE durant l'any 1930, doncs en aquest temps es forma un grup comunista que ràpidament treu un nou òrgan d'expressió, «Nuestra Palabra», que a mitjan maig del 1931 es subtitula «*Organo de la Agrupación Comunista palmesana (SE de la IC)*». Més encara, en cap sessió de les dirigides a la creació del BOC no es troba representació o referència

439. «La Antorcha», núm. 58, 5 de gener de 1923. L'Agrupació Comunista de la Ciutat de Mallorca tenia el domicili al carrer de Ballester, núm. 32, de la Ciutat de Mallorca.

440. «La Antorcha», núm. 87, 27 de juliol de 1923.

441. Ignasi FERRETIANS, *Justificando mi actitud*, «El Obrero Balear», 13 d'agost de 1926. Citat per Pere GABRIEL, *El moviment obrer a Mallorca*, en curs de publicació.

442. Possiblement Ferretjans fos a Barcelona en aquest temps i formés part dels comitès clandestins creats arran de les detencions de Joaquim Maurin, Pere Bonet i altres dirigents de la FCCB.

de la Ciutat de Mallorca, ni hi ha tampoc cap viatge de propaganda de l'escindida FCCB o del BOC, ni existeix referència de la formació del Bloc Obrer i Camperol a Mallorca en la premsa del BOC. La nova Agrupació Comunista palmesana, d'altra banda, insereix en el seu periòdic una nota en la qual afirma que no té res a veure amb el grup de «La Batalla».⁴⁴³

Anys més tard, sí que el BOC tindrà una certa força organitzada i la seva ànima serà la del qui ho fou d'aquesta Agrupació Comunista de la Ciutat de Mallorca, durant els anys 1930-1931: Antoni Bauzá.

b. Castelló de la Plana

El BOC també estava organitzat, i hi tenia simpatitzants molt actius, a Castelló i en diversos municipis de la província, com Borriol, Vinaròs, la Pobla Tornesa i Santa Magdalena de Polpís.

Recordem que a Castelló hi havia organitzada, ja abans de la formació del BOC, una Agrupació Comunista que depenia de la Federació Comunista Catalano-Balear. Així, doncs, dins les dificultats i la dispersió de militants que comportà la Dictadura, l'organització del BOC a Castelló fou més ràpida que en qualsevol altre municipi de fora de Catalunya.

Constituint el Bloc de Castelló el dissabte 26 de setembre de 1931,⁴⁴⁴ la junta directiva elegida fou la següent: Dionís Marsà, president; Antoni Lavall, vice-president; Julià Peirat, secretari; Vicent Queral, tresorer; F. Torrent, bibliotecari.⁴⁴⁵

El Bloc organitzà en la penúltima setmana de novembre una acció de propaganda massiva per la província. Van ésser visitades les localitats de Vinaròs, Santa Magdalena de Polpís, la Pobla Tornesa i Borriol, amb la participació de Joaquim Maurín, Daniel Domingo Montserrat i Josep Garcia Miranda. L'acció acabà amb un míting al Cinema Saló Goya, de Castelló, en el

443. Pere GABRIEL, *Socialisme, Sindicalisme i Comunisme a Mallorca (1929-1933)*. «Recerques», núm. 2, p. 186.

444. «La Batalla», 8 d'octubre de 1931.

445. *Ibid.*

qual, a més dels dirigents esmentats, van prendre la paraula Dionís Marsà i Julià Peirat.⁴⁴⁶

Tota aquesta activitat contribuï directament a que, a mitjan gener, fos possible la constitució de l'organització provincial del BOC en una conferència reunida amb aquesta finalitat en el seu local de Castelló, al carrer de Climent, número 35, primer, esquerra.⁴⁴⁷ A primers de febrer, el dia 7, s'inaugurà el Bloc de Borriol en una assemblea en la qual, després de les intervencions de Julià Peirat i Dionís Marsà, recentment elegits secretari i president de la Federació Provincial del BOC, fou designat president del BOC de Borriol Josep Aragó.⁴⁴⁸ Destaquem també l'èxit que va obtenir Julià Gómez «Gorkin» en les conferències que pronuncià a Castelló a les darreries del març del 1932.⁴⁴⁹

El BOC a Astúries, a Castella i a Aragó

Pel que fa a Astúries, cal anotar com a dada important el viatge que hi va fer Joaquim Maurín, des del 23 de febrer fins al 5 de març de 1932; durant aquells dies, visità Mieres tres vegades; La Felguera, Grado, Oviedo, Gijón, La Peña, Turón, Lada i Sama de Langreo.⁴⁵⁰ a Astúries, el BOC tenia una certa influència, si bé molt reduïda. Recordem l'actuació dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris, el 1922, i la crisi del Partit Comunista el 1930. Com a resultat d'això s'havien conservat certs contactes amb dirigents miners, com Benjamín Escobar.⁴⁵¹ A més, el setembre del 1932, la secció de Mieres s'adherí a la Federació Comunista Ibèrica.⁴⁵²

446. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

447. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

448. «La Batalla», 10 de març de 1932.

449. «La Batalla», 31 de març de 1932.

450. A Mieres abordà, totes tres vegades, temes de la màxima importància: «Las causas económicas de la caída de la monarquía», «La cuestión agraria en España», i «Leninismo y trotskismo» («La Batalla», 10 de març de 1932).

451. Benjamín Escobar fou, amb Jesús Rodríguez, el creador del Sindicat Únic Miner d'Astúries. Expulsat de la mina per Llaneza (UGT). En 1930-31, el Sindicat Únic es reorganitzà i arribà a tenir un nombre d'adherits molt superior a l'uguetista (10.000 enfront 4.000 segons «La Batalla»). Però quan el Partit Comunis-

Quant a Madrid, ja hem analitzat el paper de l'Agrupació Comunista durant el 1931. Només ens resta destacar que, després de l'alçament del general Sanjurjo, diversos membres de l'antiga Agrupació Comunista van passar a formar un nucli del BOC en adherir-se a la Federació Comunista Ibèrica.⁴⁵³

Finalment, podem anotar només que a Aragó, a mitjan desembre del 1931, hi havia un nucli organitzat de la Federació Comunista Catalano-Balear.⁴⁵⁴ I que, a finals de març del 1932, es preveia la immediata organització del BOC a Logronyo.⁴⁵⁵

ta d'Espanya, a qual pertanyia Benjamin Escobar, intentà separar el Sindicat de la CNT per portar-lo a la «Reconstructora» (Comitè Nacional de Reconstrucció), Escobar s'hi oposà i en fou expulsat. El Sindicat s'escindí, i el març del 1932 el nombre de militants respecte al de la UGT s'havia invertit. («La Batalla», 17 de març de 1932).

452. «La Batalla», setembre de 1932.

453. Entrevista amb Luis Portela, novembre del 1968.

454. «La Batalla», 10 de desembre de 1931.

455. «La Batalla», 24 de març de 1932.

4. La propaganda política

La propaganda té en el BOC un paper fonamental. Aquesta propaganda té bàsicament dos aspectes que van molt lligats, però que cal analitzar per separat.

El primer és el que en podríem dir propaganda oral, estretament lligada a l'agitació i a l'organització. S'organitzen conferències per a exposar els principis polítics que informen el BOC, però, sobretot, es fan mítings i viatges de propaganda per les províncies catalanes, abans o després de la formació del Bloc en la majoria dels pobles visitats: mítings d'agitació política en moments d'agudització de la lluita de classes, d'eleccions, de celebració d'efemèrides de valor propagandístic, com l'aniversari de la Revolució russa, de la insurrecció de Jaca, etc.

Tot aquest aspecte de la propaganda, pel seu paral·lisme amb l'organització, és analitzat conjuntament amb aquesta darrera.

La segona forma de propaganda és la que en podríem dir propaganda escrita, propaganda portada a terme a través de diaris, setmanaris, fullets, llibres, etc.

Quant a la propaganda oral, exposarem només els criteris amb què era organitzada. El primer assaig de racionalització d'aquesta tasca és portat a terme a les darreries de setembre-octubre.¹ Després d'insistir que «la propaganda ha de ir seguida de la organización» i que «el BOC ha de ser creado en todas las ciudades y en todos los pueblos, grandes o pequeños, de Cataluña primero y de España después», el BOC publica una sèrie de normes que convé respectar per al bon funcionament d'aquesta tasca. En primer lloc, des de mitjan setembre fins a la fi de l'any, limita els actes de propaganda a Catalunya. En segon lloc, demana que s'avisí a la direcció del BOC amb dues setmanes d'antelació. I finalment, disposa que les peticions es formulin per escrit i a la secretaria de propaganda del BOC, i no a un militant individualment.

1. *Organización de la propaganda*, «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

Ara bé, com una necessitat primordial per a la propaganda sorgeix el problema econòmic. La secretaria obre una subscripció de 5.000 pessetes per a poder afrontar totes les despeses de la gran campanya d'octubre.²

Després d'haver analitzat superficialment el procediment de realització de la propaganda oral i d'haver-ne repassat les manifestacions concretes,³ vegem, ara, algunes característiques de la propaganda escrita.

Durant l'any 1931, la premsa oficial o oficiosa de la Federació Comunista Catalano-Balear i del BOC es redueix, bàsicament, a dos setmanaris: «La Batalla» i «L'Hora»; dos quinzenals: «Avant» i «L'Espurna»; i una revista mensual: «La Nueva Era».⁴

«La Batalla», que fins al segon congrés de la Federació Comunista porta el subtítol de «Semanario Comunista», era el periòdic més lligat a la FCCB. Es publicava en castellà, era setmanal, i normalment sortia els dijous, encara que de vegades, per qüestions d'organització del periòdic, per problemes relacionats amb governació, o per conflictes sindicals d'Arts Gràfiques, sortia el dissabte. S'imprimia i es publicava a Barcelona, i tenia la Redacció i Administració al carrer de la Cadena, número 27, entresol segona. Es venia al preu de 15 cèntims, i el primer número del 1931 aparegué el 12 de febrer. Corresponia al número 28, perquè havia estat suspès des de l'11 de desembre de 1930, quan havia sortit el número 27.⁵ Era el seu vuitè any i la seva tercera època. El periòdic tenia quatre pàgines de format gran foli, i era totalment polític. Els articles editorials eren generalment de Joaquim Maurín, i el cos de redacció era constituït, bàsicament, pel Comitè Executiu de la Federació. Els col·laboradors més assidus eren, a part Joaquim Maurín, Hilari Arlandis, Pere Bonet i Jordi Arquer.

A «La Batalla» s'abordaven els temes fonamentals del

2. *Ibid.*

3. Vegeu el capítol III sobre Organització.

4. És possible que durant el 1931 sortís algun altre periòdic oficial del BOC, com podrien ésser-ho «El Crit», de Terrassa, o «L'Espurna», de Figueres; sembla que eren molt més uns periòdics d'esquerra que no pas òrgans del BOC.

5. El primer número de l'any setè, tercera època, portava la data del 23 de maig de 1930.

treball polític de la FCCB i del BOC. El setmanari publicava les resolucions dels congressos i dels plens de la FCCB, les tesis polítiques que presentava el Comitè Executiu als congressos, els manifestos i declaracions del CE i del Comitè Central respecte dels problemes d'unificació de les forces comunistes, de l'Estatut, etc. Informava, a més a més, amb bastant de detall, de l'activitat sindical i organitzativa del BOC, i publicava notícies i informacions de les províncies. Era, doncs, l'òrgan d'expressió de la Federació Comunista Catalano-Balear. La suspensió de la seva publicació durant uns dos mesos en va fer baixar molt el tiratge, però a poc a poc s'anà refent, i el mes d'abril el tiratge ja era de 6.000 exemplars.⁶ A primers de desembre, les vendes havien augmentat a Girona, Lleida i Vilanova i la Geltrú.⁷ A Barcelona, el Bloc que venia més números de «La Batalla», el mes de desembre, era el del Poble Nou.⁸

La situació econòmica de la FCCB-BOC, i, per tant, la de «La Batalla», era molt precària. Continuament calia organitzar subscripcions pro dèficit de «La Batalla». Aquesta forma de finançament, alhora que feia possible la sortida del setmanari, creava una xarxa organitzada de simpatitzants. La recaptada de fons per a «La Batalla» era una de les tasques més importants que podien fer els militants, sobretot en els pobles petits o allà on no estaven constituïts en Bloc.⁹ Del total de l'administració, generalment, es dedicava al periòdic una mica més de la quarta part.¹⁰ Aquesta precària situació econòmica culminà el mes de desembre: el número corresponent al dia 10 només va poder sortir amb dues pàgines. Simultàniament, durant tot l'any, però sobretot a partir de mitjan novembre, es llança una intensa campanya

6. «La Batalla», 23 d'abril de 1931

7. «La Batalla», 10 de desembre de 1931.

8. *Ibid.*

9. Per exemple, a Sarra, de la província de Tarragona. A Sarra, una de les activitats més importants era de recollir fons per a «La Batalla». A finals de març del 1932, en pocs dies, es van recollir 33'80 ptes. Hi van col·laborar més de 20 persones. («La Batalla», 31 de març de 1932.)

10. De l'1 al 7 de setembre, d'un total de 1.406'25 ptes, que hi havia a Caixa, 392'10 foren dedicades a «La Batalla». («La Batalla», 10 de setembre de 1931).

perquè «La Batalla» es converteixi en diari.¹¹ D'una banda, la importància vital del periòdic per a l'organització i la propaganda de la Federació, davant les noves tasques, sobretot sindicals, plantejava la necessitat de publicar diàriament les orientacions necessàries; i, d'altra banda, una campanya tan àmplia permetia, de moment, cobrir les despeses que tenia «La Batalla» com a setmanari.

«L'Hora» era un setmanari escrit en català que portava per subtítol «setmanari d'avançada». El primer número va aparèixer el 10 de desembre de 1930, al preu de 20 cèntims. La Redacció i Administració eren al carrer de Verdi, número 98 (Gràcia), de Barcelona; però el mes de juny es van traslladar al carrer del Vidre número 6, primer, tercera. Era un setmanari d'orientació ideològica. A l'editorial del primer número es declara que «vol ser la gran revista del proletariat català»¹² i «no pas l'eco dels postulats d'un partit, sinó la veu del dolor i la fe d'uns homes». Aquest és el seu caràcter. En cap moment, durant el 1931, no es presenta com a òrgan oficial ni del BOC ni de la Federació, encara que oficiósament sigui l'òrgan de propaganda del Bloc Obrer i Camperol. Amb una venda inferior a la de «La Batalla», sortia normalment els dissabtes, encara que durant algun mes sortí els divendres.

El setmanari era concebut més com una revista político-cultural i d'orientació ideològica, que no com un periòdic polític d'organització i propaganda. Hi abundaven els reportatges informatius sobre diversos aspectes de la vida a l'URSS, s'hi reproduïen textos clàssics del marxisme,¹³ etc. Tenia 16 pàgines i apareixia bastant il·lustrat. Publicava des d'articles sobre economia¹⁴ fins a crítica cinematogràfica, passant per la reproducció de poesies de militants i simpatitzants del BOC i d'articles

11. «La Batalla», 21 de maig, 19 de novembre, 17 de desembre de 1931.

12. «L'Hora», 10 de desembre de 1930.

13. Entre aquests textos destaca la reproducció de tres cartes, en aquells moments inèdites, de Frederic Engels. «L'Hora», 7, 14, 21 de gener de 1931.

14. En els primers números hi ha una sèrie d'articles que analitzen diversos aspectes del *dumping*, escrits per Jaume Miravittles.

essencialment polítics. «L'Hora», en néixer, aspirava a cobrir a Espanya el paper que cobria «Monde» a França¹⁵ i «volia revifar aquella inquietud de lluita que aquelles masses interessades, compromeses, van deixar en les nostres, tacades amb la sang generosa de Francesc Ferrer i de Salvador Seguí».¹⁶

Així, doncs, «L'Hora» era un periòdic políticament més diluït que «La Batalla», amb un caràcter més nacionalista, de vegades, i una tendència dretista, en alguns aspectes, per comparació amb «La Batalla». A mitjan abril, Jaume Miravittles cita com a redactors del setmanari¹⁷ Joaquim Maurín, Andreu Nin, Daniel Domingo Montserrat, Narcís Molins i Fàbregas, Jordi Arquer... Cal esmentar, en lloc destacat, a més, el mateix Jaume Miravittles, Víctor Colomer, Angel Estivill, Salvador Herreria, Maria Recasens, i dibuixants com Helios Gómez, C. Grosz, Gomila, Mondragon, Angel Estivill, i Sugranyes. El director era Daniel Domingo Montserrat.¹⁸ El setmanari publicava també fotografies de dirigents del BOC i nombroses citacions de Henri Barbusse, Romain Rolland, etc.

«Avant», subtítulat «Quinzenal d'avançada», era, en els seus primers sis números, l'òrgan oficiós del BOC de Balaguer. A partir del número 7, corresponent al dia 5 de desembre de 1931, es convertí en l'òrgan oficial de la localitat, i en el Primer Ple del BOC de la província de Lleida, a mitjan març de 1932, passà a ésser l'òrgan de propaganda de la província.¹⁹ El quinzenal, escrit en català, des que és considerat com l'òrgan oficial del BOC, té la Redacció i Administració al carrer d'Avall, número 38, de Balaguer.²⁰

«Avant» és un periòdic informatiu de les activitats del BOC, amb editorials polítics del moment, encara

15. «Monde» era un setmanari francès, animat principalment per Henri Barbusse i Romain Rolland, organitzadors, ambdós, del congrés antifeixista d'Amsterdam, el 1932. El primer, a més, havia estat membre del Partit Comunista francès, i tots dos eren coneguts escriptors. («La Batalla», 27 d'agost de 1931). A «Monde» col·laborà també Julià Gómez «Gorkin».

16. «L'Hora», 7 de gener de 1931.

17. «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

18. «L'Hora», 14 de maig de 1931.

19. «La Batalla», 24 de març de 1932.

20. «Avant», 5 de desembre de 1931.

que de caràcter molt general, semblants als primers de «L'Hora». Els seus col·laboradors més assidus són els dirigents locals, com Santiago Palacín, Tomàs Pamies, etc.

De «L'Espurna» de Lleida²¹ haig de limitar-me a anotar-ne l'existència els mesos d'abril-maig del 1931.²² Possiblement era quinzenal i es publicà durant tot l'any. Tenia la Redacció al carrer de l'Estereria, número 9, a Lleida.

«La Nueva Era» era una «revista mensual de doctrina y de información».²³ El primer número sortí el primer d'octubre del 1930. Havia estat publicat a París el gener del mateix any.²⁴ En la seva elaboració havien participat fonamentalment els exiliats de la Federació, com Joaquim Maurín. La revista era concebuda com un òrgan teòric i de divulgació de les idees marxistes en els diversos camps de l'activitat humana. Els números successius, a més de l'editorial, reproduïen articles i fragments de fullets de personalitats d'activitats tan diverses com Lenin, Maiakovski, Engels, Plejanov, Krupskaja, etc. Hi sortien sovint articles dels dirigents.

L'any 1932, amb l'expansió organitzativa del B O C van néixer nous periòdics, principalment a les províncies de Lleida i Girona.

A Lleida, a partir del Ple provincial de març, es publica «Avant» de Balaguer amb caràcter provincial i amb el nou subtítol d'«Òrgan de la Federació Comunista Ibèrica i portantveu del Bloc Obrer i Camperol a la província de Lleida».²⁵ Sortia cada quinze dies, i era escrit en català. Era un òrgan polític d'expressió. Hi alternaven l'article polític, l'editorial d'orientació i la informació de les activitats del B O C per tota la província, des de Balaguer a Ponts, i des d'Artesa de Segre a Lleida. No n'hem pogut consultar els tres primers números, i per això no podem precisar quan sortí el primer, però fou, indubtablement, més tard del final de març. El número 4, sortí el 22 de juliol, al preu de 20 cèntims, i amb la

21. Les seves característiques eren molt semblants a les d'«Avant» de Balaguer, que serà després l'«Avant» de la província de Lleida.

22. «La Batalla», 9 d'abril i 21 de maig de 1931.

23. «La Batalla», 19 de setembre de 1930.

24. *Ibid.*

25. «Avant», 19 de setembre de 1930.

Redacció a l'avinguda de Blondel, Lletra F, baixos, de Lleida capital, on el B O C tenia el local social. Els seus principals col·laboradors eren, com en tota la premsa de la Federació i del B O C, els dirigents. Destaquen, doncs, Santiago Palacín, Joan Oncins, Pere Ardiaca, Josep Aigüer, Josep Buïria, Francesc Aguilà, Frederic Godàs, Sebastià Garsaball, Joan Baptista Xuriguera, etc.; també hi col·laboraven Pere Bonet, Jaume Miravittles, Joaquim Maurín, etc.

El mateix any 1932, apareix «L'Espurna», a Girona, amb el subtítol de «Portantveu del Bloc Obrer i Camperol de les comarques gironines».²⁶ Era quinzenal, es publicava en català i tenia la Redacció al carrer de Mercaders, número 23, de Girona. Tenia caràcter provincial, però, pel fet de correspondre a una època posterior a la que analitzem, no entrarem en detalls, i ens limitarem a fer remarcar que era un dels òrgans del B O C, que abordava més intensament l'aspecte agrari.

Finalment, anotarem que el 9 de juliol, també del 1932, apareix el primer número de «Front», revista setmanal en català, de característiques molt semblants a les de «L'Hora», el redactor en cap de la qual era Jaume Miravittles.²⁷ Entre altres òrgans de propaganda apareguts el 1932 destaca «Avant», «Avançada de l'Empordà», la Batalla, a finals de l'any de 1931. La Batalla, a finals de l'any de 1931, és un òrgan de propaganda i de portantveu del Bloc Obrer i Camperol, amb caràcter provincial.

L'activitat de tots aquests òrgans de propaganda fou interrompuda moltes vegades per ordres governatius. Abans de la proclamació de la República, tots («La Batalla», «L'Hora») havien de passar per la censura. Després del 14 d'abril, la policia recollí edicions diverses vegades. A finals de maig o primers de juny, Jordi Arquer i Jaume Miravittles van ésser processats, acusats d'injúries contra la guàrdia civil.²⁸ El mes d'agost, els números de «L'Hora» corresponents als darrers dies van ésser recollits, i el del 29 d'agost denunciat al fis-

26. «L'Espurna», 15è d'agost de 1932.
27. El primer número consultat ha estat el núm. 8, que porta la data de 15 d'agost de 1932.
28. «Front», 9 de juliol de 1932.
29. «La Batalla», 4 de juny de 1931.

cal.³⁰ El setembre van ésser recollits els números de «La Batalla» corresponents als dies 10 i 17, 24 i el de l'1 d'octubre.³¹ També el setembre era retirat un «Manifest legal» de la minoria d'Oposició Sindical Revolucionària.³²

Finalment, cal destacar la tasca de propaganda portada a terme pel B O C a través de l'edició de fullets de clàssics del marxisme i dels dirigents de la FCCB B O C. La publicació de fullets corria a càrrec de dos serveis de llibreria que distribuïen, a més a més, llibres i fullets d'alguna altra editorial. Ja el mes de febrer del 1931 funciona un servei d'«Edicions de L'Hora»;³³ un dels primers títols publicats per aquest servei és: *Contra la cultura burgesa*, de Jaume Miravittles.³⁴ A mitjan març s'anuncia la publicació del fullet de Jordi Arquer *De Pi Margall al comunisme*.³⁵ I el mes d'agost, entre altres obres, anuncien *Els comunistes davant el problema de les nacionalitats*, de Jordi Arquer, i el discurs de Stalin sobre les nacionalitats, presentat per Jaume Miravittles.³⁶

El mes de desembre, «La Batalla» reprèn el seu servei de llibreria, que durant 1923-24 havia publicat diversos títols. En principi, s'havien proposat de publicar un opuscle cada quinze dies.³⁷ Sota el títol d'«Ediciones La Batalla», a finals de l'any 1931 ja es trobava a la venda el fullet de Lenin *Democràcia burgesa y dictadura del proletariado*, possiblement reedició d'edicions anteriors.

Finalment, hi havia un servei de distribució d'obres de L'Editorial Cenit.³⁸ D'aquesta manera el B O C feia circular entre els seus simpatitzants obres de Dos Pasos, Upton Sinclair, Sinclair Lewis, Ramon Sender, etc.³⁹

30. «L'Hora», 5 de setembre de 1931.

31. «La Batalla», 24 de setembre i 8 d'octubre de 1931. Tot i que foren retirats, ens ha estat possible de consultar-los.

32. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

33. «L'Hora», 17 de febrer de 1931.

34. És un fullet de 64 pàgines i es venia al preu d'una pesseta.

35. Es venia al preu de 40 cèntims.

36. «L'Hora», 8 i 15 d'agost de 1931.

37. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

38. La representació a Catalunya i Balears de l'Editorial Cenit es trobava a la Rambla de les Flors, número 1. Tenia un servei de venda a terminis. La quota mensual era de 4'95 ptes.

39. «L'Hora», 4 de març de 1931.

A més a més dels òrgans de propaganda, els serveis de llibreria, etc., el B O C editava i llançava manifestos i declaracions soltes. Tanmateix, aquest darrer procediment era molt poc utilitzat. Només a la província de Lleida hem localitzat una tirada massiva de manifestos en full solt: per les eleccions de juliol s'hi van distribuir 5.000 manifestos anunciant periòdics i locals del B O C.⁴⁰ Destaca també la declaració signada pel Comitè Executiu de la Federació i el del B O C, arran de les deportacions pels fets de Fígols.

40. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

El problema de la unificació de les forces comunistes a Catalunya és un problema que ha estat present des de la creació del Bloc Obrer i Camperol (BOC) el 1931. Aleshores, el BOC es va formar a partir de la fusió del Partit Comunista d'Espanya i la Federació Comunista Catalano-Balear. Des de llavors, el BOC ha estat el resultat de la unificació de les forces comunistes a Catalunya. El problema de la unificació de les forces comunistes a Catalunya és un problema que ha estat present des de la creació del Bloc Obrer i Camperol (BOC) el 1931. Aleshores, el BOC es va formar a partir de la fusió del Partit Comunista d'Espanya i la Federació Comunista Catalano-Balear. Des de llavors, el BOC ha estat el resultat de la unificació de les forces comunistes a Catalunya.

5. Polèmica entorn de la unificació de les forces comunistes

La FCCB i el Partit Comunista d'Espanya

Durant l'any 1931, a Catalunya, el problema de la diversitat i la unificació de les forces comunistes, íntimament relacionat amb el de la necessària formació d'un partit dirigent, es complica. La posició de la Federació i les seves relacions amb la Internacional, confuses inicialment, es van clarificant al llarg de l'any, així com la seva posició enfront del trotskisme.

Ja el febrer del 1932, Joaquim Maurín respon a un periodista de «The New York Times»¹ que a Catalunya «en realidad no existe más que nuestro partido, la Federación Comunista, orientadora y guía del BOC. El partido Comunista de España, afiliado a la III Internacional, no existe en Cataluña más que burocráticamente. El núcleo trotskista no posee más de una docena de afiliados. Es una simple tertulia de mesa de café. Hablar de comunismo, en Cataluña, es referirse, naturalmente, al Bloque Obrero y Campesino».

Ja hem vist abans² que Andreu Nin afirmava que, si en el moment de la caiguda de Primo de Rivera «hubiera existido un gran partido comunista capaz de dirigir y encauzar la acción de las masas, la burguesía no habría tenido la posibilidad de maniobrar y la clase obrera hubiera tomado el poder».³ Però aquest gran partit comunista no existia. El moviment comunista es trobava fraccionat. A partir de la formació del Bloc Obrer i Camperol, els dos nuclis fonamentals eren el Partit Comunista d'Espanya i la Federació Comunista Catalano-Balear (BOC). Un xic més tard sorgí una tercera

1. Entrevista del «The New York Times» a Joaquim Maurín. Reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

2. Vegeu el capítol II corresponent a les anàlisis polítiques de la FCCB-BOC.

3. Andreu Nin, *El proletariado español ante la revolución*, p. 10.

tendència: l'Oposició Comunista d'Esquerra, dirigida per Andreu Nin i altres.

La polèmica entre el P C E i la F C C B fins a la proclamació de la República continua en termes molt semblants als dels mesos de novembre-desembre del 1930.

S'atacava el Comitè Executiu del PCE, es mantenia l'adhesió a la Internacional Comunista, i apareixia la necessitat d'un Congrés d'Unificació. Ara bé, la polèmica ja es plantejava sobre la base d'un divorci organitzatiu. A mitjan febrer, la FCCB afirma que el Comitè Executiu del PCE ha creat un Comitè Regional fantasma, al marge de la F C C B, i protesta contra l'existència d'aquest Comitè Regional.⁴

El 10 d'abril sortia el número 1 de la segona època de «Mundo Obrero» on s'anunciava com a local del P C E a Barcelona un del carrer, de Calàbria, número 96.⁵

Les relacions amb l'Executiu van de mal en pitjor, i la F C C B protesta davant la Internacional Sindical Roja⁶ contra els intents d'escissió sindical dels «reconstructores sevillanos»,⁷ i afirma que la jornada del 25 de febrer, assenyalada per la I C per a la manifestació mundial dels sense feina, ha servit a Espanya perquè el C E del P C E fes propaganda contra la unitat sindical.⁸

4. «La Batalla», 19 de febrer de 1931. Suposo que es deu referir a un petit nucli de Barcelona que quedà fidel a la Internacional i del qual fa referència Jules Humbert-Droz (*De Lenine à Staline*, p. 403). El mateix Humbert-Droz afirma en una lletra a Manuilski del 29 de gener de 1931 que després d'haver-se quadruplicat els efectius del PCE, a Catalunya no són més que uns 50 membres, mentre que les forces de la fusió de la FCCB i del Partit Comunista Català (el BOC) són més de 700 membres (*De Lenine à Staline*, p. 409).

5. «Mundo Obrero» va reparèixer el 15 de febrer de 1931 segons Eduardo Comín Colomer, *Historia del PCE*. Vol. I, p. 255). Jules Humbert-Droz (*De Lenine à Staline*, p. 424), en una lletra a Manuilski del dia 25 de febrer, afirma que el PCE no ha aconseguit treure el seu periòdic, ni tan sols un manifest, mentre que Joaquim Maurín ha tret el seu, així com la CNT. I, més endavant, afirma que espera que surti en el termini d'una setmana, més o menys. En efecte, «Mundo Obrero», segona època, sortia el 10 d'abril. He pogut consultar aquest número.

6. Observem que protesta davant la ISR i no l'ataca en cap moment, com tampoc no ataca la I C.

7. Es refereix al Comitè Nacional de Reconstrucció («La Batalla», 5 de març de 1931).

8. «La Batalla», 5 de març de 1931. Encara que Jules Humbert-Droz diu que fou ben preparada, el mateix Humbert-Droz

Així, doncs, a finals de febrer, la dissociació organitzativa ja és total. El dia 1 de març la Federació Comunista Catalano-Balear celebra el seu Primer Congrés, en el qual no podien ésser oblidats tres punts fonamentals: l'anàlisi de la situació política a Espanya en aquells moments, de la política sindical i el problema de la unificació comunista.

Quant a aquest darrer punt, el Congrés de la F C C B aprovà la resolució següent:⁹

«*La Federación Comunista Catalano Balear, en su Primer Congreso, a la vez que ratifica su adhesión a la Internacional Comunista, constata con gran sentimiento la crisis profunda que mina el Partido Comunista de España. Como la formación de un potente Partido Comunista, vanguardia y guía de las masas explotadas, es la premisa indispensable para el triunfo de la revolución, el Primer Congreso de la Federación Comunista Catalano-Balear decide por unanimidad, como base para la solución de la crisis:*

1. Convocatoria de un Congreso del Partido Comunista de España controlado en su preparación por una Comisión integrada por un delegado de cada Federación reconstruida y por un delegado de la Internacional Comunista.

2. Las expulsiones hechas por la dirección desde 1925 dejan de tener efecto.

3.—El régimen interno del Partido Comunista de España será el del centralismo democrático. Las elecciones de comités se harán de abajo a arriba.

4. Abandono de la táctica escisionista dentro de la Confederación Nacional del Trabajo.

Si esta proposición no es aceptada, la Federación Comunista Catalano-Balear, seguirá su marcha adelante haciendo comunismo y defendiendo la política de la Internacional Comunista».

Malgrat tot això, el B O C encara va incloure, en la

en carta a Manuilski del dia 25 mateix, diu que els carrers de Barcelona l'han deixat molt pessimista sobre el resultat de la jornada (*De Lenine à Staline*, p. 425).

9. *Resolución del Primer Congreso de la Federación Comunista Catalano-Balear*. Reproduïda a «La Batalla», 5 de març de 1931.

candidatura per a les eleccions convocades per Berenguer i que no es van arribar a celebrar, diversos membres del P.C.E.¹⁰ Però en les eleccions municipals d'abril, el B.O.C. ja presentà una candidatura formada exclusivament per militants, seus, millores i altres.¹¹ Proclamada la República, la Federació insisteix en la necessitat de celebrar «un Congreso de unificación de todas las fuerzas comunistas de España»,¹² i en una carta al Comitè Executiu de la Internacional, el Comitè de la F.C.C.B. ataca la direcció del P.C.E. i planteja la qüestió nacional i la de la unificació comunista.¹³ Al mateix temps, de maig a juny, Joaquim Masmano i Joaquim Maurín, tots dos membres destacats del C.E. de la F.C.C.B., ataquen les consignes del P.C.E. Masmano, a primers de maig, ataca els «oficials» per llur consigna de «Gobierno obrero y campesino».¹⁴ Maurín, a mitjan juny, en una entrevista a «L'Hora»¹⁵ afirma que els dirigents de la F.C.C.B. no podien adaptar-se mecànicament al sistema orgànic del Partit Comunista d'Espanya: Calia un partit de masses, i el P.C.E. no ho era. A continuació, acusa el P.C.E. d'«infantilisme» en propugnar una República soviètica quan no hi havia ni soviets ni partit.¹⁶ Maurín sosté que «cal realitzar l'experiència democràtica i organitzar revolucionàriament la classe obrera creant Juntres Revolucionàries d'Obrers i Camperols»¹⁶ i fa remarcar, finalment, que la consigna de Juntres Revolucionàries fou llançada originalment per la Federació en un manifest clandestí, el novembre del 1930, i que Trotski en parla per primera vegada el gener del 1931.¹⁷

¹⁰ Hi eren inclosos Ramon Casanellas, Elias Saturnino i Manuel Adame.

¹¹ Declaració del Comitè de la F.C.C.B., reproduïda a «La Batalla», 23 d'abril de 1931.

¹² Carta abierta al Comité Ejecutivo de la Internacional Comunista, signada pel Comitè de la F.C.C.B. i reproduïda a «La Batalla» del primer de maig de 1931 (número extraordinari).

¹³ Joaquim Masmano, «La Batalla», 7 de maig de 1931.

¹⁴ Angel Estivill, «Parlant amb Joaquim Maurín», «L'Hora», 20 de juny de 1931.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Maurín es refereix a un fullet de Trotski titulat «La revolución española y las tareas comunistas», signat a Prinkipo, el 24 de gener de 1931. L. Trotski, *Ecrits* (1928-1940), ps. 413-434.

A mitjan juny, també, es clarifiquen les relacions entre la F.C.C.B. i la Internacional Comunista.¹⁸ Paral·lelament a un altercat entre elements del P.C.E. i del B.O.C.,¹⁹ la delegació de la Internacional sol·licitava una entrevista amb la F.C.C.B. i demanava que es formés una delegació d'aquesta per anar a Moscou.²⁰ Això passava a darrers de juny, pocs dies abans de les eleccions a Corts Constituents,²¹ i quan feia pocs dies, a l'Ateneu de Madrid, Joaquim Maurín havia declarat: «No soy comunista ortodoxo porque discrepa de la política que la I.C. sigue en España, por creerla equivocada»²²

«Hay que dar a los partidos comunistas de cada país la posibilidad de elaborar su propia personalidad, teniendo en cuenta las características particulares de cada movimiento obrero»²³

«En toda revolución hay un factor nacional ineludible. La revolución inglesa no se parece a la francesa, i la turca es distinta de la alemana»²⁴

«Hay un fondo común, cierto, pero diferencias fundamentales en la forma. Esto conviene tenerlo en cuenta al enfocar el problema de la revolución española»²⁵

«Tal vez por no haber tenido en cuenta estas características nacionales el movimiento comunista no triunfó en Alemania en 1923, en China y en Bulgaria».²⁶

En la primera entrevista, la F.C.C.B. proposà que el P.C.E. retirés la seva candidatura per Barcelona —perquè hi obtindria molt pocs vots— i que la llista fos unificada. La delegació de la I.C., presidida per Jules Humbert-Droz, secretari del Buró Llatí,²⁷ rebutjà aquesta proposició.²⁸ En la darrera entrevista, la F.C.C.B. ha-

¹⁸ Arran d'un miting del B.O.C. al cinema Triomf («La Batalla», 9 de juliol de 1931).

¹⁹ «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

²⁰ Aquesta entrevista, com les que seguiren, tingué lloc en una botiga de plats i olles del carrer de la Cadena, propietat de la companya d'Eusebi Rodríguez Salas (Entrevista amb Jordi Arquer, novembre de 1968).

²¹ «La Batalla», 4 de juliol de 1931.

²² Entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968. Joaquim Maurín, *Revolución y contrarrevolución. Apéndice sobre el comunismo en España*, p. 267.

²³ «La Batalla», 9 de juliol de 1931. Jules Humbert-Droz fa referència a uns contactes que de segur deuen ésser els d'aquests dies i afirma textualment que «en Barcelona, vaig reprendre els

via nomenat una delegació que havia d'anar a Moscou; prèviament, Joaquim Maurín s'havia oposat a que es fes aquest viatge, i a l'últim havia cedit, però amb la condició de no formar part de la delegació.²⁴ La FCCB presentà una delegació formada per Jordi Arquer, Pere Bonet, Josep Metge, Antoni Sesé i Luis Portela. Els delegats de la IC exigien que formessin part de la delegació Joaquim Maurín o Hilari Arlandis²⁵ i rebutjaven Luis Portela²⁶ al·legant que la seva inclusió era una provocació. Després de fortes discussions,²⁷ Jules Humbert-Droz i la delegació de la IC, segons el CE de la FCCB, van trencar les relacions, el dia 2 de juliol, a altes hores de la matinada.²⁸ L'endemà, dia 3, apareixia l'expulsió oficial de Joaquim Maurín,²⁹ datada a Moscou.³⁰

Trencades les negociacions, el Comitè Executiu de la FCCB convocà immediatament el Comitè Central en Assemblea Plenària, i, prèvia informació, el Comitè Central va prendre la resolució següent:³¹

«1.º El Comitè Central de la Federación Comunista Catalano Balear deseeo de llegar a la unificación de las fuerzas comunistas, celebra que la Internacional Comunista bajo la presión de nuestras crítica haya rectificado su política en España.»³²

contactes amb el partit dissident d'en Maurín, on hi tenia alguns camarades de confiança. Però els meus esforços, secundats pels de la delegació, no arribaren a refer la unitat. Vaig publicar, per Barcelona i Catalunya, el «meu» periòdic «Heraldo Obrero», del qual jo era el principal redactor» (*De Lenine à Staline*, p. 457).

24. Entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968.

25. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

26. Luis Portela formava part de la delegació com a dirigent de l'Agrupació Comunista de Madrid.

27. Segons el Comitè Executiu, la IC volia allunyar Maurín de la FCCB. Per això volien que formés part de la delegació. (*Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB*, aprobado por el pleno de células. Reproduït a «La Batalla», 12 de novembre de 1931).

28. *Ibid.* Vegeu també la nota 23.

29. Segons entrevista amb Jordi Arquer, novembre del 1968. *Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB*.

30. *Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB*...

31. «Resolución de la Asamblea Plenaria del Comité Central de la FCCB. Reproduïda a «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

32. Es refereix fonamentalment a la lletra que Manuïlski in-

2.º *Aprueba la proposición de enviar una delegación a Moscú y cree que el Comité Ejecutivo tiene suficiente autoridad para determinar cual ha de ser la delegación y lamenta que los representantes de la Internacional Comunista quieran poner condiciones para el nombramiento de esta delegación.*

format per les lletres de Humbert-Droz dirigi al Comitè Central del PCE, el 21 de maig de 1931, de la qual reproduïm alguns fragments significatius:

«El Partido, en su conjunto, y su dirección en particular no han comprendido el profundo sentido de los acontecimientos desarrollados el 14 de abril (...). El Partido, no subrayando la política reaccionaria del gobierno republicano y negando el comienzo de la revolución democrática, no ha comprendido el proceso dialéctico de su desarrollo, ya iniciado desde antes del 14 de abril, pero considerablemente favorecido por la proclamación de la república que, aún sembrando las ilusiones democráticas entre las masas, prepara al mismo tiempo su desilusión y el despertar de su acción revolucionaria.

El Partido no ha comprendido su papel dirigente en la dirección de la revolución democrático-burguesa. Su primer llamamiento está totalmente orientado hacia la revolución proletaria y no hacia el desarrollo de la revolución democrático-burguesa. Opone mecánicamente la república burguesa a la revolución social (...).

(...) opone mecánicamente la república obrera y campesina a la república burguesa y señala como tarea esencial al Partido y a la clase obrera en este momento el derrocar el régimen burgués y realizar la revolución proletaria, lo que prueba que el partido no ha comprendido bien el carácter de la revolución que se desarrolla en España, la vía dialéctica del desarrollo de la revolución democrático-burguesa en revolución proletaria ni el papel que un partido bolchevique debe jugar en una situación semejante para desencadenar y dirigir las fuerzas revolucionarias democráticas contra los restos del feudalismo, los privilegiados del clero, de la aristocracia, de los oficiales superiores, (...).

El papel del Partido en el desarrollo de una tal revolución no era el de defender al gobierno contrarrevolucionario de la república, de gritar ¡Viva la República! y de colocarse a remolque de la pequeña burguesía, como lo han hecho trotskistas y maurinistas. Debía llamar a las masas obreras i campesinas a luchar contra las fuerzas del antiguo régimen (...). Algunas organizaciones del Partido lanzaron en el curso de manifestaciones ciertas consignas justas en este sentido, pero el partido no tenía una visión clara de su papel en el desarrollo de la revolución y ha mezclado consignas justas con otras falsas, como la de ¡abajo la república burguesa!; es decir, que estas consignas no formaban un sistema, una línea política clara sobre los objetivos de la lucha y el papel del partido para conseguirlos.

El Partido debía haber ligado esta lucha de las masas contra las fuerzas del antiguo régimen con la consigna de creación de los soviets de obreros, campesinos y soldados, como una de las

3. Habiendo sido rotas las negociaciones por espíritu intransigente de los delegados de la Internacional Comunista, desechamos toda responsabilidad. El Comité Central cree que la unidad comunista es más necesaria que nunca y continúa defendiendo la idea de celebrar un Congreso de unificación comunista.

garantías contra la restauración de la monarquía, como órgano de frente único para organizar y desplegar la acción de masas (...). El Partido, en realidad, ha limitado su papel a una acción de propaganda general del comunismo y de las consignas fundamentales del Partido. No ha comprendido que su papel era movilizar las masas y ponerlas en movimiento con consignas concretas derivadas de la situación del día. Solamente en Sevilla, Barcelona y Bilbao, la justa iniciativa de salir de su papel de propaganda para arrastrar a las masas al asalto a las cárceles y liberar a los detenidos. Pero esta acción ha quedado casi aislada (...). Pero la prensa del Partido y los manifiestos que fueron lanzados en este momento no corresponden de ninguna manera a lo que debía ser la voz del partido revolucionario del proletariado (...). El Partido debe tomar una parte activa en el desarrollo de la revolución democrática como la fuerza dirigente esencial del movimiento de masa, dirigiendo el mismo la acción del proletariado, atrayendo el mismo los aliados, los campesinos y capas importantes de la pequeña burguesía (...). Es necesario que el Partido opere un viraje decisivo en su táctica sindical, que desde hace un año era la reconstrucción de la CNT y que era absolutamente justa entonces y en las circunstancias en que fue lanzada, ya no corresponde a la situación general de la clase obrera, ni a la situación particular de la CNT. Esta consigna central que nos ha permitido reconstruir con éxito el movimiento sindical andaluz, ya no es susceptible de conquistar las masas organizadas de la CNT y UGT. La extrema debilidad de nuestra influencia en Cataluña y en la UGT no es debida solamente a la inactividad del Partido, sino también al hecho de que el eje de nuestro trabajo sindical ya no corresponde a la nueva situación. El Partido debía haber visto a tiempo este cambio en la situación y proponer los cambios necesarios a su táctica sindical. Hoy es necesario poner en el centro de nuestro trabajo sindical la consigna de la unidad sindical revolucionaria sobre la base de la lucha de clases y tomar las medidas prácticas correspondientes para transformar el comité de reconstrucción en comité de unificación del movimiento sindical, según las directivas dadas a este respecto en la resolución de la Profintern. La situación presente en la cual la lucha nacional de Cataluña, Vasconia, y Galicia se ha convertido en uno de los factores más importantes del desarrollo de la revolución democrática Española, crea el deber al Partido de operar un viraje serio en su política nacional. La formación y desarrollo del ex partido comunista catalán hoy fusionado con el de Maúrrin, la extrema debilidad de nuestro partido en Cataluña, que después de diez años de exis-

5. Celebrar lo más pronto posible un Congreso extraordinario de la Federación Comunista Catalano-Balear para tratar de esta cuestión. A partir d'aquests fets, el conflicte de la Federació amb el PCB quedava situat a un altre nivell. La FCCB es trobava enfrontada al PCE i a la Internacional. Ja havien desaparegut les ambigüitats, les relacions confuses, i els plantejaments pseudo-tàctics. La conferència de Joaquim Maurín a l'Ateneu de Madrid, les discussions del CE amb la delegació de la IC i la resolució del Comitè Central inauguren una nova etapa en el desenvolupament polític i organitzatiu de la Federació. Al Comitè Central li calia assegurar-se tota la base de la FCCB. Com que el problema no era nou i ja feia més d'un any que s'anaven cristallitzant les diferències, el Ple de la Federació reunit el 9 d'agost aprova la conducta del Comitè Executiu. En el Ple foren condemnades una sèrie de coses: la campanya «insidiosa» que el PCE feia contra la Federació, els intents d'escindir la base dels comitès, a través de diversos visites dels delegats del PCE a les bases de províncies, la provocació en mitjans organitzats pel BOC, la negativa de la petició d'afiliació al PCE, el col·loqui amb el PCE, el desenvolupament d'una política de «front» amb el PCE, el desenvolupament d'una política de «front» amb el PCE, el desenvolupament d'una política de «front» amb el PCE. El pleu té un grup totalment dèbil en Barcelona, el principal centre proletari de Espanya, és un resultat de la incomprensió del Partit Comunista en la qüestió nacional i de la inactivitat en este terreny. Los tres primeros números de «Mundo Obrero», aparecidos después del 14 de abril, ignoran el problema nacional y no dicen nada del conflicto surgido entre Madrid y Barcelona por la proclamación de la República Catalana, ni sobre el retroceso y la vergonzosa capitulación de Madrid. El Partido debe tener sobre esta cuestión tanta más actividad cuanto que los dos centros proletarios más importantes de España son precisamente Cataluña y Vizcaya, donde la explotación de la clase obrera está ligada a la opresión nacional. El Partido debe propagar por todo el país el derecho de Cataluña, Vasconia y Galicia a disponer de ellas mismas hasta la separación. Carta reproducida a Historia del Partido Comunista de España, vol. I, ps. 287-301, d'E. Comin Colomer. 33. Resolución de la Asamblea Plenaria del Comité Central de la FCCB («La Batalla», 9 de juliol de 1931. 34. Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB) aprobado por el pleno de Cataluña («La Batalla», 12 de noviembre de 1931.) 35. Resolución del CE o propuesta del Pleno de la FCCB. Reproducida a «La Batalla», 29 d'octubre de 1931.

de l'Agrupació Comunista de Madrid sol·licitant el rein·grés... El Ple afirmà, a més, que el P C E admetia en les seves files individus que el B O C havia rebutjat per immorals.³⁶ El Comitè Central, a proposta d'aquest Ple de la Federació, declarà que la FCCB estava disposada a celebrar un Congrés d'Unificació Comunista en les condicions següents:³⁷

1. Que la convocatòria i la preparació anessin a càrrec d'una comissió representativa dels diferents nuclis comunistes d'Espanya.

2. Que aquest Congrés no fos ni del Partit ni de la Federació i que hi poguessin assistir totes les tendències.

3. Un règim democràtic intern permanent.

4. El manteniment del Bloc Obrer i Camperol.

Durant els mesos d'agost i setembre, l'activitat interna de la Federació va ésser molt intensa. Durant aquests mesos, els membres del P C E van augmentar llur activitat de captació de militants de base de la Federació. El dia 1 d'octubre, el C E de la FCCB i el del B O C denunciaven «*las infámias que el partido oficial*» llançava contra la FCCB, i prevenia en contra de les seves maniobres, entre elles les visites a les organitzacions de base de la Federació, amb la finalitat de crear l'escissió entre la base i la direcció.³⁸ En efecte, membres del P C E, juntament amb algun delegat de la Internacional, van visitar les organitzacions de base de Lleida i de Mataró, però llur tasca no assolí els resultats esperats.³⁹

El 4 d'octubre se celebrà a Lleida un Ple de l'Agrupació Comunista, que aprovà:⁴⁰

1. L'acord total amb la línia política del C E de la Federació Comunista Catalano-Balear.

2. Que havent rebut el Comitè de l'Agrupació Comunista la visita d'un delegat de la Internacional, es reafirmava en la decisió de no acceptar maniobres, i in-

36. *Ibid.*

37. *Ibid.*

38. Nota del C E de la FCCB i del C E del B O C («La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

39. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

40. «La Batalla», 8 d'octubre de 1931.

vitava aquest delegat a que anés a exposar el que havia d'exposar al Comitè Central de la FCCB.

3. Expulsar de la Federació els militants que dins l'organització fessin tasca fraccional a favor del «Partit oficial» (P C E).

L'anterior delegat de la Internacional basava les seves maniobres, segons declara el C E de la Federació, en l'atac contra aquesta i l'elogi del B O C, tot proposant, al mateix temps, una delegació de la base perquè anés a Moscou.⁴¹

Paral·lelament, el C C de la FCCB va promoure resolucions massives de cèl·lules que se solidaritzaven amb el Comitè Executiu de la Federació. De finals de setembre a finals de novembre, cada setmana es publicava a «La Batalla» una llista de cèl·lules que es declaraven partidàries de l'actitud de l'Executiu. La màxima d'adhensions es produí cap a mitjan octubre.⁴²

Aquesta agudització de la pugna culminà amb la resolució del Comitè Executiu i Comitè Local de la FCCB i del B O C, del dia 15 d'octubre, expulsant de llurs organitzacions Hilari Arlandis per la seva tasca fraccional i pels seus actes d'indisciplina.⁴³ Hilari Arlandis, Antoni Sesé, Joaquim Olasso, etc., expulsats de la Federació,⁴⁴ són acusats pel Comitè Executiu de promoure un estat de desconfiança en l'organització, mitjançant la distribució de circulars que informen de la creació d'un comitè pro unitat, els membres del qual, diuen els promotors de les circulars, han passat pel B O C o per la FCCB. En les circulars s'assegura també que en el comitè pro unitat no hi ha ni «oficials» (membres del P C E) ni trotskistes.⁴⁵ Recordem que fou justament amb aquesta base organitzativa, amb aquest comitè, que Hilari Arlandis anà a parlar amb l'Agrupació Comunis-

41. *Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB, aprobado por el Pleno de células de noviembre.*

42. El 24 d'octubre van aparèixer les resolucions de les cèl·lules núm. 5, núm. 24 i núm. 2. Aquestes resolucions són les més concretes i més ben elaborades, s'hi ataca tant l'actitud d'Antoni Sesé (pro-Partit Comunista oficial), com la de Josep Metge (trotskista). («La Batalla», 24 d'octubre de 1931.)

43. «La Batalla», 15 d'octubre de 1931.

44. Vegeu el capítol sobre Organització.

45. *Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB, aprobado por el Pleno de células de noviembre.*

ta de Madrid, on declarà que fins que l'Agrupació no hi ingressés tampoc no hi ingressarien ni ell ni el comitè pro unitat.⁴⁶

El Comitè Executiu de la FCCB formula un advertiment en contra del que en diu la «nueva maniobra del Partido oficial», i en vista de l'increment de l'ofensiva del PCE en les files de la Federació, i després d'haver assegurat la fidelitat de gran nombre de cèl·lules, convoca per al dia 5 de novembre un Ple de cèl·lules o Assemblea de militants.⁴⁷

El CE i el Comitè Local van presentar al ple un extens document intern de caràcter defensiu, en el qual es facilitava informació sobre el desenrotllament de la polèmica contra els trotskistes i el PCE, des de l'expulsió de fet de la Federació, el 1930, atorgant especial importància al desenvolupament de les negociacions amb la delegació de la Internacional i a l'ofensiva posterior del PCE.⁴⁸

Amb aquest informe s'intentava estrènyer les files, solidificar l'organització i evitar la disgregació, que podia conduir, certament, a l'esfondrament de la Federació. Però, ahora que sistematitzava i mantenia l'actitud defensiva dels dos darrers mesos, l'Assemblea significava el darrer pas d'aquesta actitud: la consolidació política i organitzativa a l'entorn de l'atac contra el PCE i —ara ja— contra la Internacional Comunista, i l'inici d'una nova fase en la tasca política de la Federació. La resolució adoptada per l'assemblea i aprovada per unanimitat reflectia aquesta situació i estava redactada en els termes següents:⁴⁹

«El pleno de células de Barcelona, en su reunión celebrada el día 5 de noviembre, al tomar nota de la campaña de desmoralización y de indisciplina que se lleva a cabo por parte de los agentes del llamado Partido Comunista en contra de la Federación con el propósito declarado de lograr la destrucción del BOC y de la Federación, resuelve:

46. Vegeu l'apartat sobre l'Agrupació Comunista de Madrid.

47. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

48. Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB, aprobado por el Pleno de células de noviembre.

49. Resolució reproduïda a «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

1.º Ratificar su resolución anterior aceptada por el Comité Central, estipulando las condiciones en que estamos dispuestos a llevar a cabo la unificación comunista.

2.º Rechazar de una manera categórica todas las maniobras que buscando una delegación de la base no son más que ardidés para destrozar nuestro movimiento.

3.º Siendo nuestra organización completamente democrática, nos sentimos representados por nuestros comités superiores. Toda proposición política debe ser dirigida a ellos. Los llamamientos a la base realizados por nuestros adversarios, por hábiles que sean, no responden nada más que al deseo de fomentar la indisciplina, y por eso los rechazamos en absoluto.

4.º Pedir la expulsión de nuestras filas de todos aquellos que se solidaricen con los excluidos de la Federación y luchan en contra de las decisiones tomadas democráticamente por los Comités superiores».

Aquesta ruptura total amb el PCE comporta l'intent de reafirmar les pròpies posicions dins la CNT. A mitjan novembre, al mateix temps que «La Batalla» denunciava Angel Pumarega, dirigent del PCE i un dels redactors de «Mundo Obrero» com a traïdor per la seva actuació durant la Dictadura,⁵⁰ i que Joaquim Maurín afirmava que el PCE havia perdut gran part de la seva

50. «La Batalla» del 26 de novembre de 1931 afirmava que Angel Pumarega, Merino Gracia i Francesc Vall havien declarat, el desembre de 1924-gener de 1925 en cartes adreçades a Primo de Rivera des de la presó de Barcelona, que no estaven lligats a cap tendència política ni sindical. I els atribuïa, entre d'altres, aquests fragments de la carta:

«Que siendo hasta hace algún tiempo militantes activos del movimiento obrero, han tomado la decisión, por las razones que siguen, de separarse en absoluto de toda organización sindical o política adjetivada de revolucionaria, cualquiera que sea su escuela o su nombre (...). Entre las razones, la de que el movimiento obrero está lleno de intrigas, de vicios y errores con elementos equívocos e inconscientes, y un hombre sincero es víctima de su buena fe (...). Que no viendo tampoco para el futuro la posibilidad de una actuación obrera seria, inteligente y responsable, no han querido de ninguna manera los que suscriben, seguir prestando por más tiempo su cooperación y sus sacrificios a una causa de tal modo comprometida.»

base principal de Sevilla,⁵¹ el mateix Joaquim Maurín insistia en la necessitat que la classe obrera prengués el poder a partir de les organitzacions existents, de la CNT.⁵² L'atac a Angel Pumarega és l'inici d'una ofensiva de l'organització contra el PCE a través de l'atac contra el seu òrgan «Mundo Obrero». A finals de desembre, en unes notes editorials de «La Batalla», la Federació intenta demostrar les contradiccions entre les xifres que «Mundo Obrero» dona del seu tiratge, arribant a la conclusió que aquest tiratge, unes setmanes abans, devia ésser de 15.000 exemplars⁵³ enfront dels 35.000 de què es vanava «Mundo Obrero».

Aquesta ofensiva continua a propòsit de la correlació de forces numèriques. Ara es tracta de discutir el nombre de militants respectius, i «La Batalla» afirma que, partint del total de les cotitzacions, ha pogut deduir que els efectius del PCE es redueixen a 3.600 afiliats, mentre que el BOC ja en té prop de 7.000.⁵⁴

L'ofensiva continua, fins al Congrés del PCE, centrada en la política sindical del PCE i en l'actuació de la Internacional a Espanya. Pel que fa al primer punt, ataquen la conferència convocada per la Federació de Societats Obreres de Sant Sebastià, advertint que aquesta Societat —adherida al Comitè de Reconstrucció i diri-

51. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

52. *Ibid.*

53. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

54. *Ibid.*

Ací cal remarcar que la Federació comet un error, en fer el càlcul dels afiliats a partir del total de la recaptació que, segons «Mundo Obrero», havia estat de 18.000 ptes., i del fet que cada afiliat havia de pagar 5 pessetes. Dividir la recaptació total per la quota no pot donar el nombre d'afiliats exacte, en primer lloc perquè, en la recaptació, s'inclouen, a més de les quotes dels afiliats, les ajudes econòmiques de simpatitzants. Això faria minvar el nombre d'afiliats, d'una banda. Però, d'altra banda, és impossible que tots i cada un dels afiliats paguessin 5 pessetes l'any. Això faria augmentar el nombre de militants. Així, doncs, el resultat podria ésser aproximat, però de cap manera exacte.

La Federació comet encara un altre error, en fer el recompte dels militants del BOC, perquè a finals d'any el BOC en té bastant menys dels 7.000 que li atribueix. La xifra podria ésser de prop de 5.000, però potser la Federació hi afegia els simpatitzants. (Vegeu el capítol sobre Organització.)

gida pel PCE— té per missió convocar conferències que pretenen ésser d'unitat sindical quan en realitat són d'escissió.⁵⁵ Segons la Federació,⁵⁶ aquesta Societat, ja els anys 1925-26, convocà una conferència que «*fue degollada por los mismos dirigentes que hay ahora*».

Quant al paper de la Internacional a Espanya, la Federació l'acusa d'autòcrata, i diu que a partir de la mort de Lenin s'ha convertit en una simple corretja de transmissió de consignes, instrumentalitzant així els partits comunistes. Joaquim Maurín resumí molt encertadament la fase de crítica en què es trobava la Federació a primers de 1932 en una entrevista que li va fer «The New York Times».⁵⁷ Quan el periodista li preguntà: «*¿Por qué está fuera de la Internacional?*», Maurín va respondre que «*la Internacional Comunista, después de la muerte de Lenin se ha empeñado en mecanizar los partidos, en trocarlos en autómatas desprovistos de personalidad propia. Esta falsa política —en oposición manifiesta con el verdadero sentido de las ideas de Lenin— deforma los partidos y acaba por asfixiarlos. Nosotros hemos reaccionado contra esta autocracia. Nuestro partido⁵⁸ mientras estuvo sujeto a la disciplina de la Internacional Comunista no fue nada más que un punto insignificante. Así que recabó su libertad de acción ha pasado inmediatamente a ser una fuerza considerable. Además, discrepamos así mismo de la Internacional Comunista en la manera de interpretar el fenómeno revolucionario español. La fracción comunista oficial, pretendía transformar la República, inmediatamente después de proclamada, en República soviética. No comprendió que estábamos en presencia de una revolución democrática y que era preciso dejar que la burguesía demostrara su incapacidad revolucionaria. Después, al ver este fracaso, y a causa de nuestra acción hay un zigzag constante que es la antítesis de la verdadera orientación revolucionaria. La Internacional Comunista, por*

55. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

56. *Ibid.*

57. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

58. Maurín es refereix a la Federació Comunista Catalano-Balear, ja organitzada totalment al marge del PCE i a punt de celebrar el Segon Congrés.

otra parte, ha querido extinguir el movimiento sindical español, creando una sección de la Internacional Sindical Roja, a lo que nosotros nos hemos opuesto también».

A primers de març, des de les pàgines de «La Batalla»,⁵⁹ la Internacional era acusada d'ésser la principal responsable de la divisió del moviment comunista espanyol, i sobretot era acusat Manuilski,⁶⁰ que sostenia a Espanya la consigna de la «dictadura democràtica dels obrers i camperols» creada per Lenin el 1905, però que el mateix Lenin havia reformat el 1917.⁶¹

Al mateix temps, a punt de celebrar-se el Quart Congrés del Partit Comunista d'Espanya, a Sevilla, el P C E distribuí uns fulls invitant el Bloc Obrer i Camperol al Congrés, en aquests termes: «*Guiado por este pensamiento, el Comité Central del Partido Comunista de España se dirige a vosotros, camaradas miembros del Bloque Obrero y Campesino, y os propone la entrada en bloque en el Partido Comunista de España*».⁶² Però al mateix temps —sempre segons la FCCB—, en una resolució del Comitè Central es llegeix: «*Durante la pasada huelga general, en tanto que los obreros del B O C lucharon junto a los comunistas declarando en Lérida la huelga general por las consignas del partido y aliándose en otros lugares a nuestros camaradas, el grupo dirigente del Bloque dio la orden de romper la huelga y no secundarla. La dirección del B O C se ha convertido en una agencia reformista en el seno de la clase trabajadora.*»⁶⁴

59. *El fracaso de la IC en España* «La Batalla», 3 de març de 1932.

60. Dimitri Manuilski, l'any 1927, era membre, juntament amb Jules Humbert-Droz, del Buró occidental de la IC, amb seu a Berlín, i fou secretari del Comitè Executiu de la Internacional Comunista des de la caiguda de Zinoviev fins al 1934. Abans de la Revolució russa pertanyia al grup «Naché Slovo» (La Nostre Paraula), el màxim dirigent del qual era Lleó Trotski.

61. «La Batalla», 17 de març de 1932.

62. Reproduït a «La Batalla», 17 de març de 1932.

63. Es refereix a la vaga general declarada arran dels fets de l'Alt Llobregat, el gener del 1932.

64. Es refereix a les declaracions del CE de la FCCB i del BOC arran dels fets de l'Alt Llobregat, encara que en cap moment no proclamen la necessitat de trencar la vaga, sinó, justament, la necessitat d'haver-la declarat abans (vegeu capítol sobre Política Sindical, i l'apartat sobre la insurrecció a l'Alt Llobregat). A més, a Lleida, la força real la tenia el BOC i no el PCE.

El Congrés del P C E fou ajornat,⁶⁵ però a Madrid se celebrà un Congrés Regional del P C E preparatori del de Sevilla.⁶⁶

En aquest Congrés Regional el Radi Est de l'organització de Madrid presentà un informe acusant el Comitè Central del P C E de no haver instaurat en el Partit el centralisme democràtic, i qualificant d'incorrectes les expulsions d'Escobar⁶⁷ i de la FCCB. Es van adherir a aquest informe el Radi Nord i l'Oest, i Correus i Telègrafs, entre d'altres.⁶⁸

Finalment, el Segon Congrés de la FCCB reflectí totes les característiques de l'estat de contradicció i polèmica en què es trobava la Federació enfront del P C E i la IC.

En les tasques preparatòries del Congrés, les cèl·lules de l'organització de Barcelona van proposar al Congrés,⁶⁹ per a llur aprovació, les mocions següents:

1. Que no es podia parlar d'unificació comunista si no era dins la Federació i dins el BOC.
2. Que calia estendre l'organització de la Federació Comunista per tota la península.

La tercera gran fase del desenvolupament de la Federació s'obria, doncs, a partir del segon Congrés: la fase de formació i extensió de l'«autèntic partit marxista-leninista», a partir de l'organització existent, consistent en la pròpia Federació, més alguns nuclis organitzats que hi havia a Castelló, Madrid, etc., i els simpatitzants d'Astúries, València, etc.

La FCCB i l'Oposició Comunista

La relació de la FCCB amb l'anomenat trotskisme és més complicada que les seves relacions amb el Partit Comunista i la Internacional, a causa de totes les suposicions que s'han creat a l'entorn del tema. I, tanmateix,

65. Vegeu l'apartat sobre l'Agrupació Comunista de Madrid.

66. E. G. des de Madrid, «La Batalla», 31 de març de 1932.

67. Dirigent del Sindicat Miner d'Astúries, expulsat per haver-se oposat a escindir el Sindicat de la CNT.

68. E. G. des de Madrid, «La Batalla», 31 de març de 1932.

69. *Declaración de las células comunistas de Barcelona (FCCB)*. «La Batalla», 31 de març de 1932.

la posició de la FCCB respecte del trotskisme és més clara que la que adoptà respecte de la Internacional, i l'establí molt abans que aquesta darrera. D'altra banda, la posició del trotskisme, i, sobretot, de Trotski, respecte a la Federació també és molt clara, i ho és des del primer moment.

Cal, en primer lloc, distingir entre les relacions de la Federació amb Trotski, i les de la Federació amb l'Oposició Comunista Espanyola anomenada més tard Esquerra Comunista, en primer lloc, perquè la igualtat Trotski = Oposició Comunista Espanyola no és massa clara i, en segon lloc, perquè Andreu Nin, membre destacat de l'Oposició, va estar durant molts anys relacionat amb la Federació, i, en tornar Espanya, simpatitzà molt estretament amb el BOC.

Durant l'any 1931 les opinions de Trotski respecte a la Federació apareixen molt més definides que les de la Federació respecte a l'ex-dirigent de l'Exèrcit Roig. Per què? No podem donar una resposta rotunda, però tampoc no podem menysprear en absolut el factor de la confusió política de la Federació, que no defineix les seves relacions amb la IC fins cap a la meitat d'aquell any, i, d'altra banda, encara continuarà arrossegant durant molt de temps una forta influència de la Internacional.

Mentre la Federació pretén mantenir-se dins la IC, s'ha d'imposar ella mateixa l'antagonisme contra Trotski, per tal de consolidar les seves posicions respecte a la Internacional i evitar tota acusació de trotskisme. Més tard, quan s'enfronta amb la Internacional, ha de procurar no caure en les idees de Trotski, perquè això l'afel·liria molt, políticament i organitzativament. Fins i tot la seva unitat correria perill.

Ara bé, ni en la primera fase ni en la segona no es produeixen atacs directes contra Trotski; els atacs de la Federació es dirigeixen sempre contra els seus seguidors a Espanya. En canvi, trobem sovint, implícita, una acceptació d'algunes de les crítiques formulades per Trotski contra la Internacional; i, evidentment, un gran respecte per la seva personalitat.

Tanmateix, en cap moment no resulta clar que la Federació accepti alguna de les directrius polítiques de Trotski. Joaquim Maurín defineix la relació amb Trots-

ki en aquests termes:⁷⁰ «Trotski, en sus críticas, tiene casi siempre razón. Pero cuando se trata de hacer afirmaciones se balancea en el aire tomando posiciones imprecisas. Nosotros creemos seguir fielmente la línea trazada por Marx y Lenin».

Trotski, per la seva banda, adopta respecte a la Federació dues posicions diferents, abans i després de la proclamació de la República, respectivament. Possiblement aquesta diferència de posicions fou provocada, no pas pel canvi en la situació política, sinó per l'allunyament d'Andreu Nin del Bloc, etc.

Fins al mes d'abril, aproximadament, Trotski desenvolupa uns plantejaments polítics sobre la situació espanyola molt semblants als d'Andreu Nin i Joaquim Maurín. Tots tres estan d'acord en que la qüestió agrària és l'aspecte fonamental de la revolució espanyola,⁷¹ i també en que cal «consolidar la CNT i fer-ne una veritable organització de masses».⁷²

El mateix podem dir de la necessitat d'unificar les forces comunistes.⁷³

Podem fer remarcar encara que entre Trotski i Andreu Nin hi ha, a més, una coincidència quant al paper important que assignen als estudiants en la caiguda de la Dictadura.⁷⁴

Ara bé, d'aquestes similituds no seria pas lícit, en absolut, deduir que Joaquim Maurín i Andreu Nin es trobaven poc o molt sota la influència de Trotski. En pri-

70. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

71. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole et les tâches communistes*, gener del 1931, *Ecrits*, vol. III, 1928-1940, p. 423.

72. *Ibid.*, p. 429.

73. Léon TROTSKI, *Lettre au Bureau Politique du PC de l'URSS*, abril del 1931. *Ecrits*, p. 448.

74. Léon TROTSKI, *Les tâches des communistes en Espagne*, juny del 1930. *Ecrits*, ps. 403-411.

Andreu Nin, en l'article «Per unes corts constituents revolucionàries», diu que «la condició indispensable per a la victòria de la revolució és la constitució d'organismes de lluita que agrupin les grans masses. Aquests organismes de lluita poden ésser les Juntes Revolucionàries d'Obrers i Camperols, en les quals hauria d'admetre's també delegats de la joventut universitària, que durant aquests darrers anys ha jugat un paper tan important en els combats populars.» Andreu NIN, «L'Hora», 11 de març de 1931.

mer lloc, perquè els aspectes tractats són extraordinàriament generals: qüestió agrària, unificació comunista, etc. En segon lloc, perquè, pel que fa a les consignes concretes davant els fets polítics immediats, les divergències sorgeixen de seguida. Destaquem, a tall d'exemple, la diferent posició de Trotski i de Joaquim Maurín i Andreu Nin quant a les eleccions convocades per Berenguer: així com Trotski, a través d'una anàlisi purament teòrica, arriba a la conclusió que cal «boicotejar les eleccions a Corts de Berenguer»,⁷⁵ la Federació propugna la participació en les eleccions per raons propagandístiques.⁷⁶ Fins i tot Andreu Nin defensava, des de les pàgines de «L'Hora», la posició de la Federació, tot i que era ell qui més insistia en la necessitat d'anar cap a la formació d'unes Corts Constituents revolucionàries, convocades per un organisme central de les Juntes Obres.⁷⁷ A finals de maig, Trotski encara afirmava que si «els comunistes espanyols s'haguessin pronunciat a temps i d'una manera decisiva pel boicot (...) llur autoritat hauria pesat en el moment de la caiguda de Berenguer».⁷⁸ Encara que Jordi Arquèr, a mitjan juliol, deia que la posició de Trotski no era coneguda,⁷⁹ és ben segur que almenys Andreu Nin sí que la coneixia, puix que recull tot el que fa referència a les Corts Constituents revolucionàries.

A partir de la proclamació de la República, i malgrat l'acord sobre el caràcter concret de la revolució, Trotski inicia una sèrie de forts atacs contra Maurín i la Federació. L'atac és realitzat en escalada. Quant al caràcter de la revolució, es podria establir una similitud entre Trotski i la Federació en el sentit que coincideixen a negar que l'actual revolució sigui socialista i a atacar la fórmula de govern obrer i camperol propugnada pel P C E. Trotski ataca sobretot la imprecisió teòrica i po-

75. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole et les tâches communistes*, gener del 1931. *Écrits*, vol. III, 1928-1940. p. 425.

76. Cf. el capítol corresponent a Anàlisis polítiques del BOC.

77. Trotski, enfront de les eleccions convocades per Berenguer, propugnava el boicot, i la necessitat de preparar unes Corts Constituents Revolucionàries.

78. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole et les dangers qui la menacent*, maig del 1931, *Écrits*, p. 454.

79. «La Batalla», 16 de juliol de 1931.

lítica de la consigna (què vol dir, quines classes es troben a la base, si és una revolució intermèdia entre la burgesa i la socialista, etc.). La Federació sosté que la fase de la lluita de classes exigeix la revolució democràtico-burgesa, però que perquè es desenvolupi fins a les darreres conseqüències ha d'ésser dirigida pel proletari.

Ara bé, nou dies després de proclamada la República a Espanya, Trotski, en una lletra dirigida a Barcelona,⁸⁰ insisteix en que «la Federació Catalana s'ha d'esforçar a adherir-se a l'organització comunista panespanyola». Diu que si no es fa així, el moviment obrer català pot aixecar-se abans que a la resta d'Espanya, i que llavors seria sacrificat com el de la *Commune*. I partint d'aquesta base fa una lleugera crítica del «nacionalisme» de la Federació.

La crítica contra la Federació va augmentant en intensitat. Arran de l'aparició del «Manifest del BOC a l'opinió»,⁸¹ Trotski, a mitjan juny, escriu una carta als seus amics espanyols en la qual ataca fortament la Federació. L'acusa d'augmentar el confusionisme polític en crear una plataforma anomenada Bloc Obrer i Camperol,⁸² quan la unió d'obres i camperols ha d'ésser una tasca política, i no una organització. Ataca la imprecisió amb què la Federació defineix el caràcter de la revolució, la relació poder-poble, la qüestió agrària, el problema nacional. També critica que la declaració no determini quines característiques han de tenir les Juntes Obreres i Camperoles, ni quina relació cal sostenir amb els socialistes i els anarco-sindicalistes, forces fonamentals, uns i altres, en la situació espanyola. En resum, ataca la Federació acusant-la de menxevic i diu que el document «representa un pur Kuomintangisme»⁸³ trasplantat a la terra espanyola.⁸⁴

80. Léon TROTSKI, *Écrits*, p. 493.

81. Vegeu el capítol sobre Anàlisis polítiques del BOC.

82. Léon TROTSKI, *La déclaration du Bloc Ouvrier et Paysan catalan*, *Écrits*, ps. 477-480, juny del 1931.

83. Per Kuomintangisme entén la política que feia el Kuomintang a Xina, secundada per la IC, i que acabà en el desastre dels anys 1926-27. La política de la IC a Xina fou un dels punts forts de la polèmica de Trotski amb la Internacional.

84. Léon TROTSKI, *La déclaration du Bloc Ouvrier et Paysan catalan*, *Écrits*, ps. 477-480.

Un altre punt fonamental que Trotski combat és el de les relacions de la FCCB amb la CNT. Diu que «els caps de l'anarco-sindicalisme s'han convertit en agents del nacionalisme català de pau social»,⁸⁵ i que «la Federació Catalana ha adoptat envers ells una posició conciliadora: això vol dir que substitueix la política revolucionària de front únic per la política oportunista de defensa i d'adulació dels anarco-sindicalistes, i, per tant, del règim de Macià».⁸⁶ Al mateix temps qualifica aquest règim de «contrarevolucionari petit burgès».⁸⁷

Els atacs s'endureixen a finals de juny i primers de juliol, coincidint amb la ruptura de la Federació amb la Internacional. Trotski, molt mal informat,⁸⁸ ataca Maurín per les declaracions d'aquest en el sentit que la Federació no participaria en les eleccions a Corts Constituents.⁸⁹

Però els atacs més furibunds contra Maurín i la Federació els formula Trotski els dies 29 de juny i 2 de juliol, en sengles cartes, acusant-los de «stalinistes».

Maurín i els anarco-sindicalistes s'han convertit per a Trotski en els dos perills per a la revolució.

«Cal criticar constantment Maurín de manera molt dura; els esdeveniments confirmaran la nostra crítica. D'ací poc temps, Maurín no serà sinó una figura còmica, amb les seves reflexions provincianes, les seves doctrines frustrades i els seus conceptes rudimentaris», afirma Trotski.⁹⁰ I en una carta del 2 de juliol arriba a declarar que ells, l'Oposició, abans s'inclinen pel Partit oficial que pels petit burgesos de la Federació, instrument del stalinisme. «Res no seria més nociu, més perillós i fins i tot més nefast —diu Trotski—⁹¹ que el fet que en

85. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole au jour le jour*, 31 de maig de 1931, *Ecrits*, p. 495.

86. *Ibid.*

87. *Ibid.*

88. Trotski diu que s'ha informat a través dels diaris francesos, però, tot i que dubta de la veracitat de la informació, referma el seu atac (Léon TROTSKI, *La révolution...* 497).

89. Trotski afirma la necessitat d'utilitzar les eleccions amb la finalitat d'assegurar tant com es pugui el progrés dels principis democràtics.

90. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole au jour le jour*, *Ecrits*, p. 503.

91. *Ibid.*, p. 507.

l'esperit dels obrers de Catalunya, d'Espanya i de tot el món es consolidés la idea que nosaltres som solidaris de la política de la Federació Catalana o que nosaltres hi tenim part de responsabilitat, o fins i tot que estem més a prop d'ella que no del grup centrista. Els stalinistes presenten les coses d'aquesta manera, amb totes llurs forces. Fins ara no havíem lluitat contra això amb prou vigor. És molt important i urgent desfer aquest malentès que ens comprometria terriblement i dificultaria el desenvolupament dels obrers catalans i espanyols.

«Ara bé, cal que quedi clar que la denúncia de la Federació Catalana és una tasca que pertoca en primer lloc als nostres partidaris a Catalunya mateix. Ells s'han de manifestar amb una crítica clara, oberta, precisa, una crítica que no calli res sobre la política de Maurín, aquesta barreja de prejudicis petit burgesos, ignorància, «ciència» provinciana i berganteria política».⁹²

Malgrat tot això, Trotski opina que l'Oposició d'esquerra no podrà ésser una força dirigent a tot Espanya si no ho és a Catalunya,⁹³ i que la FCCB és la força comunista important, encara que li atribueixi, equivocadament,⁹⁴ una reducció d'efectius i d'influència política a Barcelona, d'abril a juny.⁹⁵

Aquesta característica porta Trotski a propugnar la tàctica de divisió entre dirigents i base del partit, tàctica utilitzada també pel Partit Comunista d'Espanya mesos més tard. Però Trotski la justifica d'una manera molt peculiar i extraordinària: «M'imagino la Federació catalana —diu Trotski—⁹⁶ com una mena d'«Organització mixta semblant»,⁹⁷ organització no delimitada que comprèn els futurs bolxevics i els futurs menxevics. Això justifica una política que tendeix a aportar a les línies

92. *Ibid.*, ps. 507-508.

93. *Ibid.*, p. 503.

94. Vegeu el capítol sobre Organització.

95. Léon TROTSKI, *La révolution...* p. 508.

KI, *La révolution...* p. 508.

96. *Ibid.*, p. 509.

97. Trotski es refereix a certes organitzacions de província del partit social-demòcrata rus, en les quals hi havia, plegats, bolxevics i menxevics, i que van conservar aquest caràcter mixt fins a la mateixa revolució d'octubre.

de la Federació una diferenciació política. El primer pas en aquesta via és la denúncia de la vulgaritat política del maurinisme. Aquí no hi ha d'haver pietat. La comparació de la Federació Catalana amb les organitzacions unificades de Rússia exigeix unes restriccions essencials. Les organitzacions unificades no exclouïen cap de les agrupacions socials democràtiques existents. A l'interior de l'organització unificada tothom tenia dret a lluitar per les seves opinions. Allà,⁹⁸ el "trotskisme" és posat a l'índex. Cada confusionista té dret a defensar la seva confusió, però el bolxevic-leninista⁹⁹ no pot aixecar obertament la veu.¹⁰⁰

L'aspecte de la unificació, punt fonamental de la polèmica entre les forces comunistes, en aquells anys, no podia ésser oblidat en les anàlisis de Trotski. «La condició fonamental d'aquesta unificació és per a nosaltres el dret a la possibilitat de lluitar per les nostres consignes, pels nostres punts de vista, dins el marc de l'organització unificada. Podem i hem d'assegurar una lleialtat completa en aquesta lluita, però aquesta condició fonamental l'ha destruïda de bell començament la mateixa Federació. Tot lluitant sota la bandera de la unitat, exilia de les seves pròpies línies els bolxevics leninistes. En aquestes condicions, secundar l'equip dirigent de la Federació Catalana en la lluita per la unitat del partit comunista seria, per la nostra banda, una enorme inèpcia. En el Congrés de la unificació, Maurín es prepara per a tocar el primer violí; ¿podem tolerar en silenci aquesta repugnant hipocresia? Lluitant contra l'Oposició d'esquerra, Maurín imita la burocràcia staliniana per a guanyar-se'n les simpaties. En realitat, diu als stalinistes: "Doneu-me la vostra benedicció, i, sobretot, el vostre subsidi, i us prometo que lluitaré contra els bolxevics-leninistes, no pas per por, sinó amb tota sinceritat". L'activitat unificadora de Maurín no és sinó una forma de xantatge als stalinistes. Si nosaltres ens deturàvem ací, no seríem revolucionaris,

98. Es refereix a la Federació Comunista Catalano-Balear.

99. El bolxevic-leninista era el membre de l'Oposició comunista.

100. Léon TROTSKI, *La révolution espagnole...*, *Ecrits*, vol. III, p. 500.

sinó passius auxiliars del xantatge polític. Hem de denunciar implacablement el paper de Maurín, és a dir, la seva xerrameca "unificadora", sense cedir ni un moment en la nostra lluita per la unificació real de les línies comunistes i sense cedir en la nostra lluita perquè es posin sota la nostra bandera.»¹⁰¹

Però no acaba ací l'activitat de l'Oposició. Com que, segons aquesta, la Federació s'allunya de l'ala esquerra, i, durant la Revolució, això vol dir anar cap a la destrucció, «la tasca de l'Oposició d'esquerra consisteix a precipitar aquesta destrucció mitjançant la seva crítica implacable».¹⁰²

A través de tot això podem veure que l'actitud de Trotski envers Maurín i la Federació era francament hostil. No ho era pas menys, d'altra banda, l'actitud de la FCCB respecte dels trotskistes i de l'Oposició.

Conjuntament amb Trotski, l'Oposició inicia amb duresa l'atac contra el BOC, el mes de juny.¹⁰³ Paral·lelament, és molt possible que la col·laboració de fet d'Andreu Nin amb el BOC, iniciada a primers d'any amb els seus articles a «L'Hora», etc., es prolongués fins a mitjan juny.¹⁰⁴

Una lletra d'Andreu Nin al Comitè de la FCCB, datada el 15 de juny, en la qual diu que esperava que l'invitarien a ingressar a la Federació, i el fet que Andreu Nin digui que es trobà amb una carta que li causà una sorpresa extraordinària,¹⁰⁵ coincidint amb l'inici de la polèmica entre la Federació i els dits trotskistes, Trotski i Andreu Nin, semblen dades que contribueixin a definir el mes de juny com la data en què es van iniciar obertament les hostilitats.

La dura resposta de la FCCB es produí a primers de setembre.¹⁰⁶ Fins llavors, les crítiques contra l'Oposició havien estat molt generals, dirigides al trotskisme, i fins i tot tenien un caràcter ètico-polític, com quan

101. *Ibid.*, ps. 509-510.

102. *Ibid.*

103. *El ataque de los trotskistas*, «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

104. Segons Pere Bonet, Jordi Arquer i Wilebard Solano, desembre del 1968.

105. Segons Wilebald Solano, desembre del 1968.

106. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

el consideraven com «una malaltia d'esnobs».¹⁰⁷ A partir del setembre, la crítica es centrà sempre en l'Oposició Comunista espanyola o Izquierda Comunista, sobretot en Andreu Nin.

«El trotskismo —segons la Federació—,¹⁰⁸ es una secta internacional constituïda por unas cuantas docenas de adoradores fanáticos del gran hombre de la Revolución Rusa. El trotskismo ha demostrado su incapacidad para toda acción. Critica sistemáticamente. Su finalidad no es más que la contradicción. Naturalmente, la secta trotskista es rechazada por la clase obrera revolucionaria».

Andreu Nin, dirigent de l'Oposició,¹⁰⁹ és el centre dels atacs de la Federació, que l'acusa d'ésser un polític enormement voluble. Per això suposa que, al capdavall, tornarà a les seves files. «Nin nos ataca duramente. Sin embargo, los que le conocemos no desesperamos de que un día venga a nuestras filas y encuentre bien el Bloque. En Nin hay cierta volubilidad política, una gran flexibilidad. Su trayectoria política está repleta de oscilaciones, que ponen de relieve su gran agilidad espiritual», diu la Federació.¹¹⁰ Tanmateix, les crítiques dirigides contra Andreu Nin són dures, i, de vegades excessives.

És veritat que Andreu Nin no es mantingué sempre en el punt on inicià les seves tasques polítiques.

La Federació afirma que Andreu Nin evolucionà del nacionalisme al partit socialista, després al sindicalisme i finalment al comunisme. I que, d'altra banda, fou trotskista en els moments d'auge de Trotski, i antitrotskista quan aquest va caure.¹¹¹ A partir d'aquestes «oscil·lacions», la Federació Comunista Catalano-Balear afirma que «el trotskismo de Nin, como todas sus posiciones políticas, es cosa frágil. Depende de las circunstan-

107. «L'Hora», 30 d'abril de 1931.

108. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

109. Anteriorment havia estat militant de la CNT, del grup sindicalista revolucionari de «La Batalla», membre del Partit Comunista de la Unió Soviètica, i membre del Buró Executiu de la ISR.

110. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

111. Per a corroborar aquestes afirmacions fan referència a la declaració antitrotskista d'Andreu Nin a la «Correspondance Internationale» del dia 6 de maig de 1925. (Vegeu el primer capítol i Apèndix.

cias».¹¹² Si bé és cert que Andreu Nin participa de la confusió política que impera en el període 1924-1930 en el camp comunista, no ho és pas menys que Joaquim Maurín i la Federació en participen tant com ell. Ja hem vist totes llurs vacil·lacions respecte al PCE i a la Internacional.¹¹³ D'altra banda, la Federació formula contra Nin algunes acusacions que no demostra en cap moment, i que, més que no pas realitats, semblen afirmacions subjectives, de caràcter defensiu, per part de la FCCB. L'acusa, per exemple, d'«haber desertado del movimiento obrero español en los momentos más difíciles»,¹¹⁴ i que «ha sido siempre un adversario de la Federación Comunista. Cuando estaba en Moscú ayudó siempre a la dirección del partido "oficial" en contra nuestra».¹¹⁵

Paral·lelament, l'Oposició Comunista, més tard Izquierda Comunista, treu un setmanari, «El Soviet» a partir del 15 d'octubre del mateix any 1931, on els atacs al Bloc són durs i on Nin els acusa en algun moment de fer servir mètodes estalinistes i que atempten contra la unificació comunista.¹¹⁶

La polèmica FCCB-Oposició es fa més aguda el mes de novembre. Refeta ja la Federació de l'ofensiva del PC de setembre-octubre, en el Ple de cèl·lules del 5 de novembre,¹¹⁷ el Comitè Executiu declarava que els trotskistes intentaven provocar una desmoralització general creant a l'interior del BOC una organització fraccional subterrània, i que per això havien estat expulsats els tres o quatre que n'hi havia a la Federació.¹¹⁸

112. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

113. Vegeu els capítols corresponents a la FCCB i a les relacions de la Federació amb el PCE.

114. «La Batalla», 3 de setembre de 1931. Suposem que la Federació es deu referir a la seva estada a Moscou al front de la ISR.

115. «La Batalla», 3 de setembre de 1931. Segons José BULLEJOS (*Europa entre dos guerras, 1918-1938*, ps. 100-101), aquesta acusació tindria per fonament la participació d'Andreu Nin en la comissió del CE i de la IC que nomenà Bullejos secretari general del Partit Comunista d'Espanya.

116. «El Soviet», any I, núm. 1, Barcelona, 15 d'octubre de 1931. En particular l'article d'Andreu Nin «A propósito de unas declaraciones de Maurín», «El Soviet», núm. 2, 22 d'octubre de 1931.

117. «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

118. *Manifiesto de los CE y Comité Local de Barcelona de la FCCB aprobado en el pleno de células*, reproduït a «La Batalla»,

També és pel novembre quan s'ataca per primera vegada els trotskistes a partir de problemes polítics: caràcter de la revolució, etc., i no ja exclusivament organitzatius: comparació quantitativa de militants, etc., i personals: atacs a Andreu Nin. En una entrevista que li fa «La Nación» de Buenos Aires,¹¹⁹ Joaquim Maurín afirma que els trotskistes adopten enfront de la revolució espanyola una posició dretista en dir que la classe obrera espanyola no pot aspirar al poder fins que no tingui una organització soviètica, i en propugnar que sigui el partit socialista el que ocupi el poder.

Finalment, a primers d'abril del 1932 se celebra una Conferència de l'Oposició Comunista,¹²⁰ en la qual, segons fonts de la Federació,¹²¹ assisteixen de 22 a 24 delegats, la majoria de Madrid, a més d'alguns delegats trotskistes francesos que, sempre segons la Federació,¹²² s'han rebel·lat contra Trotski.

En el seu informe, Andreu Nin va arremetre contra el BOC, presentant-lo com un moviment a l'estil del Kuomintang.¹²³ En la Conferència es procedí també a un recompte de forces, que provocà una ràpida resposta per part de la Federació.

Andreu Nin declarà que a Barcelona tenien 30 afiliats, 7 a Santa Perpètua, 20 a Sabadell... i que el BOC de Sitges, única base proletària del Bloc, aviat ingressaria a l'Oposició.¹²⁴ La Federació replicà immediatament desmentint les afirmacions d'Andreu Nin sobre el BOC de Sitges, i dient que era fals que a Sabadell tinguessin 20 afiliats.¹²⁵

En resum, durant l'any 1931, les relacions de la Federació amb el PCE i la Internacional, i amb l'Oposició, es van clarificar del tot. La proclamació de la Repú-

12 de novembre de 1931. Entre ells destacaven Narcís Molins i Fàbregas, Josep Metge...

119. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

120. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

121. *Ibid.*

122. *Ibid.*

123. Remarquem que Andreu Nin utilitza el mateix terme que Trotski per a qualificar el BOC.

124. Les xifres procedeixen de fonts de «La Batalla».

125. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

blica esvaí en part la confusió política que havia regnat durant el 1930 i fins l'abril del 1931. A finals de juny, Trotski inicia els seus atacs violents contra Maurín i la Federació, acusant-la de petit burgesa, de provincianisme, de kuomintangisme, de stalinisme...

També a finals de juny-primers de juliol, la Federació trenca les seves relacions amb la Internacional Comunista, i Maurín n'és expulsat, definitivament, l'endemà mateix d'aquesta ruptura de relacions. El mes de setembre, la FCCB inicia els seus atacs contra l'Oposició. I durant aquest mes i el següent ha de fer front a una forta ofensiva per part del PCE, i fins i tot es veu obligada a expulsar un membre destacat del seu Comitè Executiu.

El mes de novembre, la Federació comença a refer-se de la greu crisi política i organitzativa que li ha significat el fet d'haver de mantenir, des del juny, una polèmica en dos fronts: contra l'Oposició, i contra el PCE.

Finalment, els mesos de març-abril del 1932, s'obren els Congressos i Conferències de la Federació i de l'Oposició, i s'anuncia el Congrés del PCE. La polèmica continua, però ara, ja, des d'unes posicions més consolidades. S'obre una nova fase.

6. Política sindical del BOC: el front únic d'anarquistes, sindicalistes i comunistes

El BOC i la CNT-FAI

Tots i cada un dels obrers afiliats a la Federació Comunista Catalano-Balear eren membres de la Confederació Nacional del Treball,¹ i tenien l'obligació d'assistir a les reunions dels sindicats correspondents.² Per examinar la relació de la Federació i el BOC amb la CNT, cal tenir en compte una sèrie de factors, entre els quals tres d'importantíssims: el paper de la CNT a Catalunya, la procedència política de la majoria dels dirigents i militants de la FCCB i les relacions entre la FCCB i el Partit Comunista d'Espanya.

Quant al primer factor, bastarà recordar que la CNT era la Central sindical que agrupava més treballadors a Barcelona i Catalunya,³ la més forta i la que tenia més tradició de lluita. Era impossible d'intentar cap acció, a Catalunya, sense comptar amb la CNT, i més impossible encara de voler organitzar la classe treballadora al marge de la Confederació o en contra seva.

Respecte del segon factor, recordem que la majoria de dirigents i militants de la Federació procedien justament de la CNT: Joaquim Maurín, Pere Bonet, «David Rey», etc., havien estat sindicalistes, i a través dels grups partidaris de la ISR i dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris havien evolucionat cap al comunisme. D'altra banda, les relacions de la FCCB amb el Partit Comunista d'Espanya no havien estat mai completament orgàniques. De fet, la Federació sempre havia funcionat paral·lelament a la resta del Partit. El grup de «La Ba-

1. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires amb Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

2. Vegeu, en el capítol sobre Organització, com un dels càrrecs pels quals Joaquim Masmano fou expulsat de la FCCB era que havia deixat d'assistir a les reunions del sindicat al qual pertanyia.

3. Vegeu els diferents Plens regionals, i el nombre d'afiliats que cada un d'ells representa.

talla» passà a formar part del PCE després del cop d'estat de Primo de Rivera. Per tant, no havia tingut temps d'integrar-se del tot en l'aparell del Partit en ple estat de repressió; i aparegueren les crisis internes. Durant la Dictadura, el Partit Comunista es troba pràcticament desorganitzat, i les contradiccions entre la direcció i el comitè de la Federació s'aguditzen. I durant 1930-31 es trenquen les relacions entre la Federació d'una banda, i el PCE i la Internacional de l'altra.

Finalment, cal tenir present el marc polític constituït per la necessitat d'unificar les forces obreres, un dels punts centrals de la problemàtica de les organitzacions polítiques i sindicals de la classe treballadora en els anys 1930-31.

Tots aquests aspectes, i d'altres, faran que la Federació intenti mantenir amb la CNT unes relacions cordials, sobretot durant els greus conflictes de la vaga de telèfons, la vaga general del setembre i l'alçament de Figols. Ara bé, al mateix temps intenta mantenir una actitud crítica i distanciada enfront d'alguns conflictes, i, sobretot, enfront de la solució d'alguns d'aquests conflictes. Aquesta actitud, afegida de vegades a la impossibilitat de participar-hi, i a la no participació en diversos d'aquests conflictes, a causa de la poca força de la Federació, la condueix a adoptar una posició oportunista —i de vegades dretista—, proclamant que el conflicte havia estat creat per la mateixa burgesia, i que la CNT no havia d'haver-hi participat; d'altres vegades, en canvi, la posició adoptada per la Federació és esquerrana, quan declara que en presència dels fets calia haver pres mesures més enèrgiques.

Però, sobretot, a la Federació li interessa anar avançant posicions a l'interior de la Confederació, anar-hi creant fortes minories d'oposició. Amb aquesta finalitat, l'aspecte central de la seva tasca a l'interior de cada un dels sindicats serà de lluitar per la «democràcia sindical», per la «llibertat de tendències», per la necessitat que «totes les tendències puguin utilitzar la premsa confederal». Però, alhora, en proclamar la llibertat de tendències, la Federació es veu obligada a prendre posicions respecte de les tendències existents. Així, si bé estratègicament es proposa el front únic de comunistes, sindicalistes i anarquistes, i fins i tot la creació d'un or-

gan conjunt de direcció,⁴ davant els fets concrets la FCCB no pot deixar de manifestar si aprova o critica la línia seguida per cada una d'aquestes tendències. Tot i que la FCCB-BOC no té la iniciativa en cap de les accions vaguístiques i revolucionàries del 1931 que aguditzen la lluita de les dues tendències dominants —la trentista i la faista—, es veu obligada a definir-se, tant per a enrobar-se la seva política sindical com per a consolidar la seva influència. En tot moment, però, la seva actitud contra els trentistes és més ferma que no pas el seu suport a la FAI. A finals d'agost i primers de setembre, amb l'aparició del manifest dels Trenta, la ràpida ascensió de la FAI als quadres dirigents de la Confederació, i la vaga general, el BOC porta a terme un dels atacs més durs contra els «anarco-reformistes» dels Trenta. Amb el «*vergonzoso manifiesto*», diuen,⁵ «*Peiró y Pestaña se han puesto al otro lado de la barricada. Se han dado la mano con Maura y Largo*». Els acusen d'haver sabotejat la vaga de telèfons, la del metall, etc., i d'haver-ho intentat amb la vaga general del setembre. Per tant, afirmen, «*los grupos anarquistas, la FAI, encarnan mucho mejor que los sindicalistas reformistas el sentido revolucionario de la masa obrera*». «*Hay en ellos reflejo —continuen dient— el impulso histórico de la clase obrera hacia la conquista del poder. Los anarquistas de la FAI han dado pruebas de valentía heroica ante la que hay que inclinarse. Se han batido con energía.*»⁶ Dos mesos més tard, Joaquim Maurín, en una entrevista que li fa «La Nación» de Buenos Aires⁷ confirma aquesta actitud en enunciar clarament que «*nosotros estamos más cerca de los anarquistas que de los reformistas*», després d'haver acusat el «*grupo reformista de Peiró y Clara*» per haver mantingut relacions amb l'esquerra burgesa i no amb la Federació. Ara bé, aquest dur atac contra els «anarco-reformistes» de Peiró i Pestaña, i el reconeixement de les virtuts revolucionàries de

4. «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

5. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Joaquim Maurín, de «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

6. *Ibid.*

7. Entrevista de «La Nación» de Buenos Aires amb Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 19 de novembre de 1931.

la FAI no signifiquen tampoc una identitat de posicions entre el BOC i els faistes. Enfront dels faistes, el BOC manté una actitud crítica, fonamentalment teòrica, estratègica i de formes de lluita. Els acusa de no tenir una teoria revolucionària,⁸ una veritable doctrina revolucionària,⁹ i de practicar un «puchismo que converge con el puchismo del Partido comunista».¹⁰

Si aquesta posició més favorable a la FAI que als Trentistes queda ben clara en alguns dirigents de la Federació, sobretot en Maurín, en d'altres no es fa tan evident. Per exemple, Hilari Arlandis ataca per una banda el «reformisme de Pestaña i Peiró», però, alhora, formula una dura crítica contra la FAI. Compara els primers amb els «buròcrates de la UGT», i titlla els segons d'«utòpics i esbojarrats».¹¹ En cap moment no traspuja una preferència per cap de les dues tendències. Els seus atacs contra l'anarquisme ho són contra el seu conjunt. D'altra banda, altres dirigents de la Federació, la majoria procedents de l'antic Partit Comunista Català, si bé adopten una actitud contrària als Trentistes, no es mostren tan pròxims a la FAI com ho fa Maurín en determinats moments.

Tanmateix, tots, uns i altres, formen un veritable bloc¹² quan es tracta de decidir quin ha d'ésser el paper de la CNT i el seu objectiu. Diuen que la CNT és l'autèntica organització sindical de la classe obrera¹³ i que ha de prendre el poder polític.¹⁴ Amb aquesta finalitat proposen repetides vegades a la Confederació Nacio-

8. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Maurín, de «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

9. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

10. *Después de la huelga general*, «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

11. Hilari Arlandis, «Els anarquistes a la deriva», «L'Hora», 5 de setembre de 1931.

12. Amb les excepcions d'Hilari Arlandis, Antoni Sesé, etc., més lligats al PCE.

13. Daniel Domingo Montserrat, «La fita perillosa», «L'Hora», 22 d'agost de 1931.

14. Jaume Miravittles, «La FAI, el comunisme i la CNT», «L'Hora», 8 d'agost de 1931. *A propósito del manifiesto sindicalista. El deber de la Confederación*, editorial, possiblement de Maurín, a «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

nal del Treball, des del maig de 1931¹⁵ fins al gener del 1932,¹⁶ la formació d'un front únic.

EL BOC i el Comitè Nacional de Reconstrucció

Al capítol primer i on es refereix a la unificació comunista ja hem abordat extensament la polèmica de la FCCB-BOC amb el Partit Comunista d'Espanya a l'entorn de la problemàtica sindical durant l'any 1931. Ara analitzarem els aspectes estrictament relacionats amb les activitats del Comitè Nacional de Reconstrucció de la CNT.

El mes de desembre del 1930, Emilio Mola, llavors director general de Seguretat, declarava que «*los sindicatos comunistas no daban señal*». Però ja el mes de març del 1931, en una circular als governadors civils, els avisava que a les províncies andaluses calia vigilar de prop les activitats del Comitè Nacional de Reconstrucció, «*que trata de crear, asociando obreros urbanos y de la tierra, una organización francamente comunista que puede traer serios trastornos, sobre todo en el campo, dada la forma en que la propiedad está distribuida en las provincias del sur de España*».¹⁷ El mateix mes de març, la FCCB recomanava als seus militants els informes i resolucions del Cinquè Congrés de la ISR.¹⁸

Però el mateix mes, en el Primer Congrés de la FCCB, s'aprova una tesi sindical en la qual s'ataca la «*falsa política sindical del Comité Ejecutivo*». En el projecte de tesi¹⁹ la Federació es mostra d'acord amb el CE del PCE a qualificar de «*confusionista, reformista y pequeño-burguesa*» la política seguida pels dirigents anarcosindicalistes de la CNT. Partint d'aquesta anàlisi de

15. *Carta a la Confederación Nacional del Trabajo*, reproduïda a «La Batalla», 7 de maig de 1931. Vegeu el text complet a l'Apèndix.

16. *Proposición del frente único a la CNT* «La Batalla», 14 de gener de 1932.

17. Emilio Mola, «*El derrumbamiento de la monarquía*», *Obras Completas*, p. 725.

18. Recordem que la FCCB i la IC no trencaran del tot les relacions polítiques fins al juny.

19. *Proyecto de Tesis Sindical al Primer Congreso de la FCCB*, publicat a «La Batalla», 17 de febrer de 1931.

la CNT, la Federació afirma que la conclusió del CE és que és tan impossible «la conquesta de la CNT» com ho és la de la «burocràtica UGT», i que, per tant, sorgeix la necessitat de crear sindicats propis i agrupar-los a l'entorn del Comitè de Reconstrucció. Enfront d'aquesta conclusió, la FCCB sosté la necessitat de continuar a l'interior de la CNT, i la possibilitat «de llegar en plazo breve a la conquista de la Confederación mediante el aumento de nuestros efectivos y la educación de nuestros cuadros». Aquesta possibilitat existeix, continua afirmant la FCCB, gràcies a la manca de burocràcia i a la inestabilitat dels seus òrgans dirigents: canvis molt freqüents de comitès, etc. Aquesta situació, així exposada per la Federació, condueix, evidentment, a que el CE del PCE intenti avançar dirigint-se sobretot a la captació de la gran part de la classe treballadora no organitzada, propòsit que la FCCB considera com un altre error. La Federació assegura que és cert que només una minoria de la classe treballadora està organitzada, però que és la més revolucionària; i que l'anàlisi del CE porta implícita «la conclusión de que las masas semi-proletarias que forman la gran fuerza de inercia contra la cual se ha estrellado casi siempre la acción proletaria contendría una capacidad revolucionaria superior a la de las capas más entrenadas del proletariado». Enfront d'aquesta posició posa l'exemple de Barcelona, afirmant que els sectors que s'han organitzat més aviat han demostrat una consciència de classe més desenrotllada: Tèxtil, Vidre, Metallúrgia, Construcció, etc. Aquesta polèmica es farà més aguda el mes de juliol, un cop trencades les negociacions entre la Federació i la Internacional. La vaga general de Sevilla ajornà els atacs més durs fins al mes d'agost.

En aquell mes de juliol, el Comitè Nacional de Reconstrucció (CNR) tenia força en els sindicats de Transports, Metallúrgics, Forners i Suro de Sevilla; una petita influència en la Construcció, els Miners i els Metallúrgics de Bilbao; i menys encara a Madrid. El dia 9 havia publicat el primer número del setmanari «Frente Único»,²⁰ subtítulat «Semanao de Unificación y Acción

20. «Frente Único» es publicava a Barcelona i tenia la redacció i administració al carrer de Sants, 66. Al número 2, del 16

Sindical». I, finalment, havia tingut un paper destacat en els fets de Sevilla a través de la Unió de Sindicats de Sevilla, i l'òrgan de la qual era «Voz Proletaria». L'aparició de «Frente Único», i, sobretot, el paper destacat del CNR en els fets de Sevilla, van provocar un atac violent per part de la CNT,²¹ alhora que aquesta desmentia que hagués format un front únic amb els comunistes, tal com, segons la Confederació, ho afirmaven aquests darrers. La Confederació, deia «Solidaridad Obrera»,²² va prendre la iniciativa desencadenant la vaga general per al dia 20, un dia abans del que havia previst el CNR.

Abans dels fets de Sevilla, a mitjan juliol, «Frente Único» havia publicat les consignes de la ISR a Espanya, a les quals el CNR s'adheria totalment.²³

Durant el mes d'agost, aguditzades les contradiccions entre el PCE i la FCCB, el Comitè Nacional de Reconstrucció publica una nota que porta per títol: «El ex revolucionario Maurín, al lado de los jefes de la CNT, al servicio de la burguesía contra el Frente Único revolucionario de clase». En aquesta nota es desmenteix que el CNR sigui una tercera central sindical com ho afirma Joaquim Maurín, i s'exposa que «los sindicatos autónomos afectos al Comité de Reconstrucción han sido expulsados de la CNT», i que «jamás el CNR que dirige en toda España, en la CNT y la UGT, las Oposiciones Sindicales Revolucionarias, ha permitido la escisión de un Sindicato cualquiera». Al mateix temps, el Comi-

de juliol, diu que del primer número se'n va fer un tiratge de 10.000 exemplars. Hi col·laboraven: Manuel Adame, Manuel Rolán, Josep i Francesc del Barrio, Antonio Mije, etc.

21. A «Solidaridad Obrera» del 28 de juliol podem llegir: «el papelucho titulado «Frente Único», ese organillo de los reconstruccionistas fracasados, no hace más labor que la destinada a los sapos despechados. Su tarea no es otra que echar baba por todo lo alto y no llega —¡qué va a llegar!— ni llegará nunca donde se ha propuesto». L'article continua amb la mateixa virulència desmesurada, utilitzant els qualificatius de «atajo de chulos», «macarrones», etc.

22. Solidaridad Obrera, 28 de juliol de 1931.

23. «Frente Único», 16 de juliol de 1931.

24. «Frente Único», 20 d'agost de 1931.

25. Ací cal destacar que, en atribuir-se la direcció de totes les oposicions sindicals a l'interior de la CNT, el CNR comet un error, puix que, a Catalunya, la immensa majoria són dirigides per la FCCB i el BOC.

tè Nacional de Reconstrucció s'atribueix la total direcció de la vaga de Sevilla, acusant els caps de la CNT de «rompe-huelgas» i Maurín d'«ex comunista que no le sobra la mala fe y el jesuitismo para servir a sus amos capitalistas», quan diu que aquest darrer intenta atribuir l'honor de la direcció del moviment sevillà a la CNT. Finalment, acusa al dirigent de la Federació de propugnar «el Frente Único para mejor sabotearlo y poder trabajar para reforzar la autoridad quebrantada de la dirección anarco-reformista de la CNT, que presenta como revolucionaria». Com podem veure, els atacs del CNR contra la Federació són formulats en termes extraordinàriament durs.

La Federació continua la polèmica, a mitjan setembre, atacant el CNR arran de la conferència de Sevilla, en la qual, segons Jordi Arquer, «el Comité Nacional de Reconstrucción se ha convertido en un comité pro unidad sindical como pura maniobra escisionista»,²⁶ al mateix temps que assegura que abans de la conferència li havien ofert de participar en l'organització del sindicat del Port de Sevilla.

Ja el mes de desembre «La Batalla» llança un atac contra la convocatòria d'una «conferencia de unidad sindical»,²⁷ qualificant-la de nova maniobra i adduint que, havent-hi a Espanya dues centrals com la UGT i la CNT, només es pot realitzar amb l'adhesió, almenys, d'una d'aquestes. «La Batalla» assegura que de la Conferència de Sant Sebastià en sortirà una Confederació Unitària: una tercera central. I que en aquests moments «no se puede debilitar a la CNT sino fortalecerla». Finalment, diu que, amb la creació d'una tercera central, el PCE «trabaja para la UGT (conscientemente o inconscientemente)», puix que serà absorbida per aquesta.

26. Jordi Arquer, «A propósito de las contradicciones de los partidarios de la Reconstructora», «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

27. De Sevilla a San Sebastián: contra una maniobra escisionista, editorial de «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

L'Oposició Sindical Revolucionària (OSR)

L'Oposició Sindical Revolucionària era la forma organitzativa a partir de la qual els comunistes propagaven llurs consignes i asseguraven llur influència a l'interior de la UGT i de la CNT. A Catalunya, l'OSR té el seu origen en els Comitès Sindicalistes Revolucionaris.²⁸

A primers del 1931, i en el Primer Congrés de la FCCB s'intentà marcar unes normes organitzatives per a reprendre organitzadament la tasca a l'interior de la CNT després de tot el període dictatorial. En el projecte de Tesi Sindical al Congrés²⁹ s'assenyala la necessitat d'agrupar i organitzar en tots els sindicats grups de partidaris de la ISR. La creació d'aquests organismes és vista dins la perspectiva de la «conquista de los sindicatos». Per al bon funcionament d'aquests grups es va elaborar una sèrie de normes com, entre d'altres, la d'establir un petit reglament interior que hauria d'ésser aprovat en una reunió de representants de tots els grups. Aquests «se federarian por poblaciones, comarcas, provincias y regiones hasta formar un organismo nacional sin distinción de centrales sindicales». Els objectius que es proposaven aquests grups eren: 1) Defensar en els sindicats el programa d'acció de la ISR. 2) Llibertat de tendència a l'interior dels sindicats. 3) Democràcia sindical. 4) Procurar que els militants que exerceixin càrrecs tinguin un comportament honrat des del punt de vista de classe. 5) Controlar la premsa confederal, per tal que aquesta premsa no serveixi d'arma a favor d'una tendència i contra les altres. 6) Reivindicar el dret que les minories sindicals puguin utilitzar les columnes de la premsa dels sindicats per a exposar llurs opinions davant els congressos i conferències.

Com podem veure, la majoria d'aquests objectius són els que posteriorment seran permanents de l'OSR al llarg del 1931. Però van matisant molts aspectes, sobretot el to triomfalista de «conquista de los sindicatos», i

28. Vegeu el Capítol I.

29. Proyecto de Tesis Sindical para el Primer Congreso de la FCCB.

especialment quan la FCCB es troba en plena reorganització i la seva força sindical se centra en un o dos sindicats: Arts Gràfiques i Mercantil. L'única organització amb aquest nom que hem pogut trobar en funcionament era en el Sindicat Metallúrgic. En aquest sindicat, a mitjan març, hi havia un «*Grupo sindical de partidarios de la ISR*» que celebrava algunes reunions.³⁰ És molt possible, tanmateix, que funcionés algun altre grup en algun sindicat.

Fins a mitjan abril no apareix públicament la denominació d'Oposició Sindical Revolucionària per a aquests grups de militants o simpatitzants de la FCCB-BOC. Aquests adherits a l'OSR estaven organitzats en cada sindicat, del qual constituïen la minoria comunista. Construcció i Tèxtil són els sindicats on se celebren les primeres reunions de l'OSR, o, almenys, els primers que fan pública la convocatòria, el primer el dia 15 d'abril i el segon el 16 del mateix mes. Però fins al 12 de maig³¹ no apareix un document del Comitè d'Oposicions Sindicals Revolucionàries amb un quadre de consignes concretes a desenrotllar per cada OSR a l'interior del seu sindicat, a més dels aspectes generals sobre la necessària llibertat de tendències, la possibilitat d'utilitzar la premsa confederal, etc. La llista de consignes és la següent: 1. constituir consells de fàbrica, de taller o d'oficina; 2. constituir comitès de lluita i piquets armats d'autodefensa proletària; 3. desarmament de la guàrdia civil i de la policia; 4. defensa activa de la Rússia Soviètica; 5. reducció de la jornada de treball i augment de salaris d'acord amb el cost de la vida; 6. igualtat de salaris per a l'home i la dona; 7. socors als parats, pagat per l'Estat, els municipis i els patrons, consistent en el pagament d'un 75 % del jornal; 8. prohibició de desnonament per manca de pagament del lloguer als obrers en atur forçós; 9. supressió de l'impost d'utilitats als dependents de comerç i als d'administració; 10. supressió dels Comitès Paritaris i de tots els organismes d'arbitratge entre capital i treball.

Amb aquest programa —que comprèn des d'objec-

30. «La Batalla», 26 de març de 1931.

31. «La Batalla», 14 de maig de 1931.

tius del programa polític de la Federació Comunista Catalano-Balear (consells de fàbrica, desarmament de la guàrdia civil) fins a reivindicacions econòmiques— les OSR de diversos sindicats, tots de la CNT, començaran a desenrotllar una tasca organitzada. Dins aquesta línia, el 24 de juliol té lloc una primera reunió de la Federació Local d'OSR, a la qual són convocats tots els comitès i grups constituïts. Després d'una campanya a primers de setembre³² per a crear OSR en els sindicats de la UGT, cap a la meitat del mateix mes³³ hi havia minories de l'OSR en els sindicats anarcosindicalistes de la Construcció (dirigent, Josep Coll); de la Metallúrgia (Josep Domènech); de la Fusta (Ramon Cos); del Vestit (Bru Ginestà); Mercantil (Joan Maruny); Ferroviaris (Teòfil Zayuelas); Arts Gràfiques (Joaquim Pijoan); Automòbil (G. Batlle); Pell (F. Valero); Fabril i Tèxtil (Josep Cervelló). De fet, en la majoria d'aquests sindicats, la minoria d'OSR no tenia força. En canvi, en alguns era important, com en el d'Arts Gràfiques, on Joaquim Pijoan arribà a ésser el president del Sindicat.

El 17 de setembre, les minories d'OSR dels sindicats que hem esmentat publiquen un manifest, arran de la vaga general de primers de mes, en el qual, després de dir que s'està vivint la fase de la revolució democràtica, dirigeixen un fort atac contra els trentistes, acusant-los de «lanzar un manifiesto que preconizando una política reformista y de claudicación que los desenmascara como a falsos dirigentes del proletariado».³⁴ Els acusen també d'haver sabotejat la vaga general de Sevilla i de Biscaia, el juny del 1930, i de sabotejar les actuals vagues de Sevilla; d'haver abandonat la vaga de telèfons, la de metallúrgics i d'haver llançat el manifest, culminació de llur política reformista iniciada en les vagues del juny de 1930 i en el Pacte de Sant Sebastià, per a sabotejar la vaga general que es

32. «Ramon Fuster» (Miquel Ferrer), «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

33. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

34. *La huelga general y las minorías de la OSR*, manifest signat per deu dirigents de l'OSR, i publicat a «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

preveia per a primers de setembre. D'altra banda, després de dir que la FAI portà la direcció de la vaga general de setembre, el manifest declara que la FAI és incapaç de dirigir el proletariat perquè no té una teoria revolucionària, i que si bé els objectius eren polítics —llibertat dels presos i destitució del governador civil Oriol Anguera de Sojo—, no bastaven, perquè mancava, fonamentalment, el suport a la vaga de telèfons. Finalment, el manifest planteja una sèrie de reivindicacions econòmiques.

Si bé la seva força a Barcelona, com ja hem dit, era més aviat reduïda, a mitjan octubre l'OSR havia fet un gran avenç a Lleida, que quallà en la Federació Local de Sindicats de Lleida, i en algun sindicat de la província, i induí els anarquistes a llançar un toc d'atenció. A més de tota la polèmica entre la Federació Provincial i la Local,³⁵ els anarco-sindicalistes van utilitzar «Solidaridad Obrera» per a llurs atacs contra l'OSR. «Ya han demostrado prácticamente —diu S. Rué—³⁶ que su actuación³⁷ es contraria a nuestra organización. Ya han probado claramente de que pertenecen a ella sin estar de acuerdo, y, por lo tanto, la combaten y la combatirán; y una de las últimas pruebas es el carnet de Oposición a la CNT que todos ellos poseen.

»Nuestros delegados son demasiado tolerantes, y como la tolerancia es motivo de la tiranía, están a punto de ver evaporada toda su obra. Los comunistas desprovistos de escrúpulos se imponen cada día más y acabarán por adueñarse completamente de la organización obrera de Lérida y acto seguido degollarán la CNT y a todo lo que no huela a Lenin, en lo que afecta a esta provincia.

»Pero nosotros los obreros conscientes, los confederados convencidos de los ideales de la anarquía, sin dictadores como Stalin, ni burgueses como Doriot, ni aspirantes a diputado como Maurín, no podemos pasar sin lanzar nuestra protesta.»

Així endurida la polèmica, a finals de mes el BOC

35. Vegeu el capítol sobre Organització, apartat de Lleida.

36. «Solidaridad Obrera», 25 d'octubre de 1931.

37. Es refereix a l'actuació de la FCCB i del BOC.

aborda el problema de la controvèrsia trentista-faista, a partir de l'acció de les minories d'OSR. La FAI, diuen, ja ha vençut els trentistes, i ara intenta atacar els comunistes. Però les OSR comencen a tenir força, i això assegurarà el «redreçament» de la CNT, entroncant amb el pensament de Seguí i Layret.³⁸

A primer de desembre, el Comitè Local de les OSR llança una nota de protesta per l'expulsió d'un dels seus dirigents, Teòfil Zayuelas, de la Federació Nacional de les Indústries Ferroviàries.³⁹ I cap a mig mes, possiblement després de l'important Ple Regional de la CNT celebrat a Lleida, té lloc una Conferència Regional de l'OSR⁴⁰ que gira totalment a l'entorn de les relacions amb els anarco-sindicalistes a l'interior de la Confederació i de les successives expulsions de la Central Sindical de militants de la Federació Comunista i del BOC. La Conferència adoptà les resolucions següents:

«1. Sistematizar nuestra campaña en pro de la democracia sindical y de la libertad de tendencias en el seno de los sindicatos contra el criterio marcadamente sectario y exclusivista de los anarquistas y anarco-sindicalistas. Las asambleas de los sindicatos son las únicas soberanas y las que pueden determinar su desenvolvimiento interno y externo. La democracia sindical tiene su expresión en la adopción de los acuerdos por la mecánica de mayorías y minorías.

2. Combatir la táctica escisionista de los actuales dirigentes de la CNT expresada en el caso de la Federación Local de Gerona, en el sindicato de Monistrol, en la sección de cinteros del Fabril de Manresa. Escisionismo consumado al negarse a reconocer validez a los acuerdos adoptados por las asambleas sindicales respectivas y por la expulsión de camaradas. De conformidad con los principios federalistas de la CNT, los sindicalistas no deben doblegarse a los caprichos de los anarco-sindicalistas al incapacitar a determinados compañeros a tener cargos sindicales, siempre que la Asamblea General los haya libremente elegido.

38. «L'Hora», 30 d'octubre de 1931.

39. «La Batalla», 3 de desembre de 1931.

40. «La Batalla», 24 de desembre de 1931.

Las O S R deben alzarse enérgicamente contra todo intento de expulsión de camaradas por el sólo hecho de actuar en comunista. La CNT es una organización de lucha de clases en la cual tienen cabida todos los trabajadores en lucha con el capitalismo.

3. *La U G T, aprovechándose del sectarismo y de los errores tácticos de los anarco-sindicalistas, así como del fracaso de las últimas huelgas, intenta penetrar en Cataluña. Las O S R deben desenmascarar sistemáticamente el papel de rompehuelgas de los socialtraidores integrados y enchufados al aparato del estado burgués con el fin de impedir su desarrollo en esta región.*

4. *Organizar la lucha de los sin trabajo trazando un programa de reivindicaciones que aseguren un mínimo de existencia a los obreros desocupados.*

5. *Que nuestras minorías traten de dar la voz de alarma contra la ofensiva burguesa, defendiendo la necesidad de la organización de la contraofensiva proletaria.*

6. *Acuerda en principio publicar un semanario o quincenal, órgano de las O S R.»*

Però, malgrat les manifestacions de l'O S R, a finals d'octubre, i de la seva conferència regional, la iniciativa, dins la Confederació, continua a mans dels anarco-sindicalistes, i, sobretot, explícitament de la F A I en la majoria dels aspectes, mentre que l'O S R no la té en cap moment. Només, en tot cas, en alguna organització local, com era la Federació de Lleida, o en algun sindicat.

En el Ple de desembre, i sobretot en el de Sabadell, la iniciativa faista quedarà confirmada i consolidada.

Actuació del B O C en el si de la C N T durant l'any 1931: la Conferència Regional de la CNT (maig-juny)

El diumenge 31 de maig i el dilluns 1 de juny tingué lloc una conferència regional de la C N T al Palau de Projeccions.⁴¹ Van assistir-hi 171 delegats en representació de 99 sindicats, segons les fonts del B O C,⁴² i 200 dele-

41. «Solidaridad Obrera», 3 de juny de 1931.

42. Jordi Arquer, «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

gats amb un total de 250.000 associats, segons la C N T.⁴³ Els punts més debatuts foren els rumors sobre el suport confederal al candidat del partit d'Extrema Esquerra Federal, Eduardo Barriobero, el problema del periòdic i el paper dels comunistes a l'interior de la C N T.

Ja a la primera sessió, després d'un informe del Comitè Regional, presentat per Francesc Isgleas⁴⁴ i amb una mesa de discussió formada per aquest, Joan Peiró —del Vidre—, i Joan Garcia Oliver —del Fabril—, la delegació del Sindicat Mercantil protestà pel fet que «Solidaridad Obrera», a través de les seves campanyes contra l'URSS i de certes col·laboracions, combatés els comunistes.⁴⁵ Aquesta campanya continua en la mateixa conferència a partir dels informes de Huart, delegat de l'Associació Internacional de Treballadors (AIT) i de Valeriano Orobon Fernández, delegat a l'AIT. A la tercera sessió s'aprova la proposició següent: «La Conferència de la Confederación Regional del Trabajo de Cataluña proclama su oposición irreductible a todos los sistemas dictatoriales, ya sean fascistas o bolcheviques.»⁴⁶ En aquesta sessió, també, Adolf Bueso, delegat d'Arts Gràfiques de Barcelona i militant de la Federació Comunista Catalano-Balear⁴⁷ propugna la unitat sindical i «recuerda que cuando empezaron las maniobras de los del ridículo Comité de Reconstrucción de Sevilla, vino un delegado de la I S R para lograr la escisión en la C N T y que se entrevistó con él».⁴⁸

Respecte a la relació delegat del sindicat-candidat electoral, el Ram de la Construcció proposà a la Conferència que aquesta portés al pròxim Congrés la proposta que no fossin admesos com a delegats individus que haguessin estat candidats en les eleccions d'abril,⁴⁹

43. «Solidaridad Obrera», 3 de juny de 1931.

44. Francesc Isgleas, membre del Comitè Regional, era delegat pel Sindicat de Sant Feliu de Guíxols.

45. «Solidaridad Obrera», 2 de juny de 1931.

46. «Solidaridad Obrera», 4 de juny de 1931.

47. Entrevista amb Pere Bonet, novembre del 1968. Pere Bonet, *Después del Congreso de Madrid*, «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

48. «Solidaridad Obrera», 4 de juny de 1931.

49. *Ibid.*

proposició que fou ràpidament captada pel BOC, el qual, l'11 de juny, publicava una nota de protesta contra l'acord que decidia que «los que estén afiliados a un partido político no puedan tener cargos».⁵⁰

Quant a la situació en què es trobava «Solidaridad Obrera», després d'un informe de Sebastià Clara i un altre de Joan Peiró, director dimitit,⁵¹ torna a ésser elegit director Joan Peiró per 49 vots contra els 11 que aconseguix Sebastià Clara. La pugna entre Pere Massoni i Felipe Alaiz respecte a l'administració del periòdic⁵² és interpretada pel BOC com una maniobra dels membres faistes del Comitè Regional, com es ara Arturo Parera, per a poder foragitar Massoni i fer entrar Felipe Alaiz.⁵³

Finalment, Joan Peiró desmenteix la versió segons la qual la CNT havia demostrat simpaties per Eduardo Barriobero,⁵⁴ al mateix temps que el BOC es feia eco d'aquests rumors i els propagava.⁵⁵

Els militants del BOC que van assistir a la Conferència foren Joaquim Pijoan i Adolf Bueso per Arts Gràfiques de Barcelona; Francesc De Cabo i Jordi Arquer pel Sindicat Mercantil, i algun altre. Acabada la conferència, Pere Bonet, secretari sindical del BOC, dirigí una campanya pro llibertat de tendències en la CNT,⁵⁶ exposant la necessitat que les tres tendències, sindicalista, anarquista i comunista, poguessin disposar de la premsa confederal per a preparar el Congrés que havia de celebrar-se aviat. Al mateix temps, combatia el projecte de Joan Peiró de proposar al Congrés l'expulsió dels comunistes dels càrrecs de direcció dels sindicats.⁵⁷

50. Jordi Arquer, «La Batalla», 11 de juny de 1931.

51. «Solidaridad Obrera», 2 de juny de 1931.

52. «Solidaridad Obrera», 4 de juny de 1931.

53. Jordi Arquer, «La Batalla», 11 de juny de 1931.

54. «Solidaridad Obrera», 4 de juny de 1931.

55. «La Batalla», 4 de juny de 1931.

56. Pere Bonet, *Por la libertad de tendencias en la CNT*, «La Batalla», 4 de juny 1931.

57. *Ibid.*

El Congrés Extraordinari de la CNT (juny)

L'important Congrés Extraordinari de la Confederació Nacional del Treball s'inaugurà el dia 10 de juny, a la tarda, al Teatre del Conservatori de Madrid.⁵⁸ Angel Pestaña obrí la sessió en nom del Comitè Nacional. La mesa de discussió era presidida per Francesc Isgleas; i Robert, delegat de l'AIT, pronuncià el discurs d'obertura.⁵⁹ D'entre els punts que foren tractats en el Congrés i que es troben directament relacionats amb les posicions del BOC cal destacar els següents: el problema dels delegats comunistes; la relació candidat a eleccions-càrrec directiu del sindicat; i el punt central del Congrés: la nova estructuració per Federacions Nacionals d'Indústria, a més de la relació de la CNT amb els conspiradors republicans abans del 14 d'abril.

Respecte del primer punt, és rebutjada la credencial del delegat del Comitè de Reconstrucció de la CNT.⁶⁰ Segons el CNR, el delegat, Manuel Adame, fou obligat a abandonar el local «encañonándole con pistola».⁶¹ Que va haver-hi incident ho confessa la mateixa CNT. Manuel Adame és acusat pels anarco-sindicalistes d'haver «trabajado contra la organización acusando a sus compañeros ante la policía».⁶² A la segona sessió és impugnada la credencial d'un delegat d'Arts Gràfiques perquè es presenta com a candidat a les eleccions, delegat que, malgrat això, havia estat elegit president i després delegat.⁶³ Segurament, es tractava de Joaquim Pijoan,⁶⁴ encara que també fou expulsat de l'assemblea Hilari Arlandis per «comunista declarat», segons Jaume Miravittles.⁶⁵ A la sisena sessió, alguns delegats comunistes van llançar pamflets en el local. Després d'un interval

58. «Solidaridad Obrera», 11 de juny de 1931.

59. *Ibid.*

60. *Ibid.*

61. «Frente Unico», 9 de juliol de 1931.

62. «Solidaridad Obrera», 11 de juny de 1931.

63. «Solidaridad Obrera», 11 i 12 de juny de 1931.

64. Joaquim Pijoan era president de la Junta Administrativa del Sindicat d'Arts Gràfiques de Barcelona, l'abril del 1931 («La Batalla», 13 d'abril de 1931).

65. Jaume Miravittles, «De Macià a Mac Donald», «L'Hora», 5 de setembre de 1931.

de confusió, van ésser foragitats del local, segons fonts de la CNT.⁶⁶ El Comitè Nacional de Reconstrucció no explica aquest fet, però anota que foren expulsats del Congrés els delegats dels sindicats andalusos.⁶⁷ Finalment, ja a la novena sessió, els delegats dels sindicats del Metall i de la Construcció de La Felguera, ataquen el delegat del sindicat del Metall d'Oviedo, afirmant que simpatitza amb el Comitè de Reconstrucció.⁶⁸

Quant a la relació candidat a eleccions-càrrec directiu confederal, després d'impugnar la credencial de Joaquim Pijoan, el Comitè Confederal proposa una resolució en la qual si un adherit que exerceix un càrrec en la secció que li correspongui, en la junta del sindicat o en algun comitè, es presenta candidat per a regidor, diputat provincial o diputat a Corts, serà automàticament considerat dimissionari, i, si reincideix, serà expulsat. Finalment, si un sindicat l'elegeix delegat, el Congrés el pot admetre a títol informatiu.⁶⁹

D'altra banda, el punt de l'estructuració per Federacions d'Indústria provocà una viva polèmica en el Congrés. La ponència corresponent presentà aquesta nova estructuració basant-la en el fet que el capitalisme accelerava el procés de concentració industrial i econòmica, i la centralització d'iniciatives.⁷⁰ La delegació de Santander impugnà la resolució dient que l'organització per Federacions tenia un caràcter marxista.⁷¹ Es produí un incident, Eusebi Carbó abandonà la mesa de discussió, i Joan Peiró va prendre la defensa de les Federacions d'Indústria. En primer lloc declarà que no tenien caràcter marxista; però que, d'altra banda, calia no desaprofitar els aspectes positius de la «concepció materialista». N'explicà la necessitat a partir de la concentració capitalista, i les defensà de les acusacions de centralisme i burocràcia que els havien dirigit alguns

66. «Solidaridad Obrera», 14 de juny de 1931.

67. «Frente Unico», 9 de juliol de 1931.

68. «Solidaridad Obrera», 16 de juny de 1931.

69. «Solidaridad Obrera», 12 de juny de 1931.

70. «Solidaridad Obrera», 16 de juny de 1931.

71. Es referia a que la ISR havia propugnat que l'organització sindical fos per Federacions d'Indústria, i així ho havia indicat el Comitè Nacional de Reconstrucció («Frente Unico», 16 de juliol de 1931).

delegats.⁷² Finalment, la votació donà el resultat següent:⁷³

1. A favor de les Federacions d'Indústria	316.649 vots
2. Contra les Federacions d'Indústria	112.416 »
3. Abstencions	10.947 »

Aquest acord va ésser ben acollit per la Federació Comunista Catalano-Balear i el BOC, que van dir que el grup de «La Batalla» ja el propugnava des del 1923.⁷⁴ Aquesta nova organització provocà una agudització en les contradiccions que existien a Lleida —on el BOC tenia una gran força en la Federació Local—, entre aquesta i el Comitè Provincial.⁷⁵ Al mateix temps, la FCCB i el BOC, ja el mes de setembre, acusaven els anarquistes d'oposar-se a aquesta estructuració des de les pàgines de «Tierra y Libertad», i, traslladant la discussió a la base, el BOC s'havia convertit en defensor de la nova estructuració.⁷⁶

Finalment, en el Congrés es van produir discussions violentes sobre la relació entre la CNT i els republicans del pacte de Sant Sebastià. Després d'un informe de Francisco Martínez «Arín», els Sindicats d'Arts Gràfiques i Construcció, de Barcelona, van protestar contra les relacions o acords, si van existir. El Comitè Nacional⁷⁷ va dir que no havia intervingut en el pacte de Sant Sebastià, però que havia tingut relacions amb individus polítics esquerrans. Al mateix temps, va sostenir que la FAI i el Comitè Regional de Catalunya havien tingut una forta intervenció en aquesta concomitància.⁷⁸ Entre

72. «Solidaridad Obrera», 16 de juny de 1931.

73. Aquestes dades són publicades per «Solidaridad Obrera» el 16 de juny de 1931. Alguns autors donen xifres diferents; per exemple, Josep Peirats, a *La CNT en la revolución de España*, t. I, p. 41, dona les xifres de 302.343 vots a favor de les federacions, i 90.671 en contra.

74. «La Batalla», 17 de setembre de 1931. Vegeu el capítol I, apartat *El sindicalisme revolucionari. El grup de «La Batalla»*.

75. Vegeu l'apartat de Lleida en el capítol tercer.

76. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

77. Hi destacaven Angel Pestaña, Joan Peiró, Francisco Martínez «Arín»...

78. «Solidaridad Obrera», 12 de juny de 1931.

d'altres assumptes tractats, figuren la política agrària, el tipus de reivindicacions econòmiques, etc. També es produí una forta polèmica a l'entorn de si la FAI havia d'ésser representada en el Congrés o no. Al capdavant fou admesa.⁷⁹

Simultàniament a la celebració del Congrés, l'òrgan de premsa confederal atacava la FCCB, situant el «semanario comunista "La Batalla"» al mateix nivell que el «periódico socialista "El Socialista"» i que el «periódico fascista "El Debate"», remarcant que tots tres coincidien a atacar alhora la CNT.⁸⁰ També deia que el 14 de juny, mentre eren detinguts per la policia diversos militants de la Confederació en intervenir en un míting a Girona, els «bolcheviques celebraban el suyo», a Barcelona, «dentro de la mayor tranquilidad».⁸¹

Acabat el Congrés, Joaquim Maurín, en una entrevista a «L'Hora» declarà que els anarco-sindicalistes havien donat un espectacle indignant⁸² amb llur «dictadura anarquista». Dies després, les impressions d'Angel Pestaña⁸³ coincidien amb les de Joaquim Maurín, però només pel que feia a la desorganització del Congrés, encara que aprofitava l'avinentsa per a llançar un atac contra la FAI.

El conflicte de la Telefònica

Durant el mes de juliol s'aguditzava la tensió que existia entre el govern provisional i les organitzacions obres, sobretot la CNT. Pel juliol, la màxima activitat sindical se centra en el conflicte de la Telefònica, filial de la Telephone and Telegraph Co. de Nova York.⁸⁴

Després d'una conferència de treballadors de la Te-

79. «Solidaridad Obrera» del dia 11 de juny de 1931, deia que no fou admesa; però el mateix periódic, l'endemà, deia que sí, i que la nota anterior havia estat un error de l'agència.

80. Editorial de «Solidaridad Obrera», 16 de juny de 1931.

81. *Ibid.*

82. Entrevista d'Angel Estivill a Joaquim Maurín. «L'Hora», 20 de juny de 1931.

83. Aparegudes a «Solidaridad Obrera», 3, 4 i 5 de juliol de 1931.

84. «Solidaridad Obrera», 7 de juliol de 1931.

lefònica⁸⁵ en la qual figuraven delegacions de València, Barcelona, Vigo, Gijón, Saragossa, Granada, Sevilla, Ceuta, Madrid, entre d'altres, representant 7.500 obrers i empleats —aproximadament el 80 % del personal de la companyia—, que formulaven dues reivindicacions fonamentals (sou mínim de 10 pessetes, i jornada intensiva de 6 hores), el Sindicat Nacional de Telèfons comunica, el dia 1 de juliol, l'acord de vaga per al dissabte dia 4 a les 24 hores.⁸⁶ La totalitat de les reivindicacions,⁸⁷ base primera del litigi, es trobaven en poder de la Companyia des del 18 de juny.⁸⁸ La vaga és ajornada en funció de les negociacions amb la Companyia; ⁸⁹ però, trencades les negociacions, la vaga general és declarada pel Sindicat Nacional, per al dilluns dia 6 a partir de les 8 del matí.⁹⁰ «Todos los trabajadores abandonaron el servicio a la hora anunciada», diu el BOC.⁹¹ El dia 7, la situació era la següent: les centrals de Barcelona, Saragossa i València, tancades; a La Corunya, Oviedo, i Burgos, tot el personal secundava l'atur; a Madrid hi havia 2.200 vaguistes contra 200 esquirols.⁹² El dia 8, el director general de Seguretat havia ordenat la detenció del Comitè de Vaga; ⁹³ entre altres, fou detingut el president Becerra. A Manresa era declarada la vaga general contra la presència de 200 guàrdies civils enviats per a protegir la Telefònica,⁹⁴ on el 85 % dels empleats ja feien

85. «Solidaridad Obrera», 2 de juliol de 1931.

86. «Solidaridad Obrera», 1 de juliol de 1931.

87. Entre les reivindicacions destaquen. 1. Reingrés dels acomiadats; 2. Supressió del personal eventual amb més d'un any de servei, que passi a ésser de plantilla; 3. Reconstrucció de l'escalafó d'antiguitat, eliminant els qui procedeixen de l'exèrcit i de telègrafs; 4. Supressió dels càrrecs honorífics i de tots els sous de més de 25.000 pessetes; 5. Salari mínim de 3.600 a 6.000 pessetes, segons anys de servei, i accés del personal capacitat a qualsevol càrrec de l'empresa; 6. Jubilacions del 50 % als qui portessin 10 anys de servei, del 65 % als qui en portessin 20, i del 80 % als qui en portessin 30. («Solidaridad Obrera», 12 de juliol de 1931).

88. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

89. «Solidaridad Obrera», 4 de juliol de 1931.

90. «Solidaridad Obrera», 5 de juliol de 1931.

91. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

92. «Solidaridad Obrera», 7 de juliol de 1931.

93. «Solidaridad Obrera», 8 de juliol de 1931.

94. *Ibid.*

vaga. L'endemà, la CNT i el BOC llançaven una gran ofensiva contra la UGT. A Madrid, la majoria dels esquirols eren de la UGT.⁹⁵ La CNT acusa «El Socialista» d'haver-se convertit en òrgan de la policia.⁹⁶ El BOC inicia els seus atacs contra l'«*esquirolaje UGT*».⁹⁷ El dia 10, a les 2 de la matinada, es van incorporar a la vaga els treballadors de la Standard Electric Company.⁹⁸ Simultàniament, creix l'acció de solidaritat del BOC, i el dia 11 de juliol, a través d'una crida als «camarades de la CNT» afirmen que en el «moment final aniran units».⁹⁹ Entre els dies 11 i 18 de juliol, la CNT i, en mesura més reduïda, el BOC, desenrotllen una intensa campanya contra els monopolis ianquis. La CNT la inicia el dia 7 de juliol; al cap de quatre dies ja fa contínues referències a que Espanya és una colònia americana des de l'època de Primo de Rivera-Largo Caballero,¹⁰⁰ i el dimecres dia 15 afirma que «*España debe levantarse contra el imperialismo norteamericano que quiere, en combinación con el gobierno de la República, aplastar a los obreros de la Telefónica*».¹⁰¹ Aquesta extensió de l'agitació en direcció al capitalisme monopolista és secundada pel BOC, tres dies més tard,¹⁰² després d'haver augmentat la propaganda contra la UGT, atribuïnt-li «*intentos traïdores*».¹⁰³ Fins al dia 23 augmenten els actes públics a favor dels vaguistes. El diumenge dia 19, el Comitè Nacional celebra un míting al Palau de les Arts Industrials de l'Exposició, en el qual intervenen Terrén, del Comitè Executiu del Sindicat Nacional de Telèfons; Francisco Martínez «Arín»; «Roman Cortès» (Boireau) i Sebastià Clara.¹⁰⁴ En tots aquests actes prenen part Joan García Oliver, Buenaventura Durruti, Ricardo Sanz, «Arín», Sebastià Clara, Joan Peiró, etc.¹⁰⁵ La lluita assoleix el punt culminant. El dia 22 era clau-

95. «Solidaridad Obrera», 9 de juliol de 1931.

96. *Ibid.*

97. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

98. «Solidaridad Obrera», 10 de juliol de 1931.

99. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

100. «Solidaridad Obrera», 11 de juliol de 1931.

101. «Solidaridad Obrera», 15 de juliol de 1931.

102. «L'Hora», 18 de juliol de 1931.

103. «La Batalla», 16 de juliol de 1931.

104. «Solidaridad Obrera», 18 de juliol de 1931.

105. «Solidaridad Obrera», 21 de juliol de 1931.

surat el Sindicat,¹⁰⁶ i el 23 es tancaven els centres i es practicaven detencions massives, segons la CNT.¹⁰⁷ Aquesta agudització del conflicte provoca una intensa campanya del BOC a favor de la CNT. Les primeres pàgines de «La Batalla» i de «L'Hora» dels dies 23 i 25 de juliol, respectivament, expressen una voluntat decidida de suport a la Confederació, dins llurs pròpies i reduïdes possibilitats, i insisteixen a reafirmar la necessitat del front únic revolucionari. «En els moments de reacció burgesa que vivim, la CNT pot comptar amb la nostra participació desinteressada»,¹⁰⁸ declara el BOC; i Daniel Domingo Montserrat assegura que «la CNT, que té una història heroica, sabrà respondre com cal, en aquestes hores de perill, a qualsevol desafiament. Els comunistes no els abandonarem ni un moment».¹⁰⁹ Al mateix temps, els atacs contra la UGT i Largo Caballero s'endureixen més encara. El BOC situa la social-democràcia al mateix nivell de la burgesia i dels latifundistes, tots ells «enemics confabulats» de la CNT,¹¹⁰ la qual és presentada com el símbol de la revolució enfront la UGT, que ho és de la contrarevolució.¹¹¹ Ara bé, al mateix temps, la FCCB-BOC formulen un advertiment en el sentit que és possible que les darreres «*provocaciones de Maura y Largo Caballero*» aspirin a provocar un atac prematur, per tal d'evitar, mitjançant la repressió, que l'organització de la classe obrera es consolidi.¹¹² Anys més tard, el delegat del Sindicat de la Indústria Pesquera de Pasajes en termes semblants afirmarà en el Congrés de Saragossa (maig 1936), que «*esta huelga implicaba el propósito de hacer triunfar las reivindicaciones de un proletariado bisoño y sin conciencia de su rol social, en contra de la UGT y en contra del Estado. La CNT no debió hacerlo suyo en el momento en que fue planteado. La huelga la sostenían en todas partes los militantes de la CNT, no los telefonistas. Por lo me-*

106. «Solidaridad Obrera», 23 de juliol de 1931.

107. «Solidaridad Obrera», 24 de juliol de 1931.

108. «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

109. Daniel Domingo Montserrat, «Moments de responsabilitat», «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

110. «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

111. Editorial de «La Batalla», 23 de juliol de 1931.

112. *Ibid.*

nos debió esperarse a producir el conflicto meses más tarde, en la época de los temporales, para que los actos de sabotaje hubieran producido un daño real que obligase a la Telefónica a declinar en su resistencia».¹¹³ A partir d'aquell moment, en no estendre's el conflicte,¹¹⁴ s'inicià la corba descendent de la lluita, amb alguns punts d'agudització a mitjan agost.¹¹⁵ A la primera setmana el BOC encara tenia l'esperança que la CNT guanyaria la vaga.¹¹⁶

A primers de setembre, el BOC afirma que el conflicte ha resultat una derrota per als telefonistes, i que la causa de la derrota ha estat que la vaga no es va estendre a tot el ram de Comunicacions i que no va adquirir un caràcter polític.¹¹⁷ Finalment, a darrers de novembre, el ministre de Comunicacions, Diego Martínez Barrio, segons la CNT imposà a l'empresa un contracte de treball on eren recollits «muchos puntos de los que se mencionan en nuestras peticiones»;¹¹⁸ això permetia al Comitè Executiu del Sindicat d'afirmar que el conflicte era acabat i que el seu resultat havia constituït un èxit per al sindicat.

Malgrat això darrer, el conflicte de la Telefónica continuà en un primer pla, fonamentalment, durant el mes de juliol. A partir de la clausura del Sindicat, de les detencions i de la manca de resposta de la Confederació, el conflicte es va anar ofegant, procés que s'accelerà a partir de mitjan agost.

La vaga general de Sevilla

Paral·lelament a l'agudització del conflicte de telèfons, esclata a Sevilla una violenta vaga general. El dia 20 de juliol es van iniciar greus incidents, arran de l'enterrament d'Antonio Fernández, mort en una topada entre

113. *El Congreso Confederal de Zaragoza*, p. 119.

114. «La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

115. Segons la CNT, la Companyia havia organitzat una «banda» que actuava contra els vaguistes («Solidaridad Obrera», 18 d'agost de 1931).

116. «L'Hora», 8 d'agost de 1931.

117. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

118. «Solidaridad Obrera», 2 de desembre de 1931.

vaguistes i esquiroles cervesers.¹¹⁹ El dia 19, el Comitè Nacional de Reconstrucció decretà la vaga general per al 21, segons fonts de la CNT.¹²⁰ Però la CNT, segons les mateixes fonts, s'avançà i la convocà per al dia 20. D'altra banda, el Comitè Nacional de Reconstrucció afirma que ell i la CNT van units en la «huelga revolucionaria de Sevilla»,¹²¹ la qual cosa demostra que la iniciativa era a mans de la CNT i no del CNR. El dia 21, després d'un míting, la Unió Local de Sindicats de Sevilla, adherida al Comitè Nacional de Reconstrucció, declara una vaga general de 48 hores.¹²² Llavors era secretari general de la Unió Local Carlos Núñez.¹²³ El dia 22, el Govern declara l'Estat de guerra.¹²⁴ Això fa que del 22 al 24 el conflicte s'aguditzí. La policia emplaça metralladores,¹²⁵ hi ha morts i ferits.¹²⁶ Dies més tard són confinats a Chafarinas diversos dirigents; entre ells figura el doctor Pedro Vallina.¹²⁷ Cal destacar la presència d'Àngel Pestaña a Sevilla a l'inici dels incidents, en un míting sindicalista.¹²⁸ La CNT aprofità aquest fet per a retreure al CNR que durant aquells dies Manuel Adame es passejava per Barcelona.¹²⁹ El BOC observa aquests greus esdeveniments, però la seva actitud s'ha de limitar al llançament d'una campanya contra el govern, al qual acusa d'haver aplicat la Llei de Fugues en el Parque de María Luisa i a favor de la Confederació, campanya que coincideix amb la realitzada a partir de l'agudització de la lluita a Telèfons.¹³⁰ El BOC no pot fer res més. La seva organització és reduïda i limitada pràcticament a algunes ciutats de Catalunya. El CNR i, sobretot, la CNT eren els qui podien decidir millor, en aquest cas, què calia fer.

119. «Solidaridad Obrera», 21 de juliol de 1931.

120. «Solidaridad Obrera», 28 de juliol de 1931.

121. «Frente Unico», 23 de juliol de 1931.

122. «Solidaridad Obrera», 22 de juliol de 1931.

123. «Frente Unico», 30 de juliol de 1931.

124. Gabriel JACKSON, *La República española y la Guerra Civil*, p. 48.

125. «Solidaridad Obrera», 23 de juliol de 1931.

126. Gabriel JACKSON, a *La República española y la Guerra Civil*, p. 48, afirma que va haver-hi 30 morts i 200 ferits.

127. «Solidaridad Obrera», 23 de juliol de 1931.

128. «Solidaridad Obrera», 22 de juliol de 1931.

129. *Ibid.*

130. «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

El Ple Regional de la CNT (agost)

Però tornem a Barcelona, on el BOC pot intervenir més de prop.

Pocs dies després dels esdeveniments de Sevilla, s'inaugura un Ple regional de la CNT al Centre Republicà Radical, del carrer de Cabanyes, números 33-35. El Ple se celebra els dies 2, 3 i 4 d'agost, i hi assisteixen 214 delegats en representació de 150 sindicats, amb un total de 400.000 adherents.¹³¹ Els dos punts fonamentals a debatre són l'actitud de la Confederació enfront de la repressió, i la que ha d'adoptar enfront de la crisi industrial latent.

Van assistir al Ple, en representació de llurs sindicats, tres militants del BOC: un pel Sindicat Mercantil, un altre pel d'Arts Gràfiques, tots dos de Barcelona, i un altre pel Sindicat de l'Alimentació, de Terrassa.¹³² A la primera sessió. Arturo Parera, secretari del Comitè Regional, declara que, seguint els acords de Madrid, el Comitè rebutja un dels delegats del Sindicat Mercantil, Jordi Arquer,¹³³ i un altre del sindicat de l'Alimentació, de Terrassa,¹³⁴ Figueras.¹³⁵ Després d'aprovar el rebutjament d'aquests dos delegats, el Ple aborda, en primer lloc, el tema de la repressió. La delegació del Sindicat de la Construcció, de Barcelona,¹³⁶ s'estranya que el Comitè Nacional no hagi pres mesures davant la repressió de Sevilla,¹³⁷ i el Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona¹³⁸

131. «Solidaridad Obrera», 3 d'agost de 1931. «La Batalla», 21 d'abril de 1932.

132. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

133. Així, la delegació del Mercantil queda reduïda a Cent, que representa 5.000 adherits («Solidaridad Obrera», 2, 3 i 4 d'agost de 1931).

134. El sindicat queda representat únicament per Alonso, en nom de 350 adherits («Solidaridad Obrera», 2, 3 i 4 d'agost de 1931).

135. «Solidaridad Obrera», 3 d'agost de 1931.

136. Formada per Rodríguez, Roca i López. El sindicat agrupa 25.000 adherits («Solidaridad Obrera», 6 d'agost de 1931).

137. El Sindicat de la Construcció aprofita això per a acusar el Comitè Nacional de reformista.

138. El Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona era representat pels dirigents anarquistes més destacats: Joan Garcia Oliver, Buenaventura Durruti i Prades, que representen 30.000 adherits («Solidaridad Obrera», 2, 3, i 4 d'agost de 1931).

proposa que si es repeteix el cas de Sevilla es respongui per mitjà de l'acció revolucionària, per «*dignidad confederal*».¹³⁹ Finalment, després de passar revista a l'estat d'aplicació en què es troben els acords de Madrid, es discuteix l'actitud de la Confederació enfront de la crisi industrial i el tancament de fàbriques. El Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona exposa que és una equivocació la incautació de les fàbriques, perquè, quan arriba l'autoritat, les fàbriques són abandonades. «*Es necesario —declara— que si las ocupamos sea previo acuerdo de defenderlas contra todo y ello nos lleva a plantearnos el problema de la revolución social.*»¹⁴⁰ Després de la intervenció del Sindicat Tèxtil i Fabril es prenen els acords que l'organització obrera ha d'oposar-se al tancament de fàbriques i tallers; que, en els casos de crisi justificada, el comitè de fàbrica, d'acord amb el sindicat, intentarà de trobar la solució; i que, en cas de crisi parcial, no s'admetrà cap acomiadament, i la feina serà repartida de manera equitativa.¹⁴¹

La reincidència en l'expulsió de delegats que són militants del BOC, condueix el Bloc Obrer i Camperol a difondre, a través de l'OSR, una sèrie de consignes polítiques als seus militants, en el sentit d'aportar el màxim d'iniciatives a les assemblees i imposar-les a les Juntes, de desbordar aquestes Juntes a partir de les reunions generals d'adherits, i de provocar l'enfrontament dels sindicats amb els comitès confederals.¹⁴²

La vaga de la metallúrgia

Simultàniament a la inauguració del Ple regional, el Sindicat de la Metallúrgia declarava la vaga per al dia 3 d'agost,¹⁴³ El dilluns, dia 3, l'atur era general.¹⁴⁴ El dia 12, la CNT donava la xifra de 30.000 obrers en vaga,¹⁴⁵

139. «Solidaridad Obrera», 6 d'agost de 1931.

140. *Ibid.*

141. *Ibid.*

142. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

143. «Solidaridad Obrera», 2 d'agost de 1931. «La Batalla», 20 d'agost de 1931.

144. «Solidaridad Obrera», 4 d'agost de 1931.

145. «Solidaridad Obrera», 12 d'agost de 1931.

i el B O C, l'endemà, parlava de 25.000,¹⁴⁶ després del míting del dia 7 d'agost, organitzat pel comitè de vaga, i presidit per Cayetano Sánchez, en el qual s'informà de les reivindicacions del Sindicat¹⁴⁷ i es comunicà que havien estat rebutjades les contrabases presentades per la Unió Industrial Metallúrgica.¹⁴⁸ El dia 13, l'assemblea de vaguistes acordà presentar unes bases definitives en les quals s'insistia en que la Industrial Metallúrgica reconegués el Sindicat.¹⁴⁹ A partir del dia 15, diversos patrons estan disposats a signar les bases,¹⁵⁰ entre ells el dels Tallers Girona, però la Metallúrgica amenaça amb boicotejar-los si accepten aquestes bases.¹⁵¹ Mentrestant, el Sindicat organitza un míting al qual acudeixen Cayetano Sánchez, Angel Pestaña i Sebastià Clara.¹⁵² A partir del 25 s'intensifica l'atur, pel fet que el 24 les negociacions havien fracassat: la Patronal no havia acceptat les condicions del Sindicat. S'incorporen a l'atur els obrers que treballen a les empreses que havien acceptat les bases, i els metallúrgics empleats a les obres del port, als magatzems de ferro i a la Diputació.¹⁵³ El Foment del Treball Nacional persistí a no acceptar les bases del Sindicat, modificades per aquest en el sentit de rebaixar els salaris mínims a canvi de la creació d'uns subsidis per als parats forçosos del ram; llavors el Comitè de vaga indicà a tots els afiliats al sindicat que s'incorporessin a la vaga del dia 27. Aquesta extensió del conflicte incloïa ara els maquinistes i fogainers de la indústria tèxtil.¹⁵⁴ El dia 29, la casa Girona havia decidit pagar 10, 11 i 13 pessetes als peons, especialistes i operaris, respectivament, més una pesseta diària d'augment per als

146. «La Batalla», 13 d'agost de 1931.

147. «Solidaridad Obrera», 8 d'agost de 1931.

148. «Solidaridad Obrera», 11 d'agost de 1931.

149. A més, s'exigia un salari mínim de 10 pessetes per als peons, d'11 per als especialistes, i de 13 per als operaris; i per a les dones, de 6 pessetes per a la petita mecànica, i de 7 per a la mecànica general. («Solidaridad Obrera», 14 d'agost de 1931). Vegeu, a l'Apèndix, els tipus de mitjana de jornals.

150. «Solidaridad Obrera», 15 d'agost de 1931.

151. «Solidaridad Obrera», 20 d'agost de 1931.

152. «Solidaridad Obrera», 18 d'agost de 1931.

153. «Solidaridad Obrera», 25 d'agost de 1931.

154. «Solidaridad Obrera», 27 d'agost de 1931.

aprenents.¹⁵⁵ Aquest mateix dia van acabar les negociacions, amb èxit segons la CNT,¹⁵⁶ i amb un fracàs segons el B O C.¹⁵⁷ El B O C adduïa que la Confederació, en reduir la vaga a mòbils purament econòmics, s'havia situat en el terreny favorable al Foment del Treball Nacional.¹⁵⁸ En les negociacions, la Unió Industrial Metallúrgica havia estat representada per Joaquim Ribera, president, Joan Mas Bagà, Pere Riviere, etc.; i el Sindicat per Cayetano Sánchez, president; Mayo Farrán, Guillermo Zaralugui, etc.¹⁵⁹ El B O C diu que a la Comissió claudicionista només hi mancava Angel Pestaña¹⁶⁰ degut a que estava formada totalment per sindicalistes influïts pel trentisme. Aquesta actitud del B O C, formulada bàsicament a través de Josep Domènech, responsable de l'O S R del Metall, s'extralimita en la seva anàlisi i pateix d'un cert esquerranisme, perquè no és pas tan clar com això que la vaga fos exclusivament econòmica, com ho asseguren. Una de les bases d'acord que el Sindicat va sostenir en tot moment fou el seu reconeixement, aspecte que en aquells moments tenia un paper polític important, encara que aquesta reivindicació fos dirigida per la tendència moderada del Sindicat, en la qual tenia gran influència Angel Pestaña.

L'atac a la delegació negociadora, si bé és just en part, pateix d'un cert oportunisme en la mesura que es produeix onze dies més tard de les negociacions, i justament després de l'aparició del manifest dels Trenta.

La vaga general de setembre

La vigília del dia que havien de celebrar-se les negociacions entre el Sindicat Metallúrgic i la Unió Industrial Metallúrgica, els cinquanta presos socials de la Presó Model de Barcelona anunciaven per a l'endemà, diu-

155. «Solidaridad Obrera», 29 d'agost de 1931. Vegeu els tipus de mitjana de jornals a l'Apèndix.

156. «Solidaridad Obrera», 30 d'agost de 1931.

157. «La Batalla», 3 de setembre de 1931.

158. *Ibid.*

159. «Solidaridad Obrera», 30 d'agost de 1931.

160. «La Batalla», 10 de setembre de 1931. Per tant, ja s'havia publicat el manifest trentista.

menge 30, una vaga de la fam. Aquell diumenge tenien lloc, a més de les negociacions del conflicte metallúrgic, dues importants manifestacions que reflectien la fase en què es trobava la CNT. D'una banda, apareixia el manifest dels Trenta,¹⁶¹ expressió pública d'una tendència que ja existia i es manifestava a l'interior de la Confederació. La publicació del manifest provocà per part del BOC els atacs duríssims que ja hem analitzat abans. D'altra banda, la FAI consolidava posicions amb la seva participació majoritària en un míting pro presos, encara que hi assistissin diversos trentistes, com Sebastià Clara.

El míting pro presos, organitzat per la Federació Local de Sindicats, tingué per escenari el Palau de l'Art Industrial, i van prendre-hi part, Arturo Parera, secretari del Comitè Regional, que obrí l'acte; Robusté, de la Comarcal de Valls; Buenaventura Durruti,¹⁶² dirigent del Tèxtil i Fabril; Tomás Cano Ruiz, redactor de «Solidaridad Obrera»; Sebastià Clara, secretari de la Federació Local, i Joan Garcia Oliver, dirigent del Comitè pro presos, baluard de la FAI. La intervenció de Durruti fou una de les més significatives. Afirmà l'existència de dos corrents en els plantejaments i en l'organització del moviment obrer: el «social-fascista» i el «revolucionario», i assegurà que la «República ya había escrito una página de sangre».¹⁶³ Aquestes declaracions del dirigent anarquista foren ben acollides pel BOC, que considerà que indicaven que la FAI es trobava «en un período interesante de evolución».¹⁶⁴

El míting pro presos desencadenà una gran agitació. L'endemà, durant la visita d'Oriol Anguera de Sojo, governador civil de Barcelona, i del president interí de l'Audiència a la Presó Model, els presos van organitzar una protesta. La força pública entrà, i quan el director de l'establiment penitenciari intentà oposar-s'hi, fou

161. «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

162. A mitjan juny, quan es produí la vaga general de Girona, Durruti era vice-president del Sindicat Tèxtil i Fabril de Barcelona («Solidaridad Obrera», 18 de juny de 1931).

163. «Solidaridad Obrera», 1 de setembre de 1931.

164. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Joaquim Maurín, a «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

destituït pel governador civil.¹⁶⁵ Segons la CNT, van ésser incendiades algunes dependències, no hi va haver víctimes, i no era cert que protestessin pel ranxo, com deia el ministre de la Governació, Miguel Maura.¹⁶⁶ El dijous, dia 3, la Federació Local de Sindicats Únics de Barcelona, difon una nota en la qual exposa que «los sindicatos de Barcelona acuerdan la huelga general de protesta contra las detenciones gubernativas. El acuerdo es de paro absoluto, con sólo las excepciones del servicio funerario, ferroviarios (se invita al paro al personal de talleres), pan para enfermos, cárceles y hospitales, leche para beneficencia, y hielo sanitario y empleados municipales».¹⁶⁷ La vaga durà fins al dissabte, dia 5, a la nit, quan el Comitè Regional i la Federació Local van acordar donar-la per acabada.¹⁶⁸ La FCCB-BOC assegura¹⁶⁹ que «los jefes sindicalistas»¹⁷⁰ van ordenar el retorn al treball el divendres a les 3 de la tarda, però que la vaga continuà tot el divendres i tot el dissabte. El segon dia d'atur, el conflicte s'aguditzà extraordinàriament.¹⁷¹ Quan la policia intentà clausurar el sindicat del Ram de la Construcció, al carrer de Mercaders, número 26, nombrosos adherits del sindicat s'hi van fer forts, i l'edifici fou voltat per les forces de l'exèrcit.¹⁷² Tant la CNT com el BOC van acusar el governador i el cap de policia, Menéndez, d'haver aplicat la Llei de Fugues.¹⁷³ Quan els detinguts al carrer de la Tapineria¹⁷⁴ eren conduïts a la Prefectura de la Via Laietana, la policia, davant mateix de la Prefectura disparà sobre una trentena de detinguts, dels quals van caure vuit, cinc de

165. «Solidaridad Obrera», 3 de setembre de 1931. Número incautat per la policia («Solidaridad Obrera», 6 de setembre de 1931). «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

166. «Solidaridad Obrera», 3 de setembre de 1931.

167. *Ibid.*

168. «Solidaridad Obrera», 6 de setembre de 1931.

169. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Maurín, a «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

170. Es refereix als trentistes.

171. *La huelga general y las minorías de la OSR*, «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

172. «Solidaridad Obrera», 6 de setembre de 1931.

173. «Solidaridad Obrera», 10 i 11 de setembre de 1931. «L'Hora», 12 de setembre de 1931.

174. «L'Hora», 12 de setembre de 1931. «Solidaridad Obrera», 11 de setembre de 1931.

ferits i tres de morts.¹⁷⁵ El B O C assegura que els morts foren vuit,¹⁷⁶ que entre ells hi havia Bonaventura Guillén i Berlanga, del Partit Comunista d'Espanya,¹⁷⁷ i que el governador civil aplicà la Llei de Fugues confontent la conducció de detinguts, entre els quals Joan Vallespinós, Diego Ruiz, Jaume Ros i Duran, tots militants del B O C, amb la conducció de detinguts del carrer de Mercaders.¹⁷⁸ El balanç final, segons la Confederació,¹⁷⁹ fou de 15 morts, 6 ferits greus i 300 detinguts, entre ells 147 als vapors «Antonio López» i «Dédalo». El dia 15, 23 dels detinguts al carrer de la Tapineria havien enviat a l'alcalde, Jaume Aiguader, un document informatiu, encapçalat per les signatures de Joan Vallespinós i Jaume Ros.¹⁸⁰

Aquesta vaga general va tenir una gran importància. D'una banda, posà en evidència el caràcter repressiu d'Anguera de Sojo,¹⁸¹ el qual, quan sorgí el conflicte dels rabassaires, el mes de desembre, es va veure obligat a dimitir. I d'altra banda, clarificà les tendències a l'interior de la Confederació, fonamentalment la trentista i la faista. En primer lloc, el B O C,¹⁸² i més tard les minories d'Oposició Sindical Revolucionària,¹⁸³ formulen llur crítica després de la vaga, puix que mentre ha durat han col·laborat amb la CNT, com ha demostrat llurs detinguts. Tots dos organismes sostenen que Joan Peiró, Sebastià Clara, Angel Pestaña, etc., van publicar el manifest per a sabotejar la vaga general, i que «*el paro fue una respuesta categórica a la capitulación de los líderes sindicalistas*».¹⁸⁴ D'altra banda, tant el B O C com l'O S R afirmen que va ésser la F A I qui portà la di-

175. Benigno Bejarano, *Acta de acusación*, «Solidaridad Obrera», 11 de setembre de 1931.

176. «L'Hora», 12 de setembre de 1931.

177. *Ibid.*

178. *Ibid.*

179. «Solidaridad Obrera», 8 de setembre de 1931.

180. «Solidaridad Obrera», 15 de setembre de 1931.

181. Afiliat, més tard, a la C E D A, fou ministre del Treball d'un govern Lerroux, d'octubre del 1934 a l'abril del 1935.

182. *Después de la huelga general*, editorial, possiblement de Joaquim Maurín, a «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

183. *La huelga general y las minorías de la O S R*, manifest reproduït a «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

184. «La Batalla», 10 de setembre de 1931.

recció de la vaga.¹⁸⁵ Aquesta afirmació, i la campanya que organitzà l'aparell estatal contra la F A I, obligà el Comitè Peninsular d'aquesta a publicar, el 3 d'octubre, un manifest on es deia, entre altres coses¹⁸⁶ «*nos vemos en la necesidad de declinar el honor de algunas honrosas responsabilidades; debiendo, en aras de la verdad, despojarnos de la aureola que todo acto justo y viril da al hombre o a la colectividad que los efectua (...). La Federación Anarquista Ibérica nada ha tenido que ver con la declaración de la huelga de Barcelona como protesta por las detenciones gubernativas, huelga acordada previamente, por gran mayoría, en un Pleno de Sindicatos, y declarada como respuesta a la actitud despiadada del gobernador ante los presos enfermos por la huelga del hambre*».

Fa de mal dir si la F A I dirigí o no la vaga, realment. Però és ben clar, això sí, que el període de temps que va des de la publicació del manifest dels Trenta fins a la fi de la vaga general representa l'avanç definitiu de la F A I a l'interior de la Confederació. Significa un gran salt en la seva influència, i consolida fermament les seves posicions en el procés que la F A I segueix cap a la direcció total de la CNT. En el congrés local de sindicats de Barcelona, celebrat pocs dies després, col·locarà un dels màxims dirigents anarquistes, Francisco Ascaso, al Comitè Regional.¹⁸⁷ I en el Congrés regional d'octubre situarà Felipe Alaiz en el càrrec de director de «Solidaridad Obrera».¹⁸⁸ Segons l'O S R,¹⁸⁹ durant aquesta darrera vaga, la F A I ja tenia a les seves mans la majoria dels sindicats de Catalunya.

El Congrés Local de Sindicats de Barcelona

El Congrés Local de sindicats de Barcelona inaugurarà les seves sessions el diumenge 20 de setembre, amb una

185. *Ibid.* Vegeu *supra*, l'apartat sobre l'OSR.

186. «Solidaridad Obrera», 3 d'octubre de 1931.

187. «Solidaridad Obrera», 22 de setembre de 1931.

188. «Solidaridad Obrera», 21 d'octubre de 1931.

189. *La huelga general y las minorías de la O S R*, «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

representació de 19 sindicats. Dos punts eren els centrals de la polèmica en el Congrés, convocat justament per a debatre'ls.

En primer lloc, es procedí a diversos nomenaments de delegats per al Comitè Regional: Canela, de la Construcció; Francisco Ascaso, del Fabril i Tèxtil; i Porquet, d'Arts Gràfiques. Aquest darrer, més tard, en el mateix Congrés, dimetirà i serà substituït per Parés.

Com a primer punt s'aborda el de l'estructuració per Federacions, que, després d'una viva polèmica, és aprovat per 16 sindicats, contra els de la Construcció, la Fusta i els Intel·lectuals.¹⁹⁰ Finalment, després d'una anàlisi general del problema de l'atur en cada sindicat,¹⁹¹ es discuteix el problema plantejat per la dimissió de la Redacció de «Solidaridad Obrera», respecte a la qual es dirigeixen atacs contra l'actitud del secretari regional. La gran majoria de sindicats admeten la dimissió, entre ells el de la Construcció, que proposa Felipe Alaiz com a director.¹⁹² El Congrés Local acaba les seves sessions el 30 de setembre, i onze dies més tard s'obre el Regional.

El Congrés Regional de Sindicats (octubre)

El diumenge, 11 d'octubre, s'inaugura al Palau de Projeccions de l'Exposició un Congrés Regional de sindicats que encara consolida més la tendència faista dins la Confederació. Hi són representades 177 organitzacions, amb un total de 321.587 afiliats.¹⁹³ S'accepta la di-

190. «Solidaridad Obrera», 22 de setembre de 1931.

191. La informació que aporten els sindicats dona els resultats següents: Sindicat de la Fusta, 1.300 parats, i 4.200 que només treballen mitja setmana; Sindicat de la Metallúrgia, 1.500; Sindicat de la Llum i Força, 610; Sindicat del Vidre, 50, i 600 que només treballen tres dies; Sindicat de l'Alimentació, 900; Sindicat de l'Automòbil, 210; Secció Marítima, 500; Sindicat de Barbers, 200; Sindicat d'Intel·lectuals, 22; Ferroviaris no té parats, i els Sindicats Fabril i Mercantil no posseeixen dades. («Solidaridad Obrera», 1 d'octubre de 1931).

192. «Solidaridad Obrera», 7 d'octubre de 1931.

193. «Solidaridad Obrera», 21 d'octubre de 1931. A la primera sessió, també segons «Solidaridad», només hi havia delegacions de 154 organismes, que representaven 310.878 confederats.

missió de la Redacció de «Solidaridad Obrera», i s'aprova un vot de censura contra el secretari del Comitè regional, per la posició d'aquest respecte a la Redacció del diari. Dimiteix la secretaria permanent del Comitè regional, i Felipe Alaiz és elegit director del periòdic confederal, per gran majoria.¹⁹⁴

Finalment, entre moltes altres qüestions, s'aborda el conflicte del port. En realitat és el cop més fort contra els trentistes, i representa la legalització, a l'interior de la CNT, de la direcció que, de fet, ja porta la FAI des de la vaga general de setembre. Així ho confirma la FCCB-BOC en dir que aquest Ple representa la derrota «anarco-reformista» i que la FAI «se ha apoderado de la «Soli».¹⁹⁵ Però Jordi Arquer, al mateix temps, diu que cal evitar que la «Soli» sigui l'òrgan de la FAI, i que Felipe Alaiz, el nou director, no és confederat, puix que el sindicat d'Arts Gràfiques l'havia donat de baixa per manca de pagament.¹⁹⁶ Aquest canvi de direcció de «Solidaridad Obrera» fa més clara la necessitat que les minories d'Oposició Sindical Revolucionària posseeixin un òrgan de premsa propi.¹⁹⁷

La vaga del port

Dies després de celebrat el Congrés Regional, el 21 d'octubre, la policia es presentà al local del Sindicat de la Indústria del Transport,¹⁹⁸ a causa de l'agreujament dels conflictes del port i d'Art Rodat, conflictes que ja duraven des del 7 de juliol —quan es produí el locaut—¹⁹⁹ i el 9 de juliol, quan el sindicat replicà amb una assemblea presidida per «Arín» (Francisco Martínez).²⁰⁰ Aquests primers conflictes foren solucionats, en part pel triomf de la CNT,²⁰¹ però el malestar persistia, fins que a la

194. *Ibid.*

195. Es refereix a «Solidaridad Obrera». «La Batalla», 22 d'octubre de 1931.

196. Jordi Arquer, *La posición de los comunistas frente a las tendencias de la CNT*, «La Batalla», 22 d'octubre de 1931.

197. «La Batalla», 22 d'octubre de 1931.

198. «Solidaridad Obrera», 23 d'octubre de 1931.

199. «Solidaridad Obrera», 8 de juliol de 1931.

200. «Solidaridad Obrera», 10 de juliol de 1931.

201. «Solidaridad Obrera», 26 de juliol de 1931.

tercera setmana d'octubre s'aguditzà extraordinàriament. El dia 28, el Sindicat del Transport acordà per aquell mateix dia l'atur de tots els treballadors de l'Art Rodat en solidaritat amb la vaga del port.²⁰² Van secundar la vaga el sindicat del ram de la Construcció, el de la Fusta, i el de Productes Químics de Barcelona.²⁰³ L'endemà, 20 vaixells esperaven al port, per a ésser descarregats,²⁰⁴ i el dia 30 la vaga continuava,²⁰⁵ i continuaria encara fins al dilluns, 2 de novembre, quan el Sindicat del Transport acordà que s'incorporessin a la feina els obrers del Port i de l'Art Rodat.²⁰⁶ Aquest acord, pres per indicació de la Federació Local, fou adoptat més per disciplina que no pas per convicció. La nota del Sindicat del Transport és molt explícita quan afirma que «*nosotros, por disciplina sindical y por el interés de la organización, hemos tomado esos acuerdos y esperamos que los trabajadores del Transporte los cumplirán fielmente*».²⁰⁷

El BOC, d'altra banda, no veu massa clara la vaga, i encara menys l'extensió del conflicte que s'havia produït els darrers dies d'octubre. Pere Bonet afirma, deu dies després del retorn a la feina, que la Confederació havia estat arrossegada al conflicte, que aquest havia estat creat per la Patronal i pel ministre del Treball, Largo Caballero, i que la CNT havia comès un error «*al intentar llevar a toda la clase obrera de Barcelona a la lucha*»,²⁰⁸ acabant la vaga en «*desbandada*».²⁰⁹

Aquesta actitud del BOC és explicable, fonamentalment, pel fet que no té força al port, i per això ha de seguir el conflicte, en tot el seu desenrotllament, des de fora. Però això no justifica que el BOC afirmi, per segona vegada, davant de conflictes tan importants com el de Telèfons i el del Port, que han estat creats per la Patronal. Fins i tot admetent que potser a la Patronal li havia interessat d'exagerar algun aspecte del conflicte,

202. «Solidaridad Obrera», 28 d'octubre de 1931.

203. *Ibid.*

204. «Solidaridad Obrera», 29 d'octubre de 1931.

205. «Solidaridad Obrera», 30 d'octubre de 1931.

206. «Solidaridad Obrera», 2 de novembre de 1931.

207. *Ibid.*

208. Pere Bonet, «La Batalla», 12 de novembre de 1931.

209. *Ibid.*

te, no es pot negar en cap moment que hi havia unes condicions objectives mínimes que n'havien facilitat el desenrotllament, i que en molts aspectes del conflicte la Confederació havia portat la iniciativa.

El Ple Regional de Lleida de la CNT

Acabada la vaga del port, i anunciat el proper Ple Regional de la CNT, el BOC comença a preparar-se. Aquest Ple és molt important per al BOC, perquè d'una banda, ja ha adquirit una certa base, consolidada en alguns sindicats, i ha superat la crisi interna, deguda fonamentalment a l'afer Hilari Arlandis i a l'ofensiva del PCE i, d'altra banda, s'anuncia que el Ple o Conferència se celebrarà a Lleida, ciutat on el BOC té una força sindical important, a través de la Federació Local.

Una setmana abans del Ple, Pere Bonet, secretari sindical del BOC, formula l'informe²¹⁰ sobre les mesures que els anarco-sindicalistes han anat prenent contra els comunistes a l'interior de la Confederació. Entre aquestes mesures destaca l'actitud contra Adolf Bueso, nomenat quatre vegades delegat al Comitè Nacional pel Sindicat d'Arts Gràfiques, i quatre vegades rebutjat; i contra Genís Sagrera, nomenat membre de la Junta de la secció d'Impremta en dues assemblees consecutives, i rebutjat cada vegada per la Junta del sindicat; i moltes altres accions.²¹¹ El dijous anterior a la Conferència Regional és abordat un dels punts més importants dels que s'hi discutiran: la crisi en què es troba «Solidaridad Obrera». «La Batalla» afirma que el Comitè —se suposa Regional— diu que el tiratge de la «Soli» és de 25.000 a 27.000 exemplars, amb una pèrdua de 200 pessetes diàries,²¹² i que actualment és l'òrgan de la FAI com abans ho havia estat del «*grupo reformista de los trein-*

210. Pere Bonet, *Después del Congreso de Madrid*, «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

211. Entre aquestes accions destaquen: la dissolució de la secció de vetaires del Sindicat tèxtil de Manresa, presidida per Isidre Casajoana; el cas del Sindicat de Monistrol; el de Balaguer; el de la Federació Local de Girona, etc... (Vegeu el capítol tercer).

212. «La Batalla», 3 de desembre de 1931.

ta».²¹³ «La Batalla» continua dient que, encara que avui la «Soli» «sea superior que cuando la hacia Peiró», en comptes dels 7.000 exemplars, aproximadament, que deu vendre a Barcelona, n'hi hauria de vendre uns 50.000, puix que els sindicats a Barcelona són 150.000, i que a la resta de Catalunya se n'haurien de vendre 50.000 exemplars més.²¹⁴ I «La Batalla» sosté que, per a això, cal constituir el front únic CNT-BOC, FAI-FCCB i que a través d'aquest front únic i amb una Redacció de «Solidaridad Obrera» representativa de les tres tendències que hi ha, el diari podrà quadruplicar la venda i superar la crisi en què es troba. La Redacció proposada per «La Batalla» és la següent: Angel Pestaña i Joan Peiró pels trentistes; Felipe Alaiz i Eusebi Carbó per la FAI; i Joaquim Maurín i Jaume Miravittles per la FCCB-BOC.²¹⁵

El diumenge, dia 6, la Conferència Regional de la CNT inaugura les seves sessions. Segons Jordi Arquer,²¹⁶ que assegura que cita un informe del Comitè Regional, són representats en la Conferència uns 325.000 afiliats. A la primera sessió ja van començar els altercats. El president de la mesa llegí una comunicació, adreçada al Sindicat de la Fusta de Lleida, en la qual es rebutjava la delegació de Francesc Aguilar «por haber aspirado a representaciones políticas»,²¹⁷ i s'emplaçava, a més a més, el sindicat, perquè en el termini de 15 dies el substituís com a president. Jacint Borràs, secretari del Comitè Provincial, ho aprofità per explicar que el Sindicat havia reincidit, en nomenar delegat Aguilar. S'anava a iniciar una viva polèmica, però el president l'evità declarant que «no ha lugar discutir sobre los acuer-

213. *Ibid.*214. *Ibid.*215. *Ibid.*

216. «La Batalla», 21 d'abril de 1932. «Solidaridad Obrera», en la seva ressenya de la Conferència, diu que en aquest ple no arriben a 200.000. Encara que també diu que en l'anterior eren uns 320.000, quan l'informe del Comitè Regional, sempre segons Jordi Arquer a «La Batalla», eren uns 400.000 («La Batalla», 21 d'abril de 1932).

217. «Solidaridad Obrera», 8 de desembre de 1931. La delegació, finalment, quedà formada per Miquel Portoles i Miquel Tufet.

dos del Congreso».²¹⁸ Finalment, la comunicació fou aprovada malgrat que, segons la CNT, «algunos delegados de Lérida la impugnaran, promoviéndose ligeros incidentes».²¹⁹ La ratxa, però, continuà, i també fou impugnada la representació d'un delegat del ram de l'Alimentació²²⁰ de Lleida, possiblement Josep Sans. Aquest delegat, segons la «Solidaridad», «hace un discursito que és coreado por dos docenas de mozalbetes comunistas».²²¹ Però les impugnacions continuen. Ara és impugnat el Sindicat Mercantil de Lleida per haver portat sis delegats quan només té 200 adherits, i per no haver estès els carnets ni repartit els segells de cotització en ésser convocada la Conferència.²²²

El Comitè Regional ha portat la iniciativa, fins aquest moment, atacant una darrera l'altra les delegacions de militants de la FCCB-BOC. Després d'un informe de Felipe Alaiz sobre la «Soli», el BOC intenta prendre la iniciativa, afirmant que si el periòdic confederal representés totes les tendències, es vendria molt més. Robusté completa l'informe de Felipe Alaiz, i llavors el Sindicat de la Fusta de Lleida insisteix que el diari ha de reflectir les tres tendències, proposició que és secundada pels Ferroviaris, també de Lleida, que propugnen la democràcia sindical.²²³ Finalment, diversos sindicats de Lleida proposen un equip de redacció per al diari,²²⁴ proposta que és rebutjada.²²⁵ Ja a les darreres sessions, el secretari regional es veu obligat a declarar que la Confederació no és una tendència o una altra, sinó, només, la Confederació.²²⁶ I el Sindicat del Vidre de Mataró recorda que no pot haver-hi delegats comunistes.

Acabada la Conferència, s'organitza un míting de clausura a Lleida. Hi prenen part Angel Pestaña, secre-

218. «Solidaridad Obrera», 8 de desembre de 1931.

219. *Ibid.*

220. Tenia 84 afiliats, i la seva delegació era constituïda per Ramon Olivé, Josep Torres, Josep Sans i Xavier Gomis. «Solidaridad Obrera», 8, 9 i 10 de desembre de 1931.

221. «Solidaridad Obrera», 8 de desembre de 1931.

222. «Solidaridad Obrera», 8 i 9 de desembre de 1931.

223. «Solidaridad Obrera», 8 de desembre de 1931.

224. És molt probable que fos el mateix que s'havia propugnat el dijous anterior a «La Batalla».

225. «Solidaridad Obrera», 8 de desembre de 1931.

226. «Solidaridad Obrera», 10 de desembre de 1931.

tari del Comitè nacional; Emili Mira, secretari del Comitè regional; Francisco Martínez «Arín», del Comitè nacional; Robusté, de la redacció de «Solidaridad Obrera», i Jacint Borràs, membre del regional i secretari del Comitè Provincial de Lleida.²²⁷ El míting té una gran importància perquè és a Lleida on la controvèrsia anarco-sindicalista-comunista ha adquirit més violència.²²⁸ Als anarco-sindicalistes els calia, primer, celebrar el Ple a Lleida per a refermar llur posició; segon, atacar obertament i en plena Conferència els comunistes dels diversos sindicats de Lleida; tercer, aprofitar la presència d'Àngel Pestaña, Emili Mira, «Arín», etc., per a organitzar un acte de propaganda i de refermament anarco-sindicalista. Jacint Borràs és el que ataca més directament el Bloc Obrer i Camperol. «*El mitin del domingo pasado —diu—²²⁹ fué suspendido por haber querido la Federación Local de Lérida imponer un orador, Francisco Aguilar, que ya ha aspirado y aspira a cargos públicos*». Al mateix temps acusa els militants de la FCCB-BOC de fer una tasca obstructionista en nom d'una «*pretendida libertad de tendencias*» i acaba emplaçant els comunistes «*a una controversia pública para que los obreros puedan juzgar quienes verdaderamente hacen labor sindical*»,²³⁰ controvèrsia que tindrà lloc dies més tard.²³¹

Segons diu Pere Bonet a primers de gener,²³² en aquesta conferència regional de Lleida hi havia 27 delegats del Bloc i ni un sol del PCE ni dels trotskistes. Aquesta xifra de delegats del BOC és ratificada per la mateixa CNT quan, arran de l'incident del representant del Sindicat de l'Alimentació parla de «*dos docenas de mozalbetes comunistas*». Dels 27 delegats, la majoria formen part dels sindicats de Lleida, i entre ells destaquen Josep Sans, d'Alimentació, de Lleida; Francesc Plegri, d'Indústries Ferroviàries, de Lleida; Joan Oncins, Josep Buiria, Joan Baptista Xuriguera, del Mercantil, de Lleida; Adolf Bueso, d'Arts Gràfiques, de Barcelona;

227. *Ibid.*

228. Vegeu el capítol tercer, apartat de Lleida.

229. «Solidaridad Obrera», 10 de desembre de 1931.

230. *Ibid.*

231. Vegeu el capítol tercer, apartat de Lleida.

232. Pere Bonet, *La crisis de la CNT*, «La Batalla», 7 de gener de 1932.

Joan Maruny, del Mercantil, de Barcelona; J. Argilès, del Metallúrgic, de Lleida; Miquel Tufet, de la Fusta, de Lleida, etc.

Segons el BOC, aquesta Conferència serví per accelerar l'entesa entre els trentistes i la FAI²³³ enfront «*del enemigo más próximo, el comunismo*».²³⁴ Certament, aquesta Conferència regional significà una representació ja considerable del BOC a la CNT de Lleida, encara que numèricament aquesta força era reduïda enfront dels grans sindicats de Barcelona, el Tèxtil i Fabril, el Metallúrgic, la Construcció, etc., on el BOC, pràcticament, no tenia cap força.

Insurrecció a les comarques de l'alt Llobregat

Pocs dies després de la Conferència reapareix el conflicte del port²³⁵ i abans del 24 de desembre se celebra una Conferència regional de l'Oposició Sindical Revolucionària.²³⁶ Aquells mateixos dies, la Unió Sindical de Sant Sebastià, afecta al Comitè Nacional de Reconstrucció, llança un manifest convocant a una Conferència nacional.²³⁷ El 27 de desembre ha dimitit el governador civil Oriol Anguera de Sojo.²³⁸ Mentrestant, per aquells dies, a Terrassa se celebra un míting amb Francisco Ascaso, Buenaventura Durruti, Arturo Parera, Joan Garcia Oliver i Tomás Cano Ruiz.²³⁹ El dia 1 de gener, Joan Moles és nomenat governador civil de Barcelona,²⁴⁰ i al cap de vuit dies fa agafar Felipe Alaiz, director de «Solidaridad Obrera»,²⁴¹ dins el marc d'una campanya d'agitació organitzada per la FAI, a través de Buenaventura Durruti, Francisco Ascaso, etc., per Sùria, Canet, etc.²⁴²

233. *Ibid.*

234. Pere Bonet, *Después del Congreso de Madrid*, «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

235. «Solidaridad Obrera», 18 de desembre de 1931.

236. Vegeu l'apartat sobre l'Oposició Sindical Revolucionària.

237. «Solidaridad Obrera», 24 de desembre de 1931. «La Batalla», 31 de desembre de 1931.

238. «Solidaridad Obrera», 27 de desembre de 1931.

239. «Solidaridad Obrera», 25 de desembre de 1931.

240. «Solidaridad Obrera», 1 de gener de 1932.

241. «Solidaridad Obrera», 10 de gener de 1932.

242. «Solidaridad Obrera», 3 i 10 de gener de 1932.

Aquests dies de gener, doncs, són d'una extraordinària agitació a Catalunya. Parallelament, es produeixen fets sagnants a Castilblanco, Arnedo, Épila, Calzada de Calatrava, Zalamea, Puertollano...²⁴³ El BOC reprèn amb força els atacs contra la guàrdia civil.²⁴⁴ Aquest clima d'agitació en tot el país culminà a Catalunya amb un moviment insurreccional a les comarques de l'Alt Llobregat.²⁴⁵ El conflicte s'originà a partir d'una polèmica entre obrers tèxtils i patrons, perquè aquests no havien complert unes bases de treball. El dilluns, dia 18, i el dimarts 19, la vaga es desenrotllà normalment. Diverses fàbriques del Tèxtil i de la Metallúrgia estaven parades.²⁴⁶ Els miners de Súria i de Fígols es van declarar en vaga solidàriament.²⁴⁷ A Fígols, uns 700 treballadors havien parat, i a Berga, els vaguistes del tèxtil van envair els forns de pa.²⁴⁸ El dimecres, segons el Comitè executiu del BOC i de la FCCB, «*los trabajadores se arman y se lanzan a la conquista del poder local. Toman los Ayuntamientos, e izan la bandera roja y desarman al somatén*».²⁴⁹ L'endemà, dia 21, els treballadors han pres totalment la iniciativa al nord de la comarca de Bages, amb centre a Manresa, i al sud de la del Berguedà, amb centre a Berga. S'ha declarat la vaga general, i el govern mobilitza forces. A la nit se celebra un Ple regional per a examinar la situació. Segons la FCCB i el BOC, el Ple no acorda res en concret.²⁵⁰ El divendres, les grans ciutats de Catalunya romanen més o menys tranquil·les. L'exèrcit i la guàrdia civil, destacats a l'Alt Llobregat, ofeguen la insurrecció en 15 hores, i restauren els ajuntaments destituïts. El dissabte, dia 23, la «tranquilitat» regna a la comarca, però la CNT declara la vaga general.²⁵¹ El BOC assegura²⁵² que a Bar-

243. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

244. *Ibid.*

245. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

246. «Solidaridad Obrera», 20 de gener de 1932.

247. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

248. «Solidaridad Obrera», 20 de gener de 1932.

249. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

250. *Después de la huelga general*. Declaració del Comitè Executiu del BOC i del CE de la FCCB, reproduïda a «La Batalla», 29 de gener de 1932.

251. *Ibid.*

252. *Ibid.*

celona paren els transports: tramvies, autobusos i metro. Però la parada a les fàbriques és parcial, els diaris surten²⁵³ i les altres poblacions no secunden la parada. «*Fracaso*», diu el Bloc.²⁵⁴ El diumenge, dia 24 —continuen dient els Comitès Executius del BOC i de la FCCB—, circulen els transports, el matí, i a la nit un delegat de la CNT demana al governador que li deixi transmetre la consigna de tornar a la feina, petició que li és denegada, segons l'Executiu de la FCCB, perquè «*ya todo el mundo trabaja*». Aquest mateix dia és clausurat el local central del BOC.²⁵⁵

El Comitè Executiu de la Federació Comunista Catalano-Balear i el del Bloc Obrer i Camperol atribueixen una gran importància a la insurrecció de l'Alt Llobregat. En una declaració publicada el 29 de gener, després d'afirmar que el nus de la insurrecció era el problema del poder polític, que els treballadors de l'Alt Llobregat s'havien llançat a l'assalt d'aquest poder —local en aquest cas—, i que això constituïa un esdeveniment històric, asseguren que el moviment es debatia enmig de la forta contradicció que existia entre la teoria anarquista i allò que els obrers del Berguedà havien fet. Enfront del menyspreu que la teoria àcrata fa del poder, els obrers havien ocupat aquest poder, fins i tot els qui eren anarquistes. Els Comitès Executius del BOC i de la FCCB prendran peu d'aquest fet per dir que per part dels anarquistes hi ha hagut una acceptació tàcita de la tesi marxista.²⁵⁶

Ara bé; per què l'acció dels treballadors havia fracassat? El divendres següent, el BOC ofereix dues explicacions del fracàs. La primera, la «incomprensió teòrica», puix que no era el moment del comunisme llibertari ni de l'autoritari, sinó el de la revolució democràtica dirigida per la classe treballadora. La segona explicació era més aviat de tàctica político-insurreccional. Un moviment revolucionari havia d'haver començat a Barcelona i no a Fígols. El BOC desenvoluparà aques-

253. «Solidaridad Obrera» no apareix. El darrer dia que sortí fou el 21 de gener.

254. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

255. *Ibid.*

256. *Ibid.*

tes explicacions més àmpliament, arran de les deportacions que seguiren.

Com podem veure, després del moviment, el BOC utilitza el seu aparell de propaganda per a reafirmar les seves posicions ideològiques, adoptant una actitud esquerrana respecte a la de la CNT-FAI, a les quals acusa del fracàs per haver propagat que «*la huelga general, para ser revolucionaria, ha de ser insurreccional*». En aquest sentit —afirma el BOC—, cal combatre el mite que s'ha creat a l'entorn de la vaga general²⁵⁷ i pagar, en canvi, la necessitat de la «*insurrección armada*». Al cap d'una setmana són reproduïts a «La Batalla» diversos textos sobre la insurrecció, de Marx i Engels,²⁵⁸ i a primers de març uns altres de Lenin.²⁵⁹ Joaquim Maurín, en una entrevista que li fa «The New York Times»,²⁶⁰ diu que el moviment va ésser espontani i prematur. Espontani perquè la classe obrera s'havia adonat que la «*revolución democrática era escamoteada*» i havia reaccionat bruscamment, com a Castilblanco. Els anarquistes —diu Maurín— han tingut el paper principal perquè són els més forts numèricament; però —continua—, ha quedat ben clar: 1) que el problema del poder és el fonamental; i 2) que només amb la presa del poder pel proletariat és possible la revolució democràtica. Els anarquistes —afirma, generalitzant massa— han acceptat, en la pràctica, la tesi marxista de la insurrecció. Finalment aprofita aquests fets per a atacar els trotskistes, assegurant que s'ha demostrat que els obrers poden prendre el poder sense que existeixin prèviament els soviets.

Mentrestant, el governador civil clausura tots els locals del Bloc Obrer i Camperol. Al Central s'afegeixen els de Sants, Gràcia i el Clot.²⁶¹ I, durant dues setmanes, el vapor «Buenos Aires» va carregar futurs deportats. El 4 de febrer, el BOC diu que entre els quatre-cents o cinc-cents presos del «Buenos Aires», hi ha «*un cierto*

257. *Después de la huelga general*. Declaració del CE del BOC i del CE de la FCCB.

258. «La Batalla», 4 de febrer de 1932.

259. «La Batalla», 3 de març de 1932.

260. Entrevista de «The New York Times» a Joaquim Maurín, reproduïda a «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

261. «La Batalla», 29 de gener de 1932.

número de compañeros nuestros»,²⁶² i compara la República amb el tsarisme, perquè reprimeix els obrers més brutalment que no la monarquia. Dies després, el «Buenos Aires» salpà rumb a les costes africanes amb 108 presos. Per al BOC això significa el triomf de la contrarevolució. El 13 de febrer, els Comitès Executius de la FCCB i el Bloc publiquen una extensa declaració²⁶³ en la qual, després d'una anàlisi de la fase en què es troba la lluita de classes, fonamentalment a partir de l'actitud de les diverses organitzacions polítiques, insisteixen en la necessitat de formar el front únic amb la CNT. La declaració afirma que «*la República burguesa ha demostrado una incapacidad absoluta para dar solución a los problemas planteados por la revolución: Estado, Guardia civil, Iglésia, problema nacional, Marruecos, paros*».²⁶⁴ *La peseta baila, aumenta la represión, y la prensa obrera es perseguida*.²⁶⁵ L'atac contra els socialistes és extremament dur. La declaració afirma que han tingut un paper principal en la repressió, i els acusa de «*viles lacayos de la burguesía*», primer col·laborant amb la Dictadura, després elaborant la Llei de Defensa de la República, «*que se aplica a los obreros, y no a los monárquicos*», i finalment, votant en el Parlament a favor de la repressió. L'ur objectiu —diuen la FCCB i el BOC— és ben clar: destruir la CNT. L'atac contra l'Esquerra Republicana de Catalunya, per les deportacions, no és menys dur, però sí més matisat. Diuen que la deportació es consuma gràcies al silenci abstencionista de l'Esquerra Republicana de Catalunya al Parlament. Però la part més important de la declaració és l'anàlisi política dels fets i dels errors comesos. Segons la Federació Comunista Catalano-Balear i el Bloc, ara es pagaven les derrotes de la CNT dels darrers mesos. Feien remarcar que el moviment no havia tingut una direcció política, i acusaven la Confederació per la seva posició abstencio-

262. *La amenaza de la deportación*, editorial de «La Batalla», 4 de febrer de 1932.

263. *Declaración política del Comité Ejecutivo de la Federación Comunista Catalano-Balear y del Comité Ejecutivo del Bloque Obrero y Campesino*; 13 de febrer de 1932 (full solt).

264. Dóna la xifra de 500.000 parats.

265. *Declaración política del CE de la FCCB y del CE del BOC*.

nista, causa, segons ells, d'aquesta manca de direcció. En un segon punt, atacaven la CNT acusant-la d'esquerranisme aventurista pel fet d'haver-se llançat a una insurrecció comarcal, afirmant que la insurrecció només es pot plantejar a escala de tot el país i amb grans possibilitats de triomf. Però, al mateix temps, acusen la CNT d'indecisió i de no mantenir la iniciativa que els treballadors havien conquerit espontàniament. La Confederació —diuen— es posà a remolc dels esdeveniments. Per a permetre la retirada dels insurrectes de l'Alt Llobregat, la CNT hauria hagut de llançar-se a la vaga general a Catalunya, els dies 21 i 22; així, a més a més, hauria fet minvar considerablement la repressió en el Berguedà, en diluir-la al llarg d'un ampli front de lluita. Més encara —continua la declaració—: no tot s'hauria perdut si, quan el vapor «Buenos Aires» encara era al port, s'hagués decretat la vaga general, com ho havia proposat el BOC.²⁶⁶ Ara bé, el BOC, amb la seva crítica, no pretén atacar la CNT, sinó que, precisament a través d'aquesta crítica, fa pública la seva total solidaritat; «*más que nunca al lado de la CNT*», confirma la declaració. L'important en aquests moments —assegura— és imposar el retorn dels galiots, obtenir una mobilització obrera general i formar el front únic CNT-BOC.

Ja el mes d'abril, durant la primera setmana, tres militants del BOC, deportats en el vapor «Buenos Aires», són posats en llibertat,²⁶⁷ i la segona setmana, la Federació Comunista Catalano-Balear i el BOC dirigeixen al president de la Generalitat, Francesc Macià, un document en el qual expressen llur ferm desig que tornin els deportats, i procuren imposar-lo mitjançant l'intent de crear o desenrotllar una contradicció en el terreny jurídic-constitucional, entre el govern de Manuel Azaña i la Generalitat, recolzant llur document en el dictamen de Maspons i Anglasesell segons el qual cap llei de les Corts no té aplicació a Catalunya sense l'aprovació del Parlament.²⁶⁸

266. *Ibid.*

267. «La Batalla», 7 d'abril de 1932.

268. «La Batalla», 14 d'abril de 1932.

El Ple Regional de Sabadell de la CNT

Paral·lelament als fets de l'Alt Llobregat, i posteriorment, el BOC va consolidant la seva força, relativament important ja des del desembre en algunes organitzacions sindicals, com, per exemple, la Federació Local de Lleida.

Des del gener, la FCCB i el BOC denunciaven el «diàleg» que segons ells existeix entre els trentistes i la FAI, amb «*altas autoridades de la AIT de mediadores*».²⁶⁹ Aquest diàleg, segons Pere Bonet, era motivat pel moviment de les minories d'OSR. El mateix Pere Bonet, secretari sindical del BOC, dirigeix, fins al Ple regional de Sabadell, una intensa campanya propagandística en pro de la unitat sindical, enfront «*la trayectoria escisionista iniciada por el partido oficial en Sevilla el 1930, y continuada en el Congreso de Madrid, el verano pasado, por el anarco-sindicalismo*».²⁷⁰ L'atac s'estén també als *jabalíes*, Eduardo Barriobero, Rodrigo Soriano, Salvador Sediles, José A. Balbontín, Antonio Jiménez, etc., que, segons el BOC, són ben vistos per alguns anarco-sindicalistes, com Joan Peiró i Eusebi Carbó, que col·laboren a «La Tierra».²⁷¹

L'increment en la campanya pro unitat, pro llibertat de tendències, i pro democràcia sindical obeeix fonamentalment a la crítica situació en què es troba la minoria de la Federació Comunista Catalano-Balear a l'interior de la CNT. D'una banda, la seva força ha augmentat en algun sindicat de Barcelona capital; també ha adquirit la iniciativa en algun de província, i dirigeix les Federacions Locals de les ciutats de Lleida, Girona i Tarragona, encara que són reduïdes. Però justament perquè veuen que la força comunista creix a l'interior de la Confederació, els organismes dirigents d'aquesta, el Comitè Regional i els diversos comitès provincials, fan tot el que poden per frenar aquest progrés. Finalment, el BOC intenta jugar amb la divisió trentista-

269. Pere BONET, *La crisis de la CNT*, «La Batalla», 7 de gener de 1932.

270. «La Batalla», 10 de març de 1932.

271. Editorial de «La Batalla», 17 de març de 1932.

faista, encara que en tot moment és ben clara la seva posició, més adversa als primers que no als segons. A la tercera setmana de febrer, després dels fets de l'Alt Llobregat i abans del Ple, una anàlisi superficial dels principals nuclis d'influència sindical del BOC ens dona aquest resultat: a Lleida, el Comitè Regional ha expulsat el Sindicat de la Fusta des del primer de gener, i la Federació Local s'ha negat a aplicar aquesta decisió. Jacint Borràs, secretari del Provincial, ha donat vuit dies de termini a la Federació Local perquè apliqui l'acord del Regional; si no ho fa, serà expulsada.

A Girona, la Federació Local organitzà, el dia 22 de febrer, una vaga de protesta per la deportació a Bata de persones implicades en els fets de Figols. A Manresa, la secció de Vetaires, dirigida per Isidre Casajoana, havia estat expulsada del Sindicat del Tèxtil, i els sindicats de Barbers, Arts Gràfiques i Carrosseries s'havien convertit en sindicats autònoms.

A Barcelona, el Sindicat de la Fusta havia expulsat Ramon Cos, dirigent de l'OSR. A finals de març, el Sindicat Únic de Monistrol gairebé havia desaparegut,²⁷² i, en canvi, el grup expulsat per Alegre havia aconseguit d'organitzar uns 600 treballadors del Fabril en Sindicat Autònom. Als tallers Pirelli de Vilanova i la Geltrú, de prop de 1.000 treballadors organitzats a la Confederació, se n'havien separat uns 800, formant un Sindicat Autònom.²⁷³ Al mateix temps, la polèmica entre els trentistes i els faistes subsistia, amb un predomini progressiu d'aquests darrers en l'organització. I la CNT, en conjunt, es trobava en una situació extraordinàriament crítica: dividida, i, alhora, perseguida.

Així, doncs, el Ple regional convocat per al 24 d'abril tenia una gran importància per al Bloc Obrer i Camperol; era decisiu. El BOC podia aconseguir un enorme progrés, però, d'altra banda, també era possible que fossin definitivament expulsats els sindicats que durant aquells darrers mesos havien estat dirigits per militants del BOC i que havien sostingut una relació confusa amb el Comitè Regional de la CNT, sobretot la Fede-

272. «La Batalla», 31 de març de 1932.

273. *Ibid.*

ració Local de Lleida.²⁷⁴ El BOC, doncs, es proposa d'anar al Ple amb una consolidació dels organismes sindicals que dirigeix, i amb tota la seva força unida, per tal de tenir més influència en el Ple i poder assegurar les seves posicions enfront dels atacs dels anarco-sindicalistes. Dins aquesta perspectiva, tres dies abans del Ple, les Federacions Locals de Sindicats de Girona, Lleida i Tarragona publiquen un manifest,²⁷⁵ en el qual, en primer lloc, es fa una anàlisi de la situació general: ofensiva de la burgesia, acomiadaments massius, rebaixa de salaris, acció repressiva del govern contra la Confederació, traves posades per les autoritats «*para hacer imposible la actuación pública de los sindicatos en Barcelona*», etc. En segon lloc, el manifest procedeix a una breu anàlisi del desenrotllament de la polèmica amb els anarco-sindicalistes des del Congrés de Madrid. En tercer lloc, dona una informació detallada de com s'han format les Federacions Locals de Girona i Lleida, i de llur situació actual. Finalment, i sobre la base de tot el que s'ha dit abans, les Federacions exigeixen, com una necessitat imperativa, la llibertat de tendències a l'interior de la Confederació. «*Los intereses de la clase obrera —afirman— están por encima de todo sectarismo y de todo partidismo. Por lo que condenamos todo intento divisionista realizado por los dirigentes de la CNT, intento divisionista que no redundará más que en perjuicio de los trabajadores y que hemos denunciado a través de estas líneas.*

La CNT saldrá de la crisis que la agobia, devolvien-do a los sindicatos la plenitud de sus derechos, para re-vocar i elegir libremente sus juntas y comités. La CNT saldrá de la crisis si adapta, además, su actuación al ritmo revolucionario de los actuales momentos históricos.

La CNT se vigorizará y será la auténtica organiza-ción sindical revolucionaria de toda la clase trabajado-ra, si abandona todo intento de querer imponer a los

274. Vegeu el capítol tercer, apartat de Lleida.

275. *A los trabajadores de la CNT.* Manifest signat per les Federacions Locals de Sindicats de Girona, Lleida i Tarragona. Reproduït a «La Batalla», 21 d'abril de 1931.

276. Manifest de les Federacions Locals de Girona, Lleida i Tarragona.

sindicatos los prejuicios de una tendencia determinada. Nuestra central sindical será fuerte y capaz para todas las empresas revolucionarias, aún las más audaces, si es verdaderamente sindicalista revolucionaria, si en la misma pueden cobijarse todas las tendencias proletarias».

El manifest és el document que les Federacions Locals aporten al Ple. Encarna llur posició i llur alternativa enfront dels dirigents anarco-sindicalistes.

El Ple regional de Sabadell obre les seves sessions el dia 24 d'abril. En el darrer punt de l'ordre del dia, i a proposta de la Federació Local de Lleida, figura la situació de les Federacions Locals de Lleida i Girona dins la CNT.²⁷⁷ Hi assisteixen 187 delegats que representen 223.732 adherents. A més dels sindicats de les Federacions Locals de Lleida, Tarragona i Girona, amb un total de 21, hi havia 10 sindicats també representats per militants del BOC.²⁷⁸ Com a delegats de la Local de Lleida figuren Joan Oncins i Miquel Tufet; de la de Tarragona, Eduard Ponseda; del Sindicat de Treballadors de Balaguer, Santiago Palacín, amb un total de 103 adherits. No hi tenien representació els sindicats de diverses poblacions lleidatanes com Tàrrega, les Borges Blanques...²⁷⁹

Obrí la primera sessió Font, en nom del Comitè Regional, i immediatament ell mateix comunicà al Ple que la Federació Local de Girona presentava credencial sense estar adherida a la CNT. El Sindicat Únic de Girona prestà suport al membre del Regional insistint que els de la Local eren «*elementos disidentes de la Confederación*». Segons «Solidaridad Obrera»,²⁸⁰ diversos delegats van impugnar la credencial de la Federació Local de Girona, i la qüestió acabà així: la representació de la Federació Local de Girona no era acceptada, perquè no pertanyia a la CNT, però era autoritzada a roman-

277. Entre els altres punts de l'ordre del dia figuraven informes del Comitè Regional, de Felipe Alajz, la dimissió del secretari, tresorer i comptador del Comitè Regional, el funcionament d'aquest Comitè, l'actitud de l'organització davant la clausura de sindicats, etc.

278. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

279. *Ibid.*

280. «Solidaridad Obrera», 26 d'abril de 1932.

dre a la sala amb caràcter informatiu. «*Algunos delegados —diu «Solidaridad Obrera»—, afectos al burgués Bloque Obrero y Campesino, vocean un momento, pero la casi totalidad del Pleno acalla sus intemperancias.*»

A continuació es passa a discutir si el Ple havia d'haver estat ajornat o no. El Sindicat de la Construcció de Barcelona (20.000 adherents) ataca Emili Mira, secretari del Comitè Regional, per no haver tingut en consideració el pes específic de la Federació Local de Barcelona, que havia demanat que el Ple fos ajornat; i demana la dimissió d'Emili Mira. Segons «La Batalla»,²⁸¹ aquesta ofensiva contra Emili Mira fou dirigida per Frederica Montseny, que la desenrotllà a través del Sindicat de la Construcció de Barcelona perquè era un sindicat fort. La tensió entre els anarco-sindicalistes i trentistes i els faistes es tornava a manifestar. Poc després, segons «La Batalla», s'aborda novament el punt de les Locals dirigides pel BOC. Ara és la Federació Local de Tarragona la que pren la iniciativa i rebutja la delegació del Sindicat de Telèfons de Tarragona, per considerar-la excessivament minoritària (16 adherits). Però el Transport de Barcelona surt en defensa d'aquesta delegació, i és admesa. Derrotada la seva proposta, la Federació Local de Tarragona és objecte d'una forta ofensiva, iniciada per la delegació del Sindicat del Vidre de Barcelona,²⁸² que la impugna pel fet d'haver llançat un manifest²⁸³ que, segons creuen, atempta contra els principis de la Confederació. A continuació, i dins la mateixa línia, la delegació dels Ferroviaris de Barcelona afirma que els delegats de la Federació Local de Tarragona són comunistes, i que organitzen mítings d'acord amb el Bloc Obrer i Camperol. Després d'una viva polèmica, són rebutjades les delegacions següents:²⁸⁴

281. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

282. Composta per Alcubierre i Marcos Alcón, en representació de 2.800 adherents.

283. Es refereix al llançat per les Federacions Locals de Lleida, Girona i Tarragona, el dijous 21 d'abril, i publicat a «La Batalla».

284. «Solidaridad Obrera», 26 d'abril de 1932.

<i>sindicat</i>	<i>delegat</i>	<i>adherits</i>
Comitè de la Federació Local de Tarragona	Eduard Ponseda	
Sindicat del Ram de l'Àgulla de Tarragona	Eduard Ponseda	210
Sindicat Únic d'Oficis Diversos, de Tarragona	Seraffí Castelló	230
Societat d'Oficials i Paletes, de Tarragona	Magí Gibert	635
Sindicat Metallúrgic de Tarragona	Magí Gibert	250
Ram de la Fusta de Tarragona	Magí Gibert	154
Federació Local de Lleida		

«La Batalla» diu que 12 sindicats van demanar que aquesta qüestió fos discutida amb més calma, però que Francisco Martínez «Arín», que presidia la mesa, no va fer cas d'aquesta petició.²⁸⁵ En tot cas, el cert és que ja a la primera sessió havien estat expulsades les tres Federacions addictes al BOC, si bé quedaven encara sindicats —fins i tot de les mateixes províncies— representats per membres del BOC.

De Tarragona només van continuar en el Ple els sindicats següents:

<i>sindicat</i>	<i>delegat</i>	<i>adherits</i>
Sindicat del Transport	Seraffí Castelló	120
Federació d'Indústries Petrolíferes		72
Comitè Provincial		16
Sindicat de Telèfons		65
Indústries Ferroviàries	Eduard Ponseda	

De Lleida van restar:

<i>sindicat</i>	<i>delegat</i>	<i>adherits</i>
Comitè Provincial	Jaume Cuspinera	
Sindicat del Ram de la Construcció	Miquel Santmartín	400
Sindicat del Ram del Transport	Julià Regules	150
Sindicat d'Arts Gràfiques	Josep Aguilà	72

285. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

De Girona quedà el Sindicat de Treballadors de Girona, el delegat del qual era Ferran Quintana, en representació de només 1.500 adherits.²⁸⁶

Veiem, doncs, que tot i que les Federacions són expulsades, queda encara en el Ple algun delegat, com Eduard Ponseda, que farà possible que la qüestió de l'expulsió torni a plantejar-se a la darrera sessió.

A la segona sessió, amb intervenció directa de la Federació Local de Manresa i del Comitè Intercomarcal de Manresa-Berga, és abordat l'afer de Fígols. Frederica Montseny continua atacant el Comitè Regional, segons «La Batalla».²⁸⁷ L'afer, a proposta d'Arts Gràfiques de Lleida, és ajornat per a un altre Ple.

A la tercera sessió es discuteix un informe de Felipe Alaiz, director de «Solidaridad Obrera», que en aquells moments és a la presó.²⁸⁸ En l'informe, Felipe Alaiz ataca el director interí, Robusté. Després de moltes discussions, entre les quals destaquen els atacs del Sindicat d'Intel·lectuals de Barcelona contra la Redacció del diari, la Redacció i Robusté dimiteixen. Els atacs contra Robusté són secundats per «La Batalla», en acabar-se el Ple.²⁸⁹

Finalment, cal destacar dos punts bàsics del Ple, discutits tots dos a les sessions centrals. El primer és la qüestió de Joan Garcia Oliver-Angel Pestaña; el segon, l'estructuració del Comitè Regional.

Joan Garcia Oliver havia publicat a «El Luchador» i manifestat al Comitè Regional de Catalunya, que Angel Pestaña s'havia exlralimitat en les seves funcions de secretari del Comitè Nacional en acordar el moviment d'agitació a nivell nacional per a evitar les deportacions, i la vaga general del 15 de febrer, com un aspecte fonamental d'aquest moviment. Joan Garcia Oliver afirma que Angel Pestaña envià una circular a totes les Regionals, el 8 de febrer, indicant la necessitat d'aquests actes nacionals, a partir d'una proposta interrogatòria

286. Abans de la divisió entre Federació Local i Sindicat Únic, el sindicat tenia 3.500 adherits (vegeu el capítol tercer, apartat de Girona).

287. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

288. Felipe Alaiz va ésser detingut el 9 de gener («Solidaridad Obrera», 10 de gener de 1932).

289. «La Batalla», 1 de maig de 1932.

d'Aragó, que no consultà a les Regionals de Catalunya i d'Andalusia, ni tan sols al Comitè Nacional.

La polèmica fou dura, i només s'arribà a l'acord que el qui havia de decidir era el Congrés Nacional. El problema no era sinó una expressió de la lluita entre trentistes i anarquistes purs, personificada en un dels dirigents més destacats de cada una de les dues tendències. Difícilment es podia arribar a un acord.

Quant a l'estructuració del Comitè Regional, en canvi, s'arribà a un acord necessari. S'aprovà que el secretari general del comitè seria nomenat pels Plens regionals, i que el comitè seria compost per 15 membres,²⁹⁰ degudament retribuïts, i residiria a Barcelona. Dimitit Emili Mira, i aplicant els acords, Alexandre Gilabert fou elegit secretari del Comitè Regional.²⁹¹

Després d'altres discussions i de la intervenció de Max Nettlau, a la darrera sessió, com ja hem dit, es tornà a abordar la qüestió de les Federacions Locals de Girona i de Lleida. Però el Ple es ratificà en la decisió presa a la primera sessió.

Acabat el Ple, la situació sindical del Bloc Obrer i Camperol a l'interior de la CNT és molt més greu que en el moment d'iniciar-se. Per al BOC, el Ple de Sabadell fou l'aplicació definitiva dels acords presos en el Congrés de Madrid de juny de 1931.

El 21 de juny de 1932 les Federacions Locals de Lleida, Girona i Tarragona publicaven un altre manifest adreçat *A todos los trabajadores de la CNT*.²⁹²

290. Distribuïts així: 2 delegats per Barcelona capital; 3 per Barcelona província; 3 per cada una de les províncies de Tarragona, Lleida i Girona; més el secretari general.

291. Alexandre Gilabert va obtenir 111 vots, enfront dels 74 de Joan Manén; 8 de Progreso Alfarache; 5 de Sebastià Clara, 3 de Valeriano Orobón Fernández, i 2 d'Emili Mira.

292. «La Batalla», 2 de juny de 1932.

7. La qüestió agrària

*La terra per al qui la treballa.
El BOC i els rabassaires*

Ja hem vist abans que la qüestió agrària era, segons el BOC¹ l'aspecte fonamental de la revolució democràtico-burguesa. «*Hay que demostrar que el problema de la tierra, problema fundamental de la revolución democrática, no puede ser resuelto con decretos y declaraciones vanas, con la creación de comisiones cuyo fin esencial consiste en esquivar la solución revolucionaria, que la única manera de resolver dicho problema consiste en abolir el derecho de propiedad privada sobre la tierra, expropiando a los terratenientes y estableciendo el principio de que la tierra debe ser para el que la trabaja.*»² «*La gran propiedad, el latifundio, el foro, la aparcería, el arrendamiento, la rabassa morta, etc., es necesario que desaparezcan como residuos que son de una estructuración feudal. Es necesario empezar distribuyendo entre los campesinos pobres todas las propiedades del rey y después las de la aristocracia y las de los latifundistas.*»³ La importància que el BOC atorga a la revolució agrària és tan gran que Joaquim Maurín pot afirmar: «*El alfabeto de la revolución española empieza, naturalmente, por la letra a y la letra a es la revolución agraria. Todo cuanto pueda intentarse de aparentemente transformador, dejando intacto el problema agrario, no será más que episódico, superficial. Hay que ir a la base: Es preciso hacer la revolución en el campo.*»⁴

La teoria general sobre la qüestió agrària és un reflex de l'«Esbós inicial de les tesis sobre la qüestió agrària per al Segon Congrés de la Internacional Comunis-

1. Vegeu capítol segon.

2. Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución*, «Biblioteca Proletaria», 1931, p. 27.

3. *Manifiesto del Bloque Obrero y Campesino a la opinión*, «La Batalla», 23 d'abril de 1931.

4. Joaquim MAURÍN, *Revolución y Contrarrevolución*, p. 56.

ta».⁵ Ara bé, pel fet que durant el 1931 l'organització del BOC es troba centrada, bàsicament, en nuclis industrials de Catalunya —Barcelona, Mataró, Sabadell, Terrassa, etc.— la qüestió agrària no és abordada intensivament. En canvi, a partir del 1932 i durant el 1933 i el 1934, l'aspecte del camp serà un dels fonamentals de l'activitat del BOC, a través de la Unió Agrària, de Lleida, i de l'Acció Social Agrària, de Girona.

El 1931, la seva activitat se circumscriu, d'una banda, a la província de Barcelona i alguns pobles de Lleida, i, de l'altra, als rabassaires.

El març del 1931, el BOC tenia una gran influència en una organització de camperols del que en podríem dir la zona d'influència de Barcelona: la Unió d'Obrers Camperols.⁶ Les bases que presentava la comissió organitzadora de la Unió eren les següents:⁷ 1. reconeixement de l'entitat; 2. jornada màxima i legal de vuit hores a l'estiu i de set hores a l'hivern, per a jornalers i mossos dependents; 3. salari mínim per a jornalers de 10 pesetes diàries; 4. salari dels mossos (dependents camperols) de 30 pessetes setmanals, manutenció i llits higiènics; 5. les hores extraordinàries seran abonades amb un 50 % d'augment, i només es podran fer en els tres mesos de més activitat; 6. els obrers seran contractats en el lloc que l'Associació indiqui, i sempre donant la preferència als associats; 7. les companyes camperoles

5. La comissió que elaborà definitivament aquestes tesis era dirigida per Lenin. I les línies fonamentals d'alguns punts de les tesis eren les següents: a) Només el proletariat urbà i industrial, dirigit pel partit comunista, pot alliberar les masses treballadores rurals del jou del capital i de la gran propietat agrària dels terratinents... b) Les masses treballadores i explotades de la ruralia són representades per les classes següents: el proletariat agrícola, els semiproletaris o camperols parcel·lars, i els petits camperols. c) Per camperols mitjans cal entendre els petits agricultors que posseeixen, a títol de propietat o d'arrendament, petites parcel·les de terra. d) El proletariat revolucionari ha de procedir a la confiscació immediata i absoluta de totes les terres dels terratinents i grans latifundistes... e) Els partits comunistes s'han d'esforçar per a començar a crear en el camp, com més aviat millor, soviets de diputats, en primer lloc, dels obrers assalariats i dels semiproletaris. (V. I. Lenin, *Obras Escogidas*, v. III, ps. 449-460. Editorial Progreso, Moscou, 1966).

6. «La Batalla», 12 de març de 1931.

7. *Ibid.*

només podran treballar en la collita de verdures, i seran excloses de les feines incompatibles amb llurs forces i sexe; 8. supressió dels caps de colla; 9. cal que els treballadors parats cobrin un subsidi del 75 % del salari, pagat per l'Estat, la Patronal i la Societat?

Aquestes bases eren presentades a «*todos los trabajadores del campo de Barcelona*».⁸

El local de la Unió d'Obrers Camperols era al carrer de la Mercè, número 19, principal.⁹

Proclamada la República, sembla que la Unió es desorganitza, o bé és integrada per la Unió de Rabassaires. Malgrat tot, la influència en aquest sector podia ésser important, puix que el Baix Llobregat era la primera comarca de la província on es feia la sega,¹⁰ de manera que les consignes es podien estendre, després, a través dels segadors, cap al Vallès, que era la segona comarca, a mitjan juny, per a continuar cap a Vic i finalment a la Cerdanya, on es trobaven amb els segadors que havien seguit la ruta de Tàrraga i la Seu.¹¹

A Lleida, amb jornalers arrendataris i mitgers,¹² la seva influència se centrava en part de les comarques de l'Urgell, el Segrià i les Garrigues, terres de «contracte a mitges»,¹³ sobretot a Juneda i Ivars d'Urgell.¹⁴

Els tres moments en què l'activitat agrària del BOC va ésser més intensa, durant l'any 1931 i primers del 1932, foren: després dels primers decrets del Govern provisional de la República; arran del conflicte de la re-

8. *Ibid.*

9. *Ibid.*

10. Joaquim BOU, *Los segadores y la siega*, «La Batalla», 11 de juny de 1931.

11. *Ibid.*

12. VÍCTOR COLOMER, *El problema agrari a Catalunya*, «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

13. *Ibid.*

14. A Juneda, d'unes 800 famílies, 600 eren mitgers. A Ivars hi havia unes 350 cases que es distribuïen en uns 100 mitgers, 40 arrendataris, uns 100 jornalers, i la resta treballaven terres pròpies o «vivien del treball d'altri». Molt a prop hi havia el latifundi anomenat «Castell del Remei», propietat de Girona, d'una extensió d'uns 1.000 jornals. Destaquen, entre altres latifundis, els de Sant Jordi Mollé, de 3.000 jornals; Margalef, 3.000; Miravall, 4.000; Gualó, 4.000; Santiago de Riba, 2.000; Les Cases de Barbens, etc. (Víctor Colomer, «El problema agrari a Catalunya», «L'Hora», 25 de juliol de 1931).

visió dels contractes de conreu dels rabassaires, i els mesos de gener-febreny del 1932, durant la discussió a les Corts del projecte de Reforma Agrària.

El 28 d'abril i el 8 de maig, el Govern publicà els decrets que protegien els petits propietaris rurals i que obligaven els terratinents a conrear els erms, respectivament.¹⁵ Aquests decrets susciten una activa oposició per part del B O C. A mitjan juliol els atacs contra els decrets del ministre del Treball Largo Caballero agafen nova força,¹⁶ i la reforma agrària del Govern provisional és qualificada per Víctor Colomer, secretari de la comissió agrària del B O C, d'«escarni a la voluntat revolucionària d'aquest país».¹⁷ A primers d'agost, l'atac contra els decrets de Largo Caballero es fa extensiu al projecte de reforma agrària, i s'insisteix en la necessitat de la «nacionalització de totes les terres, que han d'ésser distribuïdes en lots a cada família, proporcionalment al nombre de membres»,¹⁸ com a primera fase, per a passar després a una segona fase de «conreu col·lectiu»,¹⁹ en la qual tenen un paper fonamental les escoles de formació de tècnics, granges experimentals, escoles de comerç, fins i tot com a aspectes previs.

El conreu col·lectiu ha de transformar el municipi en una granja.²⁰ Aquestes condicions formarien una nova mentalitat que els camperols necessitaven amb tota urgència.

A finals d'agost s'inicià una petició massiva de revisió²¹ dels contractes de conreu, per part dels rabassaires, que augmentà més encara a mitjan setembre, quan els rabassaires, per a sostenir llurs peticions de revisió

15. Gabriel JACKSON, *La República española y la guerra civil* (Mèxic 1967), p. 36.

16. Víctor COLOMER, *El problema agrari a Catalunya*, «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

17. *Ibid.*

18. Víctor COLOMER, *Els comunistes i el problema agrari*, «L'Hora», 1 d'agost de 1931.

19. *Ibid.*

20. *Ibid.*

21. Les dades que s'exigien en la demanda de judici de revisió eren: dades personals; data del contracte; tipus de contracte; descripció de la finca; quantitat de la renda; millores que hi havia fet el parcer; millores que hi havia fet el propietari; i la quantitat a la qual el demandant creia que calia reduir la renda (Comissió Agrària del BOC, «La Batalla», 11 de febrer de 1932).

de contractes, s'acolliren als decrets de juliol i agost. En aquests decrets —diu el B O C—²² s'autoritzava als treballadors del camp perquè presentessin llurs contractes a revisió, si consideraven abusiós el preu de l'arrendament. Els decrets disposaven, a més, que cap treballador que hagués presentat la demanda de revisió no podia ésser desnonat per falta de pagament. Al mateix temps, un altre apartat declarava que només s'hauria de pagar la quantitat que assenyalés el Jurat Mixt, un cop revisat el contracte.²³ Tot això, segons el B O C, volia dir que el camperol tenia dret a no pagar fins que el Jurat hagués dictat sentència.²⁴

Segons el B O C, la proposta era de pagar el 5 % del que els propietaris tenen declarat en la contribució.²⁵ Davant la ferma actitud dels rabassaires, quan van baixar en massa als jutjats de primera instància,²⁶ els de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre es van alarmar.

Com que encara no s'havia fet la collita del blat de moro, de la remolatxa, de les avellanes, de les olives, del raïm, de les garrofes, etc., el B O C participa en la campanya a favor que els rabassaires s'emportin tota la collita a casa, i, a partir d'aquesta posició de força, negociïn el 5 %.²⁷

Aquesta situació s'aguditza encara més la segona quinzena de setembre. El B O C afirma que «la revolució agrària ja ha començat» i que «els fets dels rabassaires no són fets aïllats, sinó que es corresponen amb la insurrecció general dels camperols».²⁸

Aquesta activitat d'agitació se centra més concretament en l'atac contra els governadors civils de Barce-

22. Llibert ESTARTÚS, *Dels remenses als rabassaires*, «L'Hora», 25 de setembre de 1931.

23. *Ibid.*

24. Llibert Estartús afirma que Lluís Companys i Amadeu Aragay també es van manifestar en aquest sentit (Llibert ESTARTÚS, *Dels remenses als rabassaires*).

25. *Comisión Agraria del B O C*, editorial de «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

26. Llibert ESTARTÚS, *Dels remenses als rabassaires*, «L'Hora», 25 de setembre de 1931.

27. *Comisión Agraria del B O C*, editorial de «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

28. *La revolució agrària*, editorial de «L'Hora», 25 de setembre de 1931.

lona i de Tarragona, Oriol Anguera de Sojo i Ramon Noguer i Comet, respectivament, acusats de secundar l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre²⁹ en contra de la Unió de Rabassaires, que «representa l'organització revolucionària dels camperols».³⁰

Paral·lelament al conflicte de la revisió de contractes, l'organització del B O C de Tarragona, especialment la del Baix Ebre, va intervenir, directament o indirectament, encara que el seu paper no fos dirigent, en una sèrie de conflictes que es van produir a Amposta i que van culminar en una vaga en la collita de l'arròs a la ribera.³¹

A finals de setembre es formalitzà un acord entre els dirigents de la Unió de Rabassaires i la Generalitat, amb la intervenció, a més a més, d'Oriol Anguera de Sojo, Lluís Companys, Amadeu Aragay, etc.³² Aquest acord, que comportava més concessions per part del parcers que no dels amos de la terra,³³ fou durament atacat per la Comissió agrària. Després del pacte de la Generalitat, afirma la Comissió, «el movimiento de los rabassaires ha sido estrangulado».³⁴

A finals de desembre, el dimarts dia 29, a la província de Lleida, té lloc la primera causa de la sèrie per desnonament, segons afirma Sebastià Garsaball,³⁵ dirigent de la província i un dels membres de la Comissió agrària del B O C. És una causa que afecta els camperols de Montoliu, Aspa, Artesa de Lleida, Puigverd, Juneda, Alcoletge, etc.,³⁶ pobles en alguns dels quals el B O C té una certa força organitzada.

A mitjan gener, el B O C organitza unes accions mas-

29. Llibert ESTARTÚS, *Dels remenses als rabassaires*, «L'Hora», 25 de setembre de 1931.

30. *Ibid.*

31. «La Batalla», 24 de setembre de 1931.

32. Albert BALCELLS, *El problema agrari a Catalunya (1890-1936)*, p. 106.

33. *Ibid.*, p. 107.

34. Comissió Agrària, *El movimiento de los rabassaires ha sido estrangulado*, «La Batalla», 22 d'octubre de 1931.

35. Sebastià GARSABALL, *La revolución agraria en marcha*, «La Batalla», 7 de gener de 1932.

36. Defensava els camperols el diputat per Esquerra Republicana de Catalunya, Ricard Palacín i Soldevila (Sebastià GARSABALL, *La revolución agraria en marcha*, «La Batalla», 7 de gener de 1932).

sives de propaganda, al mateix temps que comença a discutir-se a les Corts el projecte de Reforma Agrària.³⁷ S'anuncien mítings per als dies 16 i 17 a Girona, La Bisbal i Olot; Balaguer, Bellví, Tàrraga, Juneda, les Borges, Alguaire, Llardecans i Lleida; Tarragona, Montblanc, Falset i el Vendrell; Vilafranca i Martorell. No és massa segur que tots aquests mítings s'arribessin a celebrar, però cal fer remarcar que a partir de primers de gener s'havien suspès tots els actes de propaganda fora de Barcelona, a causa de la proximitat del Congrés de la FCCB, excepte, justament, els mítings agraris.³⁸

Els punts fonamentals, en aquests actes de propaganda, eren els següents:³⁹ 1. expropiació, sense indemnització, de les terres dels grans propietaris; 2. nacionalització de la terra; 3. repartiment de la terra en usdefruit entre els qui la treballen; 4. no tocar les terres dels petits propietaris; 5. fundació d'un gran Banc Agrari, per a atorgar crèdits a un interès baix; 6. lliure entrada dels adobs químics i de les substàncies per a combatre les malalties de les plantes; 7. establiment, en cada comarca, d'escoles agrícoles eminentment pràctiques; 8. establiment de nombroses estacions de maquinària agrícola per a llogar llurs serveis als camperols.⁴⁰

En un darrer esforç, a primers de febrer, el B O C insisteix en la necessitat que els rabassaires continuïn massivament les peticions de revisió de contractes,⁴¹ i s'atribueix en part la funció d'haver impulsat les accions dels camperols.⁴²

Aquesta influència és copsada per «La Veu de Catalunya» i pels interessos que defensa. Així, Josep Pla, a primers de febrer, diu a «La Veu»,⁴³ després d'atacar l'Esquerra Republicana de Catalunya, que «el comunisme

37. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

38. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

39. «La Batalla», 14 de gener de 1932.

40. *Ibid.*

41. El termini de petició acabava el darrer dia de febrer, i, d'altra banda, a partir del pacte de la Generalitat el moviment de rabassaires havia perdut molta importància («La Batalla», 11 de febrer de 1932).

42. Comissió Agrària, *Por la revisión de los contratos*, «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

43. Segons la Comissió Agrària a l'article *Por la revisión de los contratos*, «La Batalla», 11 de febrer de 1932.

—concretament el B O C— segueix una altra tàctica molt més moderada, molt més concreta, d'una eficàcia molt més activa. Avui són els comunistes els qui fan la propaganda per a accentuar el moviment a favor de la revisió dels contractes agrícoles, revisió que perjudica i perjudicarà més l'economia del país que la mateixa reforma agrària».

Ja el mes de març, l'activitat propagandística del B O C se centra a combatre els projectes de reforma agrària. Daniel Domingo Montserrat i Víctor Colomer són els dirigents que menen més directament aquesta acció. En llurs articles a «La Batalla» es recolzen en xifres estadístiques oficials i de destacats economistes.⁴⁴

Víctor Colomer fa un càlcul amb el nombre de camperols, el pressupost que es dedica a la reforma, el nombre d'hectàrees per camperol, les pessetes per hectàrea, els crèdits, etc., per a demostrar la inviabilitat de la reforma agrària, que exigiria centenars d'anys per a ésser completada.⁴⁵

Tota l'activitat desenrotllada els mesos de setembre i de febrer, principalment, ha estat abordada pel B O C, des d'un punt de vista organitzatiu, a través d'una Comissió Agrària formada per Víctor Colomer, Llibert Estartús, Josep M. Tarafa, Salvador Serra, Jordana, etc., que començà a funcionar sobretot a partir de l'agost del 1931.⁴⁶ La comissió es reunia un cop cada setmana, més o menys regularment.⁴⁷

Aquesta Comissió elaborà, a primers de setembre, un qüestionari que havia d'ésser complimentat pels Blocs dels diferents pobles. Era bastant complet: s'hi demanava, a més del nombre de famílies que vivien en el poble, el nombre de grans propietaris, de propietaris mitjans, de petits propietaris, d'arrendataris mitgers, de jornalers i d'obriers d'altres oficis, així com el nom i l'extensió de les principals propietats.⁴⁸ Aquest qüestio-

44. Daniel Domingo Montserrat utilitza dades facilitades per l'Institut Internacional d'Agricultura, amb seu a Roma, per Lucas Mellada, per V. Rodríguez Revilla, etc. *Ante el proyecto de la Ley Agraria*, «La Batalla», 3 de març de 1932.

45. Víctor Colomer, *La reforma agraria*, «La Batalla», 24 de març de 1932.

46. «La Batalla», 27 d'agost de 1931.

47. «La Batalla», 7 de gener de 1932.

48. «La Batalla», 17 de setembre de 1931.

nari, doncs, permetia a la Comissió de disposar d'una gran quantitat d'informació.

Des del punt de vista propagandístic, la Comissió pública, a finals d'any⁴⁹ un fullet de Víctor Colomer, titulat *El Comunismo y la cuestión agraria*, que abordava els aspectes polítics fonamentals del problema agrari. S'anunciava, a més, la publicació d'un fullet de Llibert Estartús i d'alguns altres.⁵⁰

El B O C actuava a través de la Unió de Rabassaires, però, durant aquest període, d'una manera molt desorganitzada, sense coordinar els diversos nuclis de militants del B O C que treballaven a l'interior de la Unió de Rabassaires, en diversos pobles. Ni tan sols no hi havia una relació periòdica d'aquests nuclis amb la Comissió Agrària.⁵¹

Amb les tasques preparatòries i posteriors al Segon Congrés de la Federació Comunista Catalano-Balear, s'avançà considerablement en aquest aspecte organitzatiu, i també en el polític, gràcies a les experiències acumulades, sobretot el setembre i el febrer.

L'any 1932, el B O C progressarà fermament en l'aspecte d'organització i influència a la ruralia catalana. Aquest progrés culminarà amb la incorporació —pels volts del Congrés— de Pau Padró i Canyelles, que arribà a ésser president de la Unió de Rabassaires, encara que va haver de dimitir poc després, per diferències amb els altres dirigents.⁵²

49. «La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

50. El d'ESTARTÚS portava per títol *Las luchas que han librado los campesinos catalanes contra sus explotadores*, «La Batalla», 1 d'octubre de 1931.

51. Tesi agrària al Segon Congrés de la FCCB.

52. Pau Padró va néixer al Vendrell, el 27 de març de 1891. El 1918 donà un fort impuls a la formació de la Federació de Pagesos de la Comarca del Vendrell (adherida a la CNT). El 25 de maig de 1922 va ésser objecte d'un atemptat per part del Sindicat Lliure. Durant la Dictadura passà dos mesos a la presó, i, el 1929, fou president de la Mútua de Treballadors Agrícoles del Vendrell. Pels volts del 14 d'abril de 1931 ingressà a la Unió de Rabassaires i organitzà tota la comarca del Vendrell. El 1932, ingressà al B O C i fou president de la Unió. Després continuà militant al P O U M. El desembre del 1935, se separà del P O U M i ingressà a la Secció Social de la Unió de Rabassaires, acabada de constituir.

La Comissió fou reorganitzada amb vista a l'elaboració de la tesi agrària del Segon Congrés. A més de Josep M. Tarafa, que actuava de secretari, de Víctor Colomer, Llibert Estartús i Salvador Serra, van formar part de la Comissió Joaquim Bou, Mas i Manuel Bala.⁵³

La tesi agrària aprovada pel Segon Congrés es pot resumir en els següents 19 punts reivindicatius i programàtics:⁵⁴ 1. augment de salaris als jornalers; 2. salari igual per a les dones, per treball igual; 3. jornada màxima de 8 hores; 4. pagar als jornalers parats tres quartes parts del jornal; 5. rebaixar un mínim del 35 % del que arrendataris i parcers donen al propietari; 6. on sigui possible, lluitar per la supressió de la parceria, pagant el mínim possible de renda en diners; 7. renovar entre els rabassaires la lluita per pagar el 5 % del valor declarat de les terres; 8. abonament de l'import de les millores de la terra als camperols; 9. organitzar l'oposició revolucionària dins la Unió de Rabassaires. Fer el mateix en els sindicats camperols adherits a la CNT i a la UGT, i en els sindicats autònoms; 10. formar sindicats, on no hi hagi organització, amb seccions de jornalers, arrendataris, parcers, rabassaires, forers, etc.; 11. lluitar perquè l'Estat creï un Banc Agrari que faciliti crèdits als camperols i mentrestant, que les organitzacions camperoles estableixin caixes de crèdit; 12. exigir contractes d'arrendament de 10 anys de durada, com a mínim; 13. exigir que l'Estat creï escoles agrícoles pràctiques, amb beques per als camperols pobres; 14. desemmascarar el projecte de reforma agrària, la gran estafa que es comet amb els camperols; 15. expropiació de les terres, sense indemnització, i nacionalització subsegüent; 16. repartir les terres de conreu entre els qui les treballen; 17. cultivar les terres abandonades per mitjà de granges agrícoles a càrrec de l'Estat; 18. crear nombroses estacions de maquinària agrícola; 19. necessitat d'un govern obrer i camperol per a la realització de les consignes democràtiques. Emprendre després la gran obra d'industrialitzar i collectivitzar el camp.⁵⁵

En el Segon Congrés, doncs, a més de tots els aspec-

53. «La Batalla», 26 de novembre de 1931.

54. Tesi Agrària al Segon Congrés de la FCCB.

55. Extracte de la Tesi Agrària al Segon Congrés de la FCCB.

tes programàtics, s'insistí molt en la necessitat que, dius la Unió de Rabassaires, es formessin minories d'oposició relacionades entre elles i amb els organismes superiors del BOC i de la FCCB.⁵⁶

Dins aquesta línia política, i amb aquestes formes organitzatives, el BOC van anar guanyant posicions dins l'Acció Social Agrària de Girona, a través, sobretot, de la famosa Assemblea de Figueres, celebrada els dies 3 i 4 de setembre de 1932, i de dos importants manifestos.⁵⁷

56. Tesi Agrària al Segon Congrés de la FCCB.

57. «L'Espurna», 15 de setembre de 1932.

8. La qüestió nacional

La Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria

Per a la Federació Comunista Catalano-Balear i per al Bloc Obrer i Camperol, la qüestió nacional és un dels problemes fonamentals de la revolució democràtica, al costat del problema de la terra, i el de les relacions entre l'Estat i l'Església.

El paper històric assignat per la FCCB a l'Estat espanyol queda definit quan en diu que «ha sido, en relación con las diversas nacionalidades ibéricas, un aparato centralista al servicio de la monarquía, que ha privado la expansión y el florecimiento de las diversas nacionalidades que la integran».¹

El mes de març del 1931, en el Primer Congrés de la FCCB, la Federació Comunista Catalano-Balear i el Bloc intenten una sistematització del problema. Després d'assenyalar l'existència de tres qüestions nacionals —Catalana, Bascònica, Galícia—, declaren que «en Cataluña, por el hecho de ser la colectividad de personalidad más acusada, es donde el problema nacional se presenta en una forma más violenta, y encontramos que el movimiento de reivindicaciones está dividido en dos tendencias principales bien delimitadas: una, la de la gran burguesía, partidaria de la colaboración con la monarquía y el Estado español, para obtener solamente una simple descentralización administrativa y una cierta autonomía cultural, sin pretender un cambio de régimen político y solicitando el apoyo del Estado para reprimir las reivindicaciones del proletariado catalán; la segunda, del artesanado, pequeña burguesía y proletariado favorable a una acción revolucionaria que favoreciese la creación de una república federal que reconociera la personalidad de las diversas nacionalidades ibéricas».²

1. Proyecto de Tesis sobre la cuestión nacional para el Primer Congreso de la FCCB. «La Batalla», 12 de març de 1931.

2. *Ibid.*

Proclamada la República, Joaquim Maurín fa una anàlisi més completa de la distribució de les classes i del paper de cada una en el moviment de reivindicació nacional.³

Segons Joaquim Maurín, la República significa la segona etapa del problema català. A la primera, el problema és monopolitzat per la burgesia catalana, que l'instrumentalitza en funció dels seus interessos de classe. En aquesta segona etapa, la petita burgesia, empesa per l'alè popular, cerca una solució. Quina? No ho sap exactament. Els objectius no són gaire definits. Una república federal —diu—⁴ bastaria.

Però una república federal significa un armistici entre els dos bàndols de belligerants, el reconeixement d'una igualtat de forces. I aquest equilibri és molt lluny d'existir. La burgesia panespanyola és esclava de totes les tradicions d'opressió. No pensa, ni de lluny, que calgui fer concessions de cap mena.

Ara bé, d'altra banda, la revolució democràtica només pot accomplir totalment els seus objectius si és dirigida per la classe obrera, segons el B O C. Però, ¿quin és el paper de cada una de les organitzacions de la classe treballadora? Cal analitzar dos plantejaments polítics i dues organitzacions, per llur força i influència política-doctrinal en el B O C: el CNT i el Partit Comunista d'Espanya.

Pel que fa a la Confederació,⁵ la F C C B, després d'assegurar que descendeix del radicalisme petit-burgès i del liberalisme pimargallià, afirma que ha seguit una tàctica errònia, en la qüestió nacional. «Per una absurda interpretació de l'internacionalisme —diu la F C C B— ha aconseguit apartar el proletariat dels pobles hispànics de la lluita per l'alliberament de les nacionalitats oprimides per l'Estat espanyol, deixant així el camí lliure a la burgesia perquè se servís d'aquests moviments per als seus fins de classe.»

3. Joaquim MAURÍN, *Les tres etapes del problema català*, «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

4. Es refereix a la petita burgesia.

5. «Tesi sobre la qüestió nacional. Aprobada pel Segon Congrés de la Federació Comunista Catalano-Balear». Document social núm. 3.

Quant al Partit Comunista d'Espanya, l'atac no és menys dur. La F C C B l'acusa, el mes de març,⁶ d'haver rebutjat i sabotejat de fet les «*consignas justas dadas por la Internacional Comunista*». Ara bé, si aquesta afirmació és polèmica, la que reproduïm a continuació no és massa correcta: «*La inhabilidad de no haber tomado sobre esta cuestión una línea de conducta justa ha sido la causa de que el P C E —que marchaba de acuerdo con los socialistas-reformistas de la Segunda Internacional— no arraigase en Cataluña, nación donde es más vivo el sentimiento nacional revolucionario. Los obreros de Cataluña han visto que la actuación de los afiliados al Partido Comunista de España contra el separatismo catalán marchaba paralela con la actuación de la alta burgesia, del socialismo reformista y del anarco-sindicalismo, que también condenan este movimiento, los primeros por intereses de clase, los segundos por oportunismo servil, y los últimos por incapacidad, arrastrados tras un concepto sin contenido de deslumbrante universalismo.*»

No es pot afirmar que l'única causa per la qual el P C E no es desenrotllà a Catalunya fos el problema nacional. En primer lloc, fins feia pocs mesos l'organització del P C E a Catalunya era justament la Federació Comunista Catalano-Balear. En segon lloc, el març del 1931, si bé hi havia divergències fonamentals, les relacions entre la F C C B i el P C E no eren encara totalment definides. En tercer lloc, fins i tot partint de la suposició que les relacions fossin prou clares per poder preveure que s'anava a dues organitzacions distintes, no hi havia hagut temps material perquè el P C E hagués estructurat una nova organització a Catalunya, a part de la Federació Comunista Catalano-Balear.

Així, doncs, el P C E ja estava organitzat a Catalunya: fins llavors hi havia la Federació Comunista Catalano-Balear. Potser no estava arrelat, però tampoc no ho estava en altres províncies.

L'atac contra el P C E prenia peu en la defensa dels principis aprovats per la Internacional Comunista. El B O C intenta demostrar una contradicció entre els

6. *Proyecto de Tesis sobre la cuestión nacional para el Primer Congreso de la F C C B*.

plantejaments teòrics, justos, de la IC, i el comportament pràctic del PCE. Però de vegades insisteix massa en el dret de separació de Catalunya, Bascònia, etc., en detriment de les anàlisis de classes.

Aquesta base de suport, molt utilitzada el març, desapareix en la tesi del Segon Congrés, quan les relacions entre la FCCB i el PCE ja són clares.

Un dels punts tàctics centrals de la tesi aprovada en aquest Segon Congrés és l'equiparació dels problemes nacionals de la península i el de les possessions colonials de l'Estat espanyol a l'Àfrica. «Cal, doncs, reivindicar i lluitar per la llibertat dels heroics lluitadors rifenys, els únics que s'han batut amb les armes a la mà contra la dominació de l'imperialisme espanyol, sostingut per la monarquia. La llibertat dels països colonials no ha d'ésser deixada a segon terme, com ho fan els seguidors de la Segona Internacional, perquè el problema de llur llibertat —Marroc, en el nostre cas—, a més d'ésser un problema de justícia, va estretament lligat al problema de la revolució social internacional, perquè sense l'alliberament dels pobles oprimits de les colònies no serà possible abatre el poder del capitalisme.»

Finalment, la Federació Comunista afirma que «acceptem i impulsem el separatisme com un factor de descomposició de l'Estat espanyol; però, com a comunistes, no som separatistes en el sentit de l'expressió burgesa nacionalista. Com a comunistes, si acceptem el separatisme ho fem només per desarticular l'Estat espanyol. Un cop aconseguida aquesta finalitat, i un cop el proletariat sigui l'amo del poder polític de l'Estat i sigui garantida efectivament la llibertat absoluta de tots els pobles ibèrics, no hi haurà cap mena d'interès que els impulsi a una separació suïcida... Només el proletariat en el poder podrà aconseguir això que la burgesia ha estat incapaç d'aconseguir: que les nacionalitats ibèriques es federin voluntàriament i formin una unitat política, que, de fet, encara no ha existit mai dins l'Estat espanyol. La classe treballadora és cridada, doncs, a aconseguir la Unitat Ibèrica, reincorporant Portugal al ritme general revolucionari de l'Estat general proletari, i redimint Gibraltar del vassallatge al qual el té sotmès l'imperialisme britànic.»

Segons la Federació Comunista Catalano-Balear,

doncs, l'Estat federal només es pot aconseguir a través de la «Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria».

El BOC i l'Estatut de Catalunya

Proclamada la República, el BOC insisteix que el problema nacional no ha estat resolt.⁷ «Vol una República Federal i Obrera.»⁸ Després del fracàs de la República Catalana com a Estat integrant de la Federació Ibèrica,⁹ Hilari Arlandis fa responsable d'aquest fracàs a l'Estat Català,¹⁰ criticant la rectificació de Francesc Macià.

Durant el mes de maig el BOC dirigeix atacs duríssims contra la Lliga Regionalista, Acció Catalana (Partit Catalanista Republicà, des de febrer del 1931) i també la CNT. Quant a la CNT, l'acusa de voler una «Federació burocràtica» i fa referència a diversos articles de Manuel Buenacasa i Joan Peiró, on aquests neguen tota possibilitat d'independència de Catalunya. Arlandis acusa la Confederació d'haver abandonat l'ideari de llibertat individual i col·lectiva, i d'haver-se incorporat a la «tendència imperialista».¹¹ Però ja el mes de juny les anàlisis del BOC se centren en l'Estatut de Catalunya i en la solució que les Corts Constituents volen donar al problema català. A mitjan mes, Jordi Arquer afirma que hi ha un divorci entre els qui han elaborat l'Estatut de Catalunya i el poble, i que els primers havien d'haver estat elegits popularment.¹² Diu Jordi Arquer que ells demanen, avui, el mateix que demanaven els «macianistes, ahir, en el Congrés Separatista de l'Havana». Quant a la possible solució del problema per part de les Corts

7. «L'Hora», 23 d'abril de 1931.

8. «L'Hora», 30 d'abril de 1931.

9. Francesc MACIÀ, *Proclamació de la República*, segons Joaquim CASAS-CARBÓ, a *El problema peninsular* (Barcelona 1933), ps. 415-416, entre altres que contenen aquesta declaració.

10. Hilari ARLANDIS, *Per la llibertat de Catalunya*. Amb el mateix títol apareixen dos articles a «L'Hora» del 30 d'abril i el 7 de maig.

11. Hilari ARLANDIS, *Els anarquistes i les nacionalitats oprimides*, «L'Hora», 21 de maig de 1931.

12. Jordi ARQUER, *L'Estatut de Catalunya*, «L'Hora», 20 de juny de 1931.

Constituents, paralel·lament als dubtes de Luis Portela¹³ hi ha l'actitud disjuntiva d'Àngel Estivill quan afirma que «l'Estatut, o bé és favorable a Catalunya, o bé és favorable a les Constituents».¹⁴ El juny, Joaquim Maurín intervé directament en la qüestió i provoca una polèmica amb Andreu Nin. A l'Ateneu de Madrid afirma: «Somos separatistas. Pero no separatistas de España, sino del Estado español. En España hay una pugna entre el Estado y las nacionalidades oprimidas. Hay que desarticlar el Estado, romperlo, quebrantarlo. Solo cuando el Estado semifeudal esté destrozado podrá formarse la verdadera unidad ibérica, con Gibraltar y Portugal incluso.»¹⁵ L'endemà, Andreu Nin replicava a Joaquim Maurín amb aquestes paraules: «El separatismo definido por Maurín es una herejía marxista. Los comunistas no podemos fomentar un movimiento separatista. Si existe, lo aceptamos, pero no podemos crearlo.»¹⁶ Aquesta polèmica, que continuarà, no és sinó un reflex de la polèmica, més general, entre la FCCB i l'Oposició comunista. A finals de mes, les crítiques contra l'Estatut s'aguditzen. L'atac se centra en Jaume Carner, Amadeu Hurtado i Pere Coromines, inspiradors de l'Estatut. És denunciada l'aliança de la premsa governamental i la del revolucionarisme moderat amb «La Veu de Catalunya» i «La Vanguardia» per cantar a cor les lloances del «fetus petit burgès i reaccionari que és l'Estatut de Catalunya».¹⁷ Ara bé, si la crítica que el BOC fa contra l'Estatut és molt dura, davant el plebiscit del 2 d'agost indica als seus militants i simpatitzants que han de votar a favor de l'Estatut, a través de la declaració següent:¹⁸

«Des de les nostres pàgines hem fet una crítica severa de l'Estatut de Catalunya.

13. Luis PORTELA, *La cuestión de las nacionalidades y los comunistas*, article aparegut a «La Antorcha» de Madrid i traduït a «L'Hora», 27 de juny de 1931.

14. Àngel ESTIVILL, *La qüestió nacional i les Constituents*, «L'Hora», 4 de juliol de 1931.

15. «La Batalla», 4 de juliol de 1931.

16. *Ibid.*

17. Àngel ESTIVILL, *Acotacions a la crítica de l'Estatut*, «L'Hora», 25 de juliol de 1931.

18. *El Bloc Obrer i Camperol davant l'Estatut*. Declaració publicada a «L'Hora», 1 d'agost de 1931.

»Nosaltres discrepem de l'Estatut, més que per allò que conté, per allò que li manca. És limitat, estret. Redactat per la gran burgesia, constitueix un simple Estatut Autònom.

»El BOC ha afirmat repetidament que propugnava la separació de totes les nacions ibèriques, per a poder arribar després a la veritable unitat peninsular. L'Estatut, tal com està redactat, és una proposició de pacte federal, i no el reconeixement de Catalunya com a nació.

»L'Estatut deixa al poder central la qüestió social, i això vol dir que la gran burgesia panespanyola serà la que portarà a terme la repressió contra la classe treballadora.

»És una manera hàbil, per part de la burgesia catalana, de fer que els obrers de Catalunya es trobin sota les urpes de l'Estat semifeudal.

»Catalunya té dret a donar-se l'organització que li interressi més, i el seu deure era presentar, de fet, l'existència de la República Catalana amb plens drets d'autodeterminació.

»Tot el que no sigui això és una concessió que es fa al centralisme panespanyol.

»La forma de votar l'Estatut és improcedent. Cal acceptar-lo o rebutjar-lo en bloc.

»Calia fer possible la manifestació de les causes que motivaven el desacord.

»El Bloc Obrer i Camperol, després de fer aquestes afirmacions, creu que votar en contra de l'Estatut seria ajudar al triomf del centralisme de la burgesia panespanyola. Per això recomana a tots els seus afiliats i simpatitzants que votin l'Estatut.»

Votat i aprovat l'Estatut, el BOC declara que al més petit intent de mutilació cal respondre proclamant la República Catalana.¹⁹ A mitjan agost, el BOC reprèn els atacs contra l'Esquerra Republicana de Catalunya, contra el Partit Catalanista Republicà, i contra la Unió Socialista de Catalunya, acusant de «covarda» la primera, i de «traïdors» els altres.²⁰

19. «L'Hora», 8 d'agost de 1931.

20. Jordi ARQUER, *El proletariat i l'Estatut*, «L'Hora», 15 d'agost de 1932.

9. Les eleccions i la política electoral del BOC com a mitjà d'organització i de propaganda

La política electoral del Bloc Obrer i Camperol, durant el 1931, té una doble motivació. D'una banda, afavoreix la propaganda política de l'organització. De l'altra, serveix per a fer un recompte global de simpatitzants. Així, doncs, en cap moment no és possible de deduir la força política del Bloc Obrer i Camperol a partir, exclusivament, de la seva força electoral. El B O C no és un partit electorer. L'anàlisi de les eleccions només és un indicatiu de la seva força real, expressada, fonamentalment, en la política sindical i en la seva extensió organitzativa.

Les eleccions municipals

Les eleccions municipals parcials del 12 d'abril de 1931, convocades pel govern de l'almirall Aznar, van superar llur contingut administratiu per a adquirir una enorme significació política. La majoria dels regidors proclamats a les ciutats eren antimonàrquics. El règim monàrquic havia estat derrotat. La coalició republicano-socialista havia triomfat.

Després de la participació en alguns mítings, aquestes eleccions seran la primera intervenció política important del B O C.¹ «On la classe obrera ha de tenir més interès a exercir la seva capacitat política és en els municipis, nuclis bàsics de la vida del país.»²

L'interès del B O C en aquestes eleccions és, bàsicament, de fer-se conèixer i d'obtenir, al mateix temps, una certa experiència de la lluita política en el terreny elec-

1. «L'Hora», 1 d'abril de 1931.

2. *Ibid.*

toral. També s'intenta, a través d'aquesta acció política molt concreta, d'iniciar un procés de consolidació de l'organització, tant en l'aspecte de l'extensió per mitjà de la propaganda —conferències, mítings, etc.—, com en l'aspecte qualitatiu de perfeccionament dels quadres polítics.

Per aquests motius, i marcant l'escissió entre les forces de l'«esquerra burgesa» i les forces «marxistes revolucionàries», el Bloc Obrer i Camperol presenta candidats en els deu districtes del municipi de Barcelona, amb un total de 25 homes; i, a més, candidats a Terrassa, Sabadell, Lleida i Balaguer, amb un total general de 41, més Daniel Rebull que es presenta també per Sabadell, 42.¹ El BOC publica la primera llista electoral el 26 de març,² i, després d'algunes modificacions,³ el 2 d'abril fa pública la definitiva.

És molt interessant analitzar les professions i oficis d'aquests candidats. Només hi trobem dues professions liberals: dos metges. En els candidats per Sabadell i Balaguer destaca el fet que les professions responen a una candidatura obrera, com en els altres municipis, però amb la particularitat que aquestes professions corresponen d'una manera més clara al tipus majoritari existent en el municipi. A Sabadell, per exemple, una tercera part de les professions dels candidats estan relacionades amb la indústria tèxtil, el sector més desenvolupat en aquells anys. A Balaguer, centre comarcal agrícola important, la meitat dels candidats són camperols. També és perfectament coherent el fet que els periodistes, els mestres i els relacionats amb les Arts Gràfiques siguin presentats pel municipi de Barcelona, més que més quan aquests coincideixen justament amb els dirigents del partit.⁴ És aquesta darrera carac-

3. Vegeu, a l'Apèndix, la relació de candidats i llurs professions.

4. «La Batalla», 26 de març de 1931.

5. Entre la llista del 26 de març i la definitiva, les variacions foren aquestes: 1. al districte segon, Eusebi Rodríguez Salas fou substituït per Hilari Arlandis; 2. al districte setè, Antoni Sesé per Joaquim Bou; 3. al districte vuitè fou exclòs Jaume Miravittles; 4. al districte desè es va afegir Pere Soler, i Joaquim Bou fou substituït per Antoni Sesé.

6. Vegeu, a l'Apèndix, la llista electoral i les professions. Vegeu el capítol tercer.

terística la que, en definitiva, determina que els presents siguin justament aquests i no uns altres. En tot cas, l'aspecte a analitzar és, fonamentalment, la relació «professió - dirigent del partit».

Destaquem que en aquestes eleccions —que constitueixen l'activitat política més important portada a terme fins aquell moment pel jove partit—, la Federació Comunista Catalano-Balear intenta evitar tota confusió sobre la seva posició respecte a les eleccions i vol aclarir perfectament amb qui es presenta. Tement que part de la classe obrera —sobretot la part a la qual arriba políticament, però no organitzativament— no estigui informada o no ho estigui correctament, la Federació Comunista publica el manifest que reproduïm a continuació:⁷

«La Federación Comunista Catalano-Balear ha decidido participar activamente en las próximas elecciones municipales, adhiriéndose al Bloque Obrero y Campesino.»

«Los candidatos presentados por el Bloque Obrero y Campesino, tanto en Barcelona como en otras localidades, aún cuando muchos de ellos no pertenecen a esta Federación, deben ser apoyados firmemente.»

«La Federación, entre presentarse como fuerza independiente, o formando un gran frente único obrero, ha preferido esto último.»

«La Federación Comunista Catalano-Balear, como adherente al Bloque Obrero y Campesino, apoya a todos los candidatos del Bloque, pero, como es natural, sólo los candidatos miembros de esta Federación tienen la responsabilidad de su política.»

Aquest manifest és interessant, també, perquè és la primera declaració oficial sobre el tipus de relacions existents entre la Federació Comunista Catalano-Balear i el BOC.

Des de primers de març, el BOC i la FCCB inicien eu llurs setmanaris «L'Hora» i «La Batalla» una forta campanya de propaganda electoral. Alternen les petites consignes, els editorials i els articles dels dirigents. Víctor Colomer és l'autor de la majoria dels articles que

7. La Federación Comunista Catalano-Balear ante las elecciones, declaració reproduïda a «La Batalla», 26 de març de 1931.

preteuen exposar el programa. Colomer —mestre, professor d'un jardí d'infància de Lleida—, desenrotlla el primer punt del programa —l'ensenyament primari—, sostenint que són 200.000 els infants en edat escolar que hi ha a Barcelona, i que el màxim d'alumnes per mestre ha d'ésser de 40. Partint d'aquest mòdul, el programa afirma que a Barcelona hi ha d'haver un mínim de 5.000 mestres.⁸ El programa sosté, també, que l'Estat i el Municipi han de pagar les despeses de l'ensenyament, i no pas els sindicats.⁹ Als sindicats se'ls assigna un paper de col·laboració amb l'Ajuntament en la tasca d'urbanització dels suburbis barcelonins, tot sostenint que, per a la classe obrera, la tasca sindical i la municipal són complementàries, són aspectes d'una mateixa política de classe.¹⁰

En tota la seva propaganda escrita, el BOC se centra, bàsicament, en els aspectes més concrets, en les reivindicacions assistencials immediates dels barris, i en els aspectes quantitius del problema de l'ensenyament. Potser, en certs moments, oblida aspectes també concrets que haurien pogut facilitar una agitació política molt més extensa i eficaç, com, per exemple, el problema dels «40.000 obrers en atur forçós que hi ha a Barcelona», segons assegura el punt 9 del programa.¹¹ No solament no l'utilitza com a element d'agitació, sinó que el subordina a la realització d'una sèrie de reformes.

És molt possible que aquest plantejament, de vegades excessivament municipalitzat, sobretot en unes eleccions que, tot i ésser municipals, tenien un caràcter molt polític, obeís a una maniobra política per evitar de quedar exclosos de la possibilitat de mesurar les forces del BOC en aquella cursa política, en la qual es tractava, sobretot, d'aprofitar una plataforma legal per a presentar-se davant la classe obrera de manera organitzada, i de desenrotllar una tasca de propaganda intensa, alhora que es pretenia esbrinar el lligam amb la classe obrera.

Això és possible en la mesura que, d'una banda, no

8. «L'Hora», 1 d'abril de 1931.

9. Editorial de «L'Hora», 8 d'abril de 1931.

10. *Ibid.*

11. Vegeu a l'Apèndix «Programa Municipal del Partit de Classe».

s'abandona el míting com a forma d'agitació política més completa, sinó que, al contrari, s'utilitza continuament; i, d'altra banda, després de proclamada la República, el tema de l'atur forçós serà un dels puntals de l'agitació política menada pel BOC.

Pel que fa a la celebració de mítings, cal destacar la intensa tasca desenrotllada durant els deu dies anteriors a les eleccions en els centres més importants de la província, així com a les ciutats de Barcelona i Lleida.

Aquesta campanya s'inicià amb un gran míting, el primer del BOC, celebrat el diumenge 29 de març al Teatre del Bosc per a presentar la candidatura i el programa. Van presidir l'acte Daniel Domingo Montserrat, Daniel Rebull, Eusebi Rodríguez i un membre de les Joventuts Comunistes;¹² i van prendre-hi part Joaquim Pijoan, Enric Dalmau (Mataró), Juli Figueras (Terrassa), Llibert Estartús (en nom dels estudiants), Hilari Arlandis (redactor de «La Batalla»), Víctor Colomer i Joaquim Maurín. A la sortida es van recollir unes 570 pessetes.¹³ Seguí un altre míting el dia 31 al cinema Muntanya, del Clot, i un altre el diumenge dia 5 d'abril al teatre Talia¹⁴ amb la participació de representacions de candidats de gairebé tots els districtes de Barcelona: Joaquim Masmano i Joaquim Bou (districte setè), Joaquim Pijoan (districte cinquè), Hilari Arlandis (districte segon), Víctor Colomer (districte desè), Jordi Arquer, Joaquim Maurín i Tomàs Tussó (districte quart).¹⁵ L'endemà, a Lleida, Pere Bonet, Llibert Estartús i Daniel Domingo Montserrat substitueixen Joaquim Bou, Joaquim Pijoan i Tomàs Tussó.¹⁶ L'equip així constituït i presidit per Joaquim Maurín celebrarà sengles mítings electorals a Terrassa el dia 8 i a Reus el dia 10.¹⁷ Parallelament, a Barcelona ciutat se celebraran el mateix dia 9 dos mítings, un al cinema Gayarre (Sants) i un altre al local d'«El Globo» (carrer de Pujadas); i finalment, un altre, l'endemà, al cinema Rívoli, passeig del Triomf, 53.¹⁸

12. Possiblement Llibert Estartús.

13. «L'Hora», 8 d'abril de 1931.

14. *Ibid.*

15. *Ibid.*

16. *Ibid.*

17. *Ibid.*

18. *Ibid.*

Cal fer remarcar, abans que tot, que en aquestes eleccions regí l'article 29 de la Llei Electoral del 8 d'agost de 1907.¹⁹ Les eleccions van donar un total de 50.668 regidors elegits, enfront dels 29.804 proclamats per l'article 29.²⁰

Per a emmarcar els resultats obtinguts pel B O C, cal fer remarcar les característiques generals següents, entre d'altres:²¹ 1. La gran diferència que hi havia entre el total de la població de fet i el nombre total dels electors, que és aproximadament de la meitat del total. 2. Barcelona província té el percentatge de votants més baix de Catalunya, fins i tot per sota de la mitjana nacional. Les ciutats van obtenir un percentatge de votants inferior al de llurs respectives províncies. A Barcelona ciutat la mitjana arriba a ésser fins i tot un 10 % inferior al percentatge nacional.

A títol informatiu, vegem el nombre de vots obtinguts pels candidats del B O C en tres districtes on té un mínim d'organització.

Al districte cinquè, el B O C obté una màxima de 286 vots i una mínima de 161, distribuïts així:

Josep Garcia Miranda	286 vots
Josep Metge	185 »
Joaquim Pijoan	172 »
Daniel Rebull	161 »

En aquest districte hi ha una certa unitat, si deixem de banda Josep Garcia Miranda, que resulta més destacat perquè és més conegut per les seves entrevistes i per la seva participació en les conspiracions militars de tipus republicà. La poca oscil·lació entre els resultats dels altres tres indica aproximadament el nombre d'afiliats i simpatitzants molt pròxims que el B O C té en aquest districte.

19. El primer paràgraf de l'article 29 deia així: «En els districtes on no resultessin proclamats candidats en nombre superior als cridats a ésser elegits, la proclamació de candidats equival a llur elecció, i els relleva de la necessitat de sotmetre-s'hi.»

20. Miguel MARTÍNEZ CUADRADO, *Elecciones y partidos políticos de España (1868-1931)*, vol. II, p. 855.

21. Vegeu les dades de l'*Anuario estadístico de España* del 1931.

Al districte setè (Sants), el B O C obté un màxim de 56 vots i un mínim de 50:

Joaquim Masmano	56 vots
Daniel Domingo Montserrat	56 »
Josep Sans	53 »
Joaquim Bou	50 »

Com podem veure, la votació fou compacta i unitària. Això pot indicar que la totalitat dels vots procedeixen d'afiliats al B O C.

Al districte novè (el Clot), entre els resultats obtinguts destaquen els de Pere Cardona, amb 142 vots, i de Josep Coll amb 106, seguits per Josep Domènech amb 83. En aquest districte ja no veiem la unitat compacta del districte setè ni la relativa del cinquè. Pere Cardona es destaca, entre altres causes, perquè és més conegut en el districte, on havia estat director de «L'Andreuenc».²²

En total, el nombre de vots obtinguts pel B O C oscil·la a l'entorn dels 3.000,²³ segons les pròpies fonts. D'ells, uns 46 a Lleida capital.²⁴

Finalment, celebrades les eleccions i proclamada la República, el B O C opina que «les darreres eleccions han palesat de manera indiscutible que el moment és republicà. Han demostrat que és un moment de revolució imminent. El triomf, que ningú no esperava tan fort, per a les esquerres de Macià ha estat indiscutible. Macià, amb el seu prestigi, ha guanyat les eleccions; ha estat el nom de Macià i de ningú més el que ha donat una majoria a les esquerres republicanes».²⁵

Al mateix temps, Joaquim Maurín declara:²⁶ «No fem cap retret als sindicalistes perquè no ens han donat el vot a nosaltres. L'interessant, com a primera manifestació, era que les masses treballadores intervinguessin activament en política. I això s'ha aconseguit gràcies

22. Vegeu al capítol I, l'apartat Partit Comunista Català.

23. Angel ESMILL: «L'Hora», 4 de juliol de 1931.

24. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

25. «L'Hora», 15 d'abril de 1931.

26. Intervenció de Joaquim Maurín en el míting de l'1 de maig al Palau de Projeccions. (Vegeu el capítol tercer, l'apartat de Barcelona.)

a nosaltres. És així com el grapat de comunistes catalans ha aconseguit de plasmar la seva influència en esdeveniments polítics d'una importància històrica transcendental.»

Així, doncs, segons el B O C, s'havien aconseguit part dels seus objectius polítics. Cal aclarir que si «les masses treballadores van intervenir activament en política» fou a causa de les condicions objectives: l'esfondrament de la monarquia i les esperances republicanes. El B O C, en tot cas, contribuï a la propaganda política que facilità el triomf republicà.

Les eleccions a les Corts Constituents: Programa i candidats

Celebrades les eleccions municipals d'abril i proclamada la República a tot Espanya, el Govern provisional republicà adoptà una sèrie de decrets que tendien a democratitzar el règim electoral i a evitar el caciquisme. Després de dos decrets promulgats pel ministre de la Governació —un d'ells convocant eleccions municipals en les poblacions on havien estat protestades les d'abril— i que no es van aplicar a Catalunya, un tercer decret (de 8 de maig) modificà el sistema electoral i fou utilitzat per a les eleccions a Corts Constituents.

El decret substituï els districtes electorals per circumscripcions provincials. Per cada 50.000 habitants seria elegit un diputat, i cada ciutat de més de 100.000 habitants formaria, juntament amb el seu partit judicial, una circumscripció. Madrid i Barcelona constituïrien sengles circumscripcions. La votació es faria pel sistema de llistes amb vot restringit. Cada elector podria votar els candidats que volgués, però no tots: a Barcelona, de 20 diputats a elegir, el màxim de candidats que es podia votar era de 16. A cada província, a la llista que obtingués una majoria relativa se li atorgarien els escons de la majoria, sempre que aconseguís més d'un 20 % dels vots emesos. El decret, a més, rebaixava l'edat per a votar de 25 a 23 anys, i atorgava la qualitat d'elegibles a les dones i als clergues.²⁷

27. *Legislación electoral* (Madrid 1933), ps. 69-74.

A través d'una breu anàlisi de la informació i de les dades generals que proporciona l'Anuari estadístic,²⁸ podem afirmar: primer, que el percentatge de votants per a Barcelona capital és el més petit de Catalunya i està per dessota del total nacional. Així, doncs, a Barcelona ciutat l'abstencionisme tingué molts més adeptes que no en els pobles de la província de Barcelona i en les altres províncies catalanes; segon, que el percentatge de votants en els pobles de la província de Barcelona és superior al de Barcelona capital, però inferior al de la resta de Catalunya; tercer, que en totes les restants províncies de Catalunya, el percentatge d'abstencionisme restà per dessota de la mitjana nacional. Girona fou la província on, relativament, votà més gent.

El resultat de les eleccions del 28 de juny constituï, a tot Espanya, una victòria per a la conjunció de republicans d'esquerra —partits d'Azaña, de Marcellí Domingo, etc.— i per als socialistes; entre uns i altres van aconseguir prop de 250 escons, dels quals 120 van ésser socialistes.²⁹ A Catalunya, la coalició d'Esquerra Republicana de Catalunya i Unió Socialista de Catalunya va obtenir un gran triomf enfront de la Lliga.

En aquestes eleccions, el B O C presentà candidats per a cada una de les circumscripcions de Catalunya, distribuïts d'aquesta manera:³⁰

A Barcelona ciutat: Hilari Arlandis i Esparza, Jordi Arquer i Saltor, Pere Bonet i Cuitó, Víctor Colomer i Nadal, Daniel Domingo i Montserrat, Pere Fuentes i Galisteo, Josep Garcia Miranda, Joaquim Masmano i Pardo, Joaquim Maurín i Julià, Jaume Miravittles, Joaquim Pijoan i Jané, Daniel Rebull i Cabré, Antoni Sesé i Artaso, Tomàs Tussó i Temprado; *a Barcelona província:* Hilari Arlandis i Esparza, Enric Dalmau, Josep Garcia Miranda, *a Lleida província:* Víctor Colomer i Nadal, Joaquim Maurín i Julià; *a Girona província:* Miquel Adam i Lecina, Jaume Miravittles; *a Tarragona província:* Josep Garcia Miranda, Eusebi Rodríguez i Salas.

28. Vegeu Apèndix.

29. Gabriel JACKSON, *La República española y la guerra civil*, p. 45.

30. «L'Hora», 20 de juny de 1931.

La propaganda es va fer, fonamentalment, a través de la premsa i dels mítings. Les despeses electorals es van cobrir, sobretot, amb les quotes dels militants i les ajudes dels simpatitzants, i una subscripció pro campanya electoral, pocs dies abans de les eleccions.³¹

Entre els mítings, destaca el que va tenir lloc al teatre Talia el 14 de juny, en el qual van intervenir Enric Dalmau, Víctor Colomer, Hilari Arlandis, Jordi Arquer, Josep Garcia Miranda i Joaquim Maurín.³² A més, aquell mateix juny Joaquim Maurín pronuncià una conferència a l'Ateneu de Madrid, remarcant les característiques pròpies de la revolució espanyola i la necessitat de la revolució agrària i religiosa. Abordà també el problema nacional català.³³

De cara a aquestes eleccions, la Federació Comunista Catalano-Balear proposà al Radi de Barcelona del Partit Comunista d'Espanya, en carta oficial, un acord amb vista a la campanya electoral. La carta no fou contestada, i llavors el BOC presentà la seva candidatura.³⁴

A la província de Tarragona es van celebrar una sèrie de reunions electorals entre els dies 14 i 27 de juny.³⁵ En totes aquestes reunions i mítings fou presentat el programa electoral,³⁶ el text del qual reproduïm a continuació: 1. Extradició d'Alfons de Borbó per a ésser jutjat pel poble; 2. empresonament immediat de Martínez Anido, Barrera, Milans del Bosch, Saro i de tots els ministres i col·laboradors de la Dictadura; 3. formació d'un Tribunal Revolucionari constituït per obrers, per a perseguir els conspiradors monàrquics; 4. desarmament total del sometent, dissolució de la guàrdia civil i destitució del general Sanjurjo; 5. dissolució de l'anomenada policia social i responsabilitats del terrorisme policíaco-patronal; 6. destrucció de l'aparell de l'estat monàrquic i destitució de tots els funcionaris monàrquics; 7. expulsió de l'exèrcit de tots els oficials monàr-

31. «La Batalla», 25 de juny de 1931.

32. «La Batalla», 11 de juny de 1931.

33. Vegeu el capítol sobre la unificació comunista i el que tracta del problema nacional.

34. «La Batalla», 25 de juny de 1931.

35. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

36. El programa electoral fou reproduït a «La Batalla», 25 de juny de 1931 i a «L'Hora», 20 de juny de 1931.

quics, elecció i control de l'oficialitat pels soldats i drets polítics als soldats; 8. armament dels treballadors; 9. separació de l'Església i l'estat i dissolució de les congregacions religioses i incautació de llurs béns; 10. la terra per al qui la treballa, repartiment immediat de les grans propietats entre els camperols pobres i incautació pels arrendataris i parcers dels trossos de terra que conreen des de més de tres anys endarrera; 11. dret de les nacionalitats a la separació; 12. abandonament del Marroc, llibertat d'Abd-el-Krim i dels altres insurrectes rifenys que han lluitat per la independència de llur país; 13. anul·lació del deute interior de l'estat i de tots els deutes dels ajuntaments, diputacions, etc. (la República no pot acceptar les càrregues del règim monàrquic); 14. supressió absoluta del pressupost de culte i clerecia; 15. destinació d'una quarta part del pressupost a la instrucció pública; una altra quarta part a obres públiques, i una altra quarta part a beneficència social; 16. jornada de sis hores, pagament als parats d'un subsidi consistent en tres quartes parts del salari corrent, abolicció dels comitès paritaris i augments dels salaris d'acord amb el cost de la vida; 17. completa llibertat de reunió, associació i vaga; 18. dret de la classe treballadora a controlar totes les administracions oficials; 19. control de la producció pels obrers; 20. drets polítics i civils a partir dels 18 anys; 21. iguals drets per a la dona que per a l'home; 22. escola única, escoles tècniques i professionals per als obrers i ajuda econòmica als infants dels obrers mentre assisteixen a l'escola; 23. reconeixement de l'URSS; 24. nacionalització de transports, mines, comunicacions i banca; 25. expropiació immediata dels béns de tots els monàrquics.

Com podem veure, aquest programa electoral del BOC no és sinó el desenrotllament dels punts fonamentals del seu programa polític: defensa de la revolució (els vuit primers apartats: formació d'un tribunal revolucionari, desarmament del sometent, etc.); problema de la relació Església-estat; problema agrari; qüestió nacional, etc. I, a més, una sèrie de reivindicacions socioeconòmiques que seran desenvolupades amb més extensió en el programa de l'OSR.

Els resultats màxims del BOC obtinguts en les circumscripcions catalanes van ésser els següents:

circumscripció	dades del BOC ³⁷	dades de la Junta Provincial del Cens ³⁸
Barcelona		
capital	1.180 vots	1.275 vots
província	1.500 »	1.800 »
Girona	2.077 »	1.673 »
Lleida	3.379 »	3.159 » *
Tarragona	2.340 »	2.340 »

En primer lloc cal destacar el major nombre de vots obtinguts en la circumscripció de Lleida, dada que confirma que és en aquesta província on el BOC té el màxim nombre de simpatitzants.

D'altra banda, cal aclarir que la diferència de vots en les circumscripcions de Barcelona capital i Barcelona província, entre les dades facilitades pel BOC i les de la Junta Provincial del Cens obeeix fonamentalment a que el BOC publica els resultats quan encara no és acabat l'escrutini,³⁹ i més tard no es pren la molèstia de completar les dades, puix que no atorga gaire importància a la lluita electoral i la seva força és reduïda.

La filiació política facilitada per la Junta Provincial del Cens dels 18 diputats elegits en la circumscripció de Barcelona capital fou la següent: 11 republicans regionals, 4 republicans nacionals, 1 socialista, 1 de la Lliga i 1 vacant.⁴⁰

37. Apareguts a «La Batalla», 4 de juliol de 1931.

38. Publicats a «La Vanguardia» del dia 3 de juliol per a les províncies de Girona i Tarragona. De la de Lleida només esmenta els candidats proclamats elegits, i, encara, sense el total de vots obtinguts. A «La Vanguardia» del dissabte dia 4 de juliol apareixen els resultats per a Barcelona capital i Barcelona província. Aquestes dades difereixen una mica de les dades publicades per altres periòdics i que recull Isidre MOLAS a *El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936)*, com: «La Veu de Catalunya» (3 i 4 de juliol de 1931) i «La Publicitat» (4 de juliol de 1931) per Barcelona capital, 1.215 vots, per Girona, 1.640 i de «Foment» (Reus) per Tarragona, 2.344 vots. De tota manera, en cap cas la diferència no és important (60 vots en el cas de Barcelona capital; 33 per Girona i 4 vots per Tarragona).

* Segons «El Correo» (Lleida), citat per Isidre MOLAS a *El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936)*, p. 144.

39. Observem que el BOC les publica el 4 de juliol, quan la proclamació dels candidats es fa la vigília, i llurs noms no són publicats a «La Vanguardia», fins, justament, el mateix dia 4.

40. *Anuario Estadístico de España*, 1931.

Resultats a la ciutat de Barcelona

Així, doncs, a Barcelona ciutat triomfà la candidatura de la coalició Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)-Unió Socialista de Catalunya (USC). L'escrutini efectuat per la Junta del Cens donà, entre altres resultats, els següents:

Francesc Macià (E R C)	111.808 vots
Gabriel Alomar (U S C)	103.631 »
Jaume Aiguader (E R C)	103.585 »
Rafael Campalans (U S C)	102.884 »
Joan Puig i Ferrer (E R C)	101.084 »
Ventura Gassol (E R C)	100.090 »

Els esmentats encapçalaven la llista.

Quant al màxim de vots obtinguts pel BOC a Barcelona capital —que són els que van recaure en Joaquim Maurín— es distribuïen de la manera següent:

districte	votants	vots per al BOC	%
I	17.340	167	0,95
II	14.358	109	0,76
III	8.816	37	0,41
IV	18.997	229	1,21
V	18.285	211	1,15
VI	13.802	68	0,49
VII	17.721	150	0,84
VIII	16.111	90	0,55
IX	16.106	140	0,86
X	12.392	77	0,62

total a la ciutat
de Barcelona 153.928 *   1.278 **   0,83

* Aquest total s'ha obtingut a partir de les dades del «Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona». L'*Anuario Estadístico de España*, del 1931, dóna la xifra de 152.385 votants. De tota manera, la diferència no pot induir a un error greu, puix que no passa de l'1%.

** Aquest total s'ha obtingut a partir de les dades del «Boletín Oficial de la provincia de Barcelona». La Junta Provincial del Cens, segons les dades de «La Vanguardia» del 4 de juliol de 1931, dóna a Joaquim Maurín un total de 1.275 vots. La diferència només és de 3 vots.

A part els resultats màxims corresponents a Joaquim Maurín, les votacions obtingudes pels altres candidats del Bloc Obrer i Camperol foren les següents:⁴¹

Hilari Arlandis	711	vots
Jordi Arquer	741	»
Pere Bonet	530	»
Víctor Colomer	623	»
Daniel Domingo Montserrat	587	»
Pere Fuentes	576	»
Josep Garcia Miranda	1.105	»
Joaquim Masmano	597	»
Joaquim Maurín	1.275	» *
Jaume Miravittles	706	»
Joaquim Pijoan	548	»
Daniel Rebull	586	»
Antoni Sesé	534	»
Tomàs Tussó	959	»

És interessant de comparar els resultats obtinguts pel BOC amb els que aconseguí el Partit Comunista d'Espanya en la mateixa circumscripció, que foren els següents:

Ramon Casanellas	312	vots
Josep del Barrio	199	»
José Bullejos	193	»
Manuel Adame	175	»
Gabriel León Trilla	161	»
Luis Arrarás	166	»
Tomás Molinero	144	»
José Silva	140	»
Dolores Ibárruri	185	»
Antonio Leal	141	»
Hermenegildo Figueres	140	»
Antonio Rodríguez	132	»
Heliodoro Iza	128	»
Ramon Castañer	143	»

41. Dades de la Junta Provincial del Cens.

* Amb la petita discrepància de dades ja indicada.

En aquests resultats del PCE podem veure que la votació és en bloc. Només destaca Ramon Casanellas, pel fet que és el més conegut a Barcelona. Això fa que reculli, a més dels vots dels militants, el màxim de vots dels simpatitzants. Quant a la resta, es pot assegurar que procedeixen dels militants. Josep del Barrio i José Bullejos obtenen alguns vots més perquè són més coneguts, fins i tot entre els militants. No oblidem que José Bullejos és el secretari general del Partit, i Josep del Barrio un dels dirigents locals.

La comparació dels resultats obtinguts és un element més que ens permet de constatar que, a Catalunya, la força de la Federació Comunista Catalano-Balear és superior a la del PCE. És un element més; diem, però no pas l'únic. Cap dels dos partits no és electorer, ni posseeix un aparell organitzatiu preparat per a ésser-ho, ni és aquest el seu objectiu polític. Seria inútil, doncs, de limitar-nos a comparar resultats electorals.

	Esquerra	BOC	PCE
màxim de vots obtinguts	111.808	1.275	312
mínim de vots obtinguts	91.709	530	128

«Durante las elecciones, la animación en el centro del BOC fue excepcional, así como extraordinaria la concurrencia de afiliados desde las primeras horas de la noche hasta la madrugada, comentando muy favorablemente el triunfo de la Esquerra Catalana». Aquesta nota de «La Vanguardia»⁴² coincideix amb l'afirmació d'Angel Estivill, el qual, el dissabte que seguí a les eleccions, afirma que molts simpatitzants del BOC han votat per Francesc Macià, afirmació ampliada posteriorment per Jordi Arquer, que diu que Estat Català és la fracció més d'esquerres de l'Esquerra. En tot cas, és evident l'enorme satisfacció dels homes del BOC per l'aclaparadora victòria de Francesc Macià i de l'Esquerra Republicana de Catalunya sobre els radicals dirigits per Alejandro Lerroux.

Els candidats del BOC no van tenir intervenció en

42. «La Vanguardia», 30 de juny de 1931.

les meses i només van utilitzar alguns apoderats. L'únic incident en relació amb el BOC fou la intervenció d'un dels seus apoderats, que exigí al president de la mesa que els noms de les candidatures fossin llegits un per un.⁴³

Resultats a la província de Barcelona

La circumscripció de Barcelona província és la que ofereix un percentatge més baix de votants, després del de Barcelona capital. El percentatge és de 66'50, i és inferior al de l'estat:

població de dret	seccions electorals	electors (cens del 1931)	diputats a elegir	nombre de votants	% votants
769.960	611	229.139	15	152.385	66,50

El BOC presentà una candidatura formada per Hilari Arlandis, Josep Garcia Miranda i Enric Dalmau. El primer, vell dirigent de la Federació Comunista Catalano-Balear, més lligat a l'aparell organitzatiu del partit que els altres dos, podia aglutinar millor els militants. El segon, molt conegut per haver estat un dels militars complicats en les conspiracions republicanes, podia arrossegar els vots de molts simpatitzants del BOC. El tercer, Enric Dalmau, era un dirigent provincial del BOC, conegut sobretot a la comarca del Maresme.

El resultat de les eleccions fou un èxit total per a la llista de l'Esquerra Republicana de Catalunya. Tots els seus candidats van resultar elegits.⁴⁴

Entre ells destaquen, encapçalant la llista:

Josep Sunyol i Garriga	117.594
Lluís Companys	113.288
Manuel Serra Moret	109.771
Amadeu Hurtado	109.728
Josep Xirau i Palau	109.250
Domènec Palet i Barba	108.242

43. *Ibid.*

44. Dades de la Junta Provincial del Cens. «La Vanguardia», 4 de juliol de 1931.

El triomf de l'Esquerra Republicana de Catalunya és tan absolut que cap dels candidats dels altres partits ni de la Lliga no assoleix el quòrum. Això fa que calgui convocar per al 12 de juliol una nova elecció per a designar les minories.

La candidatura del BOC va ésser la que obtingué menys vots. La Junta Provincial del Cens dóna les dades següents:⁴⁵

Enric Dalmau	1.800 vots
Josep Garcia Miranda	1.312 »
Hilari Arlandis	1.275 »

Les comarques on la votació és més elevada són justament les que compten amb una organització del BOC: el Maresme, el Vallès Occidental, Garraf i el Bages. Al Maresme obté un percentatge de votants superior a l'1 % a Argentona, (18 %), Caldetes (7 %), Cabrera de Mataró, Canet de Mar, Calella, Mataró i Premià de Mar. Al Vallès Occidental, Cerdanyola (12'5), Terrassa (5), Sabadell i Sant Cugat del Vallès. A Garraf, Sitges (11'6) i Vilanova i la Geltrú. Finalment, al Bages, Monistrol (5), Súria i Rocafort i el Pont de Vilomara.

A més de tots aquests municipis destaquen el de Copons, que amb un 66 % de votants és el municipi on el BOC té el màxim percentatge, i Mollet, amb un 0'13, que és el percentatge més baix de tots.

Per a una anàlisi més completa oferim una sèrie de dades de cada un dels 54 municipis de la província de Barcelona on el BOC obtingué algun vot. Aquestes dades són, d'una banda, el total de vots obtinguts per cada un dels tres candidats en cada municipi. D'altra banda, juntament amb unes dades administratives (nombre de districtes, etc.), facilitem el nombre de votants i el màxim de vots del BOC, el percentatge de votants que van incloure en llur llista electoral algun dels candidats

45. Aquestes dades totals no concorden amb les dades del «Boletín Oficial de la Província». En aquest darrer, és Josep Garcia Miranda el qui obté el màxim de vots en gairebé tots els municipis, mentre que, al contrari, Enric Dalmau obté la votació mínima en la majoria.

És molt possible que es cometés un error intercanviant els resultats dels dos candidats en la llista publicada per la Junta Provincial o de la de «La Vanguardia» del 4 de juliol de 1931.

del BOC, i, per a poder establir una comparació, les dades corresponents a un candidat de la llista triomfadora de l'Esquerra Republicana de Catalunya: Lluís Companys.

Hem triat Lluís Companys perquè en la seva persona coincideixen dos aspectes que són importants als efectes de la comparació: d'una banda, és un dels candidats que obtenen un nombre major de vots a la província, el segon, i en molts municipis el primer; i, d'altra banda, és un home que en aquests anys té un paper polític molt important, des de governador civil a cap de la minoria parlamentària de l'Esquerra, més tard.

Maresme: En tots els municipis on el BOC té algun vot, la votació és compacta. Destaca Argentona, amb un màxim de 108 vots i un mínim de 104. En aquest municipi, el BOC, amb un percentatge de votants d'un 18 %, se situa en tercer lloc, després de l'Esquerra i de la Lliga Regionalista. Tots els vots provenen de militants i de simpatitzants.

En canvi, a Caldetes, amb una votació igualment compacta, de 13 i 12 vots, el BOC ocupa el cinquè lloc, després de l'Esquerra, l'Extrema Esquerra Federal, la Lliga Regionalista i el Partit Catalanista Republicà.

A Cabrera de Mataró, el BOC obté una màxima superior a l'Extrema Esquerra Federal.

A Canet de Mar, a més dels vots dels militants i sim-

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Argentona	104	108	106
Caldetes	13	13	12
Cabrera de Mataró	18	18	17
Canet de Mar	32	10	8
Calella	23	18	17
Mataró	67	63	75
Premià de Mar	9	8	8
Vilassar de Mar	6	5	3
Vilassar de Dalt	2	2	2
Teià	1	1	1
Tordera	2	2	1
Sant Cebrià de Vallalta	1	1	1
Arenys de Mar	3	3	—

patitzants, Josep Garcia Miranda obté vots, possiblement, de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

A Mataró, el BOC obté més vots, tant de màxima com de mínima, que l'Extrema Esquerra Federal, i a Premià de Mar destaquen dos vots per a Ramon Casanelles, que podrien ésser molt bé de militants, puix que la votació del BOC és compacta (màxima de 9 i mínima de 8).

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Argentona	2	2	595		108	18
Caldetes	1	1	194	126	13	7
Cabrera de Mataró	1	1	292	201	18	6
Canet de Mar	2	4	885	479	32	3,6
Calella			1.477		23	1,6
Mataró	5	14	5.161	3.563	75	1,4
Premià de Mar	2	2	737		9	1,2
Vilassar de Mar			812		6	0,7
Vilassar de Dalt			577 *	529	2	0,3
Teià			366		1	0,3
Tordera			701		2	0,28
Sant Cebrià de Vallalta					1	
Arenys de Mar					3	

Vallès Occidental: Al Vallès Occidental cal destacar una votació compacta en tots els municipis, amb l'excepció de Josep Garcia Miranda que obté, a Terrassa i a Sabadell, un nombre de vots molt superior als dels altres dos candidats. A Cerdanyola és interessant de remarcar el fet que, després de l'Esquerra, que obté indiscutiblement el primer lloc, el BOC i la Lliga Regionalista es disputen el segon. Mentre la Lliga Regionalista té un màxim de 81 vots i un mínim de 73, la màxima i la mínima del BOC són 78 i 77, respectivament. La majoria

* Al districte primer, secció primera, en no donar total de votants, hem pres com a total els vots del candidat que en va obtenir més, és a dir, en aquest cas, Lluís Companys.

dels vots el BOC els obté a la secció primera del districte primer, i corresponen a militants. A Sabadell, el nombre màxim de vots els obté a la secció quarta del districte sisè, i, a més, hi ha un vot per a Maurín i un altre per a Miravittles, vots d'algun militant despistat.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Cerdanyola	78	77	77
Terrassa	421	266	247
Sabadell	101	77	78
Sant Cugat del Vallès	10	7	7
Ustrell	1	1	1
Rubí	3	3	3
Montcada i Reixac	3	—	—
Castellbisbal	1	1	1

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Cerdanyola	2	2	620	527	78	12,5
Terrassa	5	24	8.464	5.864	421	5
Sabadell	6	27	9.007 *	7.770	101	1,1
Sant Cugat				809	10	1
Ustrell			193		1	0,5
Rubí			1.409		3	0,2
Montcada i Reixac					3	
Castellbisbal			377		1	0,2

Garraf: En els tres municipis de la comarca de Garraf on el BOC obté vots destaca la unitat. En tots tres, els vots corresponen a militants i a simpatitzants extraordinàriament pròxims al BOC-FCCB.

Destaca Sitges, municipi on totes les llistes són compactes, i on l'Esquerra ocupa el primer lloc, la Lliga Regionalista el segon, i el Partit Catalanista Republicà el tercer. El BOC, amb 170 vots, supera de molt l'Extrema Esquerra Federal, que té una màxima de 3 vots (Antonio Jiménez) i una mínima d'1 vot (Salvador Sediles).

* Manquen dades dels districtes segon, secció primera, i primer, secció tercera.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Sitges	170	170	170
Vilanova i la Geltrú	45	47	43
Cubelles	1	1	1

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Sitges	2	4	1.473	1.033	170	11,6
Vilanova i la Geltrú	4	10	3.720	3.339	47	1,2
Cubelles			207		1	0,5

Bages: A la comarca de Bages els resultats també són compactes i corresponen fonamentalment a militants.

A Monistrol, el BOC ocupa el segon lloc, després de l'Esquerra i a molta distància. Els vots negats a Enric Dalmau van possiblement a l'Esquerra. La Lliga Regionalista, per la seva banda, només obté 20 vots per a cada

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Monistrol	32	32	22
Súria	21	21	22
Rocafort i el Pont de Vilomara	5	6	5
Manresa	36	34	31
Sallent	3	4	3

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Monistrol	2	2	579	549	32	5
Súria	2	3	827	737	22	2,6
Rocafort i el Pont de Vilomara			256		6	2,3
Manresa	5	18	6.833	4.800	36	0,52
Sallent			1.240		4	0,3

candidat. A Súria, Rocafort i el Pont de Vilomara, el BOC ocupa el tercer lloc, després de l'Esquerra i de la Lliga Regionalista.

Alt Penedès: A l'Alt Penedès destaca Vilafranca, on la votació, amb un màxim de 34 vots i un mínim de 25, es basa fonamentalment en militants i simpatitzants pròxims.

Els 30 vots que obté Josep Garcia Miranda a Sant Martí Sarroca procedeixen, la majoria, del Partit Republicà Radical i de l'Esquerra.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Sant Martí Sarroca	30	—	—
Vilafranca del Penedès	25	34	32
Subirats	2	2	2
Mediona	1	—	—
Pacs	2	2	2
les Cabanyes	1	—	—
Olèrdola	1	1	1
Piera	3	—	—
Sant Sadurní d'Anoia	1	—	—

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Sant Martí Sarroca	2	2	713	702	30	4
Vilafranca	3	6	1.712 *		34 *	2
Subirats			821		2	0,2
Mediona			454		1	0,2
Pacs			117		2	1,7
les Cabanyes			108		1	1
Olèrdola			418		1	0,2
Piera					3	
Sant Sadurní d'Anoia					1	

Vallès Oriental: Al Vallès Oriental destaca la compacta votació a les Franqueses, amb un màxim i un mínim de 5 vots obtinguts en el districte segon. També val la pena de remarcar que el BOC no obté cap vot a Granollers.

* Manquen dades de la secció primera del districte tercer.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
les Franqueses del Vallès	5	5	5
Llinars del Vallès	1	1	—
Cardedeu	—	—	1
Mollet del Vallès	1	—	1

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
les Franqueses del Vallès	2	2	419		5	1,2
Llinars del Vallès			459		1	0,2
Cardedeu			479		1	0,2
Mollet del Vallès			744		1	0,13

Cinturó barceloní (cap al Maresme): Al cinturó barceloní, per la banda del Maresme, destaca la compacta votació del BOC a Sant Adrià de Besòs, amb una màxima de 32 vots i una mínima de 30; i, amb una votació inferior, Santa Coloma de Gramenet, amb un màxim i un mínim de 4 vots.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Sant Adrià de Besòs	32	32	30
Badalona	42	39	15
Sta. Coloma de Gramenet	4	4	4

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Sant Adrià de Besòs	2	3	1.066	886	32	3
Badalona	6	25	8.540	6.203 *	42	0,5
Santa Coloma de Gramenet			1.711		4	0,2

* A la secció tercera del districte quart només llegim un 2 en el lloc de les centenes. S'han comptat 200 vots, però deuen ésser uns quants més.

Osona: A la comarca d'Osona destaca Vic, exclusivament, amb una màxima de 32 vots per a Josep Garcia Miranda i una mínima de 9 per a Enric Dalmau. Molts dels vots de més que recull Josep Garcia Miranda procedeixen segurament del Partit Catalanista Republicà. És interessant de destacar que la mínima del BOC és superior a la màxima de l'Extrema Esquerra Federal. El capità Josep Garcia Miranda obté sis vegades més de vots que Antonio Jiménez.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Vic	32	10	9
Torelló	2	—	—
Centelles	—	1	—
Roda de Ter	2	—	—

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Vic	4	10	2.891	1.397	32	1,1
Torelló			1.010		2	0,2
Centelles			591		1	0,16
Roda de Ter					2	

Berguedà: Del Berguedà destaca la compacitat de la votació. Els vots procedeixen de militants. A Berga, un màxim de 24 vots i un mínim de 23 reflecteixen aquesta procedència.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Berga	24	23	23
Gironella	9	7	5

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Berga	2	4	1.417	1.100	24	1,7
Gironella			998	849	9	0,9

Anoia: De la comarca d'Anoia destaca Copons, on Josep Garcia Miranda obté 86 vots, que representen un 66 % del nombre de votants. El BOC se situa en segon lloc, després de l'Esquerra, i abans de la Lliga Regionalista. Els vots de Josep Garcia Miranda procedeixen, la majoria, de l'Esquerra.

Un altre aspecte a remarcar és la votació d'Igualada. Amb un màxim de 13 vots i un mínim de 8, reflecteix l'existència d'un nucli de militants.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Copons	86	—	—
Vallbona d'Anoia	1	—	—
Igualada	13	11	8
Capellades	—	1	1

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Copons			130		86	66
Vallbona d'Anoia			199		1	0,5
Igualada	4	10	3.069	2.203	13	0,4
Capellades			603		1	0,2

Cinturó barceloní (cap al Baix Llobregat): Al cinturó barceloní, cap al Baix Llobregat, destaca la uniformitat de la votació. Els vots procedeixen gairebé tots de militants. Els vots de més de Josep Garcia Miranda a Cornellà poden procedir de l'Extrema Esquerra Federal.

D'altra banda, és interessant de saber que és la zona on apareixen vots per al Partit Comunista d'Espanya, procedents també de militants, com ho reflecteix perfectament la llista de Cornellà:

Ramon Casanellas	22 vots
José Bullejos	21 »
Manuel Adame	22 »
Gabriel León Trilla	21 »

A l'Hospitalet, Ramon Casanellas obté 6 vots.

	Garcia Miranda	Arlandis	Dalmau
Cornellà	14	3	2
Esplugues	5	3	3
Molins de Rei	11	9	10
Martorell	4	4	3
l'Hospitalet	9	6	5

	nombre de districtes	nombre de seccions	nombre de votants	nombre de vots a Companys (Esquerra)	votació màxima al BOC	% màxim que voten pel BOC
Cornellà	2	4	1.551	962	14	0,90
Esplugues	2	2	672	584	5	0,7
Molins de Rei			1.588		11	0,69
Martorell	2	4	1.257	1.093	4	0,3
l'Hospitalet	6	16	5.156 *	3.950	9 **	0,17

Resultats a les províncies de Lleida, Tarragona i Girona

Lleida: La circumscripció de Lleida és la que té un percentatge més elevat d'abstencions de tot Catalunya, juntament amb les de Barcelona capital i Barcelona província.

de dret població	seccions electorals	electors (cens del 1931)	diputats a elegir	nombre de votants	% de votants
319.857	390	90.710	6	64.251	70,83

El BOC presentà la candidatura composta per Joaquim Maurín i Víctor Colomer, tots dos destacats dirigents de la Federació i del BOC, i molt coneguts a

* Manquen dades de la secció segona del districte tercer, de la secció primera del districte quart, i de la secció primera del districte sisè. A la secció segona del districte sisè, a manca de total, hem pres la votació màxima (263 vots), corresponent a Companys.

** Manquen dades de la secció segona del districte tercer, de la secció primera del districte quart i de la secció primera del districte sisè.

Lleida, per llur activitat professional —tots dos eren o havien estat mestres a la capital, al Liceu Escolar i als jardins d'infància— i, sobretot, per llur activitat sindical i política. A més, Lleida era un nucli fonamental de l'organització del BOC.

Per totes aquestes raons, l'organització provincial del Bloc desplegà una gran activitat propagandística. Es van llançar uns 5.000 manifestos de propaganda, amb informació sobre els periòdics i els locals del BOC a la província.⁴⁶

A tota la província es van celebrar actes de propaganda, i els oradors del BOC van parlar en 16 o 17 pobles.⁴⁷

L'Esquerra triomfà plenament i obtingué carta de diputat per a Francesc Macià, Humbert Torres, i Ricard Palacín.⁴⁸ Els altres tres candidats proclamats foren Pere Coromines, pel Partit Catalanista Republicà, Josep Estadella, pel Partit Republicà Radical, i Epifani Bellí per la Dreta Liberal Republicana.

Lleida fou la circumscripció on el BOC va obtenir el nombre més elevat de sufragis, amb una màxima de 3.379 vots, segons fonts del Bloc.⁴⁹

	vots obtinguts	nombre de votants	%
Joaquim Maurín	3.159	64.251	4,91
Víctor Colomer	2.710	64.251	4,21
Francesc Macià	40.382	64.251	62,85

Els candidats del BOC van obtenir un nombre de vots superior als del Partit Agrari de Catalunya. D'un 4'91 a un 4'21 % dels votants van incloure Joaquim Maurín i (o) Víctor Colomer en llurs llistes.

Destaquen els resultats⁵⁰ obtinguts en els municipis següents:⁵¹

46. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

47. *Ibid.*

48. Junta Provincial del Cens, «La Vanguardia», 3 de juliol de 1931.

49. «La Batalla», 4 de juliol de 1931.

50. Possiblement és la màxima, de manera que la majoria dels resultats, o tots, correspondria als vots obtinguts per Joaquim Maurín.

51. La font és del BOC, «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

Lleida capital, amb 1.007 vots de màxima, corresponents a Joaquim Maurín; Torrelameu, amb 72 vots, d'uns 100 votants; Vilamitjana, amb 64 vots d'uns 100 votants; i Balaguer, amb 371 vots, que eren gairebé el 50 % del cens electoral.

Van obtenir una votació elevada, en xifres absolutes, a:

Bellvís	182 vots
Juneda	158 »
Almenar	130 »
Fuliola	91 »
Golmés	83 »
Artesa de Segre	70 »
Sarroca	54 »
Vilanova de la Barca	54 »

Quant a la manera com es van desenrotllar la jornada i l'escrutini electoral, Joan Farré, un dels dirigents del B O C, va dir que havien estat anul·lats més de 200 vots on figurava la candidatura Joaquim Maurín-Víctor Colomer, pel fet que aquests noms estaven escrits damunt els noms tatxats de Josep Estadella i Ricard Palacín.⁵²

En resum, podem dir que a Lleida el B O C va obtenir el seu màxim èxit electoral. A Lleida, «província agrària»,⁵³ el B O C obtenia més vots que a Barcelona, «ciutat proletària».⁵⁴

A Lleida capital, Joaquim Maurín, com ja hem vist, va obtenir 1.007 vots enfront dels 5.745 d'Humbert Torres, el candidat que en va obtenir més.⁵⁵

El fet que Lleida sigui la circumscripció on el B O C aconseguix el nombre més elevat de vots obeeix fonamentalment a que és una de les províncies on el Bloc es troba organitzat. Així mateix veiem que a la zona on la seva organització és més intensa —la Noguera, el Segrià i l'Urgell—⁵⁶ és justament on obté més vots.

52. Joan Farré, «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

53. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

54. *Ibid.*

55. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

56. El triangle Lleida-Tàrrrega-Artesa de Segre-Balaguer-Lleida (vegeu el capítol tercer).

Tarragona: La circumscripció de Tarragona és, després de la de Girona, la que té un percentatge de votants més elevat (75'68):

població de dret	seccions electorals	electors (cens del 1931)	diputats a elegir	nombre de votants	% de votants
351.698	325	109.491	7	82.864	75,68

El B O C presentà com a candidats per aquesta circumscripció Josep Garcia Miranda i Eusebi Rodríguez.

Les comarques de Camp de Tarragona (Reus i Valls) van ésser, indubtablement, les més favorables al B O C, tant en nombre absolut de vots com en percentatge. Això obeeix, fonamentalment, a que els centres d'aquestes comarques són els nuclis organitzats més forts de la província,⁵⁷ doncs la propaganda electoral va ésser escassa. El B O C provincial es trobava en plena constitució i, com el mateix comitè provincial declara,⁵⁸ no fou possible visitar la majoria de pobles. La reunió celebrada per a preparar la petita campanya electoral va tenir lloc el 14 de juny, a Reus, el municipi on el B O C tenia la seva organització més forta.⁵⁹

Les eleccions van constituir un triomf rotund de la coalició republicano-socialista, i van ésser proclamats candidats electes⁶⁰ per la Junta Provincial del cens:

Marcellí Domingo	Partit Republicà Radical Socialista
Ramon Noguer i Comet	Partit Republicà Radical Socialista
Jaume Carner i Romeu	Esquerra Republicana de Catalunya
Josep Berenguer i Cros	Partit Republicà Radical Socialista
Joan Loperena i Roma	Esquerra Republicana de Catalunya
Amós Ruiz i Lecina	P S O E
Jaume Simó i Bofarull	Partit Republicà Radical

Els candidats del B O C van obtenir el nombre més baix de vots. El màxim obtingut va ésser de 2.340 vots,

57. *Ibid.*

58. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

59. *Ibid.*

60. Segons les dades de la Junta Provincial del Cens, aparegudes a «La Vanguardia», 3 de juliol de 1931.

i el mínim de 1.333; això vol dir que d'un 2'82 a un 1'60 % dels votants van incloure Josep Garcia Miranda o Eusebi Rodríguez, o bé tots dos, en llurs llistes:

	vots obtinguts	nombre de votants	%
Josep Garcia Miranda	2.340	82.864	2,82
Eusebi Rodríguez	1.333	82.864	1,60
MarceHí Domingo	67.215 *	82.864	81,11

El total provincial de vots obtinguts quedava repartit pels partits judicials —segons dades, en xifres rodones, del B O C— de la manera següent:

partit judicial	Garcia Miranda	Eusebi Rodríguez
Reus	800	350
Tarragona	460	380
Valls	360	220
Tortosa	250	180
Falset	170	130
el Vendrell	160	140
Montblanc	130	170
Gandesa	30	30
<i>total aproximat de la província de Tar- ragona . . . . .</i>	2.370	1.400

Al municipi de Reus és on el B O C va obtenir en xifres absolutes el nombre màxim de vots. Josep Garcia Miranda, amb 705 vots,⁶¹ superà Antoni Rovira i Virgili, que n'obtingué 554.⁶²

* Hi ha diferència entre les dades de «La Vanguardia» i «Foment» (Reus), possiblement les dades del 3 de juliol no eren, encara, completes.

61. «La Batalla». «La Vanguardia», 30 de juny de 1931. Dades provisionals de l'Ajuntament.

62. «La Vanguardia», 30 de juny de 1931. Dades provisionals de l'Ajuntament.

El nombre màxim absolut de vots per municipi els va obtenir el B O C a:

municipi	Garcia Miranda	Eusebi Rodríguez
Reus	705	293
Tarragona	248	132
el Pla de Cabra	166	145
Valls	142	63
el Vendrell	138	129
Amposta	137	132

Tots aquests municipis donen un nombre de vots que passa del centenar.

En relació amb el cens d'electors del 1930⁶³ facilitat pel B O C, els municipis on el B O C obté la màxima votació relativa són:

municipi	% aproximat d'electors que van incloure el BOC a la llista
el Pla de Cabra	30
Riudecols	28
Vila-seca de Solcina	10
Sarral	10
la Mussara	10
les Borges del Camp	9
Reus	8
Marçà	8
Poboleda	7
Amposta	6
Alió	6
Tivissa	5
Montbrió del Camp	5
els Guiamets	5

63. Hem utilitzat el cens d'electors del 1930 perquè és el mateix que utilitza el B O C per a les seves anàlisis. Cal destacar que el 1931 el cens electoral era superior. Per exemple, en els censos electorals de la província de Tarragona del 1930 i del 1931, les xifres són de 99.945 i 109.495 electors, respectivament.

<i>municipi</i>	<i>% aproximat d'electors que van incloure el BOC a la llista</i>
Valls	4
Ginestar d'Ebre	4
Tarragona	3
Ametlla	3
la Sènia	3
Constantí	3
Barberà de la Conca	3
Móra la Nova	3
la Canonja	3
Bellmunt del Priorat	3

El resultat de les elccions constituí una sorpresa per al BOC de la província. Havien calculat que obtindrien un total de 1.000 vots⁶⁴ i només en el partit judicial de Reus en van obtenir 800, i a les comarques del Camp de Tarragona (Valls, Tarragona, Reus), el nombre de vots fou de 1.620, aproximadament.

En municipis com el Pla de Cabra i Riudecols, el BOC va aconseguir un terç del total de vots.⁶⁵ En canvi, a les comarques del Priorat i de Gandesa, a Barberà de la Conca i a la Ribera d'Ebre, la votació va ésser molt inferior a la que el BOC havia calculat,⁶⁶ contràriament al que passà al Camp de Tarragona i al Baix Penedès (el Vendrell).⁶⁷

Cal dir que els resultats de les eleccions van ésser molt més lògics que no les suposicions del Comitè Provincial del BOC. Els nuclis més grans i més ben organitzats del BOC es trobaven a Reus, Valls i Tarragona. Els actes de propaganda celebrats havien estat poquíssims. I el millor s'havia fet a Reus. ¿En què podia basarse el Comitè Provincial per a suposar que les comarques de Gandesa i del Priorat havia d'obtenir una votació superior? L'única base que tenia —i així ho deixa entre-

64. «L'Hora», 11 de juliol de 1931.

65. *Ibid.*

66. *Ibid.*

67. *Ibid.*

veure—⁶⁸ era que establia una relació mecànica entre comarques empobrides i avenç comunista. Evidentment, aquesta relació tan escolàstica no resultà. El fet bàsic era que en aquestes zones no hi havia organització, d'una banda, i, de l'altra, no s'hi havia fet ni un sol míting.⁶⁹

Finalment, podem destacar que en altres 67 municipis de la província hi va haver algun vot per al BOC (vegeu a l'Apèndix la relació completa dels vots obtinguts en cada un d'aquests municipis).

Girona: La circumscripció de Girona va ésser, de Catalunya, la que va tenir un percentatge més elevat de votants: el 79'56 % del cens, és a dir, la província on el nombre relatiu d'abstencions va ésser més baix, fins i tot per dessota de la mitjana de l'estat.

<i>població de dret</i>	<i>seccions electorals</i>	<i>electors (cens del 1931)</i>	<i>diputats a elegir</i>	<i>nombre de votants</i>	<i>% de votants</i>
331.389	346	93.280	7	74.218	79,56

A la província de Girona és on el Bloc Obrer i Camperol va obtenir menys vots, en xifres absolutes.⁷⁰ La seva candidatura era formada per Jaume Miravittles i Miquel Adam i Lecina (M. Sánchez).

El resultat de les eleccions constituí un triomf per a la coalició republicana, i foren proclamats candidats electes:

Salvador Albert i Pey	republicà federal
Manuel Carrasco i Formiguera	Partit Catalanista Republicà
Miquel Santaló i Parvorell	Esquerra Republicana de Catalunya
Albert de Quintana i de León	Esquerra Republicana de Catalunya
Josep Puig d'Asprer	Partit Republicà Radical
Joan Estelrich i Artigues	Lliga Regionalista
Josep Ayats i Surribas	Lliga Regionalista

El BOC, per la seva banda, va obtenir un màxim de 1.673 vots i un mínim de 594:

68. *Ibid.*

69. *Ibid.*

70. No es pot dir el mateix de la circumscripció, puix que, en quedar dividida la província de Barcelona en dues circumscripcions, fou en la de Barcelona capital on el BOC va obtenir una votació més baixa.

	vots obtinguts	nombre de votants	%
Jaume Miravittles . . .	1.673	74.218	2,25
Miquel Adam i Sánchez	594	74.218	0,80
Salvador Albert i Pey .	57.438 *	74.218	77,39

Això vol dir que va haver-hi un màxim d'un 2'25 % i un mínim d'un 0'80 % de votants que van incloure algun candidat del B O C en llur llista.

Els municipis on el B O C va obtenir, en termes absoluts, el màxim nombre de vots, segons informació del mateix Bloc,⁷¹ foren:

Roses	163
Girona	133
Palafrugell	108
la Bisbal d'Empordà	67
Pau	64
Olot	53
Figueres	48
Anglès	27
Sant Feliu de Guíxols	24
l'Escala	20

A més dels esmentats, en 37 municipis més el B O C va obtenir algun vot (vegeu a l'Apèndix la relació completa dels vots obtinguts pel B O C a la província.) Aquestes dades corresponen possiblement als vots obtinguts per Jaume Miravittles, però no són completes, perquè la mateixa font dona un total provincial de 1.496 vots com a màxim.

És molt possible que les dades fossin extretes quan l'escrutini encara no era acabat.⁷²

* Hi ha una petita diferència entre les dades que dona «La Publicitat» l'endemà amb les de «La Vanguardia». Possiblement les dades de «La Vanguardia» encara no eren completes.

71. «L'Espurna», de Girona, 1 de desembre de 1932.

72. Amb les dades de les altres circumscripcions, com es pot veure, passa el mateix.

Eleccions parcials del 12 de juliol de 1931

El 12 de juliol de 1931 es van celebrar eleccions parcials a diputats de les Constituents, per a cobrir els escons vacants que havia deixat la primera volta del juny.

A Catalunya només es van celebrar a Barcelona capital, on hi havia una vacant, i a la circumscripció de Barcelona província per a cobrir tres vacants.

El B O C presentà Joaquim Maurín per la circumscripció de Barcelona capital. En aquestes eleccions, tot el reduït aparell electoral del partit fou utilitzat per a sostenir la candidatura de Joaquim Maurín. Les diverses comissions electorals de la majoria dels districtes de Barcelona van convocar els afiliats i simpatitzants dels respectius districtes que ja havien intervingut com a apoderats, interventors i repartidors, a una reunió per al dia 10 de juliol. Al mateix temps, la F C C B, per a poder fer front a les despeses electorals, imposava als afiliats una quota extra de dues pessetes.⁷³

L'aspecte més important i digne d'ésser destacat, en aquestes eleccions, fou l'atac que el B O C llançà contra la CNT, acusant-la d'haver abocat tota la seva propaganda a favor d'Antoni Jiménez i Jiménez, candidat pel partit d'Extrema Esquerra Federal i que resultà elegit.

Aquestes eleccions, si bé no representen el triomf de Joaquim Maurín, indiquen, certament, un progrés respecte a les del juny.

Joaquim Maurín ha passat de 1.275 vots a 11.708. Aquest considerable augment afavorí fins i tot la consolidació organitzativa del B O C: El mateix Maurín desenrotllà i analitzà la importància política d'aquestes eleccions en una conferència reservada als afiliats de la Federació Comunista Catalano-Balear i del B O C, que pronuncià al local central de l'organització.⁷⁴

Els resultats obtinguts per Joaquim Maurín a Barcelona capital foren (segons el «Boletín Oficial Extraordinario de la Provincia de Barcelona», del juliol del 1931) els següents:

73. «La Batalla», 9 de juliol de 1931.

74. «La Batalla», 16 de juliol de 1931.

districte	nombre de votants ⁷⁵	Antonio Jiménez	Joaquim Maurín
I		2.321	934
II		3.103	986
III		956	420
IV		1.841	1.486
V		4.976	1.628
VI		1.180	909
VII		6.209	899
VIII		1.736	1.735
IX		5.322	1.693
X		4.200	1.018
<i>total</i>	67.798	31.844	11.708

El BOC presentà també dos candidats, Josep Garcia Miranda i Hilari Arlandis, per la circumscripció de Barcelona província. El nombre de vots obtinguts fou molt reduït. L'aparell de propaganda del BOC s'havia bolcat per a donar suport a la candidatura de Joaquim Maurín a Barcelona capital.

Eleccions parcials del 4 d'octubre de 1931

Les eleccions parcials del 4 d'octubre per a cobrir dues vacants a la circumscripció de Barcelona capital foren utilitzades pel BOC per a llançar una campanya de propaganda més intensa encara que la del juliol.

El BOC acull favorablement el fet que per a aquestes eleccions no hi hagi coalicions, i cada partit presenti el seu candidat. El Comitè Executiu del BOC publica una nota, el 2 d'octubre, informant de la seva decisió de prendre part en les eleccions, i anunciant que el candidat del Bloc serà el seu president, Joaquim Maurín.

El BOC intenta utilitzar el màxim de ressorts propagandístics: per exemple, el dissabte dia 3 Joaquim Maurín havia de donar una conferència per Ràdio Barcelona; ⁷⁶ però el director de l'emissora la suspengué.

75. Segons *Anuario Estadístico de España*, de 1932-1933.

76. «L'Hora», 9 d'octubre de 1931.

A part d'aquest intent, van tornar a funcionar les comissions de districte, que es van reunir al local central del carrer del Vidre, amb l'excepció de les de Sants i Gràcia, que es van reunir en llurs propis locals.

A més de Joaquim Maurín es van presentar Pere Rahola, de la Lliga Regionalista, Martí Esteve, del Partit Catalanista Republicà, Ramon Casanellas, del PCE, Joan Giró i Prat del Partit Republicà Radical, etc.

Els resultats obtinguts per Joaquim Maurín i Ramon Casanellas foren els següents:

districte	total de votants	Joaquim Maurín	Ramon Casanellas
I	8.062	665	141
II	6.551	740	122
III	4.294	186	84
IV	11.527	1.016	85
V	8.282	1.140	254
VI	8.391	481	34
VII	6.110	658	110
VIII	9.326	830	119
IX	7.286	980	65
X	4.799	623	98
<i>total</i>	74.628	7.319	1.112

Només fou proclamat electe un candidat, el de la Lliga Regionalista. El candidat del BOC, amb un total de 7.319 vots, superà els candidats de l'Extrema Esquerra Federal (Eduardo Sanjuan), del moviment federal (Francesc Escrig), de la Unió Socialista de Catalunya (Felip Barjau) i del PCE (Ramon Casanellas). De tota manera, el BOC quedà en quart lloc, després de la Lliga Regionalista, el Partit Catalanista Republicà i el Partit Republicà Radical.

Les fonts del BOC ⁷⁷ asseguren que el seu candidat va obtenir uns 8.500 vots, uns mil més dels que donà el «Boletín Oficial de la Província de Barcelona». La informació del «Boletín» no és completa; per tant, és molt

77. *Ibid.*

possible que Joaquim Maurín tingués més de 8.000 vots.⁷⁸

Eleccions parcials de l'11 d'octubre de 1931

El dia 11 d'octubre va tenir lloc una segona volta electoral, per a cobrir la vacant que havien deixat les eleccions del dia 4 del mateix mes. De fet, s'establí una veritable pugna electoral entre el candidat pel Partit Catalanista Republicà, Martí Esteve, i el del BOC, Joaquim Maurín. Fou proclamat Martí Esteve, i segons les fonts del BOC els resultats foren els següents:

Martí Esteve	39.473 vots
Joaquim Maurín	13.316 »

Notem que el nombre de vots de Maurín és molt superior a l'obtingut en les eleccions del 4 d'octubre (uns cinc mil més) i semblant a l'obtingut en les eleccions del 12 de juliol, encara que uns mil més. El BOC assegurarà que els resultats no foren del tot legals i per a demostrar-ho facilità la informació següent:⁷⁹

Seccions on hi havia interventors del Bloc:

Joaquim Maurín	6.993 vots
Martí Esteve	7.933 »

Seccions on no hi havia interventors del Bloc:

Joaquim Maurín	6.323 vots
Martí Esteve	31.540 »

Cal destacar, a més, que el candidat presentat pel Partit Comunista d'Espanya fou també Ramon Casanelles, que va obtenir un nombre de vots molt reduït, molts menys que en les eleccions del dia 4 d'octubre.

78. «Boletín Oficial extraordinario de la provincia de Barcelona», 6 d'octubre de 1931. Manquen resultats de diverses seccions: Districte I (sec. 1, 7, 11, 28, 33, 50); II (sec. 4, 7, 12, 45, 51, 52); III (sec. 4); IV (sec. 17, 33, 49); V (sec. 1, 8, 9, 12, 29, 31, 38, 42, 45, 47, 48, 60, 67, 69); VI (sec. 6, 29); VII (sec. 9, 12, 13, 14, 20, 23, 29, 33, 44, 50, 52, 53, 54, 56, 56), VIII (sec. 7, 16); IX (sec. 3, 19, 20, 29, 32, 33, 34, 49, 50); X (sec. 7, 13, 18, 19, 24, 27, 37).

79. «L'Hora», 16 d'octubre de 1931.

Epíleg

El Bloc Obrer i Camperol inicia un procés d'aïllament en ésser expulsades de la Confederació Nacional del Treball, controlada ja per la Federació Anarquista Ibèrica, les Federacions locals de sindicats de Lleida, Girona i Tarragona. De tota manera, és encara, i fins a la guerra civil, la força comunista més important a Catalunya, enfront de l'Esquerra Comunista, molt minoritària, i d'un petit nucli del Partit Comunista d'Espanya, que no tindrà una certa autonomia fins als primers mesos del 1934, en crear-se el Partit Comunista de Catalunya. Fins a finals del 1933, els objectius del Bloc Obrer i Camperol passen per mantenir la seva força sindical, formant una Federació de sindicats expulsats de la CNT, diferenciada dels Sindicats d'Oposició, i augmentà la seva influència político-organitzativa, sobretot al camp. Durant tot l'any 1933, la Unió Agrària de Lleida, influïda pel Bloc, s'enfortirà i agruparà la major part de camperols de les comarques lleidatanes, la qual cosa, juntament amb la incorporació d'alguns dirigents de la Unió de Rabassaires a la seva organització, donarà al Bloc un relleu important en les lluites camperoles.

El novembre del 1932, i com un exponent més del seu aïllament, el Bloc presenta candidatures pròpies a les eleccions al Parlament de Catalunya per totes les circumscripcions, sense obtenir cap acta de diputat, però assenyalant que és una força obrera política important. Ara bé, l'any 1933, s'aguditza la lluita de classes, i problemes tan greus com el de l'atur forçós, i més tard el canvi de conjuntura política, fan replantejar alguns dels aspectes polítics del Bloc. L'aspecte nacionalista deixa d'ésser un punt central del programa tàctic i tota la seva acció s'encamina a obtenir el màxim d'unitat de les forces obreres. Aquest canvi provoca la desorganització d'algun militant important, com Jaume Miratvilles i Daniel Domingo i Montserrat, que passen a l'Esquerra Republicana de Catalunya; al mateix temps que s'inicien contactes amb les organitzacions socialistes i que, de diferents maneres, se succeiran fins a finals del 1935. En

aquest sentit, el febrer del 1933, el Bloc comparteix amb la Unió Socialista de Catalunya l'organització de la *Conferència obrera sobre l'atur forçós*, i el novembre del mateix any forma una aliança electoral amb el P S O E en tres de les cinc circumscripcions de Catalunya. A finals d'any, el canvi radical de la situació política porta a que sorgeixi l'Aliança Obrera, que agruparà totes les forces obreres de Catalunya, a excepció de la CNT i durant molts mesos del Partit comunista. El Bloc en serà un element fonamental i, potser, el que lluitarà més per a definir i situar aquesta nova forma organitzativa. El seu esforç en el si de l'Aliança Obrera el portarà a ésser una peça important per a estudiar el desenvolupament dels fets del 6 d'octubre de 1934 a Catalunya, i també a Astúries, on tindrà un paper destacat, encara que secundari enfront de la participació en el moviment de la CNT i de la important força organitzativa del partit comunista en aquella regió.

Després d'octubre del 1934, la repressió s'estén a tot el moviment obrer i repercuteix, evidentment, en el Bloc. Novament entra en relació amb els socialistes, en aquest cas amb les Joventuts Socialistes. La relació es manté de forma epistolar entre Joaquim Maurín i Santiago Carrillo, secretari de les JS. Aquest últim intentarà la integració del Bloc en el P S O E per a formar un front esquerrà, juntament amb els largocaballeristes per a expulsar la direcció reformista del partit socialista. Joaquim Maurín manifesta la seva incredulitat en la bolxevització del P S O E i no accepta el intrisme, de caràcter trotskitzant que sosté la direcció de les Joventuts Socialistes. De tota manera, i això últim ho reafirma, la tendència cap a la unificació de les disperses forces obreres es va realitzant i, a Catalunya, sobretot a partir dels contactes i relacions que comportà la creació i el desenvolupament de l'Aliança Obrera. Respecte a les forces comunistes, cal indicar que seran dues les tendències que en sorgiran. Una portarà a la creació del Partit Socialista Unificat de Catalunya el juliol del 1936, i l'altra es realitzarà més aviat i a partir de dues forces que des de mitjan 1931 i fins a la formació de l'Aliança Obrera s'han combatut de forma molt dura, tant com ho podien realitzar els dos homes que estaven al seu front, Joaquim Maurín i Andreu Nin, possi-

blement dels dirigents obrers d'aquells anys a Catalunya amb una formació marxista més sòlida.

A la fusió del Bloc Obrer i Camperol i de l'Esquerra Comunista no és poc important els successius enfrontaments d'aquesta última organització, sobretot del seu dirigent a Catalunya, amb en Trotski. Les tasques d'unificació d'aquestes dues organitzacions es manifesten ja a primers de juliol amb una declaració del Bloc i un interview d'en Maurín favorables a la fusió. Quinze dies més tard, Andreu Nin pren explícitament la mateixa posició. A finals d'agost, la comissió mixta de les dues organitzacions havia acabat d'elaborar les bases d'acord i el diumenge 20 de setembre de 1935 es creava el nou partit amb el nom de Partit Obrer d'Unificació Marxista (P O U M).

L'Aliança Obrera continua essent l'objectiu polític i organitzatiu més important dels seus plantejaments tàctics. Per al P O U M, aquesta organització representa l'autèntica forma del Front únic i ha d'ésser tant una organització insurreccional com una organització de poder.

El gener del 1936, el nou partit inaugura un intens període de propaganda amb un míting al Gran Price, i el mateix mes té lloc una important reunió del Comitè central en la qual es presenten ponències conjunturalment molt importants, com l'informe polític presentat per Maurín i els informes electoral, organitzatiu i sindical per Nin, Arquer i Bonet, respectivament. En aquesta reunió es prenen mesures orgàniques contra els fins aleshores dirigents del Bloc que en el moment de crear-se el P O U M crearen una plataforma fraccional. Aquest petit grup era dirigit per Víctor Colomer, Llibert Estarriús i Àngel Estivill, que després de passar pel socialisme tindran càrrecs importants en el P S U C. També alguns militants de l'Esquerra Comunista, marcadament trotskistes, no acceptaran fusionar-se amb el Bloc i passaran a formar una petita organització bolxevic-leninista.

El P O U M firmà el pacte de Front Popular i obtingué una acta de diputat per Barcelona ciutat, la de Joaquim Maurín, secretari general del partit. Paral·lelament, la seva força sindical, en la seva majoria procedent del Bloc, es reorganitzarà sota el nom de Federació Obrera

per la Unificació Sindical (F O U S), de la qual Nin serà el secretari i que, el setembre del 1936, acabarà ingressant a la Unió General de Treballadors.

En començar la guerra civil, el P O U M té un paper important a Barcelona i a Lleida. El seu secretari general, que es trobava a Galícia en un viatge de propaganda, és fet presoner per les forces nacionals, i Andreu Nin prengué la direcció política del partit. El P O U M participarà en totes les organitzacions populars creades a Catalunya: el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, a la Comissaria General d'Ordre Públic, al Consell d'Economia,... i fins i tot al govern de la Generalitat, en el qual Andreu Nin dirigirà la Conselleria de Justícia i Dret de setembre a desembre del 1936.

La polèmica amb el P S U C i el Partit Comunista d'Espanya s'aguditzarà a finals del 1936 i durant els primers mesos del 1937. La sortida de Nin de la Generalitat inicia un descens polític del partit, tot i que la seva força organitzativa és bastant important. El canvi de conjuntura política, les noves condicions polítiques, econòmiques i militars, el caire que prengué la direcció militar i econòmica de Catalunya, a més a més del creixent poder del P S U C, de les crisis i actituds vacil·lants de la CNT-FAI i l'aïllament del P O U M en aquells moments, junt amb altres condicions, portaren als fets de Maig del 1937. D'aquests fets i altres motius en resultaria el pas a la clandestinitat del P O U M, l'assassinat del seu secretari polític, Andreu Nin, un procés per alta traïció de dirigents importants del partit, com Pere Bonet, Jordi Arquer i altres.

El P O U M continuà en la clandestinitat durant tota la guerra civil, i en passar a França, i començar la Segona Guerra Mundial, els seus dirigents en aquells moments es veieren implicats en un nou judici militar contra el partit, judici organitzat pel govern de Pétain, pressionat pels nacional-socialistes.

Apèndixs

1. *L'art proletari*

El Bloc Obrer i Camperol s'adhereix a la concepció marxista de l'art, i hi participa.

Les seves aportacions teòriques són nul·les; en canvi, porta a terme una gran tasca de divulgació de les tesis que imperen a la Unió Soviètica, i exerceix una propaganda constant en aquest sentit.

«L'art no és neutral. L'art és un element de propaganda directa que respon sempre a un esperit de classe, qual-sevol que sigui la seva fórmula (...); neutralitat vol dir situar-se al costat del que domina», llegim en un article de Pere Vigués publicat en un número de febrer de 1931 de «L'Hora». «Col·laborem amb els nostres germans del món creant a Catalunya un art nou: l'Art Proletari, Art de tendència, d'acció i de lluita», afirmarà Angel Estivill en el mateix setmanari.

Partint d'aquesta concepció, cal fer remarcar els atacs furibunds contra els Jocs Florals del 1931: «Nosaltres us escopim el màxim pejoratiu: la claca de la monarquia i la llufa de la República a mercè del vent de tramuntana», escriurà Joan Vallespinós el maig del 1931.

Durant els primers mesos del 1931 es publicarà a «L'Hora» una secció dedicada a «Les Arts», el col·laborador més assidu de la qual és Angel Estivill. La secció publica, a més, articles de Lluís Lucena i de M. Faure, i una ressenya crítica de les exposicions de pintura i escultura d'actualitat.

El BOC dedica una gran atenció al teatre i a la poesia. Pel que fa al primer, i després d'una sèrie d'articles generals sobre què és el teatre proletari, es passa a crear un grup de teatre sota el nom de «Teatre del proletariat», definit com una «agrupació de teatre polític propagador de les idees marxistes». El grup és creat a primers de juny del 1931, i constituït el 29 del mateix mes.

Aquesta agrupació, impulsada per Josep Garcia Miranda («El capitán rojo»), M. Faure, C. P. Llopert, etc., portà a terme representacions d'obres teatrals de militants del mateix Bloc Obrer i Camperol, com Josep Garcia Miranda i el seu *Horizontes*, C. P. Llopert i Joan Vallespinós i el seu *Oh, Amèrica, bell país*, obres estrenades el dia 7 de novembre de 1931 dins les Jornades Comunistes organitza-

des per a celebrar el Primer Congrés del Bloc Obrer i Camperol de les comarques de Lleida.

Quant a la poesia, més que no pas articles comentant les noves tendències poètiques, es reproduïxen poesies de militants del Bloc Obrer i Camperol, especialment de Montserrat Cebrià, encara que també n'hi ha alguna d'Antoni Bonet, C. P. Llopert i Jordi Arquer. La majoria d'aquestes poesies reflecteixen, amb un caràcter populista i naturalista molt marcat, l'explotació per part de la burgesia, dels infants i dels homes en general.

Cal destacar la reproducció a les pàgines de «L'Hora», durant els anys 1930 i 1931, d'articles o fragments d'articles d'Henri Barbusse i de Romain Rolland, organitzadors del Congrés de la Pau celebrat a Amsterdam el 1932. Henri Barbusse, premi Goncourt per la seva obra «El Foc» (1916), ja era conegut i divulgat pel grup lleidatà de «Lucha Social».

Capítol a part mereix el cinema, per l'interès que el Bloc Obrer i Camperol demostra per aquest art.

L'any 1930, el cinema sonor fa els primers passos: el primer film totalment parlat és produït el 1929.¹ Els anys 1930 i 1931 són els anys de *Luces de la ciudad* de Charles Chaplin, de *La Tierra*, d'Alexandre Dovjenko, de *Marruecos* i *El ángel azul*, de Josef von Sternberg, protagonitzats per Marlène Dietrich, d'*El expreso azul*, d'Illya Trauberg, films que van tenir una gran acollida a Barcelona, en aquells anys o més tard.

D'acord amb la citació de Lenin: «El cinema, de totes les arts, és per a nosaltres la més important», i entenent el cinema com un instrument de propaganda, el Bloc Obrer i Camperol dedica en el seu setmanari «L'Hora» una secció al cinema.

En aquest sentit, Salvador Herreria, en un dels seus articles de febrer del 1931, diu que el cinema és l'art popular per essència, i que, per tant, els amics del cinema no han d'oblidar de treballar a favor d'aquest art a través d'una campanya per la llibertat dels espectacles.

Aquesta concepció del cinema fa que la majoria de les pàgines d'aquesta secció siguin dedicades a l'explicació i divulgació dels films dels autors soviètics més importants dels anys vint: Serge Eisenstein, Vsevolod Pudovkin, Dziga Vertov, Alexandre Dovjenko, etc. «Un nou art neix a Orient: Serge Eisenstein obre una nova etapa en el cinema, com Mayerholdjen en el teatre», afirmarà Daniel Domingo Montserrat el mes de febrer.

1. *Lights of New York* segons Georges Sadoul a *Histoire du Cinéma*, «J'ai lu», Flammarion, 1962.

Per aquestes pàgines, doncs, desfilen ressenyes i comentaris sobre *El acorazado Potemkin*, *Octubre*, *La Madre*, *Tempestad en Asia*, *Romance sentimental*, aquesta darrera en cartell al cinema Tívoli el mes de març del 1931.

Simultàniament, «L'Hora» del 18 de març del mateix any reproduïx un article de S. Kracauer titulat «El cinema-ull de Dziga Vertov», on explica en línies molt generals els aspectes més avançats de l'experiència iniciada per Dziga Vertov a «Kino Pravda» (suplement de «Pravda») i continuada a «Kino-Glaz» (cinema-ull) amb gran influència a la Unió Soviètica i posteriorment en d'altres països. Segons aquesta teoria, la càmera ha de copsar l'acció sense preparació; sense muntatge escènic, i tot l'art s'ha de concentrar en el muntatge posterior del film.²

Paral·lelament a aquesta difusió del cinema soviètic, es parla també d'autors com René Clair, Fritz Lang, Charles Chaplin, King Vidor, etc., en articles signats gairebé tots per Salvador Herreria, encara que també n'hi ha de Miquel Vilalta, Maria Recasens, Daniel Domingo Montserrat, etcètera.

Cal destacar, també, l'elogi que es fa a les pàgines de «L'Hora» del març del 1931, del film més important del cinema mut espanyol, *La Aldea maldita*, de Florián Rey, produït el 1929 amb una influència indubtable del cinema soviètic.

També són molt freqüents els anuncis de cinemes de Barcelona, especialment del Tívoli i del Kursaal.

Val la pena, doncs, de fer remarcar la tasca portada a terme pels homes del BOC, que, amb uns mitjans molt limitats, van saber difondre els aspectes més útils, i, alhora, més avançats del cinema entès com a art popular, aspectes que en aquells moments només eren coneguts per un petit grup d'intel·lectuals i de crítics cinematogràfics.

2. Resolució respecte de les relacions entre la IC i la ISR, adoptada en el Primer Congrés de la ISR

Considerant que la lluita entre el treball i el capital en tots els països capitalistes ha adquirit després de la guerra i de la crisi mundial un caràcter agut i implacable.

Que en tots els processos d'aquesta lluita es dibuixa davant les grans masses obreres, cada dia més diferenciada, la necessitat de descartar la burgesia de la gestió de la producció, i partint del poder polític.

2. Léon MOUSSINAC, *El cinema soviético*, p. 199 i altres, publicat el mateix any 1931.

Que aquest resultat només pot ésser assolit per l'establiment de la dictadura del proletariat i del règim comunista.

Que en llur lluita per la conservació de la dictadura burgesa totes les capes capitalistes dominants han assolit ja un grau considerable de concentració i d'unificació de llurs organitzacions nacionals i internacionals, tant polítiques com econòmiques.

Que l'acció ofensiva i defensiva del proletariat topa amb la força unida de la burgesia.

Que la lògica de la lluita de classes actual exigeix la unificació més completa de les forces del proletariat i de la seva lluita revolucionària, i determina així la necessitat d'un estret contacte i d'una unió orgànica entre les diverses formes del moviment obrer revolucionari, sobretot entre la Internacional comunista i la Internacional dels Sindicats roigs, és també molt desitjable que tots els esforços siguin fets en el domini nacional cap a l'establiment de relacions similars entre els partits comunistes i els sindicats roigs.

1. Totes les mesures han d'ésser preses per a la unió, tan forta com sigui possible, dels sindicats revolucionaris dins una organització de combat unificada, amb un centre dirigent, una internacional única, la Internacional roja dels sindicats obrers.

2. Cal establir llaços tan estrets com sigui possible amb la Tercera Internacional Comunista, avantguarda del moviment obrer revolucionari en tot el món, basats en la representació recíproca a l'interior dels dos òrgans executius d'alliberació comunista.

3. Aquesta unió ha de tenir un caràcter orgànic i tècnic, i hauria de manifestar-se en la preparació conjunta i en la realització dels actes revolucionaris, a una escala tant nacional com internacional.

4. El Congrés afirma la necessitat de tendir vers la unitat de les organitzacions sindicals revolucionàries i l'establiment d'una unió real i estreta entre els Sindicats obrers roigs i el Partit comunista en l'aplicació de les directives dels dos Congressos.

Aquesta resolució és signada per:

Lozovski, Tziperovic, Rikov (Rússia); Rosmer, Tommasi, Godonnèche (França); Andreu Nin, Joaquim Maurín (Espanya); Tom Mann (Anglaterra); Heckert (Alemanya); Knight (Canadà), i d'altres.

La moció fou votada per 282 vots contra 25.³

3. *Syndicalisme révolutionnaire et communisme, Les Archives Monatte*, ps. 298-299.

3. Aparició de «La Batalla»⁴

A fines de 1922 hicimos aparecer, en Barcelona, «La Batalla» para trabajar más en contacto con la base sindicalista. Queríamos hacer arraigar el comunismo en Cataluña.

Los amigos anarquistas y sindicalistas, con buenas razones, procuraban convencernos de que se trataba de una empresa condenada a no triunfar. «El carácter del obrero catalán es individualista» —nos decían. «Fracasaréis por las mismas razones que fracasaron los socialistas» —continuaban.

«La Batalla» empezó tirando tres mil ejemplares. Éramos en total tres camaradas para llevar a cabo esta labor. Yo la escribía, Bonet la componía y el camarada Foix la administraba.

En Barcelona, se vendían muy pocos ejemplares. A la provincia de Lérida iban unos trescientos, un centenar a Tarragona. El resto de la edición salía toda fuera de Cataluña. Las perspectivas no eran muy halagüeñas. Dábamos la sensación de ser completamente extranjeros al movimiento obrero. De momento no se veían los efectos de nuestra propaganda.

El terrorismo blanco dirigió sus tiros contra «La Batalla». El camarada Foix fue asesinado, por los pistoleros del Sindicato Libre en abril de 1923, mientras pasaba por la calle de Tallers.

No teníamos ni local de Redacción ni de Administración. La correspondencia se recibía en un Apartado de Correos. El periódico se imprimía en un simulacro de imprenta instalada en la calle del Tigre.

La labor de «La Batalla» no era infecunda, sin embargo. Iba produciendo efecto. El camarada anarquista que primero vino a nuestro lado era David Rey que entonces estaba en la cárcel. El compañero Rodríguez nos trajo la adhesión de un núcleo importante de Tarragona, que más tarde ha sido el alma del BOC. Los camaradas Tusó y Sala fueron valiosos simpatizantes desde el primer momento.

A mediados de 1923, empezó a notarse una variación muy importante en algunos sindicatos de Barcelona en sentido favorable a las tesis defendidas por nosotros. Las directivas del sindicato de la Metalurgia, del Transporte y Textil, se acercaban a nosotros. Eran los tres sindicatos más impor-

4. Segon capítol, titulat Aparició de «La Batalla» de l'opuscle de Joaquim MAURÍN, *El Bloque Obrero y Campesino. Origen, actividad, perspectivas*.

tantes de la CNT. El edificio anarco-sindicalista se cuarteaba. La experiencia demostraba que las masas obreras no eran anarco-sindicalistas. Habían aceptado la dirección anarquista porque nadie había hecho nada para que fuera de otro modo. En el momento que surgía una oposición en el seno de la misma CNT, el predominio anarco-sindicalista se esfumaba.

Hay que confesar que los dirigentes sindicalistas que se nos aproximaron entonces eran muy inseguros. La mayor parte de ellos se han evaporado durante el periodo de la Dictadura. Sólo se han salvado del naufragio los camaradas Casajuana y Doménech.

El golpe de Estado haciendo imposible la vida sindical y política interrumpió el proceso iniciado. Hubo aún una última llamada: la publicación del diario «Lucha Obrera». Durante el mes de diciembre de 1923 apareció el diario sindicalista-comunista «Lucha Obrera» editado por nosotros con la colaboración abierta de los redactores de «Solidaridad Obrera», interrumpida en su publicación por una imposición de los grupos anarquistas.

La CNT, perseguida por el Gobierno dictatorial, iba siendo reducida a la impotencia. A medida que los sindicatos desaparecían, era más fácil el triunfo de los anarquistas. Nuestro movimiento ascendente fue desbaratado.

«La Batalla» seguía publicándose, sometida a la previa censura. La persecución contra nuestro grupo se intensificó durante la segunda mitad del año 1924. La cárcel Modelo se llenaba de camaradas, que iban cayendo los unos después de los otros.

Nuestro movimiento había crecido grandemente. Lo demostraba la policía con la persecución implacable desatada contra nosotros.

«La Batalla» se publicó por última vez, a comienzos de 1924. Había vivido dos años, con algunas intermitencias. Moría suspendida por orden directa de Martínez Anido. El balance de su actuación no podía ser más satisfactorio. Había conseguido crear en el movimiento obrero de Cataluña una reacción favorable al comunismo.

En el otoño de 1924 surgió una crisis en el partido comunista. La tendencia representada por el grupo de «La Batalla», que había ingresado oficialmente hacía poco en el partido, estaba en desacuerdo con la política seguida por la dirección del PC a la que considerábamos poco activa. Entendíamos nosotros que era necesario combatir contra la Dictadura con energía apelando incluso a todos los procedimientos ilegales.

La dirección del PCE opinaba que el partido era impo-

tente y que no había otra solución que amoldarse a la realidad esperando que las cosas variaran.

En el Pleno del partido celebrado a mediados de noviembre de 1924, el Comité Ejecutivo del PCE presentó la dimisión, pasando de este hecho la responsabilidad de la dirección a la Federación Catalana, es decir, a nosotros.

Esto no duró más que breves días. Hicimos aparecer un periódico ilegal, «Vanguardia». La represión se acentuó, y en enero de 1925, nuestro núcleo fue diezmado. En la cárcel estábamos cuarenta o cincuenta camaradas presos.

En sustitución de «La Batalla» se hizo aparecer «Lucha Social», pero su vida fue efímera.

Llegábamos al final de una etapa de trabajo que había empezado en 1920. Nuestro movimiento quedaba completamente destrozado por la represión policiaca. Durante cinco años, de una manera anónima, sin desfallecer, los camaradas que creíamos que la gran base para un amplio movimiento comunista había que buscarla más bien en las zonas obreras influenciadas por el sindicalismo que en la socialdemocracia, realizamos nuestra difícil tarea. Los resultados, a juzgar por el aspecto exterior, no habían sido satisfactorios. Pero, en la cárcel, nosotros, David Rey, Colomé, Bonet, Sala, durante los tres años de encierro, estábamos firmemente persuadidos de que el trabajo hecho no sería estéril. El tiempo se encargaría de probar si teníamos o no razón.

4. Fragments de la declaració de la Conferència de Bilbao del CSR

Por la organización de los Comités Sindicalistas Revolucionarios. A todo el proletariado de la Confederación Nacional del Trabajo:

La Conferencia de Zaragoza ha sido la evidenciación terminante de una corriente que impulsa en sentido evolucionista, claudicando de un pasado activo lleno de heroísmos y sacrificios. La orientación que se ha matizado en Zaragoza es peor todavía que el reformismo francamente declarado, pues éste tiene una base económica en que descansar, en tanto que la corriente surgida en Zaragoza ha hecho obstrucción total de los factores económicos, sumergiéndose en un pantano de metafísica que no es más que huera palabrería.

El sindicalismo revolucionario ha girado en torno del eje de la violencia colectiva. Es a ella a quien debe todo su valor. La violencia es el nervio de la lucha de clases, es el factor principal de las revoluciones. El sindicalismo re-

volucionario se ha opuesto a la democracia precisamente por la aceptación de la doctrina de la violencia. Las escuelas sociales que basadas en un principio en la violencia han ido abandonándola poco a poco, han terminado naufragando en el reformismo y la claudicación: tal es el caso de la II Internacional. Violencia colectiva o democracia; lucha continua o tranquilidad de tumba; guerra implacable de clases o colaboración hasta borrar todo antagonismo; revolución o reformismo: he aquí los dos polos opuestos por uno de los cuales hay que decidirse.

Dentro de la CNT caben perfectamente anarquistas y comunistas, y este espíritu debe ser el que informe la restauración de los cuadros actualmente desorganizados. El proletariado revolucionario de España debe concentrarse como clase en un solo organismo sindical para que la intensidad de sus esfuerzos en los ataques ofensivos y defensivos tengan la máxima virtualidad posible.

La ISR ha tenido origen para unificar en la acción a sindicalistas revolucionarios y comunistas. El proletariado revolucionario de todo el mundo debe concentrarse en la Internacional de la Revolución para luchar contra el capitalismo y sus agentes reformistas.

Las maniobras para sabotear la ISR creando una lamentable dispersión de fuerzas, practicadas por algunos anarquistas, han fracasado en la pseudo conferencia de Berlín. No ha sido posible congregarse allí ni tan siquiera un millón de fuerzas obreras. La CGTM.⁵ de Francia, percatada de la impotencia de tales propósitos y de que sólo la Internacional de Moscú puede presentarse como bandera de revolución, se ha adherido a la ISR.

La CNT debe adherirse a la Internacional Sindical Roja, como han hecho recientemente los sindicalistas franceses en el Congreso de Saint-Etienne.⁶ Necesitamos nosotros del apoyo y de las directivas de la ISR. Tenemos que engrosar la gran falange de fuerzas proletarias concentradas en torno de la Internacional Roja.

Los Comités Sindicalistas Revolucionarios. La disconformidad creciente manifestada en contra de las normas que últimamente se ha querido imprimir a la CNT y la necesidad sentida de laborar por una tenaz actuación re-

5. S'entén CGT minoritària.

6. Pierre Monatte, responsable llavors de les notícies socials a «L'Humanité», no va prendre part en aquest congrés de constitució de la CGT unitària.

volucionaria imponen la creació de los Comités Sindicalistas Revolucionarios en toda España estableciendo entre sí una fuerte cohesión, procediendo con gran disciplina y presentando con claridad un programa de acción que dé a las masas la sensación de que va a huírse de palabrería y de movimientos estériles para entrar en una actuación seria y eficaz.

La actividad de los Comités Sindicalistas Revolucionarios (CSR), tomando como plataforma única de actuación los cinco puntos siguientes puede ejercer una influencia transcendental en las directivas del movimiento obrero español:

1.º La CNT no debe ser una agrupación sectaria, como se pretende, sino un fuerte organismo de clase del que puedan pasar a formar parte todos los trabajadores de espíritu revolucionario sea cual fuese su matiz ideológico.

2.º La CNT debe huír de verbalismos evolucionistas y entrar de nuevo en una seria actuación revolucionaria dentro de la lucha de clases, oponiendo la doctrina de la violencia colectiva a todos los «posibilismos» y «fórmulas culturales».

3.º Frente a la concentración capitalista que hace esfuerzos enormes para arrebatar la jornada de ocho horas y disminuir el salario, formación de un frente único proletario.

4.º Tender a la fusión de toda la clase obrera española en un solo organismo revolucionario.

5.º Adhesión a la Internacional Sindical Roja y defensa de la Revolución rusa amenazada por la coalición del capitalismo internacional.

Los sindicatos, federaciones locales, comarcales, etc., que estén identificados con el programa de los CSR deben pasar a formar parte de la fracción sindicalista. Así, consiguiendo una concentración de esfuerzos iremos rápidamente al fortalecimiento de la CNT y evitaremos lamentables desviamientos.

5. Declaració d'Andreu Nin⁷

¡Cada uno en su lugar!

Con el fin de acabar de una vez con ciertos equívocos concernientes a mi actitud política en las discusiones in-

7. Declaració publicada a «Correspondence Internationale», núm. 48, 6 de maig de 1925, p. 383 Reproduïda a «La Batalla», núm. 58, 17 de setembre de 1931.

ternas del partido comunista ruso y de la Internacional Comunista, tengo que declarar:

I. Que durante la discusión rusa de 1923-24, he estado contra la Oposición y por la política del Comité Central.

II. Que no estoy de acuerdo con la interpretación trotskista de los acontecimientos de octubre de 1917 y del papel del partido.

III. Que estoy completamente en desacuerdo con el grupo Rosmer-Monatte, que intenta resucitar un sindicalismo revolucionario caducado y se coloca decididamente contra la Internacional Comunista.

IV. Que considero como justa la orientación política del Partido comunista francés.

V. Que estoy resueltamente al lado del Comité Ejecutivo de la Internacional Comunista y en su lucha contra las desviaciones de derecha.

VI. Que solamente la aplicación rigurosa de los principios y de la táctica leninistas pueden conducir al proletariado mundial a la Victoria.

Andreu Nin

Moscú, abril del 1925

6. El cicle de sis anys⁸

A Espanya, el procés revolucionari és llarg. Un període mitjà de sis anys és freqüent.

La revolució que començà l'any 1868 durà fins a l'any 1874. És a dir, sis anys. El moviment revolucionari que inaugurà la vaga general del 1902, a Barcelona, passant pel moviment de «Solidaritat», culminà l'any 1909. Nou cicle de sis anys. L'any 1917, amb l'aparició de les Juntes de Defensa, l'ofensiva obrera i l'assemblea de parlamentaris, sobre una nova etapa revolucionària que durà fins al cop d'Estat de 1923 que donà origen a una nova fase. Han transcorregut sis anys. La Dictadura, fenomen de contrarevolució, es manté ferma des del 1923 fins a finals del 1929, en què comença a trontollar. Sis anys, també.

La caiguda de Primo de Rivera constitueix el principi d'un nou cicle revolucionari. Per què no podria ésser aquest, també, d'una durada mitjana de sis anys?

L'actual crisi revolucionària probablement tindrà tres

8. Article de Joaquim MAURÍN a «L'Hora», núm. 7, 11 de febrer de 1931.

etapes. A la primera —i és l'actual—, serà la petita burgesia radical qui farà esforços per a prendre el poder. A la segona, la gran burgesia reaccionària, amb el concurs de la pròpia petita burgesia, intentarà fer triomfar un règim feixista, al costat del qual la dictadura de Primo de Rivera no fóra res més que una pàl·lida ombra. Al tercer acte, la classe obrera marxarà a pas de càrrega i trucarà molt fort a la porta del poder.

La república burgesa pot ésser l'antesala del feixisme.

La presa del poder pel proletariat, evidentment, serà més fàcil si els intents de reacció feixista són desbaratats a temps.

La victòria final de la classe treballadora dependrà de la seva capacitat per adonar-se de la seva responsabilitat històrica i de la necessitat imperiosa de la formació del seu partit.

7. Carta a la Confederació Nacional del Treball

Al Comité de la Confederación Nacional del Trabajo.

Estimados compañeros: La Revolución iniciada el día 14, gracias al impulso de los trabajadores, está siendo frenada cada vez con mayor intensidad por la pequeña burguesía dueña del poder. La democracia pequeño burguesa hace esfuerzos para estancar la Revolución, ya que sus aspiraciones están más o menos satisfechas. Nuestro interés y nuestro deber, en cambio, es hacer la revolución permanente, mantenerla en marcha hasta la derrota total de las clases poseedoras y dominantes.

La acción enérgica de los trabajadores ha de ser en estas horas graves quien impida el estrangulamiento de la Revolución.

Nosotros creemos que la Revolución ha de seguir en marcha imponiendo: desarme completo del somatén y de la Guardia Civil; transformación del ejército en milicia popular; disolución de la policía; armamento del pueblo; formación de Juntas Revolucionarias de Obreros y Campesinos; constitución del Tribunal Revolucionario; extradición del criminal Alfonso Borbón, para ser juzgado por el pueblo; la tierra para el que la trabaja. Entrega inmediata de las grandes propiedades a los Sindicatos de Jornaleros Agrícolas; separación de la Iglesia y del Estado, disolución de las Congregaciones religiosas y confiscación de sus bienes; derecho de las nacionalidades a la autodeterminación; abandono de Marruecos; completa libertad de reunión, asociación y huelga; socorro a los parados; confiscación de los bienes de todos los que han ayudado a la Dictadura; nacionalización de los Transportes, Minas, Comu-

nicaciones y Banca; derechos políticos y civiles a partir de los 18 años; iguales derechos para la mujer que para el hombre.

La formación del Frente Unico Revolucionario es en estos momentos una cuestión de vida o muerte para el porvenir de la Revolución.

Os proponemos la creación de este Frente Unico Revolucionario.

El primer acto del Frente Revolucionario pudiera ser la celebración en la Plaza de Toros de un Mitin Monstruo, y luego una manifestación en defensa de las consignas que proponemos o de aquellas que el Frente Unico Revolucionario tomara como base de acuerdo para la acción.

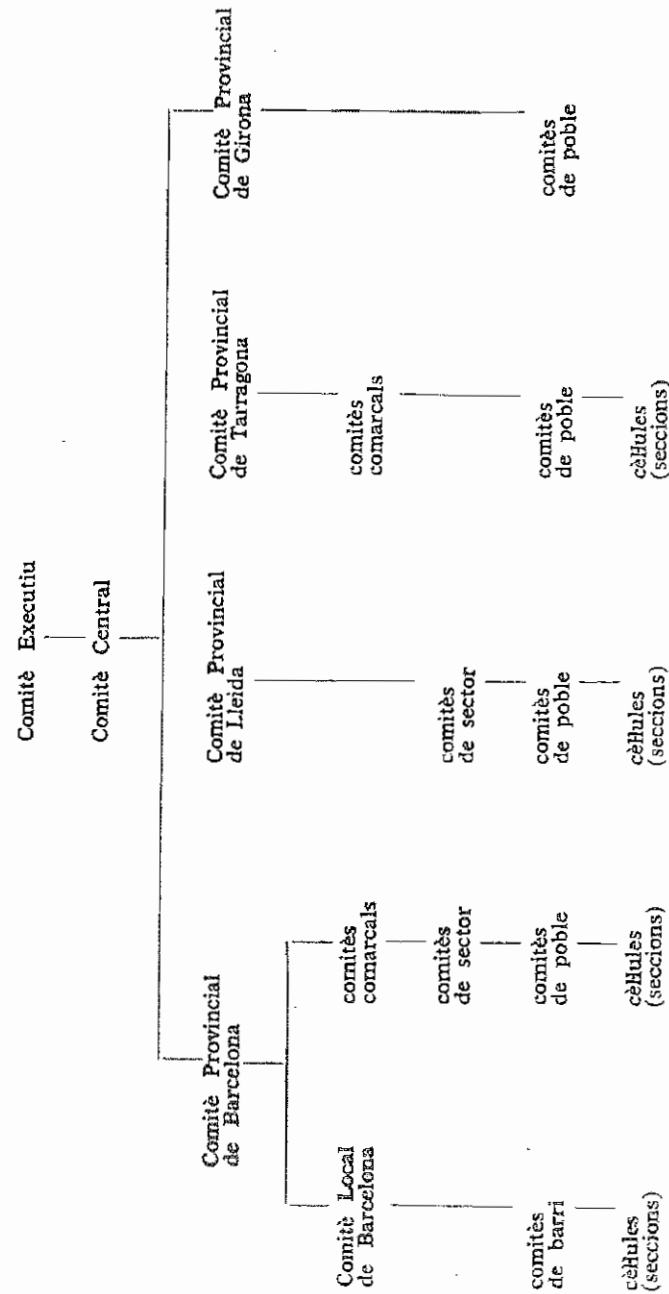
En espera de vuestra contestación, os desean salud y Revolución.

Por el BOC: Joaquín Maurín y J. Masmano.

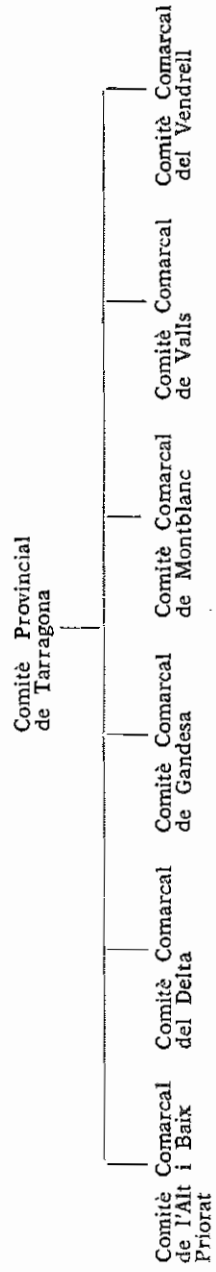
Por la FCCB: Jordi Arquer y Eusebio Rodríguez.⁹

9. «La Batalla», 7 de maig de 1931.

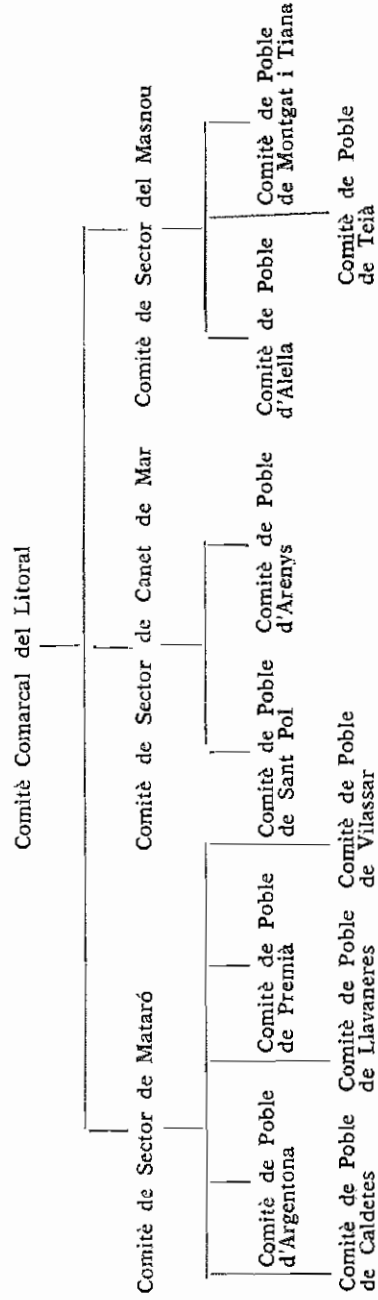
8. Esquema organitzatiu general

9. Esquema organitzatiu d'un comitè provincial

10. Esquema organitzatiu d'un comitè comarcal

11. Localització dels nuclis de força organitzada

12. Candidats del BOC a les eleccions municipals d'abril del 1931¹⁰

Barcelona

districte	candidats	professió
Primer	Genís Sagrera Ramon Cos	impressor fuster
Segon	Pere Bonet i Cuitó Hilari Arlandis i Esparza	tipògraf marbrista
Quart	Joaquim Aroca Tomàs Tussó i Temprado Joaquim Maurín i Julià Jordi Arquer i Saltor	ceramista metge publicista empleat d'oficina
Cinquè	Josep Garcia Miranda Joaquim Pijoan i Gener Daniel Rebull i Cabré («David Rey»)	capità de l'exèrcit tipògraf mecànic
Setè	Josep Metge i Macià Joaquim Masmano Daniel Domingo i Montserrat Joaquim Bou	metallúrgic picapedrer periodista camperol
Vuitè	Josep Sans i Sancho Agustí Castellà i Trulls	xofer xofer
Novè	Enric Andrés i Pastor Pere Cardona i Navès Eusebi Rodríguez i Salas	forner mecànic corredor de comerç
Desè	Josep Coll i Torrellas Josep Domènec Abastús Victor Colomer i Nadal Antoni Sesé i Artaso Pere Solé i Sales	paleta mecànic mestre obrer calefacció obrer del port

10. «L'Hora», 8 d'abril de 1931.

Terrassa

districte	candidats	professió
Tercer	Jaume Jorba i Bonastre Antoni Vidal i Closa Francesc Canelles i Miquel Amadeu Gorina i Oliveres	teixidor cirurgia forner fuster
Quart	Francesc Vidal i Bayó Juli Figueras i Moret Roman Cusidó i Salvadó Sebastià Canals i Fenes Joan Raduà i Blanch	metallúrgic dibuixant metallúrgic forner paleta

Lleida

districte	candidats	professió
Primer	Joan Farré i Gassó Josep Torres i Solé	ferroviari forner
Segon	Antoni Escolà i Almacelles	forner
Tercer	Manuel Mor i Quadrat Angel Baró i Jové	camperol paleta
Quart	Francesc Aguilar i Boixadera Josep Miquel i Miró	ebenista electricista
Cinquè	Sebastià Garsaball Josep Vallès i Panadès	camperol cadiraire

Sabadell

districte	candidats	professió
Primer	Josep Pich i Muñoz Jesús Manyé i Pascual	metallúrgic metallúrgic
Segon	Domènec Bosch i Guitart Josep Oltra i Picó Emili Fernàndez i Luna	fuster comptable estudiant
Tercer	Daniel Rebull i Cabré Joan Comandran i Dalmau Pau Sales i Canela Josep Perelló i Miró	mecànic tipògraf tintorer teixidor
Quart	Joaquim Huterà i Costajusà Joan Bartomeu i Valls	forner art fabril
Cinquè	Dídac Martí i Tarral Miquel Esteve i Puntanó	comissionista art fabril
Sisè	Galileu Molins i Ventura Eusebi Artigas i Buxeda	teixidor metallúrgic

Balaguer

districte	candidats	professió
Primer	Josep Perlas i Fortuny	camperol
	Antoni Marsiñac i Mirada	camperol
	Miquel Sauret i Rodés	paleta
	Domènec Viola i Lafuente	escrivent
	Tomàs Pàmies i Pla	obrer transport
Segon	Josep Torremorell i Caelles	obrer
	Josep Fortuny i Molins	camperol
	Josep Cosialls i Navalles	camperol
	Francesc Perna i Paniello	mecànic

13. *Programa municipal del partit de classe*

1. Grups escolars a cada barri obrer. Cinc mil mestres, com a mínim, a Barcelona, per a atendre la població escolar. Ensenyament totalment gratuït, així com el material escolar. Construcció de parcs escolars, banys. Organització de cantines on els fills dels obrers rebran un àpat diari. Amplia creació de cases maternals on les obreres podran confiar llurs fills durant les hores de treball. Obligació escolar fins als catorze anys. Els fills dels obrers han de tenir escoles agradables i lliures de tot pagament.

2. Augment i millorament de les escoles de perfeccionament tècnic.

3. El seixanta per cent de matrícules de la Universitat i Escoles Superiors seran per a fills d'obrers, que es beneficiaran de beques pagades per l'Ajuntament.

4. Construcció d'hospitals, dispensaris d'urgència, cases de maternitat i sanatoris per a obrers, en la proporció necessària i segons les necessitats de la ciutat.

5. Construcció de deu mil cases confortables per a obrers.

6. Seran limitats els treballs de reforma en els barris rics, i l'activitat municipal es concentrarà en els barris obrers.

7. Construcció de teatres populars.

8. Construcció, en un lloc cèntric, del Palau del Treball, destinat a les organitzacions obreres.

9. L'Ajuntament pagarà als obrers en atur forçós una ajuda consistent en la tercera part del sou. L'altra tercera part l'haurà de pagar l'Estat. Els quaranta mil obrers en atur forçós que hi ha a Barcelona minvaran quan es posarà en pràctica el pla de reformes que es proposa.

10. Anul·lació de tot impost municipal sobre articles de primera necessitat.

11. Pa més barat. L'Ajuntament obligarà l'Estat a que permeti l'entrada de blat de la Unió Soviètica, i això conduirà a una baixa en el preu del pa.

12. Municipalització dels serveis d'aigua, gas, electricitat, tramvies, autobusos i metro.

13. Bitllets de circulació urbana a meitat de preu a les hores d'entrada i sortida de la feina.

14. Regulació i higienització del treball dels forners pel Sindicat del Ram d'Alimentació. Treball diürn.

15. El servei de taxis s'organitzarà de manera que la unificació de tarifes estigui d'acord amb la necessitat dels taxistes. Supressió de privilegis.

16. No pagaran cap impost municipal els qui guanyin menys de tres-centes pessetes mensuals.

17. Seran anul·lats tots els contractes que existeixen actualment entre l'Ajuntament i les empreses i monopolis capitalistes, perquè, en la base, tots tenen un fons immorral. L'Ajuntament es posarà en contacte amb els Sindicats de Treballadors per a l'estructuració de la nova activitat municipal.

18. Revisió de la fortuna de tots els qui han passat per l'Ajuntament durant els darrers trenta anys.

19. Els deutes contrets per l'Ajuntament de la Dictadura seran pagats íntegrament pels qui van ésser regidors durant aquest període i per les empreses capitalistes que es van lucrar amb els negocis de la Dictadura.

20. Millorament dels salaris dels obrers i empleats municipals, de categories inferiors.

21. Reconeixement de l'Associació d'Obrers i Empleats Municipals com a únic organisme representant dels interessos dels treballadors del Municipi.

22. L'Ajuntament posarà a la disposició dels Sindicats de Treballadors els locals dels quals disposa perquè puguin celebrar-hi llurs assemblees.

23. Completa autonomia municipal per tal que l'Estat no pugui posar cap entorpiment al projecte de reformes socials. L'Alcalde serà d'elecció popular, com els regidors. Derogació de l'Estatut Municipal imposat per la Dictadura. El Municipi s'organitzarà com vulgui.

24. Els regidors obrers rebran el sou d'un empleat municipal i es consagraràn totalment a la defensa dels interessos dels treballadors a l'Ajuntament.

25. Per a poder portar a terme totes aquestes reformes, l'Ajuntament obtindrà els ingressos: a. carregant un impost progressiu sobre la fortuna dels ciutadans de Barcelona. El baró de Güell, Cambó, Ventosa, Foronda, Marquès

de Camps, Bertran i Musitu, etc., ells sols poden pagar gairebé tot el pressupost municipal; *b.* suprimint despeses supèrflues; *c.* recarregant l'impost sobre el luxe; *d.* augment a la tributació dels solars sense edificar; *e.* als efectes de tributació, esglésies i convents seran considerats com les altres empreses comercials i industrials; *f.* embargant els béns dels qui es van enriquir en llur pas per l'Ajuntament.

14. Eleccions generals de diputats a les Corts Constituents del 28 de juny de 1931¹¹

	població de dret	seccions electorals	electors cens del 1931	diputats a elegir	nombre de votants	% votants
Barcelona						
capital	958.723	517	268.627	18	152.385	62,10
província	769.960	611	229.139	15	66.600	66,50
Girona	331.389	346	93.280	7	74.218	79,56
Lleida	319.857	390	90.710	6	64.251	70,83
Tarragona	351.698	325	109.491	7	82.864	75,68
Total de l'estat	24.026.571	18.969	6.199.750	469	4.348.691	70,14

15. Relació de vots obtinguts pel BOC en alguns municipis de la província de Girona en les eleccions de juny del 1931

	vots	població de fet (cens del 1930)
Albons	4	640
Amer	2	3.312
Anglès	27	2.677
l'Armentera	15	982
Banyoles	1	5.947
la Bisbal d'Empordà	67	4.481
Bescanó	16	2.325
Bordils	2	1.011
Calonge de les Gavarres	1	2.795
Caçà de la Selva	1	5.058
Celrà	4	2.066

11. Segons l'Anuario Estadístico de España de 1931.

	vots	població de fet (cens del 1930)
Castell d'Aro	4	1.128
Cervià de Ter	4	798
l'Escala	20	2.462
Figueres	48	14.089
Girona	133	21.845
Llagostera	1	4.090
Llançà	6	2.021
Lloret de Mar	4	3.003
Olot	53	11.615
Palafugell	108	8.682
Palamós	3	5.349
Sant Joan de Palamós (Vilatorrada)	3	1.736
Palau-saverdera	2	924
Pau	64	481
Pals	1	1.406
Peralada	5	1.261
les Planes d'Hostoles	5	1.715
Portbou	4	3.976
Ripoll	4	7.263
Roses	163	2.559
Salt	6	5.360
Campdevàrol	2	2.315
Sant Feliu de Guíxols	24	9.082
Sant Joan de les Abadesses	19	3.924
Sant Hilari Sacalm	19	2.713
Sant Jordi Desvalls	19	783
Osor	1	1.275
Santa Coloma de Farners	2	4.284
la Cellera de Ter	3	1.544
la Tallada d'Empordà	7	550
Torroella de Montgri	3	4.264
Tortellà	3	1.204
Vidrexes	3	1.855
Vilallonga de Ter	3	1.075
Vilobí d'Onyar	3	1.765
Vilanova de la Muga	3	767

16. Relació de vots obtinguts pel BOC a la província de Tarragona en les eleccions de juny del 1931¹²

<i>municipi</i>	<i>J. Garcia Miranda</i>	<i>Eusebi Rodríguez</i>	<i>electors</i>	<i>cens del 1930</i>
Reus	705	293	8.678	31.299
Tarragona	248	132	7.686	30.747
Valls	142	63	3.270	11.210
Pla de Cabra	166	145	554	1.924
el Vendrell	138	129	1.228	4.652
Amposta	137	132	2.092	8.174
Vila-Seca de Solcina .	85	69	825	3.092
Riudecols	87	72	301	1.193
Sarral	67	37	513	1.923
Tivissa	62	58	1.200	3.577
Ulldecona	44	6	1.956	6.027
Tortosa	30	2	9.689	35.865
l'Ametlla de Mar . . .	30	2	789	3.083
Marçà	31	34	354	1.129
la Sènia	34	18	1.019	3.295
Ginestar d'Ebre . . .	23	23	486	1.531
les Borges del Camp .	29	5	327	1.213
Montbrí del Camp . .	22	15	411	1.329
Constantí	20	2	613	2.193
Cornudella de Mont- sant	14	13	527	1.567
Barberà de la Conca .	13	9	417	1.250
Móra la Nova	15	2	482	2.145
Montblanc	15	8	1.278	4.572
Vimbodí	13	3	468	1.493
la Canonja	16	12	418	1.324
Alcover	14	4	794	2.760
Poboleda	16	16	201	672
la Selva del Camp . .	11	9	968	2.848
la Pobla de Montor- nès	8	—	276	875
els Guiamets	7	7	127	416
Lloà	3	2	105	354
Bellvei del Penedès .	4	4	226	716
Solivella	1	—	452	1.558
Bellmunt del Priorat.	8	7	245	1.014
Roquetes	—	—	1.692	5.832
Porrera	6	2	275	908
Gandesa	4	4	977	3.250

12. El total de vots emesos a la província fou de 66.877.

<i>municipi</i>	<i>J. Garcia Miranda</i>	<i>Eusebi Rodríguez</i>	<i>electors</i>	<i>cens del 1930</i>
Perafort	1	1	164	506
la Riba	2	2	201	798
Margalef de Montsant Sant Carles de la Ràpita	3	2	174	535
Alió	1	1	1.461	6.039
Bot	12	4	200	506
Benissanet	2	2	415	1.510
Altafulla	2	2	503	1.860
Alcanar	1	1	198	759
Vinebre	7	—	1.626	6.131
Flix	2	1	336	842
Falset	1	—	846	3.374
Garcia	3	5	832	2.658
Torredembarra	5	—	481	1.263
Llorenç del Penedès .	4	—	594	2.203
Vilaverd	2	—	270	956
Sant Jaume dels Do- menys	9	—	208	730
Móra d'Ebre	2	—	445	1.488
Santa Bàrbara	7	7	988	3.530
l'Espluga de Francolí .	1	1	1.255	4.056
Mont-roig del Camp .	2	1	512	3.224
l'Aleixar	1	1	733	2.374
Castellvell del Camp .	2	1	269	879
la Mussara	2	—	191	637
Roda de Berà	5	3	49	95
Ulldemolins	2	1	194	652
Vila-rodona	1	—	395	1.243
Botarell	2	—	535	1.747
Vilaplana del Camp .	1	—	123	378
Prades	5	2	261	834
Cabra del Camp	6	6	249	840
	4	—	250	839

Resum per partits judicials (nombres rodons)

	<i>J. Garcia Miranda</i>	<i>Eusebi Rodríguez</i>
Tarragona	460	380
Reus	800	350
Tortosa	250	180
Gandesa	30	30
Valls	360	220
Montblanc	130	170
Falset	170	130
el Vendrell	160	140
província de Tarragona . .	2.370	1.400

17. Tipus de mitjana de jornals, expressades en pessetes per jornal¹³

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
paletes:				
màxim . . .	13	11	11,5	11,5
mínim . . .	8	7,5	7	10
fusters:				
màxim . . .	10,5	10	9	11,5
mínim . . .	7,5	7	5	9
sabaters:				
màxim . . .	12	7,5	10	10
mínim . . .	8	6,5	7	9
jornalers agrícoles				
homes				
màxim . . .	10	5	12	8
mínim . . .	7	3,5	5	7
dones				
màxim . . .	8	8	8	8
mínim . . .	5	3	3	3
infants				
màxim . . .	3,5	1,5	4	4
mínim . . .	2,5	1	1,5	3
ferrers:				
màxim . . .	12	8	9	10
mínim . . .	8	5	5	9
metallúrgics:				
màxim . . .	12	9	10	12
mínim . . .	7,5	6,5	6	10
tèxtils:				
màxim . . .	13	9	10	11
mínim . . .	8	6,5	6	9
vidre i cristall:				
màxim . . .	14	10	7	
mínim . . .	9	6	5	

13. Anuario Estadístico de España de 1931.

Bibliografia i fonts

1. Declaracions i manifestos

Declaración política del Comité Ejecutivo de la Federación Comunista Catalano-Balear y del Comité Ejecutivo del Bloque Obrero y Campesino (Barcelona 13 de febrer de 1932).

La Federació Comunista Catalano-Balear davant el problema de les nacionalitats ibèriques (Barcelona 1932).

Por la organización de los Comités Sindicalistas Revolucionarios. A todo el proletariado de la Confederación Nacional del Trabajo (declaració de la Conferència de Bilbao dels CSR) (s. l. 1922).

2. Memòries i informes de congressos i textos legals

Comicios históricos de la CNT. Memoria del Congreso celebrado en Barcelona los días 28, 29 y 30 de junio y 1 de julio de 1918 (Tolosa 1957).

Congreso Confederal de Zaragoza (s.l., s.a.).

George DIMITROV, *Intervenció i informe davant el IV Congrés de la ISR* (Moscou 1928).

Estatut de Catalunya (edició oficial) (Barcelona 1932).

V. I. LENIN, *Esbozo inicial de las tesis sobre la cuestión agraria* (Para el II Congreso de la IC), *Obras Escogidas*, vol. III (Moscou, s.a.).

Legislación electoral relativa a diputados a Cortes, Concejales, Tribunal de Garantías y Presidencia de la República (Madrid 1933).

Texto de la nueva Constitución de la República Española aprobado por las Cortes Constituyentes (s.l. [Barcelona] desembre del 1931).

3. Periòdics i revistes consultats

«L'Andreuenc» (Barcelona 1925-1929).

«La Antorcha», «Órgano del Partido Comunista de España» (Madrid). Consultat l'any 1921.

«La Antorcha», «Semanao comunista», Madrid, 1931.

- Anuario Estadístico de España 1931.*
 «Avant», «Portaveu d'avançada de l'Empordà» (Figueres s.d. [1932]).
 «Avant», «Quinzenari d'avançada» (Balaguer 1931).
 «Avant», «Organ de la FCI i portaveu del BOC de la província de Lleida» (Lleida 1932).
 «La Batalla» (Barcelona 1922-1937). Consultats els anys 1922-1932.
 «Boletín Oficial de la provincia de Barcelona» (1931).
 «Butlletí de la Generalitat de Catalunya» (1931).
 «L'Espurna», «Portaveu del Bloc Obrer i Camperol de les comarques gironines» (Girona 1932).
 «Foc Nou», «Quinzenal d'esquerra» (Artesa de Segre 1930).
 «Frente Único», «Semnario de Unificación y Acción Sindical» (Barcelona 1931).
 «Front», «Setmanari d'avançada» (Barcelona 1932).
 «Front», «Organ del BOC de Sitges» (Sitges 1934).
 «Front», «Organ del Bloc Obrer i Camperol (FCI) de Manresa-Berga» (Manresa 1934).
 «Heraldo Obrero», «Defensor de los Trabajadores de la ciudad y del campo» (Barcelona, segona època, 1931).
 «L'Hora», «Setmanari d'avançada» (Barcelona 1930-1937). Consultat l'any 1930-31.
 «Lucha Obrera» (Barcelona 1923).
 «Lucha Social», «Semnario sindicalista revolucionario» (Lleida 1919).
 «Mundo Obrero», «Defensor de los trabajadores de la ciudad y el campo» (Madrid 1930).
 «La Noche» (Barcelona 1931).
 «La Nueva Era», «Revista mensual de doctrina y de información» (Barcelona 1931).
 «L'Opinió» (Barcelona 1929-1931).
 «La Señal» (Lleida 1929-1930).
 «El Soviet», «Semnario de Oposición Comunista de Izquierda» (Barcelona 1931-1932).
 «Solidaridad Obrera» (Barcelona 1931-1932).
 «Trell» (Barcelona 1930).
 «La Vanguardia» (Barcelona 1931).

4. Testimonis: entrevistes i correspondència

Jordi Arquer i Saltor
 Vicenç Ballester
 Pere Bonet i Cuito
 Joan Cussó
 Joaquim Maurín
 Lluís Portela
 Wilebaldo Solano

5. Fullets

- Manuel ADAME, *Qué es el Bloque Obrero y Campesino* (Madrid s.a.).
 Banco Exterior de España, *La situación financiera de España y el cambio de la peseta* (s.l. setembre del 1930).
 Joaquim MAURÍN, *El fracaso del anarco-sindicalismo. La crisis de la CNT* (Barcelona s.a.).
 Joaquim MAURÍN, *El Bloque Obrero y Campesino. Origen. Actividad. Perspectivas* (Barcelona 1932).
 Jaume MIRAVITLLES, *Ha traït Macià?* (Barcelona 1932).
 Jaume MIRAVITLLES, *Los obreros y la política* (Barcelona s.a.).
 Andreu NIN, *El proletariado español ante la revolución* (Barcelona 1931).
 Joan PEIRÓ, *Trayectoria de la CNT*, pròleg de Felipe Alaiz, segona edició (Mèxic 1959).
 Joan PEIRÓ, *Ideas sobre sindicalismo y anarquismo*, pròleg de Salvador Quemades, segona edició (Mèxic 1959).
 Angel PESTAÑA, *Memoria que al Comité de la CNT presenta de su gestión en el II Congreso de la IC el delegado Angel Pestaña* (Madrid 1968).
 L. V. PONAMARIOVA, *Formació del PSU de Catalunya* (Moscou 1963).

6. Llibres

- Jaume AIGUADER I MIRÓ, *Catalunya i la revolució* (Barcelona 1931).
 Albert BALCELLS, *El sindicalismo en Barcelona 1916-1923* (Barcelona 1965).
 Albert BALCELLS, *El problema agrari a Catalunya 1890-1936* (Barcelona 1968).
 Robert BARREAU, *Le syndicalisme en Espagne* (Tolosa 1934).
 Jean BECARUD, *La Segunda República española* (Madrid 1967).
 Pierre BROUÉ i Émile TEMIME, *La revolución y la guerra de España* (Mèxic i Buenos Aires 1962).
 Manuel BUENACASA, *El movimiento obrero español 1886-1926*, segona edició (París 1966).
 Raymond CARR, *España 1808-1939* (Barcelona 1968).
 Eduardo COMÍN COLOMER, *Historia del anarquismo español* (Madrid 1948).
 Eduardo COMÍN COLOMER, *Historia del Partido Comunista de España* 3 vols., segona edició (Madrid 1967).
 Miquel MARTÍNEZ CUADRADO, *Elecciones y partidos políticos de España 1868-1931* (Madrid 1969).

- Amaro DEL ROSAL, *Los Congresos obreros internacionales en el siglo XX* (Mèxic 1963).
- Isaac DEUTSCHER, *Stalin. Una biografia política* (Barcelona 1966).
- Isaac DEUTSCHER, *Trotsky. El profeta desarmado. 1921-1929* (Mèxic 1968).
- Isaac DEUTSCHER, *Trotsky. El profeta desterrado. 1929-1940* (Mèxic 1969).
- Jules HUMBERT-DROZ, *L'oeil de Moscou à Paris* (París 1964).
- Archives de Jules HUMBERT-DROZ, *Origines et debuts des partis communistes des pays latins. 1919-1923* (Dordrecht 1970).
- Jules HUMBERT-DROZ, *De Lénine à Staline. 1921-1931* (Nêuchâtel 1971).
- Amadeu HURTADO, *Quaranta anys d'advocat* (Barcelona 1967).
- IBARRURI, AZCÁRATE,... *Historia del Partido Comunista de España* (París 1960).
- Dolores IBARRURI, *El único camino* (París 1962).
- Gabriel JACKSON, *La República española y la guerra civil* (Mèxic 1967).
- Annie KRIEGEL, *Les internationales ouvrières* (París 1966).
- Annie KRIEGEL, *Aux origines du communisme français* (París 1964).
- Joaquim MAURÍN, *Los hombres de la Dictadura (Sánchez Guerra, Cambó, Iglesias, Largo Caballero, Lerroux, Melquiades Alvarez)* (Madrid 1930).
- Joaquim MAURÍN, *La revolución española (De la monarquía absoluta a la revolución socialista)* (Madrid 1932).
- Joaquim MAURÍN, *Hacia la Segunda revolución (El fracaso de la República y la insurrección de octubre)* (Barcelona 1935), reeditat amb el títol de *Revolución y contrarrevolución en España* (París 1966).
- Jaume MIRAVITLLES, *El ritme de la revolució* (Barcelona 1933).
- Jaume MIRAVITLLES, *Episodis de la guerra civil espanyola* (Barcelona 1972).
- Emilio MOLA, *Obras Completas* (Valladolid 1940).
- Isidre MOLAS, *El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936)* (Barcelona 1972).
- Les Archives de Pierre MONATTE, *Syndicalisme révolutionnaire et communisme* (París 1968).
- Arturo MORI, *Crónica de las Cortes Constituyentes de la Segunda República española* (Madrid 1931-1934).
- Leon MOUSSINAC, *El cinema soviético* (Madrid 1931).
- Andreu NIN, *Les dictadures dels nostres dies* (Barcelona 1930).
- Andreu NIN, *Moviments d'emancipació nacional* (Badalona

- 1935). Reeditat amb un assaig biogràfic d'Andreu Nin fet per Wilebaldo SOLANO (París 1970).
- Tomàs i Teresa PAMIES, *Testament a Praga* (Barcelona 1971).
- Josep PEIRATS, *La CNT en la revolució española*, 3 vols. (Tolosa 1951).
- Los problemas de la revolución española*, antologia d'escrits d'Andreu NIN, preparada i amb un prefaci de Juan ANDRADE (París 1971).
- Carlos M. RAMA, *La crisis española del siglo XX*, segona edició (Mèxic i Buenos Aires 1962).
- David RUIZ, *El movimiento obrero en Asturias* (Oviedo 1965).
- Felip de SOLÀ I CAÑIZARES, *El movimiento revolucionari a Catalunya* (Barcelona 1932).
- Felip de SOLÀ I CAÑIZARES, *Les lluites socials a Catalunya* (Barcelona 1934).
- León TROTSKI, *Escritos 1928-1940*, volum III (París 1959).
- Manuel TUÑÓN DE LARA, *Introducció a la història del moviment obrer* (Barcelona 1966).
- Pierre VILAR, *Historia de España* (París 1963).
- Pierre VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna* vol. I, (Barcelona 1964).
7. *Articles de revista*
- Josep BANQUÉ, *Memòries (extractes)*, a «Nous Horitzons», núm. 23 (Mèxic, tercer i quart trimestre del 1971) ps. 42-55.
- Joan P. FÀBREGAS, *El problema de l'atur forçós*, a la revista «Ateneu», núms. 1, 2, 3 i 4 (Barcelona, desembre del 1931 - març del 1932).
- Pere GABRIEL, *Socialisme, Sindicalisme i Comunisme a Mallorca (1929-1933)*, a «Recerques», núm. 2 (Barcelona 1972).
- Casimir MARTÍ, Jordi NADAL i Jaume VICENS VIVES, *El moviment obrer a Espanya del 1929 al 1936 en relació amb la crisi econòmica*, a «Serra d'Or» (febrer del 1961).
- Isidre MOLAS, *Les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre del 1931 a la ciutat de Barcelona*, a «Recerques», núm. 1 (Barcelona 1970).
- Josep TERMES, *Repercussions de la revolució d'octubre a Catalunya*, a «Serra d'Or» (desembre del 1967).
- Jaume VICENS I VIVES, *La industrialización y el desarrollo económico de España de 1800 a 1936* (París-l'Haia, 1960). Reproduït a *Obra dispersa*, vol. II, ps. 110-116.

Sigles utilitzades

AIT	Associació Internacional de Treballadors
BOC	Bloc Obrer i Camperol
CC	Comitè Central
CE	Comitè Executiu
CNR	Comitè Nacional de Reconstrucció
CNT	Confederació Nacional del Treball
CR	Comitè Regional
CRT	Confederació Regional del Treball
CSR	Comitès Sindicalistes Revolucionaris
FAI	Federació Anarquista Ibèrica
FCCB	Federació Comunista Catalano-Balear
FCI	Federació Comunista Ibèrica
FOUS	Federació Obrera d'Unificació Sindical
IC	Internacional Comunista o Tercera Internacional
ISR	Internacional Sindical Roja
JCI	Juventuts Comunistes Ibèriques
OSR	Oposició Sindical Revolucionària
PCC	Partit Comunista Català
PCE	Partit Comunista d'Espanya
POUM	Partit Obrer d'Unificació Marxista
PSOE	Partit Socialista Obrer Espanyol
PSUC	Partit Socialista Unificat de Catalunya
UGT	Unió General de Treballadors

Índex alfabètic

- «ABC», 98.
 ABD-EL-KRIM, 313.
 Acció Catalana, 50, 58, 94, 109, 299.
 «Acción Sindicalista», 12.
 «Acción Social Obrera», 105.
 Acció Republicana, 50.
 Acció Social Agrària, 180, 284, 293.
 ACEVEDO, Isidoro, 18, 19, 21, 80, 81.
 Acín, Ramon, 8.
 ACUÑA, Fernando, 22.
 ADAME, Manuel, 24, 25, 27, 32, 33, 45, 76, 79, 81, 93, 177, 202, 235, 245, 253, 316, 327, 371.
 ADAM I LECINA, Miguel (M. Sánchez), 311, 335, 336.
 ADROHER, Enric (Gironella), 118, 138.
 Africa, 298.
 Agramunt, 8, 128, 162, 163, 172.
 Agrupació Comunista de Barcelona, 17, 186.
 Agrupació Comunista de Canet de Mar, 152.
 Agrupació Comunista de Castelló, 47, 186.
 Agrupació Comunista de la Fuliola, 171.
 Agrupació Comunista de la Ciutat de Mallorca, 184, 185, 186.
 Agrupació Comunista de Lleida, 118.
 Agrupació Comunista de Madrid, 22, 24, 28, 30, 32, 33, 36, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 121, 188, 204, 208, 209-210, 215.
 Agrupació Comunista de Reus i la seva Comarca, 45, 175.
 Agrupació Comunista de Sùria, 159.
 Agrupació Comunista de Tàrraga, 171.
 Agrupació Cultural de Barcelona, 137.
 AGUILÀ, Josep, 280.
 AGUILAR, Francesc, 72, 164, 165, 167, 173, 175, 195, 266, 268, 361.
 AIGUADER, Jaume, 35, 48, 49, 50, 51, 58, 68, 260, 315, 371.
 Akademio Enciclopedia Esperanto, 140.
 ALAIZ, Felipe, 9, 14, 144, 244, 261, 262, 263, 266, 267, 269, 278, 281.
 ALBA, Santiago, 94.
 ALBAREDA, 148.
 ALBEROLA, 49, 68.
 ALBERT, 117.
 ALBERT I PEY, Salvador, 335, 336.
 Albons, 364.
 ALCALÁ ZAMORA, Niceto, 82, 83, 107.
 Alcanar, 367.
 Alcoi, 20.
 Alcoletge, 175, 288.
 ALCÓN, MARCOS, 279.
 Alcover, 176, 179, 366.
 ALCUBIERRE, 279.
 ALEGRE, 276.
 Aleixar, I', 367.
 Alella, 150, 358.
 Alemanya, 37, 131, 203, 348.
 ALENTORN, Pere, 105.
 ALFARACHE, Progreso, 52, 144, 282.
 Alfarràs, 163.
 ALFONS XIII, rei, 106, 312, 355.
 ALGERRI, Josep, 71, 173, 195.
 Aliança Obrera, 342, 343.
 Alió, 176, 333, 367.
 ALMANZA, 23.
 Almatret, 175.
 Almenar, 162, 163, 172, 330.
 ALONSO, Germán, 81.

* Han estat exclosos d'aquest índex els següents conceptes: Barcelona, Catalunya, Espanya, Bloc Obrer i Camperol (BOC), Federació Comunista Catalano-Balear (FCCB), «La Batalla» i «L'Hora». Les seccions dels sindicats es troben sota el nom de sindicat corresponent (per exemple: Secció de Cartró *vid.* Sindicat d'Arts Gràfiques).

- ALOMAR, Gabriel, 315.
 Alpicat, 163.
 Alsina Graells, empresa, 173.
 Altafulla, 367.
 Alt Camp, l', 128, 359.
 ALVAREDA, 118.
 AMADOR, Antoni, 14.
 Amer, 364.
 Amèrica, 37.
 Amèrica Llatina, 23.
 Ametlla, l', 334.
 AMETLLA, Claudi, 180.
 Ametlla de Mar, l', 176, 366.
 Amics de L'Hora, 66.
 Amics de Treball, 66, 75.
 Amigos de la Señal, 68, 75, 147.
 Amis de Monde, 91.
 Amparo del Obrero, El, 140.
 Amposta, 176, 179, 333, 366.
 Amsterdam, 193, 346.
 Andalusia, 9, 29.
 Andani, 163.
 ANDRADE, Juan, 19, 75, 76, 373.
 ANDRÉS I PASTOR, Enric, 360.
 ANDREU, Josep, 49.
 Andreuenc», «L', 56, 57, 59, 309, 369.
 Andreuenc-Treball», «L', 54, 57, 58, 64.
 ANDREYTCHEV, 12.
 Anglès, 128, 181, 182, 183, 336, 364.
 ANGUERA DE SOJO, Oriol, 109, 157, 160, 240, 258, 260, 269, 288.
 ANGUIANO, Daniel, 75.
 Anoia, 129, 160, 327.
 «Antonio López», vapor, 260.
 Antorcha», «La, 18, 184, 185, 369.
 Antorcha», «La (òrgan de l'Aggrupació Comunista de Madrid), 81, 82, 84, 105, 300, 369.
 Antorcha», «La (òrgan de la Juventud Comunista Ibèrica), 134.
 Anuario Estadístico de España de 1931, 308, 314, 315, 338, 364, 369.
 ARAGAY, Amadeu, 34, 287, 288.
 Aragó, 9, 122, 134, 188, 282.
 ARAGÓ, Josep, 187.
 Arbeca, 162, 163, 174.
 Arcs, 163.
 ARDIACA, Pere, 120, 164, 170, 171, 173, 175, 195.
 ARENAS, Jesús, 9.
 Arenys de Mar, 150, 152, 320, 321, 358.
 Argentina, 37.
 Argentona, 124, 150, 152, 319, 320, 321, 358.
 ARGILÉS, Josep, 63, 164, 169, 175, 269.
 Arin, vid. Francisco Martínez.
 ARLANDIS, Hilari, 8, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 32, 33, 34, 38, 49, 83, 84, 111, 116, 117, 120, 121, 136, 153, 155, 159, 177, 180, 181, 184, 190, 204, 209, 232, 245, 265, 299, 304, 307, 311, 312, 316, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 338, 360.
 Armentera, l', 184, 364.
 Arnedo, 270.
 AROCA, Joaquim, 54, 57, 71, 117, 118, 147, 158, 160, 178, 360.
 ARQUER, Jordi, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 90, 91, 105, 109, 110, 113, 116, 117, 118, 120, 127, 129, 136, 137, 138, 140, 144, 145, 152, 155, 158, 159, 160, 176, 177, 181, 190, 193, 195, 203, 204, 218, 223, 236, 242, 244, 254, 263, 266, 299, 301, 307, 311, 312, 316, 317, 343, 344, 346, 356, 360, 370.
 ARRARÁS, Luis, 316.
 ARROYO, Vicente, 19, 24, 28, 33, 39, 41, 43, 75, 79, 81, 83.
 ART, 160.
 ARTAL, Francesc, 147.
 Artesa de Segre, 128, 172, 173, 194, 288, 330.
 ARTIGAS, Eusebi, 361.
 ASCASO, Francisco, 148, 149, 154, 179, 261, 262, 269.
 Aspa, 288.
 Asamblea de Figueres, 293.
 Asamblea Nacional Consultiva, 25.
 Associació de Dependents i Agents de Duanes, 34.
 Associació d'Estudiants Revolucionaris, 133.
 Associació d'Obrers i Empleats Municipals, 363.
 Associació Internacional de Treballadors (AIT), 10, 243, 245, 275.
 Associació Sindical de Vic, 160.

- Astúries, 9, 13, 46, 73, 123, 130, 187, 215, 342.
 Ateneu del Poble Nou, 133.
 Ateneu de Madrid, 83, 203, 207, 300, 312.
 Ateneu «El Centauro» de Sitges, 156.
 Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, 49, 52, 133, 138.
 Ateneu Obrer Martinenc, 133, 141.
 Ateneu Politecnicum de Barcelona, 133, 137, 138.
 Ateneu Radical del Poble Sec, 143.
 «Aurora Roja», 18.
 «Avant», «avançada de l'Empordà», 195, 370.
 «Avant», de Balaguer, 162, 163, 164, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 190, 193, 194, 370.
 Avinyonet, 184.
 AYATS, Josep, 335.
 AZAÑA, Manuel, 274, 311.
 AZNAR, almirall, 303.
 AZNAR, Perc, 63.
 Badalona, 161, 325.
 BADIA, 142.
 BADONI, 147.
 Bages, 128, 158, 270, 319, 323.
 BAGUÉS, 117, 118.
 Baix Camp, el, 128, 359.
 Baix Ebre, el, 128, 288.
 Baix Llobregat, el, 285, 327.
 BAJATIERRA, Mauro, 8.
 BALA, Manuel, 118, 153, 292.
 Balaguer, 54, 72, 120, 122, 124, 128, 129, 161, 162, 163, 169, 170, 171, 173, 175, 193, 194, 289, 304, 330, 359.
 BALBONTÍN, José A., 275.
 BALCELLS, Albert, 55, 288, 371.
 Balears, les, 20, 45, 184, 196.
 BALLESTER, Vicenç, 116, 119, 124, 370.
 Balsareny, 159.
 Baltanás, 47.
 Banc d'Espanya, 96.
 Banc Espanyol de Crèdit, 95.
 Banco Exterior de España, 371.
 «Bandera Roja», 18, 47.
 BANQUÉ, David, 175.
 BANQUÉ, Josep, 175, 373.
 Banyoles, 54, 122, 364.
 Bar Ballart de Terrassa, 90.
 Barberà de la Conca, 334, 366.
 BARBUSSE, Henri, 8, 91, 193, 346.
 BARCELÓ, 117.
 Barcelonès, el, 160.
 Barceloneta, la, 133, 137.
 Bar Ciclista de Barcelona, 10.
 BARJAU, Felip, 339.
 BARÓ, Angel, 361.
 Bar «Ràpid», d'Anglès, 183.
 BARQUER, Ricard, 71.
 BARREAU, Robert, 371.
 BARRERA, general, 312.
 BARRERES, 158.
 BARRIOBERO, Eduardo, 243, 244, 275.
 BARTOMEU, Joan, 361.
 Bascònia, vid. País Basc.
 Bata, 182, 276.
 BATTLE, G., 239.
 BECARUD, Jean, 371.
 BECERRA, 249.
 BEER, Max, 139.
 BEJARANO, Benigno, 260.
 BELA KUN, 44.
 Bèlgica, 23.
 Belcaire d'Urgell, 163, 174.
 BELLÍ, Epifani, 329.
 Bellmunt del Priorat, 176, 334, 366.
 Bellpuig, 128, 163, 174.
 Bellvei del Penedès, 176, 179, 366.
 Bellvis, 162, 163, 172, 174, 289, 330.
 Benissanet, 367.
 BERENGUER, general Dámaso, 29, 39, 67, 91, 106, 202, 218.
 BERENGUER I CROS, Josep, 331.
 Berga, 122, 128, 158, 159, 270, 281, 326.
 BERGAMÍN, 94.
 Berguedà, el, 128, 158, 270, 271, 274, 326.
 BERLANGA, 260.
 Berlín, 22, 214.
 BERNADÓ, Amadeu, 53, 54, 58, 62, 66, 67, 68, 69.
 BERTRAN I MUSITU, 364.
 BERNAL, 142.
 BERTI, Giuseppe, 23.
 Bescanó, 364.
 Bilbao, 12, 29, 35, 41, 48, 206, 351.
 Bisbal d'Empordà, la, 114, 289, 336, 364.

- Biscaia, 13, 239.
 BLEMA, 118.
 BOAL, Evelio, 9.
 Boidú, 172.
 «Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona», 315, 319, 337, 339, 340, 370.
 BONET, Antoni, 346.
 BONET, Pere, 8, 12, 18, 21, 25, 26, 27, 28, 32, 85, 110, 113, 116, 117, 118, 120, 127, 139, 141, 158, 160, 162, 170, 171, 172, 175, 178, 183, 185, 190, 195, 203, 204, 223, 229, 243, 244, 264, 265, 268, 269, 275, 307, 311, 316, 343, 344, 349, 351, 360, 370.
 Bordeus, 23.
 BORDIGA, Amadeo, 20.
 Bordils, 364.
 Borges Blanques, les, 128, 133, 162, 163, 174, 278, 289.
 Borges del Camp, les, 176, 333, 366.
 Boris Souvarine, *vid.* Boris LIPSCHITZ.
 BORRÀS, 147.
 BORRÀS, Jacint, 166, 167, 168, 266, 268, 276.
 Borriol, 186, 187.
 BOSCH, Jaume, 71, 116.
 BOSCH, Domènec, 361.
 Bot, 367.
 Botarell, 367.
 BOTELLA, Vicenç, 50, 51, 59, 117.
 BOU, Joaquim, 118, 285, 292, 304, 307, 309, 360.
 Bràfim, 176, 179.
 BROUÉ, Pierre, 371.
 BRUNNING, 37.
 BUENACASA, Manuel, 10, 38, 299, 371.
 Buenos Aires, 37, 109, 110, 129, 212, 226, 229, 231.
 «Buenos Aires», vaixell, 114, 272, 273, 274.
 BUESO, Adolf, 62, 142, 144, 243, 244, 265, 268.
 BUGALLAL, comte de, 94, 106.
 BUIRIA, Josep, 195, 268.
 BUJARIN, N., 16, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 66.
 Bulgària, 37, 203.
 BULLEJOS, José, 23, 24, 25, 28, 32, 33, 34, 41, 43, 44, 45, 75, 79, 81, 82, 83, 84, 316, 317, 327.
 Burgos, 13, 249.
 BURGOS Y MAZO, M. de, 94.
 «Butlletí de la Generalitat de Catalunya», 370.
 Butsènit, 163.
 Cabanyes, les, 324.
 CABO, Francesc de, 117, 244.
 Cabra del Camp, 176, 367.
 Cabrera de Mataró, 150, 152, 319, 320, 321.
 CABRUJA, Magí, 147.
 Caçà de la Selva, 364.
 CADCI, *vid.* Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria.
 Cafè La Bohèmia, 137, 139.
 Cafè Les Deux Magots, 65.
 Cafè Millàs, de Martorell, 160.
 CAHUÉ, Amadeu, 134.
 Calaf, 159.
 Caldetes, 124, 150, 152, 319, 320, 321, 358.
 Calella, 150, 152, 319, 320, 321.
 CALMOT, 47.
 Calonge de les Gavarres, 364.
 Calzada de Calatrava, La, 270.
 Camarasa, 163, 174.
 CAMBÓ, Francesc, 95, 96, 97, 106, 363.
 Cambra Arrossera d'Amposta, 179.
 Cambrils, 179.
 CAMPALANS, Rafael, 315.
 Campdevàrol, 365.
 Campesino Rojo», «El, 18.
 CAMPILLO, 142.
 CAMPS, marquès de, 364.
 Canadà, 348.
 Canadencia, la, 149.
 CANALS, Sebastià, 361.
 CANELA, D., 147.
 CANELA, 262.
 CANELLES, Francesc, 361.
 Canet de Mar, 124, 150, 151, 152, 269, 319, 320, 321.
 Can Girona (Material per a Ferrocarrils i Construccions), 146, 256.
 Canonja, la, 175, 176, 179, 334, 366.
 CANO RUIZ, Tomàs, 142, 154, 258, 269.

- Can Tunis, 137.
 CAPDEVILA, Josep, 120, 126.
 Capellades, 327.
 CARBÓ, 66.
 CARBÓ, Eusebi, 38, 63, 246, 266, 275.
 CARBÓ, R., 157.
 CARBONELL, Josep, 175.
 Cardedeu, 325.
 CARDONA, Pere, 57, 309, 360.
 CARNER, Jaume, 300, 331.
 CARR, Raymond, 371.
 CARRASCO I FORMIGUERA, Manuel, 51, 335.
 CARRILLO, Santiago, 342.
 CARRIÓ, Jonàs, 72, 73.
 Casa del Poble de Reus, 49.
 CASAJOANA, Isidre, 116, 118, 158, 265, 276, 350.
 CASANELLAS, Joan, 54.
 CASANELLAS, Ramon, 93, 202, 316, 317, 321, 327, 339.
 CASANOVAS, Joan, 14, 49, 54, 68.
 CASAS CARBÓ, Joaquim, 299.
 CASSÀ, 181.
 CASTAÑAR, Manuel, 73.
 CASTAÑER, Ramon, 316.
 Castella, 42.
 CASTIELLA, Agustí, 360.
 Castellbisbal, 155, 322.
 Castell d'Aro, 365.
 Castelló, 20, 47, 114, 122, 124, 186, 187, 215.
 CASTELLÓ, Serafi, 280.
 Castelló de Farfanya, 162, 163, 174.
 Castellserà, 162, 175.
 Castellvell del Camp, 367.
 CASTELLVÍ, Roseta, 117.
 Castilblanco, 270, 272.
 Catalana de Gas i Electricitat, 149.
 CAUS, 160.
 CEBRIÀ, Montserrat, 346.
 CEDA, 260.
 Cellera de Ter, la, 365.
 Celrà, 364.
 Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI), 63.
 CENT, 254.
 Centelles, 326.
 Centre Constitucional, 96.
 Centre de Dependents de Duanes, 138.
 Centre de la Joventut Republicana de Girona, 49.
 Centre d'Esquerres del Poblet, 138.
 Centre Radical de la Fuliola i Comarca, 172.
 Centre Republicà Federal del Districte Quart, 137.
 Centre Republicà Radical (carriers Cabanyes), 254.
 Cercle Esperantista de Sants, 133.
 Cercle Federal de Sabadell, 53.
 Cerdanya, la, 285.
 Cerdanyola, 153, 319, 321, 322.
 CERVELLÓ, Josep, 149, 239.
 Cervià de Ter, 365.
 Ceuta, 249.
 CGT minoritària, 352.
 CHADE, 95.
 Chafarinas, illes, 253.
 CHAPLIN, Charles, 346, 347.
 CHUECA, 117.
 CIERVA, Juan de la, 94, 106.
 Ciments Fradera, 156.
 Cinema Gayarre, de Sants, 307.
 Cinema Kursaal, de Barcelona, 347.
 Cinema Mundial, del Clot, 307.
 Cinema Rívoli, de Barcelona, 307.
 Cinema Saló Goya, de Castelló, 186.
 Cinema Tívoli, de Barcelona, 347.
 Cinema Triomf, de Barcelona, 203.
 Cinema Verdi, de Gràcia, 140.
 Ciutat de Mallorca, la, 184, 185, 186.
 CLAIR, René, 347.
 CLARA, Sebastià, 33, 47, 63, 68, 142, 231, 244, 250, 256, 258, 260, 282.
 CLIMENT, 62.
 Clot, el, 52, 122, 137, 138, 140, 141, 145, 272, 307, 309.
 CNT, *vid.* Confederació Nacional del Treball.
 CODOVILLA, Vittorio, 23, 25.
 COLOMER, Víctor, 8, 22, 49, 54, 67, 68, 71, 105, 116, 117, 118, 127, 133, 136, 137, 138, 140, 151, 152, 153, 154, 158, 159, 162, 169, 170, 171, 173, 174, 177, 178, 193, 285, 286, 290, 291, 292, 305, 306,

- 307, 311, 312, 316, 328, 329, 343, 351, 360.
 COLL, Josep, 54, 66, 71, 75, 116, 118, 141, 147, 148, 177, 178, 180, 183, 239, 309, 360.
 COMADRAN, Joan, 118, 361.
 COMAS, Josep, 147.
 COMAS, Pere, 57.
 COMÍN COLOMER, Eduardo, 23, 32, 45, 80, 83, 200, 207, 371.
 Comissaria de la Guerra (Consell de Comissaris del Poble de l'URSS), 16.
 Comissaria General d'Ordre Públic, 344.
 Comissió Internacional de Control de la IC, 26.
 Comitè Central de Milícies Antifeixistes, 344.
 Comitè Intersindical Espanyol, 11.
 Comitè Nacional de Reconstrucció de la CNT (CNR), 33, 35, 188, 200, 212, 233, 234, 235, 236, 243, 245, 246, 253, 269.
 Comitè per a l'Adhesió a la Tercera Internacional, 11.
 Comitè pro presos (CNT), 258.
 Comitè Revolucionari de Catalunya, 48, 49, 50, 51, 58, 59.
 Comitè Revolucionari de Madrid, 50.
 Comitès Paritaris, 73, 238.
 Comitès Sindicalistes Revolucionaris, 12, 13, 15, 16, 19, 46, 187, 229, 237, 351, 352, 353, 369.
 Comitès Sindicalistes Revolucionaris (francesos), 11, 15.
 COMPANYYS, Lluís, 47, 49, 51, 68, 287, 288, 318, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328.
 «Comunista Balear», 18.
 Conca de Barberà, la, 129, 334.
 Confederació de Sindicats Lliures, 12, 41, 72, 164, 291.
 Confederació General del Treball (francesa), 11, 30.
 Confederació Nacional del Treball, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 30, 31, 32, 34, 35, 38, 42, 43, 46, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 72, 74, 85, 105, 108, 109, 110, 111, 129, 135, 142, 145, 147, 149, 157, 159, 163, 165, 166, 168, 169, 170, 175, 177, 179, 180, 181, 188, 201, 206, 211, 212, 217, 220, 224, 229, 230, 232, 233, 234, 235, 236, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 255, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 267, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 291, 292, 296, 299, 341, 342, 344, 350, 352, 353, 355.
 Confederación del Trabajo Unitaria, 29.
 Confederación Regional del Trabajo de Andalucía, 105, 282.
 Confederación Regional del Trabajo de Aragón, 105.
 Confederación Regional del Trabajo de Asturias, 105.
 Confederación Regional del Trabajo de Castilla, 105.
 Confederación Regional del Trabajo de Galicia, 105.
 Confederació Regional de Catalunya, 8, 16, 63, 105, 243, 282.
 Conferència del CNR, de Sant Sebastià, 236.
 Conferència de Pamplona (PCE), 29, 30, 31, 32, 42, 45.
 Conferència de Saragossa (CNT), 10, 12, 13, 19, 351.
 Conferència Nacional dels Grups Sindicalistes Revolucionaris (Bilbao), 12, 351.
 Conferència Obrera sobre l'Atur Forçós, 342.
 Conferència Regional de la CRT (setembre del 1930), 63.
 Conferència Regional de la CRT (maig-juny del 1931), 242, 243.
 Conferència Regional de la CRT (agost del 1931), 142.
 Conferència Regional de l'OSR (desembre del 1931), 241, 269.
 Conferència Sindical de Sevilla (PCE), 32, 42.
 Congrés de la CNT de Madrid (1931), 143, 165, 167, 168, 181, 245, 246, 247, 248, 277, 282.
 Congrés de la CNT de Saragossa (maig del 1936), 251, 369.
 Congrés de la CRT de Catalunya (abril del 1932), 5.

- Congrés de la Federació Comunista del Duero, 47.
 Congrés de la IC,
 — Segon (1920), 9, 19, 283.
 — Tercer, 22.
 — Quart, 89.
 — Cinquè, 20, 21.
 — Sisè (1928), 22, 27, 28, 45.
 Congrés de la Internacional Juvenil Comunista,
 — Cinquè, 131.
 Congrés de la ISR,
 — Primer, 9, 18, 46.
 — Tercer, 15, 21.
 — Cinquè, 233.
 Congrés de la Pau d'Amsterdam (1932), 193, 346.
 Congrés de la UGT, Quart, 69.
 Congrés de Lió (de la CGT francesa) (setembre del 1919), 11.
 Congrés del Partit Comunista d'Espanya,
 — Tercer (1929), 27, 28, 29, 30.
 — Quart, 214.
 Congrés del Partit Comunista Soviètic, Catorzè, 45.
 Congrés del PSOE (extraordinari) (abril del 1921), 184.
 Congrés de Saint-Etienne, 352.
 Congrés de la CNT de Sants, 55, 369.
 Congrés d'Unificació del PCE i del PCOE (1922), 75.
 Congrés Local de Sindicats de Barcelona (CNT) (setembre del 1931), 260.
 Congrés Nacional de la CNT (desembre del 1919) (dit del Teatre de la Comedia), 8, 15-16, 38.
 Congrés Regional de la CRT (octubre del 1931), 261, 262, 263.
 Congrés Regional del PCE (1932) (Madrid), 215.
 Congrés Separatista de l'Havana, 299.
 Conquesta del Estado», «La, 98.
 Consell d'Economia, 344.
 Conselleria de Justícia i Dret, 344.
 Consell Internacional Sindical, 9.
 Consell Obrer de Lleida, 73.
 Consell Obrer de Tarragona, 73.
 Constantí, 176, 334, 366.
 Construcciones Eléctricas Españolas, 149.
 Constructora Bilbaina, 170.
 «Control», 105.
 Cooperativa de Teixidors de Gràcia, 133.
 Copons, 319, 327.
 Cornellà de Llobregat, 161, 327, 328.
 Cornudella de Montsant, 176, 179, 366.
 COROMINAS, 131.
 COROMINES, Pere, 300, 329.
 CORREA, 147.
 Correo», «El, 314.
 «Correspondance Internationale», 224, 353.
 Correus i Telègrafs, cossos de, 48, 215.
 CORTÈS, 149, 170.
 Corunya, la, 105, 249.
 Cos, Ramon, 149, 239, 276, 360.
 COSIALLS, Josep, 362.
 COSTA, 160.
 CRÉMET, 26.
 Crit», «El, 153, 190.
 Cros, empresa, 146.
 CSR, *vid. Comitès Sindicalistes Revolucionaris*.
 CUADRAS, 117.
 Cubelles, 158, 323.
 Cullera, 8.
 CUSIDÓ, Roman, 361.
 CUSSÓ, Joan, 116, 370.
 CUSPINERA, Jaume, 280.
 DALMAU, Enric, 118, 136, 151, 307, 311, 312, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328.
 David Rey, *vid. Daniel Rebull*.
 Debate», «El, 98, 248.
 «Dédalo», vapor, 260.
 Dehesa de la Villa, 76.
 Delaville, *vid. Pere Foix*.
 DEL BARRIO, Francesc, 235.
 DEL BARRIO, Josep, 235, 316, 317.
 DEL BARRIO (un dels dos germans), 36.
 Despertar Campesino», «El, 47.

- DEUTSCHER, Isaac, 372.
 DÍAZ, José, 25.
 DIETRICH, Marlene, 346.
 DIMITROV, George, 369.
 DOLCET, Roser, 159.
 DOMÈNECH, 142.
 DOMÈNECH, Josep, 146, 239, 257, 309, 350, 360.
 DOMINGO, Marcellí, 311, 331, 332.
 DOMINGO MONTSERRAT, Daniel, 63, 67, 71, 105, 117, 118, 127, 132, 138, 144, 153, 158, 162, 170, 173, 174, 180, 181, 183, 186, 193, 232, 251, 290, 307, 309, 311, 316, 346, 347, 360.
 DORIOT, Jacques, 23, 82, 240.
 DOS PASOS, 196.
 DOVJENKO, Alexandre, 346.
 Dreta Liberal Republicana de Catalunya, 50, 329.
 DUCLOS, Jacques, 23, 44.
 DURAN, 131.
 DURAN, 260.
 DURAN, Antoni R., 170.
 DURAN FERRAT, Joan, 69.
 DURANY, Carlota, 145.
 DURRUI, Buenaventura, 148, 149, 154, 159, 179, 180, 250, 254, 258, 269.
 Ediciones La Batalla, 196.
 Edicions de L'Hora, 196.
 Edicions Europa-Amèrica, 26.
 Editorial Cènit, 196.
 EISENSTEIN, Serge, 346.
 Empordà, l', 129, 195.
 ENGELS, Friederich, 192, 194, 272.
 Èpila, 270.
 Ercoli, vid. Palmiro Togliatti.
 Escala, l', 181, 336, 365.
 ESCOBAR, Benjamin, 73, 187, 188, 215.
 ESCOLA, Antoni, 361.
 Escola del Treball, 133.
 Escola Marxista, 127, 133.
 ESCORSA, 117.
 ESCRICH, 47, 48.
 ESCRIG, Francesc, 339.
 ESGLEAS, Germinal, 68.
 Espartaco, vid. Ramon Acín.
 ESPINOSA, 62.
 Esplugu Calba, l', 163, 175.
 Esplugu de Francoll, l', 367.
 Esplugues de Llobregat, 161, 328.
 Espurna», «L' (Figueres), 105, 190.
 Espurna», «L' (Girona), 182, 195, 293, 370.
 Espurna», «L' (Lleida), 105, 194.
 Esquerra Comunista (antiga Oposició Comunista), 51, 341, 342.
 Esquerra Republicana de Catalunya, 85, 90, 107, 109, 273, 288, 289, 301, 311, 315, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 331, 335, 341.
 Esquerra Republicana i Anti-imperialista (ERIA), 71.
 Esquerra Universitària, 48, 49, 65.
 ESTADELLA, Josep, 329, 330.
 ESTARAN, Jesús, 127, 133, 134, 164.
 ESTARTÚS, Llibert, 48, 49, 54, 68, 117, 118, 131, 134, 153, 158, 287, 288, 290, 291, 292, 307, 343.
 Estat Català, 50, 52, 53, 54, 58, 67, 141, 299, 317.
 Estatut de Catalunya, 109, 299, 300, 301.
 ESTELRICH I ARTIGUES, Joan, 335.
 ESTEVE, Martí, 339, 340.
 ESTEVE I PUNTIANÓ, Miquel, 361.
 ESTIVILL, Angel, 105, 123, 127, 169, 193, 202, 248, 300, 309, 317, 343, 345.
 Estrella Roja», «La, 105.
 Extrema Esquerra Federal, 243, 320, 321, 322, 326, 327, 337, 339.
 FABREGAS, Joan P., 373.
 FABREGAS, Josep, 175.
 FAI, vid. Federació Anarquista Ibèrica.
 FALCÓN, Cèsar, 71.
 Falset, 175, 179, 289, 332, 367.
 FARRÉ, Joan, 52, 53, 54, 71, 72, 73, 116, 118, 127, 147, 164, 165, 173, 178, 330, 361.
 FAURE, M., 345.
 Federació Anarquista Ibèrica

- (FAI), 50, 56, 105, 147, 155, 159, 231, 232, 240, 241, 242, 247, 248, 258, 260, 261, 263, 265, 266, 269, 275, 341, 344.
 Federació Comarcal de Sindicats de Valls, 258.
 Federació Comunista d'Astúries, 46, 123.
 Federació Comunista del Due-ro, 47.
 Federació de Joventuts Socialistes, 17, 81.
 Federació del Nord del PCE, 20.
 Federació de Pagesos de la Comarca del Vendrell, 291.
 Federació de Sindicats Expulsats de la CNT, 341.
 Federació d'Indústries Ferroviàries, 165, 178, 239, 279.
 Federació d'Indústries Petrolíferes, 280.
 Federació Local de Cullera (CNT), 8.
 Federació Local de Madrid del PCE, 29.
 Federació Local de Sindicats de Barcelona, 63, 142, 144, 258, 259, 264, 279.
 Federació Local de Sindicats de Girona, 169, 181, 182, 241, 265, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 341.
 Federació Local de Sindicats de Lleida, 164, 165, 167, 168, 169, 240, 242, 247, 265, 268, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 341.
 Federació Local de Sindicats de Manresa, 281.
 Federació Local de Sindicats de Mataró, 151.
 Federació Local de Sindicats de Reus, 175.
 Federació Local de Sindicats de Tarragona, 169, 178, 275, 277, 278, 279, 282, 341.
 Federació Local de Societats Obreres de Sant Sebastià, 105, 212, 213.
 Federació Local d'OSR, 239.
 Federació Nacional del Vidre, 151.
 Federació Nacional de Transports, 15.
 Federació Nacional dels Treballadors Portuaris d'Espanya, 75.
 Federació Nacional de Treballadors de la Terra, 15.
 Federació Nacional d'Indústries Ferroviàries (CNT), 147, 169, 241, 262, 268, 280.
 Federació Obrera per la Unificació Sindical (FOUS), 344.
 Federació Provincial de Sindicats de Lleida, 8, 165, 166, 167, 240.
 Federació Regional del Centre del PCE, 75.
 Federació Regional de Llevant del PCE (Federació Llevantina), 20, 38, 39, 42, 43, 47, 79.
 Felguera, La, 187, 246.
 FERNÁNDEZ, Antonio, 252.
 FERNÁNDEZ MULA, Luis, 81.
 FERNÁNDEZ I LUNA, Emili, 361.
 FERRAN, 145.
 FERRER, Francesc, 193.
 FERRER, Miquel (*Ramon Fus-ter*), 54, 116, 117, 118, 119, 239.
 FERRER, Miquel, 9.
 FERRETJANS, Ignasi, 184, 185.
 Figols, 109, 122, 177, 183, 197, 230, 270, 271, 276, 281.
 FIGUERAS, Juli, 116, 118, 254, 307, 361.
 Figueres, 33, 93, 105, 133, 184, 293, 336, 365.
 FIGUERES, Hermenegildo, 316.
 Filatures Boixeda, 173.
 Finlàndia, 37.
 Flix, 175, 367.
 Flor de Mayo, La, (Cooperativa), 140.
 FLORES, Víctor, 47.
 «Foc Nou», 173, 370.
 FOIX, 12, 349.
 FOIX, Pere (*Delaville*), 47, 63.
 FOLCH, Núria, 127.
 Foment del Treball Nacional, 256, 257.
 FONT, 278.
 FONTANET, 157.
 FORONDA, marquès de, 363.
 FORTUNY, Joan, 116, 178.
 FORTUNY I MOLINS, Josep, 362.
 FRADERA (vid. *Ciments Fradera*), 156, 157.
 FRANCO, Ramon, 48.

- França, 9, 17, 23, 33, 37, 91, 193, 344, 348, 352.
 Franqueses del Vallès, les, 155, 324, 325.
 Fraternitat Republicana de la Casa del Poble, 62.
 FREIXAS, 173.
 «Fronte Unico», 25, 234, 235, 245, 246, 253, 370.
 FRONJOSÀ, 118.
 «Front» (Barcelona), 195, 370.
 «Front» (Manresa-Berga), 370.
 «Front» (Sitges), 370.
 FUENTES, 63.
 FUENTES, Pere, 117, 136, 311, 316.
 Fuliola, la, 14, 122, 162, 163, 171, 172, 330.
 Fundació Bofill, 5.
 GABRIEL, Pere, 185, 186, 373.
 GALÁN, Federico, 138.
 Galícia, 9, 206, 207, 295, 344.
 Gandesa, 176, 179, 332, 358, 366, 367.
 Garcia, 367.
 GARCIA, 117, 118.
 GARCIA ATADELL, 22, 24.
 GARCIA MIRANDA, Josep, 48, 51, 117, 118, 138, 154, 155, 156, 158, 160, 162, 170, 171, 175, 177, 180, 181, 186, 308, 311, 312, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 331, 332, 333, 338, 345, 360, 366, 367.
 GARCIA OLIVER, Joan, 148, 149, 154, 179, 243, 250, 254, 258, 269, 281.
 GARCIA PALACIOS, Luis, 76.
 GARCIA PRIETO, 94.
 GARLANDI, 45.
 Garraf, 122, 128, 155, 319, 322, 359.
 Garrigues, les, 128, 285.
 GARRÓS, Jaume, 66.
 Garrotxa, la, 128.
 GARSABALL, Sebastià, 53, 164, 195, 288, 361.
 GASSOL, Ventura, 48, 50, 315.
 Gaston Leval, 9.
 GAUDEAUX, 12.
 GAYÉ, 12.
 GAYOLÀ, Miquel, 116, 118, 127, 180, 181.
 GELADA, Francesc, 134.
 GÈNER, 120.
 Generalitat de Catalunya, 107, 108, 274, 289, 344.
 GENNARI (*Maggi*), 26.
 GESCHKE, 25.
 GIBERT, Magí, 280.
 Gibraltar, 298, 300.
 Gijón, 105, 187, 249.
 Gil, 183.
 GIL, Evaristo, 81.
 GILABERT, Alexandre, 282.
 GIMENO, Agustí, 157.
 GINESTA, Bru, 149, 239.
 Ginestar d'Ebre, 176, 179, 334, 366.
 GIRÓ I PRAT, Joan, 339.
 Girona, 9, 21, 105, 116, 122, 127, 128, 129, 133, 180, 181, 182, 191, 194, 195, 248, 258, 276, 281, 284, 289, 293, 311, 314, 328, 331, 335, 336, 357, 359, 364, 365, 368.
 Gironella *vid.* Enric ADROHER.
 Gironella, 159, 326.
 Gironès, el, 128.
 Globo», «El, 307.
 GODÀS, Frederic, 164, 195.
 GODONNÈCHE, 348.
 Golmés, 162, 163, 174, 330.
 GÓMEZ, Josep, 142.
 GÓMEZ, Helios, 48, 49, 68, 120, 193.
 GÓMEZ, Trifón, 72, 147.
 GÓMEZ, Julià (*Gorkin*), 23, 81, 83, 91, 184, 187, 193.
 GOMILA, 131, 193.
 GOMIS, Xavier, 267.
 Goncourt, premi, 346.
 GONZÁLEZ CANET, 18, 19, 20.
 GORINA, Amadeu, 361.
 Gorkin, *vid.* Julià Gómez (*Gorkin*).
 Gràcia, 52, 122, 133, 137, 138, 139, 140, 145, 192, 272, 339.
 GRADA, Emili, 63.
 Grado, 187.
 GRAMSCI, Antonio, 19, 23.
 Granada, 35, 41, 249.
 Granadella, la, 162, 163, 174.
 GRANIER BARRERA, Emili, 47, 57.
 Granollers, 53, 155, 324.
 Gran Price de Barcelona, 343.
 GRAT, 160.
 Gratallops, 175, 176.
 GRAU JASSANS, Josep, 15.
 GRAZIADÉI, Antonio, 17.

- GRECO, 28.
 GROSZ, C., 193.
 Grupo Universitario Comunista de Santiago, 105.
 GÜELL, baró de, 363.
 Guiamets, els, 176, 179, 333, 366.
 GUIJARRO, 170.
 GUILLÉN, Bonaventura, 260.
 GUILLOT, Raymond, 132.
 Guimera, 175.
 Havana, l', 299.
 HECKERT, 348.
 «Heraldo Obrero», 105, 204, 370.
 HERNÁNDEZ, 117.
 HERNÁNDEZ, 147.
 HERRERIA, Salvador, 193, 346, 347.
 HERVÀS, 127.
 HILDENBURG, 37.
 HITLER, Adolf, 37.
 Hongria, 7, 37.
 Horta, 137, 141.
 Hospitalet de Llobregat, l', 161, 327, 328.
 HUART, 243.
 HUERGA, Jesús, 73.
 Humanité», «L', 352.
 HUMBERT-DROZ, Jules, 5, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 85, 89, 93, 200, 203, 204, 205, 214, 372.
 HURTADO, Amadeu, 300, 318.
 HUTERA, Joaquim, 361.
 IBÁÑEZ, Jesús, 9, 13, 23, 46.
 IBÁRRURI, Dolores, 316, 372.
 IC, *vid.* Internacional Comunista.
 IGLÉSIAS, Ignasi, 57.
 Ignacio Silone, *vid.* Dino Tranquillí.
 Igualada, 53, 160, 327.
 Impremta Myria, 33.
 Indigeta, *vid.* Joan Quer.
 Institut Agrícola Català de Sant Isidre, 287, 288.
 Institut Internacional d'Agricultura, 290.
 Institut Municipal d'Història de Barcelona, 6.
 Intelligència Republicana, manifest d', 58.
 «Internacional Comunista», 26.
 Internacional Comunista, 7, 8, 10, 11, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24-25, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 67, 68, 69, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 200, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 215, 216, 219, 225, 226, 227, 230, 234, 283, 297, 298, 347, 353, 354.
 Internacional Juvenil Comunista, 131.
 Internacional Sindical Roja, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 30, 31, 32, 145, 165, 200, 206, 214, 225, 229, 235, 237, 243, 246, 347, 352, 353.
 IRIBARREN, Jesús, 19.
 ISERN, Josep, 157.
 ISGLEAS, Francesc, 9, 182, 243, 245.
 Itàlia, 9, 23, 37.
 Iugoslàvia, 37.
 Ivars d'Urgell, 14, 122, 162, 163, 171, 172, 285.
 IZA, Heliodoro, 316.
 Izquierda Revolucionaria y Antiimperialista, 105.
 Jaca, 51, 59, 138, 189.
 JACKSON, Gabriel, 253, 286, 311, 372.
 Jaume Frainals, *vid.* Domènec Ramon.
 JIMÉNEZ, Antonio, 275, 322, 326, 337, 338.
 JORBA, Jaume, 361.
 JORDANA, 117, 290.
 JORDANA, 146.
 JOVÉ, 73.
 JOVÉ, Josep, 15, 52.
 Joventut Republicana de Girona, 49.
 Joventuts Comunistes de la FCCB (més tard Joventut Comunista Ibèrica), 46-47, 48, 114, 120, 130, 131, 132, 133, 134, 139, 152, 164, 173, 174, 307.
 Joventuts Socialistes, 342.
 Joventuts Unificades (del PCE), 18.
 Juneda, 128, 162, 163, 174, 285, 288, 289, 330.
 Juntas de Defensa, 354.
 «Juventud Andaluza», 18.
 Juventud Comunista Ibèrica de Madrid, 134.

KATAYAMA, Sen, 25.
 KAMENEV, B., 16, 18.
 «Kino-Glaz», 347.
 «Kino-Pravda», 347.
 KNIGHT, 348.
 Komintern, *vid.* Internacional Comunista.
 KRACAYER, S., 347.
 KRIEGLER, Annie, 372.
 KROPOTKIN, Piotr, 8.
 KRUPSKAIA, N., 194.
 KUUSINEN, 26.

LABONNE, 12.
 LABRADOR, Teòfilo, 170, 182.
 Lada, 187.
 LAHUERTA, 120.
 LARGO CABALLERO, Francisco, 107, 231, 250, 251, 264, 286.
 LANG, Fritz, 347.
 LAVALL, Antoni, 186.
 LAYRET, Francesc, 57, 241.
 LEAL, Antonio, 316.
 LENIN, V. I., 19, 21, 66, 194, 196, 213-214, 217, 240, 272, 284, 346, 369.
 LERROUX, Alejandro, 260, 317.
 Letònia, 37.
Liberto Fraternal, vid. Pere Bonet.
 LIEBNECK, Karl, 57.
 LIFSCHITZ, Boris (*Boris Souvarine*), 11, 12, 17, 65.
 Llagostera, 181, 365.
 Llança, 182, 183, 365.
 LLANEZA, 187.
 Llardecans, 162, 163, 174, 289.
 Lleida, 8, 9, 10, 52, 53, 68, 72, 73, 93, 105, 116, 118, 122, 124, 125, 127, 128, 129, 132, 134, 147, 161, 162, 163, 165, 166, 171, 173, 174, 175, 180, 191, 193, 194, 197, 208, 214, 240, 241, 242, 247, 265, 267, 268, 269, 275, 280, 284, 288, 2, 304, 306, 307, 309, 314, 328, 329, 330, 344, 346, 349, 357, 359, 364, 368.
 Llevant, 13, 29, 30.
 Lliga Regionalista (Lliga Catalana), 94, 299, 311, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 327, 335, 339.
 Llinars del Vallès, 155, 325.
 Lloà, 366.

Llobregat, el, 109, 214, 270, 271, 274, 275, 276.
 LLOPART, C. P., 118, 162, 345, 346.
 Llorenç del Penedès, 367.
 Lloret de Mar, 365.
 LLUHÍ I VALLESCÀ, Joan, 47, 49, 54.
Lluís Roc, 134.
 Logronyo, 48, 188.
 LOPERENA, Joan, 331.
 LÓPEZ, 254.
 LÓPEZ, Celso, 47.
 LÓPEZ OCHOA, Eduardo, 105.
 LOZOVSKI, S. A., 10, 11, 12, 19, 21, 23, 31, 348.
 LUCAS (*Mongol*), 116.
 LUCENA, Lluís, 66, 345.
 Luchador», «El, 144, 281.
 «Lucha Obrera», 14, 350, 370.
 «Lucha Social», 8, 9, 12, 351, 370.
 LUXEMBURG, Rosa, 57.

Maçanet, 184.
 MACIÀ, Francesc, 49, 101, 107, 108, 109, 207, 220, 274, 2, 309, 315, 317, 329.
 Madrid, 8, 16, 36, 43, 75, 78, 82, 83, 84, 86, 87, 98, 105, 107, 121, 123, 130, 134, 143, 149, 188, 207, 215, 226, 234, 245, 249, 250, 254, 300, 310.
 Maella, 174.
 MAGRE, 63.
 MAGRIÑA, Jaume (*Rosquilles*), 50, 52.
 MAIAKOVSKI, 194.
 Maials, 162, 163, 172, 173.
 Màlaga, 35, 41, 48, 105.
 MANENI, Joan, 282.
 MANN, Tom, 348.
 MANONELLAS, Maria, 127.
 MANONELLAS, Pilar, 127.
 Manresa, 54, 116, 122, 128, 158, 159, 249, 270, 276, 281, 323.
 MANUÍLSKI, Dimitri, 18, 22, 201, 204, 214.
 MANYÉ, Jesús, 361.
 Maresme, el, 122, 128, 150, 319, 320, 325, 359.
 Marroc, el, 106, 298, 313, 355.
 Marçà, 176, 179, 333, 366.
 Margalef de Montsant, 367.
 MARSÀ, Dionís, 186, 187.

MARSIÑAC, Antoni, 362.
 MARTÍ, Casimir, 373.
 MARTÍ, Josep, 66, 117, 118.
 MARTÍ I TARRAL, Dídac, 361.
 MARTÍ, 142.
 MARTÍNEZ, 62.
 MARTÍNEZ, Antoni, 143.
 MARTÍNEZ, Francisco (*Ariti*), 247, 250, 263, 268, 280.
 MARTÍNEZ ANIDO, Severiano, 106, 312, 350.
 MARTÍNEZ BARRIO, Diego, 252.
 MARTÍNEZ CUADRADO, Miguel, 308, 371.
 MARTÍNEZ PINILLOS, Ramon, 75.
Martín Zalacain, vid. González Canet.
 Martorell, 160, 289, 328.
 MARTY, André, 25, 44, 132.
 MARUNY, Joan, 117, 145, 239, 269.
 MARX, Karl, 14, 55, 102, 139, 217, 272.
 MAS, 118.
 MAS BAGÀ, Joan, 257.
 MASERAS, Francesc, 157.
 MASFERRER, Llorenç, 134.
 MASMANO, Joaquim, 21, 116, 120, 136, 202, 229, 307, 309, 311, 316, 356, 360.
 Masnou, el, 150.
 MASPONS I ANGLASELL, 274.
 MASSIP, 62.
 MASSONI, Pere, 142, 244.
 Mataró, 53, 116, 122, 124, 128, 129, 150, 151, 152, 208, 284, 307, 319, 320, 321, 359.
 MATARRODONA, 147.
 MATEU, Francesc, 53, 171, 173.
 MATTEOTTI, Giacomo, 49.
 MAURA, família, 95, 97.
 MAURA, Miguel, 50, 82, 107, 231, 251, 259.
 MAURIN, Joaquim, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 33, 34, 36, 37, 42, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 65, 67, 68, 81, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 109, 110, 113, 116, 118, 123, 124, 127, 128, 129, 136, 137, 138, 140, 152, 154, 156, 158, 159, 160, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 181, 183, 185, 186, 187, 190, 193, 194, 195, 199, 200, 202, 203, 204, 206, 207, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 220, 222, 223, 225, 226, 227, 229, 231, 232, 235, 236, 240, 248, 258, 259, 260, 266, 272, 283, 296, 300, 307, 309, 311, 312, 315, 316, 322, 328, 329, 330, 337, 338, 339, 340, 342, 343, 348, 349, 354, 356, 360, 370, 371, 372.
 MAYER, 12.
 MAYO FARRÁN, 257.
 Mediona, 324.
 MELADA, Lucas, 290.
 MELNIXANSKI, 31.
 MENÉNDEZ, 259.
 MERA, Ulpiano, 47.
 MERINO GRACIA, Ramon, 19, 20, 76, 211.
 METGE, 145.
 METGE, Josep, 36, 121, 183, 204, 209, 226, 308, 360.
 MICHEL, 12.
 Mieres, 187.
 MIGUEL, Alfonso, 180.
 MIGUEL I MIRÓ, Josep, 361.
 MIJE, Antonio, 235.
 MILÀ, Miquel, 69.
 MILANS DEL BOSCH, general, 312.
 MINGUET, 145.
 MIRA, Emili, 168, 182, 268, 279, 282.
 Miralcamp, 163.
 MIRALLES, 118.
 MIRALLES, Magí, 147.
 Miravet, 176.
 MIRAVITLLES, Jaume, 52, 54, 71, 93, 105, 107, 116, 117, 118, 127, 136, 138, 140, 152, 153, 154, 156, 157, 159, 162, 170, 171, 172, 177, 180, 181, 182, 183, 192, 193, 195, 196, 232, 245, 266, 304, 311, 316, 322, 335, 336, 341, 371, 372.
 MOLA, Emilio, 32, 33, 48, 51, 76, 233, 372.
 MOLAS, Isidre, 5, 314, 372, 373.
 MOLES, Joan, 269.
 MOLINA, 62, 141.
 MOLINERO, Tomás, 316.
 Molins de Rei, 161, 328.
 MOLINS I FABREGAS, Narcís, 51, 52, 105, 110, 117, 180, 193, 226, 341.
 MOLINS I VENTURA, Galileu, 361.
 Mollerussa, 170.

- Mollet del Vallès, 155, 325.
Moment», «El, 98.
MONATTE, Pierre, 10, 11, 12, 17, 19, 31, 352, 354, 372.
«Monde», 91, 193.
MONDRAGÓN, 193.
Monistrol, 114, 122, 158, 159, 319, 323.
Montblanc, 176, 179, 289, 332, 358, 366, 367.
Montbrío del Camp, 176, 179, 333, 366.
Montcada i Reixac, 322.
Montgat, 124, 150, 358.
Montoliu, 288.
Mont-roig del Camp, 367.
MONTESENY, Frederica, 279, 281.
MONTSERRAT, 149.
Montsià, 129.
Monumental Cinema, de Reus, 176.
MOR I QUADRAT, Manuel, 361.
Mora d'Ebre, 367.
Mora la Nova, 176, 334, 366.
MORANTE, 164.
MORENO, Josep, 62, 142.
MORERA, Emili, 71.
MORI, Arturo, 372.
Moscou, 8, 9, 10, 11, 15, 23, 26, 36, 85, 203, 204, 205, 209, 284, 352.
MOUSSINAC, Léon, 347, 372.
«Mundo Obrero», 35, 36, 39, 46, 79, 80, 81, 84, 105, 200, 207, 211, 212, 370.
MUÑOZ, Antoni, 157.
Mussara, la, 333, 367.
Mútua de Treballadors Agrícoles del Vendrell, 291.

«Naché Slovo», 214.
Nación», «La, 109, 110, 129, 212, 226, 229, 231.
NADAL, Jordi, 373.
NAVARRO, E., 157.
NETTLAU, Max, 282.
Neully-sur-Seine, 65.
New York Times», «The, 89, 113, 123, 199, 213, 217, 232, 272.
NIN, Andreu, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 23, 33, 46, 52, 76, 80, 94, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 110, 193, 199, 216, 217, 218, 223, 224, 225, 226, 283, 300, 342, 343, 344, 348, 353, 354, 371, 372, 373.
Noche», «La, 92, 93, 370.
Noguera, la, 8, 128, 330, 359.
NOGUER I COMET, Ramon, 178, 288, 331.
Noi del Sucre, el, vid. Salvador Seguí.
«Nosaltres Sols», 105.
«Nosotros», 105.
«Nous Horitzons», 63, 175.
Nova Política Econòmica, 16.
Nova York, 248.
NOVELL, 169, 170.
«Nuestra Palabra», 185.
«Nueva Aurora», 18.
Nueva Era», «La, 105, 190, 194, 370.
«Nueva España», 105.
NÚÑEZ, Carlos, 25, 253.

Obrero Balear», «El, 185.
OCAÑA, Igualtat, 142.
«Octubre», 134.
OLASO, Joaquim, 36, 120, 141, 209.
Olèrdola, 161, 324.
OLIVA, Francesc, 116, 175, 177.
OLIVÉ, Ramon, 267.
Olot, 21, 54, 116, 122, 128, 133, 182, 183, 289, 336, 359, 365.
OLTRA I PICÓ, Josep, 361.
ONCINS, Joan, 164, 168, 169, 171, 172, 175, 195, 268, 278.
Opinió», «L', 33, 54, 55, 56, 69, 93, 370.
Oposició Comunista (URSS), 17, 354.
Oposició Comunista Espanyola (Esquerra Comunista), 76, 80, 86, 111, 120, 200, 216, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 300.
Oposició Sindical Revolucionària (OSR), 109, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 154, 155, 165, 166, 178, 183, 196, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 255, 257, 260, 261, 263, 269, 276, 313.
Orense, 48.
OROBÓN FERNÁNDEZ, Valeriano, 243, 282.
ORTEGA, Daniel, 8, 18.

- ORTIZ, 136.
Osca, 8, 20.
Osona, 129, 160, 326.
Osor, 365.
OSR, vid. Oposició Sindical Revolucionària.
Oviedo, 187, 246, 249.

Pacs, 161, 324.
PADRÓ I CANYELLES, Pau, 291.
PADRÓ, 118.
PAGÈS, Pere (Victor Alba), 132.
País Basc, 206, 207, 295, 298.
PALACÍN, Santiago, 127, 164, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 194, 195, 278.
PALACÍN I SOLDEVILA, Ricard, 288, 329, 330.
Palafrugell, 182, 184, 336, 365.
Palamós, 365.
PALAU, Albert, 175.
PALAU, 170.
Palau de Belles Arts de Barcelona, 49, 68, 136.
Palau de les Arts Industrials de Barcelona, 250, 258.
Palau de Projeccions de Barcelona, 136, 242, 262, 309.
Palau-saverdera, 365.
Palència, 47.
PALET I BARBA, Domènec, 318.
Pallars Jussà, 129.
Pallars Sobirà, 129.
Pals, 365.
PALLARUELO, 117.
PÀMIES, Teresa, 169, 373.
PÀMIES, Tomàs, 93, 127, 164, 169, 170, 171, 194, 362, 373.
Pamplona, 29, 30, 31, 32.
PARERA, Arturo, 9, 62, 154, 159, 182, 244, 254, 258, 269.
PARÉS, 262.
París, 10, 12, 23, 26, 27, 28, 81, 91.
Partit Agrari de Catalunya, 329.
Partit Catalanista Republicà (Acció Catalana), 301, 320, 322, 326, 329, 335, 339, 340.
Partit Comunista Argentí, 23.
Partit Comunista Català, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 75, 89, 90, 144, 147, 161, 178, 200, 232, 309.

Partit Comunista de Catalunya, 54, 341, 342.
Partit Comunista d'Espanya, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 84, 86, 93, 101, 105, 110, 111, 115, 120, 121, 122, 124, 131, 177, 185, 187, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 218, 221, 225, 226, 229, 232, 233, 235, 260, 265, 268, 296, 297, 298, 312, 317, 327, 339, 340, 341, 344, 350.
Partit Comunista Espanyol, 8, 17, 18, 81, 121.
Partit Comunista Francès, 19, 22, 23, 26, 28, 193, 354.
Partit Comunista Italià, 23.
Partit Comunista Mexicà, 23.
Partit Comunista Obrer Espanyol, 17, 18, 184.
Partit Comunista Soviètic, 16, 17, 45, 224.
Partit Obrero d'Unificació Marxista (POUM), 47, 69, 76, 86, 120, 134, 291, 343, 344.
Partit Polític Obrero (Partit Comunista Català), 58, 62, 66, 68, 69, 70.
Partit Republicà Català, 50, 57, 324.
Partit Republicà Radical, 329, 331, 335, 339.
Partit Socialista Obrer Espanyol, 7, 13, 72, 74, 81, 331, 342.
Partit Socialista Unificat de Catalunya, 342, 343, 344.
Pasajes, 41, 251.
«Pasquin», 105.
Pau, 336, 365.
PCC, vid. Partit Comunista Català.
PEDROLA, Miquel, 134.
PEIRAT, Julià, 186, 187.
PEIRATS, Josep, 247, 373.
PEIRÓ, Joan, 33, 38, 48, 54, 55, 56, 63, 151, 157, 231, 232, 243, 244, 246, 247, 250, 260, 266, 275, 299, 371.
PELEGRÍ, Francesc, 164, 169, 175, 268.
PELEGRÍ, Maria Teresa, 118.

- Penedès, el, 129, 160, 324, 334.
Peña, La, 187.
PEÑARROYA, 147.
Perafort, 367.
Peralada, 365.
PEREIRA, Carlos, 21.
PERELLÓ, Josep, 361.
PÉREZ, 117.
PÉREZ, Miguel, 47.
PÉREZ BARÓ, Albert, 17.
PÉREZ SOLÍS, Oscar, 15, 19, 21, 22, 24.
PERLAS, Josep, 362.
PERNA, Francesc, 362.
PESTAÑA, Angel, 9, 38, 47, 52, 55, 63, 69, 146, 148, 182, 231, 232, 245, 247, 248, 253, 256, 257, 260, 266, 267, 281, 371.
PÉTAÏN, 344.
PETROV, 26.
PETROVSKI (*Humboldt*), 26.
PICCINI, 26.
PICH, Josep, 361.
PICÓ, Josep, 71.
Piera, 324.
PIERRE, 23.
PIJOAN, Joaquim, 48, 62, 117, 120, 141, 142, 144, 183, 239, 244, 245, 246, 307, 308, 311, 316, 360.
PINYOL, Jordi, 48, 50, 51, 52, 54, 66.
Pirelli, empresa, 276.
PLA, 170.
PLA, Josep, 289.
Pla de Cabra, 176, 179, 333, 334, 366.
Planes d'Hostoles, les, 365.
Ple de la CNT (març del 1921), 9.
Ple de la CNT de Granollers, 14.
PLEJANOV, 194.
Ple Nacional de Delegats de les Federacions del PCE (novembre del 1924), 20, 351.
Ple Nacional de la CRT (octubre del 1921), 10.
Ple Provincial de la CRT de Lleida (setembre del 1931), 166.
Ple Regional de la CRT (juny del 1930), 63.
Ple Regional de la CRT (agost del 1931), 154, 181, 254, 255.
Ple Regional de la CRT (desembre del 1931) (o de Lleida), 144, 145, 167, 241, 242, 265, 266, 267, 268, 269.
Ple Regional de la CRT (gener del 1932), 270.
Ple Regional de la CRT (abril del 1932) (o de Sabadell), 154, 168, 169, 178, 182, 242, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282.
Pobla de Lillet, la, 159.
Pobla de Montornés, la, 176, 366.
Pobla Tornesa, la, 186.
Poble Nou, el, 133, 137, 145, 146, 191.
Poble Sec, el, 9, 137, 143.
Poboleda, 176, 179, 333, 366.
Polònia, 37.
PONAMARIOVA, L. V., 371.
PONS, Jaume, 63.
PONS, Ramon, 172.
PONSEDA, Eduard, 178, 179, 278, 280, 281.
Pontevedra, 48.
Ponts, 175, 194.
PORQUET, 262.
Porrera, 176, 366.
Portbou, 33, 365.
Port de la Selva, el, 184.
PORTELA, Luis, 17, 26, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 123, 188, 204, 300, 370.
PORTOLES, Miquel, 266.
Portugal, 23, 298, 300.
POUM, *vid. Partit Obrer d'Unificació Marxista*.
POZAS, Juan, 18.
Prades, 367.
PRADES, 254.
Prats de Molló, 107.
«Pravda», 347.
Premià de Mar, 124, 150, 152, 319, 320, 321, 358.
PRIETO, Manuel, 123.
PRIMO DE RIVERA, Miguel, 24, 25, 29, 37, 39, 97, 98, 101, 145, 156, 199, 211, 230, 250, 354, 355.
Prinkipo, 202.
Priorat, el, 129, 334, 358.
Profintern, *vid. Internacional Sindical Roja*.
Progreso, «El», 14.
PROUDHON, J., 8, 14.

- PSOE, *vid. Partit Socialista Obrer Espanyol*.
Publicacions Treball, 66.
Publicitat, «La», 314.
PUCH, Antoni, 92.
PUDOVKIN, Vsevolod, 346.
Puertollano, 270.
PUIG D'ASPRER, Josep, 335.
PUIG I FERRETER, Joan, 50, 315.
Puigverd, 288.
PUJOLS, 118.
PUMAREGA, Angel, 211, 212.

QUER, Joan (*Indigeta*), 127.
QUERAL, Vicent, 186.
QUINTANA, Ferran, 281.
QUINTANA I DE LEÓN, Albert de, 335.

RABATÉ, 23.
RADEK, Karl, 12, 21, 66.
Ràdio Barcelona, 338.
RADUÀ, Joan, 361.
RAFOLS, 118.
RAHOLA, Pere, 339.
RAMA, Carlos M., 373.
RAMON, Domènec (*Jaume Franginals*), 52, 54, 67, 145.
Ramon Fuster, FERRER, Miquel.
REBULL, Daniel (*David Rey*), 8, 21, 36, 46-47, 90, 116, 118, 120, 126, 127, 229, 304, 307, 308, 311, 316, 349, 351, 360, 361.
RECASENS, Maria, 117, 127, 154, 158, 193, 347.
«Recerques», 186.
REDONDO, Claudio, 18, 47.
REGULES, Julià, 280.
Rentería, 41.
Reus, 21, 45, 49, 53, 54, 68, 105, 116, 125, 129, 133, 175, 176, 177, 179, 307, 331, 332, 333, 334, 359, 366, 367.
Revista Blanca», «La», 105.
Riba, la, 367.
Ribera d'Ebre, la, 129, 334.
RIBERA, Joaquim, 257.
RIBES, 62.
Riegos y Fuerzas del Ebro S. A., 150.
RIGO, Manuel, 184.
RIKOV, A., 20, 27, 348.
Rio Tinto, 95.
Ripoll, 184, 365.
Ripollès, el, 129.
Riudecanyes, 176.
Riudecols, 176, 179, 333, 334, 366.
RIVIERE, Pere, 257.
ROBERT, 245.
ROBUSTÉ, 144, 179, 258, 268, 281.
ROCA, 254.
ROCA, Jaume M., 63.
Rocafort i el Pont de Vilomara, 159, 319, 323, 324.
Roda de Berà, 367.
Roda de Ter, 326.
RÓDENAS, Libertad, 49, 159.
RODES, Josep, 52, 54, 164.
RODRÍGUEZ, 62.
RODRÍGUEZ, 254.
RODRÍGUEZ, Antonio, 316.
RODRÍGUEZ, Jesús, 73, 187.
RODRÍGUEZ, Santiago, 47.
RODRÍGUEZ REVILLA, V., 290.
RODRÍGUEZ SALAS, Eusebi, 21, 36, 116, 117, 118, 130, 136, 160, 176, 203, 304, 307, 311, 331, 332, 333, 349, 356, 360, 366, 367.
ROIG, Joan, 175.
ROLDÁN, 147.
ROLDÁN, Manuel, 25, 235.
ROLLAND, Romain, 193, 346.
Roma, 290.
Roman Cortès (Boireau), 250.
ROMANONES, comte de, 94, 95, 97.
Roquetes, 366.
Ros, Jaume, 260.
ROSAL, Amaro del, 372.
Roses, 184, 336, 365.
ROSMER, Alfred, 11, 12, 17, 19, 31, 348, 354.
Rosselló, 163, 166.
Rosquilles, vid. Jaume Magrià.
ROVIRA, Josep, 127.
ROVIRA I VIRGILI, Antoni, 49, 322.
ROY, M., 25, 26.
Rubí, 155, 322.
RUÉ, S., 240.
RUBESTRES, Josep, 72.
RUIZ, 131.
RUIZ, David, 373.
RUIZ, Diego, 260.
RUIZ I LECINA, Amós, 331.
Rússia, 7, 222.

- Sabadell, 5, 53, 105, 116, 122, 129, 133, 153, 154, 155, 226, 275, 282, 284, 304, 319, 321, 322, 359.
- SABATÉ, F., 157.
- SABATER, 147.
- SADOUL, Georges, 346.
- SÁEZ SOLER, 62.
- SAGRERA, Genís, 117, 141, 143, 265, 360.
- Sagunt, 41.
- SALA, Josep, 116, 349, 351.
- SALA, Llorenç, 116, 183.
- SALA (Josep o Llorenç), 117, 118.
- SALES, Joan, 127.
- SALES I CANELA, Pau, 361.
- SALINAS, Lluís, 138.
- Sallent, 158, 159, 323.
- Saló Novetats, de Sant Feliu de Guíxols, 183.
- Salt, 184, 365.
- SALVADÓ, 118.
- Sama de Langreo, 187.
- SAMBLANCAT, Àngel, 49, 50, 51.
- SÁNCHEZ, 62.
- SÁNCHEZ, Cayetano, 256, 257.
- SÁNCHEZ, Maximino, 13.
- SÁNCHEZ, Miquel, 118, 145.
- SÁNCHEZ-GUERRA, José, 94.
- SANCHO, Alejandro, 48.
- SANCHO, Francesc, 173.
- SANJUAN, Eduardo, 339.
- SANJURJO, José, 188, 312.
- SANS, Josep, 141, 169, 267, 268, 309, 360.
- SANS, Ricard, 147.
- Santa Bàrbara, 367.
- Santa Coloma de Farners, 365.
- Santa Coloma de Gramenet, 161, 325.
- Sant Adrià de Besòs, 161, 325.
- SANTALÓ, 69.
- SANTALÓ I PARVORELL, Miquel, 335.
- Santa Magdalena de Palpís, 186.
- Santander, 246.
- Sant Andreu de Llavaneres, 124, 150, 358.
- Sant Andreu de Palomar, 57, 122, 137, 138, 140, 141.
- Santa Perpètua, 226.
- SANTASUSAGNA, Joan, 145.
- Sant Carles de la Ràpita, 176, 367.
- Sant Cebrià de Vallalta, 150, 152, 320, 321.
- Sant Cugat del Vallès, 155, 319, 322.
- Sant Feliu de Guíxols, 105, 181, 182, 183, 336, 365.
- Sant Jaume dels Domenys, 367.
- Sant Joan de les Abadesses, 133, 184, 365.
- Sant Hilari Sacalm, 365.
- SANTIAGO, Pilar, 127.
- Santiago, 48, 105.
- Sant Joan de Palamós (Vilatorrada), 365.
- Sant Jordi Desvalls, 365.
- Sant Martí de Maldà, 175.
- Sant Martí de Provençals, 133.
- SANTMARTÍN, Miquel, 280.
- Sant Martí Sarroca, 324.
- Sant Pere de Ribes, 155, 157, 158.
- Sant Pol de Mar, 150, 358.
- Sants, 52, 63, 122, 133, 137, 138, 140, 145, 272, 307, 309, 339.
- Sant Sadurn d'Anoia, 324.
- Sant Sebastià, 105, 212, 236, 239, 247, 269.
- Sant Vicenç de Castellet, 54, 159.
- SANZ, Ricardo, 250.
- Saragossa, 10, 12, 13, 19, 20, 105, 174, 249, 351.
- SARO, 312.
- Sarral, 176, 179, 191, 333, 366.
- SARRÓ, 118.
- Sarroca, 162, 163, 174, 330.
- SASTRE, Martin, 20.
- SATURNINO, Elías, 93, 202.
- SAURET, Miquel, 362.
- SAURINA, 62.
- Secció Juvenil de l'OSR, 145.
- Seda de Barcelona, La, 146.
- SEDILES, Salvador, 275, 322.
- Segarra, la, 129.
- Segona Internacional, 297, 298, 352.
- Segrià, el, 128, 129, 285, 330, 359.
- SEGUÍ, Salvador (*el Noi del Sucre*), 8, 9, 57, 193, 241.
- SEGURA, cardenal, 106.
- Selva, la, 128.
- Selva del Camp, la, 176, 366.
- SENDER, Ramon, 196.
- Sènia, la, 176, 179, 334, 366.

- Sentiu, la, 163, 174.
- Señal», «La, 63, 66, 68, 72, 73, 74, 75, 161, 164, 178, 370.
- SERGE, Victor, 139.
- Serós, 175.
- SERRA, Salvador, 117, 118, 290, 292.
- «Serra d'Or», 7.
- SERRA I MORET, Manuel, 54, 57, 318.
- Servei de Llibreria de «La Batalla»*, 21.
- SESÉ, Antoni, 48, 105, 111, 117, 120, 204, 209, 232, 304, 311, 316, 360.
- Seu, la, 285.
- Sevilla, 25, 32, 33, 35, 41, 42, 80, 93, 105, 206, 212, 214, 215, 234, 235, 236, 239, 243, 249, 252, 253, 254, 255, 275.
- Siglo Futuro», «El, 98.
- SILVA, José, 33, 81, 316.
- SIMÓ I BOFARULL, Jaume, 331.
- SINCLAIR LEWIS, 196.
- Sindicat Autònom d'Arts Gràfiques de Girona, 182.
- Sindicat Autònom de Barbers de Girona, 182.
- Sindicat Autònom de Gas i Electricitat de Barcelona, 149.
- Sindicat Autònom de Monistrol, 159, 276.
- Sindicat Autònom de Vilanova i la Geltrú, 276.
- Sindicat d'Arts Gràfiques, Paper, Cartó i Similars de Barcelona, 62, 63, 141, 142, 143, 144, 238, 239, 243, 244, 245, 247, 254, 262, 263, 265, 268.
- Sindicat d'Arts Gràfiques de Girona, 276.
- Sindicat d'Arts Gràfiques de Lleida, 167, 168, 280, 281.
- Sindicat de Barbers de Barcelona, 262.
- Sindicat de Barbers de Girona, 276.
- Sindicat de Barbers de Lleida, 166, 168.
- Sindicat de Camperols de la Fuliola, Boldú i el Tarròs, 172.
- Sindicat de Carrosseries de Girona, 276.
- Sindicat d'Empleats Municipals de Barcelona, 35.
- Sindicat de Forners de Madrid, 81.
- Sindicat de Forners de Sevilla, 25, 234.
- Sindicat de la Construcció de Barcelona, 147, 148, 238, 239, 243, 247, 254, 259, 262, 264, 269, 279.
- Sindicat de la Construcció de Bilbao, 234.
- Sindicat de la Construcció de la Felguera, 246.
- Sindicat de la Construcció de Lleida, 164, 168, 280.
- Sindicat de la Construcció de Manresa, 158.
- Sindicat de la Construcció de Mataró, 151.
- Sindicat de la Construcció de Sabadell, 154.
- Sindicat de la Indústria del Calçat de Manresa, 158.
- Sindicat de la Indústria Hotelera, Cambrers i Annexos de Barcelona, 150.
- Sindicat de la Indústria Pesquera de Pasajes, 251.
- Sindicat de l'Alimentació de Barcelona, 262.
- Sindicat de l'Alimentació de Lleida, 164, 168, 169, 267, 268.
- Sindicat de l'Alimentació de Terrassa, 153, 254.
- Sindicat de la Pell de Barcelona, 239.
- Sindicat de la Pell de Lleida, 168.
- Sindicat de l'Automòbil de Barcelona, 239, 262.
- Sindicat del Port de Sevilla, 236.
- Sindicat del Ram de la Fusta de Barcelona, 149, 239, 262, 264, 276.
- Sindicat del Ram de la Fusta de Lleida, 164, 165, 167, 168, 266, 267, 269, 276.
- Sindicat del Ram de la Fusta de Tarragona, 178, 280.
- Sindicat del Ram de l'Agulla de Tarragona, 178, 280.
- Sindicat del Ram del Vestit de Barcelona, 149, 239.

- Sindicat del Suro de Sevilla, 234.
 Sindicat del Transport de Barcelona, 149, 263, 264, 279, 349.
 Sindicat del Transport de Lleida, 164, 280.
 Sindicat del Transport de Sevilla, 25, 234.
 Sindicat del Transport de Tarragona, 280.
 Sindicat del Vidre de Barcelona, 262, 279.
 Sindicat del Vidre de Mataró, 63, 151, 267.
 Sindicat de Productes Químics de Barcelona, 264.
 Sindicat de Serveis Públics de Barcelona, 149.
 Sindicat de Telèfons de Tarragona, 279, 280.
 Sindicat de Treballadors de Balaguer, 170, 265, 278.
 Sindicat d'Indústries Químiques de Lleida, 168.
 Sindicat d'Intellectuals de Barcelona, 262, 281.
 Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona, 141, 148, 149, 180, 238, 239, 243, 254, 255, 258, 262, 269, 349.
 Sindicat Fabril i Tèxtil de Manresa, 158, 241, 265, 276.
 Sindicat Fabril i Tèxtil de Mataró, 151.
 Sindicat Fabril i Tèxtil de Sabadell, 154, 155.
 Sindicat Fabril i Tèxtil de Terrassa, 153.
 Sindicat Mercantil de Barcelona, 62, 63, 141, 144, 145, 238, 239, 243, 244, 254, 262, 269.
 Sindicat Mercantil de Lleida, 166-167, 168, 169, 267, 268.
 Sindicat Metallúrgic de Barcelona, 63, 141, 145, 148, 238, 239, 255, 256, 257, 262, 269, 349.
 Sindicat Metallúrgic de Bilbao, 234.
 Sindicat Metallúrgic de La Felguera, 246.
 Sindicat Metallúrgic de Lleida, 164, 168, 169, 269.
 Sindicat Metallúrgic de Mataró, 151.
 Sindicat Metallúrgic de Sabadell, 154, 155.
 Sindicat Metallúrgic d'Oviedo, 246.
 Sindicat Metallúrgic de Sevilla, 25, 234.
 Sindicat Metallúrgic de Tarragona, 178, 280.
 Sindicat Miner de Bilbao, 234.
 Sindicat Nacional de Telèfons, 249, 250, 251, 252.
 Sindicat Nacional Ferroviari (UGT), 72, 73, 74, 147, 165.
 Sindicato de Profesiones Liberales de Málaga, 105.
 Sindicats d'Oposició, 341.
 Sindicats Obrers del Port de Sevilla, 32.
 Sindicat Únic d'Anglès, 183.
 Sindicat Únic de Girona, 180, 181, 182, 183, 278, 281.
 Sindicat Únic de la Llum i Força, 149, 168, 262.
 Sindicat Únic de Monistrol, 158, 159, 241, 265, 276.
 Sindicat Únic de Sant Feliu de Guíxols, 243.
 Sindicat Únic d'Espectacles de Barcelona, 150.
 Sindicat Únic de Vallcarca, 156, 157.
 Sindicat Únic d'Indústries Obreres de l'Art Fabril i Tèxtil de Barcelona, (*vid. Sindicat Fabril i Tèxtil de Barcelona*).
 Sindicat d'Oficis Diversos de Tarragona, 178, 280.
 Sindicat Únic d'Olot, 183.
 Sindicat Únic Miner d'Astúries, 73, 187, 188, 215.
 Singer, empresa, 144.
 SIROLLE, Henri, 11, 12.
 Sitges, 53, 69, 122, 128, 129, 132, 133, 155, 156, 157, 158, 226, 319, 322, 323.
 SMERAL, 25.
 Socialista», «El, 248, 250.
 Societat de Constructors de Calçat de Sitges, 69.
 Societat d'Oficials i Paletes de Tarragona, 178, 280.
 Socors Roig de les Joventuts del BOC-FCCB, 131.
 Socors Roig del BOC, 164.
 Socors Roig Internacional, 19.

- SOLÀ I CAÑIZARES, Felip de, 48, 50, 51, 59, 373.
 SOLANO, Wilebaldo, 116, 130, 132, 134, 223, 370, 373.
 SOLÉ I SALES, Pere, 360.
 SOLER, 47.
 SOLER I VIDAL, Josep, 63, 71, 116.
 SOLER, Pere, 304.
 «Solidaridad Obrera», 7, 14, 63, 64, 99, 105, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 153, 154, 156, 157, 158, 160, 167, 168, 169, 178, 179, 180, 181, 183, 235, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 278, 279, 281, 350, 370.
 Solidaritat Catalana, 354.
 Solivella, 176, 366.
 Solsonès, el, 129.
 SOREL, Georges, 8.
 SÒRIA, 117.
 SORIANO, Rodrigo, 275.
 SOTO, 62.
 Soviet», «El, 225, 370.
 STALIN, J., 16, 27, 45, 66, 196, 240.
 Standard Electric Company, 250.
 STERNBERG, Josef von, 346.
 Stirner, *vid.* Edgar Woog.
 Subirats, 161, 324.
 SUGRANYES, 193.
 SUNYOL I GARRIGA, Josep, 49, 318.
 Sùria, 41, 158, 159, 269, 270, 319, 323, 324.
 TALARN, Alfons, 175.
 TALARN, Magí, 175.
 Tallada d'Empordà, la, 365.
 TARAFÀ, Josep M., 117, 118, 290, 292.
 TARDERIU, 142.
 TARDIEU, 37.
 Tarragona, 9, 12, 53, 54, 72, 73, 116, 122, 124, 125, 128, 129, 133, 134, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 191, 275, 277, 278, 279, 280, 288, 289, 312, 314, 331, 332, 333, 334, 349, 357, 358, 359, 364, 366, 367, 368.
 Tarragonès, el, 128, 359.
 Tàrrrega, 14, 53, 54, 122, 128, 133, 162, 163, 171, 278, 285, 289, 330, 359.
 Tarròs, el, 172.
 Tass, agència, 26.
 Teatre del Bosc, de Barcelona, 307.
 Teatre Còmic, de Barcelona, 145.
 Teatre del Conservatori de Madrid, 245.
 «Teatre del Proletariat», 162, 345.
 Teatre Espanyol, de Barcelona, 147.
 Teatre Mundial, de Balaguer, 169, 170.
 Teatre Nou, de Barcelona, 145.
 Teatre Principal, de Girona, 180.
 Teatre Talia, de Barcelona, 307, 312.
 Teià, 150, 152, 320, 321, 358.
 TEIXIDÓ, 21, 36.
 TEJEDOR, 145.
 Telefònica, Companyia, 248, 249, 252.
 Telephone and Telegraph Co., 248.
 TEMIME, Emile, 371.
 Tercera Internacional, *vid.* *Internacional Comunista*.
 Tèrmens, 8, 175.
 TERMES, Josep, 5, 7, 373.
 Terra Alta, 129.
 TERRACINI, Umberto, 19.
 Terrassa, 53, 91, 105, 116, 122, 128, 129, 133, 134, 153, 154, 190, 254, 269, 284, 304, 307, 319, 321, 322, 359.
 TERRÉN, 250.
 THÄLMANN, Ernst, 44.
 Tiana, 124, 150, 358.
 Tierra», «La, 275.
 «Tierra y Libertad», 105, 247.
 Tivissa, 176, 179, 333, 366.
 TOGLIATTI, Palmiro, 25, 26, 31, 44.
 TOMÀS I PIERA, Josep, 50.
 TOMMASI, 348.
 TOMSKI, M., 27, 31, 32, 66.
 TONA, Abelard, 54, 117, 118.
 Tordera, 150, 152, 320, 321.
 Torelló, 326.

- Torredembarra, 367.
 Torregrossa, 162, 163, 170, 174.
 Torrelameu, 128, 162, 163, 172, 173, 330.
 TORREMORELL, Josep, 169, 170, 362.
 TORRENT, F., 186.
 TORRES, Humbert, 329, 330.
 TORRES, Josep, 267, 361.
 Torres de Segre, 175.
 Tortellà, 365.
 Tortosa, 125, 128, 176, 179, 332, 366, 367.
 TRANQUILLI, Dino (*Ignazio Silone*), 18.
 TRAUBERG, Illya, 346.
 «Trellall», 49, 54, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 90, 144, 370.
 Treball», «tendència, 70.
 TREINT, 31.
 Tremp, 175.
 TRIA, 118.
 TRILLA, Gabriel León, 24, 28, 33, 34, 36, 41, 43, 45, 79, 81, 84, 316, 327.
 TRILLES, Desideri, 15, 21.
 TROTSKI, L., 16, 18, 19, 21, 22, 66, 89, 139, 202, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 226, 227, 343, 373.
 TUFET, Miquel, 168, 266, 269, 278.
 TUÑÓN DE LARA, Manuel, 373.
 Tussó, Tomàs, 47, 49, 68, 116, 117, 307, 311, 316, 349, 360.
 TUTUSAUS, Pau, 69.
 TZIPEROVIC, 348.
- UGT, *vid. Unió General de Treballadors*.
 Ulldesona, 176, 366.
 Ulldemolins, 367.
 Unió Agrària de Lleida, 284, 341.
 Unió Catalanista, 105.
 Unió de Ferroviaris, 165.
 Unió de Rabassaires, 34, 285, 288, 291, 292, 293, 341.
 Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS), 9, 40, 45, 93, 130, 192, 238, 243, 313, 345, 347.
 Unió d'Obrers Camperols, 284, 285.
- Unió Local de Sindicats de Sevilla, 235, 253.
 Unió Esportiva Obrera, 134.
 Unió General de Treballadors (UGT), 7, 10, 13, 15, 16, 30, 43, 48, 53, 61, 69, 72, 73, 78, 81, 85, 129, 147, 165, 187, 188, 206, 232, 234, 235, 236, 237, 239, 242, 250, 251, 292, 344.
 Unió Industrial Metal·lúrgica, 146, 256, 257.
 Unión Monárquica Nacional, 48.
 Unió Sindical de Sant Sebastià, 269.
 Unió Socialista de Catalunya, 301, 311, 315, 339, 342.
 Unió Soviètica, *vid. Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques*.
 Universitat de Barcelona, 48, 133, 136.
 Universitat de Madrid, 48.
 UPTON SINCLAIR, 196.
 Urales, *Frederic*, 144.
 Urgell, l', 8, 14, 128, 129, 133, 285, 330, 359.
 URIBURU, general, 37.
 Ustrell, 155, 322.
- València, 9, 48, 79, 184, 215, 249.
 VALERO, F., 239.
 VALL, Francesc, 211.
 VALL, Manuel, 15, 21.
 Vallbona d'Anoia, 327.
 Vallcarca, 155, 156, 157, 158.
 Vallès, el, 122, 153, 285.
 Vallès Occidental, el, 128, 319, 321, 359.
 Vallès Oriental, el, 129, 324.
 VALLÈS I PANADES, Josep, 361.
 VALLESPINÓS, Joan, 105, 117, 118, 162, 269, 345.
 VALLINA, Pedro, 253.
 Valls, 133, 176, 179, 258, 331, 332, 333, 334, 358, 359, 366, 367.
 VALLVERDÚ, 117.
 «Vanguardia», 351.
 Vanguardia», «La, 300, 314, 315, 317, 319, 329, 331, 332, 336, 370.
 VEGA, Etelvino, 45.
 Vendrell, el, 114, 176, 179, 289,

- 291, 332, 333, 334, 358, 366, 367.
 VENTALLÓ, Joaquim, 54.
 VENTÓS, Ernest, 50.
 VENTOSA, 62.
 VENTOSA I CALVELL, Joan, 106, 363.
 Verdú, 163.
 VERTOV, Dziga, 346, 347.
 Veu de Catalunya», «La, 289, 300, 314.
 VIADIU, Josep, 14.
 Vic, 160, 285, 326.
 VICENS I VIVES, Jaume, 373.
 VICENTE, 62.
 VICENTE, Eduard, 184.
 VIDAL, 118.
 VIDAL, Germinal, 131, 134.
 VIDAL, Josep, 142.
 VIDAL DE LLOBATERA, 50.
 VIDAL I BAYÓ, Francesc, 361.
 VIDAL I CLOSA, Antoni, 361.
 VIDOR, King, 347.
 Vidreres, 365.
 VIETRA, Alexandre, 26.
 «Vie Ouvrière», 11, 12.
 Vigo, 249.
 VIGUÉS, Pere, 345.
 VILA, Joan, 54, 71, 118, 169.
 Vilafranca del Penedès, 67, 122, 161, 289, 324.
 VILAJETRÚ, Joan, 173.
 VILAJETRÚ, Julià, 173.
 VILALTA, 173.
 VILALTA, Miquel, 347.
 Vilamitjana, 163, 330.
 VILANOVA, Martí, 54, 90.
 Vilanova de la Barca, 8, 163, 174, 330.
 Vilanova de la Muga, 365.
 Vilanova i la Geltrú, 53, 105, 122, 155, 157, 158, 191, 276, 319, 323, 359.
 Vilaplana del Camp, 367.
 VILAR, Josep, 134.
 VILAR, Pierre, 373.
- Vila-rodona, 367.
 Vila-seca de Solcina, 179, 333, 366.
 Vilassar de Dalt, 150, 152, 320, 321.
 Vilassar de Mar, 124, 150, 152, 320, 321, 358.
 VILASECA, Emili, 63.
 Vilaverd, 367.
 Villa Cisneros, 163.
 Vilallonga de Ter, 365.
 VILLANUEVA, M., 94.
 Vilobí d'Onyar, 365.
 Vilosell, el, 175.
 Vimodí, 366.
 Vinaixa, 175.
 Vinaròs, 49, 114, 186.
 Vinebre, 176, 367.
 VINYAS, 47.
 VINYES, 36.
 VINYES, 62.
 VINYES, 146.
 VIÑAS, J., 54, 67.
 VIOLA, Domènec, 170, 362.
 Vitòria, 48.
 «Voz Proletaria», 235.
- WOOG, Edgar (*Stirner*), 23.
- Xina, la, 131, 203, 219.
 XIRAU I PALAU, Josep, 318.
 Xiva, 21.
 XURIGUERA, Joan Baptista, 54, 71, 118, 164, 169, 195, 268.
- ZAHMER, Fritz, 131.
 Zalamea, 270.
 ZARAGOZA, Antonio, 49.
 ZARALUGUI, Guillermo, 257.
 ZAYUELAS, Teòfil, 72, 147, 239, 241.
 ZINOVIEV, G., 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 66, 214.

Introducció	5
1. <i>Els orígens del Bloc Obrer i Camperol</i>	7
El sindicalisme revolucionari. El grup de «La Batalla»	7
La Federació Comunista Catalano-Balear	18
El Partit Comunista Català	52
El grup de «La Señal»	72
L'Agrupació Comunista de Madrid	75
2. <i>De la revolució democràtico-burguesa a la revolució socialista</i>	89
3. <i>L'aparell organitzatiu de la FCCB i del BOC</i>	113
L'organització de la FCCB	113
L'organització del Bloc Obrer i Camperol	123
Les Joventuts Comunistes	130
La FCCB i el BOC a Barcelona: força organitzada	134
La FCCB i el BOC a Barcelona: força sindical	141
La FCCB i el BOC a la província de Barcelona: força organitzada i sindical	150
La FCCB i el BOC a la província de Lleida: força organitzada i sindical	161
La FCCB i el BOC a les províncies de Tarragona i de Girona	175
La FCCB i el BOC a Mallorca i al País Valencià	184
El BOC a Astúries, a Castella i a Aragó	187
4. <i>La propaganda política</i>	189
5. <i>Polèmica entorn de la unificació de les forces comunistes</i>	199
La FCCB i el Partit Comunista d'Espanya	199
La FCCB i l'Oposició Comunista	215
6. <i>Política sindical del BOC: el front únic d'anarquistes, sindicalistes i comunistes</i>	229
El BOC i la CNT-FAI	229
El BOC i el Comitè Nacional de Reconstrucció	233
L'Oposició Sindical Revolucionària	237
Actuació del BOC en el si de la CNT durant	

l'any 1931: la Conferència Regional de la CNT (maig-juny)	242
El Congrés Extraordinari de la CNT (juny)	245
El conflicte de la Telefònica	248
La vaga general de Sevilla	252
El Ple Regional de la CNT (agost)	254
La vaga de la metallúrgia	255
La vaga general de setembre	257
El Congrés Local de Sindicats de Barcelona	261
El Congrés Regional de Sindicats	262
La vaga del port	263
El Ple Regional de Lleida de la CNT	265
Insurrecció a les comarques de l'alt Llobregat	269
El Ple Regional de Sabadell de la CNT	275
7. <i>La qüestió agrària</i>	283
La terra per al qui la treballa: el BOC i els rabassaires	283
8. <i>La qüestió nacional</i>	295
La Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria	295
El BOC i l'Estatut de Catalunya	299
9. <i>Les eleccions i la política electoral del BOC com a mitjà d'organització i de propaganda</i>	303
Les eleccions municipals	303
Les eleccions a les Corts Constituents: programa i candidats	310
Resultats a la ciutat de Barcelona	315
Resultats a la província de Barcelona	318
Resultats a les províncies de Lleida, Tarragona i Girona	328
Eleccions parcials del 12 de juliol de 1931	337
Eleccions parcials del 4 d'octubre de 1931	338
Eleccions parcials de l'11 d'octubre de 1931	340
<i>Epileg</i>	341
<i>Apèndixs</i>	345
1. L'art proletari	345
2. Resolució respecte de les relacions entre la IC i la ISR, adoptada en el Primer Congrés de la ISR	347
3. Aparició de «La Batalla»	349
4. Fragments de la declaració de la Conferència de Bilbao del CSR	351
5. Declaració d'Andreu Nin	353
6. El cicle de sis anys	354
7. Carta a la Confederació Nacional del Treball	355

8. Esquema organitzatiu general	357
9. Esquema organitzatiu d'un comitè provincial	358
10. Esquema organitzatiu d'un comitè local	358
11. Localització dels nuclis de força organitzada	359
12. Candidats del BOC a les eleccions municipals d'abril de 1931	360
13. Programa municipal del partit de classe	362
14. Eleccions generals de diputats a les Corts Constituents del 28 de juny de 1931	364
15. Relació de vots obtinguts pel BOC en alguns municipis de la província de Girona en les eleccions de juny de 1931	364
16. Relació de vots obtinguts pel BOC a la província de Tarragona en les eleccions de juny del 1931	366
17. Tipus de mitjana de jornals, expressades en pessetes per jornal	368
<i>Bibliografia i fonts . . . . .</i>	369
<i>Index alfabètic . . . . .</i>	375